AKADEMIA OBRONY NARODOWEJ

INSTYTUT DYDAKTYKI WOJSKOWEJ

JAWNE

POUFNE

Egz.nr ... 1

Sp 3105
Nr ew. II
Biblioteka Głównych Akademii Obrony Narodowej

DOSKONALENIE METODYKI PRZYGOTOWANIA
I PROWADZENIA ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W AON

"ĆWICZENIA" - Cz.I.

Opracowanie naukowe

BIBLIOTEKA GŁÓWNA-ARCHIWUM
Nr ewid. 62650
II
Akademii Obrony Narodowej
62650
Biblioteka Główna
Akademii Obrony Narodowej
S/5459 cz.1
05-005459-001-0

WARSZAWA 1990

A K A D E M I A O B R O N Y N A R O D O W E J

I N S T Y T U T D Y D A K T Y K I W O J S K O W E J

JAWNE
POUFNE
Egz.nr .1..

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid. 93405
II
Działu Zbiorów Niejawnych Akademii ON

DOSKONALENIE METODYKI PRZYGOTOWANIA I PROWADZENIA ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W AON

"ĆWICZENIA" - CZ.I.

OPRACOWANIE NAUKOWE

Przełożono na JAWNE
28.01.2003 Jan Kalinowski

BIBLIOTEKA GŁÓWNA - ARCHIWUM
Nr ewid. 62650
II
Akademii Obrony Narodowej

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Nr ewid.
IV
Działu Zbiorów Jawnych Akademii ON

WARSZAWA 1990 R.

S P I S T R E Ś C I

Strona

WSTĘP..... 3

1. Założenia metodologiczne tematu badawczego /uzasadnienie teoretyczne tematu, cele i problemy badawcze, hipoteza wstępna, metody i teren badań, krytyczna ocena literatury/ 6

2. Ocena przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych w świetle uzyskanych wyników badań..... 21

2.1. Znaczenie umiejętności przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych..... 21

2.2. Zakres potrzeb posiadania umiejętności związanych z przygotowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych przez absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych 24

2.3. Słabości aktualnego systemu kształcenia w przedmiocie "Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego" w ASG WP w zakresie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych..... 31

2.4. Kierunki doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych.. 58

ZAKOŃCZENIE 63

BIBLIOGRAFIA 64

ZAŁĄCZNIKI:

1. Miejsce i rola MSzOT w procesie studiów ASG WP..... 68
2. Udział MSzOT w procesie studiów ASG WP..... 69
3. Ankieta do badania opinii kadry kierowniczej jednostek wojskowych WP 70
4. Ankieta do badania opinii absolwentów ASG WP na stanowiskach służbowych w jednostkach i wyższych uczelniach wojskowych 72

5. Ankieta do badania opinii słuchaczy III kursu ASG WP.... 75
6. Kwestionariusz wywiadu z kadrą kierowniczą katedr i IDW ASG WP 78
7. Kwestionariusz wywiadu z nauczycielami MSzOT w ASG WP .. 79
8. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów WP 80
9. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii absolwentów ASG WP na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach WP 91
10. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej katedr i IDW ASG WP 102
11. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii nauczycieli akademickich wyższych uczelni wojskowych..... 113
12. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii nauczycieli MSzOT w ASG WP..... 124
13. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii słuchaczy III kursu ASG WP..... 135
14. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii ZPSPW przy IDW ASG WP 153
15. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji szkoleniowej opracowanej przez słuchaczy III KWL - gr.og. ASG WP 164
16. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji normującej kształcenie MSzOT w ASG WP..... 178
17. Sprawozdanie z przeprowadzonych badań ćwiczeń metodycznych - gr.og. w ASG WP, ... 203

Treść tematu naukowego "ĆWICZENIA" - cz. I opracowali:

płk J.ŁAZAREK - Wstęp, R.1, R.2, Zakończenie, Bibliografię, Załączniki 1-15;

ppłk S.KULCZYŃSKI - Załącznik 16;

ppłk I.ŁYSIAK - Załącznik 17.

WSTĘP

Od początku istnienia ASG WP, w dziale taktyczno-operacyjnym determinującym cele kształcenia w uczelni, decydującą rolę odgrywają ćwiczenia taktyczne. Bowiem tylko w tej formie kształcenia można nauczyć oficerów umiejętności przygotowania i prowadzenia walki poprzez praktyczne działanie. W czym tkwi istota ćwiczeń? Otóż, przyjęte do rozwiązania przez ćwiczących umowne sytuacje taktyczne /operacyjne/, to za każdym razem inny teren, inna pora roku, inny skład walczących aplikacyjnie wojsk, inne niepełne dane o przeciwniku i wojskach własnych. To także ciągłe przechodzenie od jednego rodzaju działań bojowych do drugiego, a równocześnie walka z przeciwnikiem na lądzie, wodzie, w powietrzu i w eterze. To również konflikt potrzeb z możliwościami, wymagający konieczności przewidywania rozwoju walki /bitwy/ na kilka godzin czy też dni wcześniej. Raz są to ćwiczenia na mapach w pomieszczeniach, innym razem w terenie, ze środkami łączności, z wojskami i bez nich, jedno- i dwustronne, jedno- lub wieloszczeblowe. Czy jest inna forma kształcenia w uczelni wojskowej, która może bardziej aktywizować słuchaczy, zmuszać do twórczego myślenia i samodzielnego rozwiązywania problemów umownego pola walki? Gdzie może oficer bardziej wykazać się zdolnościami organizacyjnymi, uczyć się dowodzenia w sytuacjach emocjonalnych przeżywając radość odniesionego zwycięstwa lub gorycz doznanego niepowodzenia?

Odpowiedź na postawione pytanie wyraźnie kieruje się w stronę ćwiczeń taktycznych i dlatego od szeregu lat w ASG WP 75-80% czasu działu studiów taktyczno-operacyjnych stanowią ćwiczenia.

Podobna ranga ćwiczeń taktycznych jest w jednostkach i pozostałych uczelniach i instytucjach wojskowych.

Absolwenci ASG WP, po objęciu obowiązków służbowych realizują główne zadania szkoleniowe w jednostkach i uczelniach wojskowych przede wszystkim poprzez ćwiczenia taktyczne. Czyli od jakości kształcenia słuchaczy ASG WP z metodyki ćwiczeń taktycznych zależy ich rozsądne zaplanowanie, wzorowe opracowanie, zorganizowanie i przeprowadzenie oraz pouczające omówienie.

Podjęta praca badawcza, stara się odpowiedzieć generalnie na pytanie: Jakie jest faktyczne przygotowanie absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych?

Niniejsza praca badawcza pk. ĆWICZENIA I" zrealizowana w latach 1989-1990 składa się z dwóch rozdziałów oraz siedemnastu załączników - w większości sprawozdania z badań.

W pierwszym rozdziale, po wprowadzeniu teoretycznym, przedstawiono założenia metodologiczne pracy badawczej określając cele i problemy badawcze, zakres i głębię tematu, hipotezę wstępną oraz metody, narzędzia i teren badań. Dokonano także krytycznej oceny literatury przedmiotu badań.

W drugim rozdziale, w oparciu o uzyskane wyniki badań opinii kadry kierowniczej okręgów, związków taktycznych i oddziałów oraz wyższych uczelni wojskowych, zweryfikowanych wynikami badań dokumentacji normującej proces studiów w ASG WP, przedstawiono odpowiedź na główne pytanie badawcze. Otóż generalnie biorąc, odpowiedź brzmi: Faktyczne przygotowanie absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych jest dalece niewystarczające do potrzeb wynikających z obowiązków służbowych w jednostkach i uczelniach wojskowych! Równocześnie przy tej okazji uzyskano niezbędny zakres umiejętności

oficerów z metodyki ćwiczeń taktycznych, co umożliwiło sprecyzowanie kierunków doskonalenia procesu studiów w AON /kontynuatorki ASG WP/ w tym zakresie.

Realizacja badań wynikających z tematu pracy nie byłaby możliwa do zrealizowania w tak krótkim okresie bez ogromnej życzliwości kadry kierowniczej Głównego Zarządu Szkolenia Bojowego, Okręgów Wojskowych, Związków Taktycznych i Oddziałów, Komendy ASG WP, WWL, WWLiOPK, katedr uczelni oraz wszystkich kolegów - absolwentów i słuchaczy naszej uczelni, za co składamy głębokie podziękowanie.

Mimo ogromnego zapału nie ustrzegliśmy się pomyłek i niedopracowań, które jednakże nie negują weryfikacji hipotezy w toku badań i wskazują wyraźnie na konieczność zajęcia się w procesie doskonalenia studiów w AON problematyką ćwiczeń taktycznych.

Jeżeli nasze sygnały zyskają aplauz kierownictwa AON, z tym większym zapałem przystąpimy do zrealizowania w latach 1990-1992 drugiej części tematu "ĆWICZENIA", w postaci propozycji kształcenia słuchaczy dla jak najlepszego przygotowania oficerów w zakresie planowania, opracowania, organizowania, prowadzenia i omówienia ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych.

1. ZAŁOŻENIA METODOLOGICZNE TEMATU BADAWCZEGO

/ uzasadnienie teoretyczne tematu, cele i problemy badawcze, hipoteza wstępna, metody i teren badań, krytyczna ocena literatury /

Głównym zadaniem Akademii Sztabu Generalnego WP jest przygotowanie oficerów do pełnienia funkcji dowódczych i sztabowych w oddziałach oraz związkach taktycznych.[1/] W zadaniu tym wyraźnie zarysowują się dwa, ściśle ze sobą powiązane, aspekty: poznawczy i praktyczny. Pierwszy,dotyczący opanowania przez słuchaczy /odpowiednio do specjalizacji/ wymaganego zasobu wiedzy oraz rozbudzeniu ich aktywności intelektualnej. Drugi - praktyczny - polegający na nabyciu przez słuchaczy umiejętności dowódczych i sztabowych, niezbędnych do wykonywania obowiązków przede wszystkim, w procesie przygotowania i prowadzenia walki na szczeblu pułku i dywizji.

Analiza szczegółowych celów kształcenia w ASG WP dobitnie dowodzi, że uczelnia przywiązuje wielką wagę w zakresie rozwinięcia u słuchaczy:

- wyobraźni operacyjno-taktycznej, umiejętności oceny wpływu terenu na efektywność użycia sił i środków, a także umiejętności tworzenia modelu walki, według optymalnego wariantu w celu uzyskania przewagi nad nieprzyjacielem;
- umiejętności samodzielnego i oryginalnego rozwiązywania zadań taktyczno-operacyjnych, nawyków twórczego i pełnego inwencji działania jako dowódcy, oficera sztabu, SRWiS w złożonych warunkach współczesnego i przyszłego pola walki;
- uzdolnień organizatorskich i kierowniczych, umiejętności kształtowania zespołowego wysiłku w realizacji zadań, wysokiej wymagalności, zdecydowania oraz zdolności przewidywania skutków podjętych decyzji;

1/ Plan studiów dyplomowych w ASG WP. Wyd. ASG WP Warszawa 1986 r. s.5.

- umiejętności stosowania zasady "koszt - efekt", głównie w odniesieniu do problematyki gospodarczej, technicznej i szkoleniowej.

Akademia Sztabu Generalnego WP w celach kształcenia nakazuje opanowanie przez słuchaczy umiejętności organizowania procesu szkolenia w oddziałach i związkach taktycznych, obejmujące podstawy pracy dydaktyczno-wychowawczej w zakresie szkolenia politycznego, ogólnowojskowego i specjalistycznego żołnierzy, pozwalające kształtować oraz utrzymywać gotowość i sprawność bojową wojsk z uwzględnieniem ich mobilizacyjnego rozwinięcia.[2/]

Reasumując, należy podkreślić, że Akademia Sztabu Generalnego WP ma szczegółowo rozpracowane cele ogólne i szczegółowe kształcenia słuchaczy, które znajdują odbicie w treściach, zwłaszcza przedmiotów działu taktyczno-operacyjnego.

W dziale taktyczno-operacyjnym, którego treści determinują główne przedsięwzięcia dydaktyczno-wychowawcze, służące kształtowaniu cech dowódczo-sztabowych słuchaczy, mieści się blisko 60% czasu zajęć programowych wszystkich lat studiów w uczelni.

Cele kształcenia realizowane są poprzez formy kształcenia - teoretyczne, takie jak wykłady, seminaria, repetycje, konwersatoria, obejmujące 30% zajęć programowych oraz formy kształcenia - praktyczne, typu ćwiczenia taktyczne, pokazy, praktyki liniowe, obejmujące 70% zajęć programowych. Wśród form kształcenia - praktycznych - ćwiczenia taktyczne zajmują ponad 50% zajęć programowych.[3/]

Ćwiczenia taktyczne /taktyczno-operacyjne/ charakteryzują się tym, że ćwiczący słuchacze na podstawie umownej sytuacji bojowej uczą się w roli dowódcy, SRWiS /pułku, dywizji, armii/ umiejętności dowodzenia z zakresu przygotowania i prowadzenia walki.[4/]

2/ Tamże, s. 11.
3/ Tamże, s. 61.
4/ Metodyka ćwiczeń taktycznych. Wyd. ASG WP, Warszawa 1981, s. 10.

Takiej roli ćwiczeń taktycznych w realizacji celów kształcenia, zwłaszcza w dziale taktyczno-operacyjnym, nie spełnia żadna z pozostałych form kształcenia.

W tym miejscu możemy zaryzykować postawienie poglądu, że o skuteczności realizacji celów kształcenia w Akademii Sztabu Generalnego WP decydują ćwiczenia taktyczne /taktyczno-operacyjne/ z racji dominującej ilości godzin programowych, treści kształcenia oraz cech charakterystycznych tej formy kształcenia.

Aby ćwiczenia taktyczne spełniały swoją ważną rolę w procesie studiów słuchaczy w ASG WP powinny być wzorowo opracowane, zorganizowane i przeprowadzone.

Ćwiczenia taktyczne /operacyjne/ realizowane w uczelni opracowują, organizują i prowadzą absolwenci ASG WP, którzy nabyli stosowne umiejętności jako słuchacze w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego"[5/], wzbogacone doświadczeniami wyniesionymi z procesu szkolenia wojskowego. A to znaczy, że od jakości kształcenia słuchaczy w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w znacznej części zależy stopień realizacji ćwiczeń w ASG WP a tym samym osiągnięcie celów szkoleniowych działu taktyczno-operacyjnego.

Przy tej okazji nie należy pominąć oczywistego faktu, że większość absolwentów naszej uczelni trafia do jednostek wojskowych,

5/ Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego /dział metodyki szkolenia wojskowego/ określa treści, formy, metody szkolenia taktyczno-operacyjnego, wywierając decydujący wpływ na przygotowanie dowódców sztabów i wojsk do działań bojowych.
Leksykon wiedzy wojskowej. Wyd. MON. Warszawa 1979 r. s.222
W ASG WP w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego", zwana dalej MSzOT poprzez wykłady, seminaria i ćwiczenia metodyczne, kształci się słuchaczy głównie w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Zadanie dydaktyczno-wychowawcze w tym zakresie realizuje IDW w grupach ogólnowojskowych oraz katedry specjalistyczne WWL i WWL i OPK ze swoimi grupami szkoleniowymi.

gdzie ważnym obowiązkiem służbowym, i jako przełożonych i jako wykonawców, jest opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych, decydujących o wykonaniu głównego zadania szkoleniowego. Podobna sytuacja jest w pozostałych uczelniach wojskowych oraz instytucjach. Z tego tytułu, dla formalności dodajmy, że przygotowanie słuchaczy ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych powinno charakteryzować się najwyższą jakością kształcenia oraz powinno znajdować się w centrum zainteresowania i odpowiedzialności kierownictwa uczelni na równi ze sztuką operacyjną i taktyką.

Stąd prosty wniosek, że od jakości kształcenia w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-tyktycznego" w ASG WP, szczególnie w ćwiczeniach metodycznych, zależy w znacznym stopniu efektywność przygotowania kadr dowódczo-sztabowych SZ PRL do realizacji głównych zadań szkoleniowych w oddziałach i związkach taktycznych oraz realizacji działu taktycznego /taktyczno-operacyjnego/ w wyższych uczelniach wojskowych.[6/]

W ciągu kilkudziesięciu lat swojej działalności ASG WP wypracowała wysoce zorganizowany system kształcenia, zapewniający skuteczne przygotowanie swoich absolwentów do zadań po jej ukończeniu.

Praktyka studiów w uczelni, dyskusje doświadczonych nauczycieli oraz spostrzeżenia słuchaczy, wskazują na, zdarzające się sporadycznie, ujemne zjawiska i fakty w przygotowaniu niektórych oficerów do podjęcia obowiązków w zakresie opracowania, organizowanie i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.

6/ Miejsce i rolę przedmiotu "Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego" w procesie studiów ASG WP przedstawia załącznik 1 i 2.

Przykładami mogą tu być:

- nieumiejętne kierowanie zespołami ludzkimi /zespołami autorskimi/ w procesie opracowania ćwiczeń taktycznych;
- niewłaściwe wykorzystanie przez kierownika ćwiczenia zespołów ludzkich /kierownictwo ćwiczenia/ w toku organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
- skupienie głównej uwagi w ćwiczeniach taktycznych przede wszystkim na procesie podejmowania decyzji, z marginalnym traktowaniem obiegu informacji decyzyjno-wykonawczej, zwłaszcza w toku kierowania walką;
- niedostatecznie uzasadnione zamiary stron w planie przeprowadzenia ćwiczenia, szczególnie co do uwzględnienia możliwości bojowych potencjalnego przeciwnika, itp.

W trakcie obrony pracy dyplomowej w formie ćwiczenia, komisje zarzucają kończącym studia w ASG WP słuchaczom:

- słabe zamiary stron ze względu na niewłaściwe stosunki sił i kalkulacje czasowo-przestrzenne;
- brak umiejętności tworzenia warunków organizacji ćwiczenia taktycznego i konstrukcji jego przebiegu stosownie do założonych celów szkoleniowych, itp.[7]

Badania prowadzone w ASG WP wskazują, że ponad 60% respondentów /oficerowie pełniący funkcje dowódcze i sztabowe w oddziałach, związkach taktycznych i okręgach wojskowych/ ocenia swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych jako przeciętne, a treści kształcenia z MSzOT w ASG WP, jako niewystarczające do potrzeb i wymogów wynikających z obowiązków służbowych w jednostkach wojskowych.[8]

7/ Por. Protokóły obrony prac dyplomowych oraz listy ocen z egzaminów dyplomowych w roku akademickim 1988/89. Wyd. ASG WP. Warszawa 1989 r.

8/ Opracowanie naukowe pk "ABSOLWENT" na temat: Ocena przygotowania absolwentów ASG WP do realizacji zadań w jednostkach wojskowych, przyczyny niedociągnięć w kształceniu i możliwości ich usunięcia. Wyd. ASG WP. Warszawa 1988r.

Powyższe sygnały dostrzegane są i mocno akcentowane w wystąpieniach Komendanta ASG WP i jego zastępców oraz Komendanta Wydziału Wojsk Lądowych, podsumowujących każdy miniony rok akademicki.

Sygnały z jednostek wojskowych, wnioski z procesu kształcenia w ASG WP, wytyczne i rozkazy przełożonych "działalność naukowo-badawczą ukierunkować na rozwiązywanie priorytetowych zadań wojska"[9] stały się inspiracją do sformułowania tematu pracy naukowej, przebadanie przygotowania absolwentów uczelni do zadań w jednostkach wojskowych w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych, poszukiwania rezerw, które w aktualnych warunkach, z zachowaniem zasady "koszt - efekt", pozwolą na powiększenie skuteczności kształcenia w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego".

Z tego względu zespół autorski w składzie:

- płk dr Józef ŁAZAREK - kier. zespołu;
- ppłk Ireneusz ŁYSIAK - członek;
- ppłk Stanisław KULCZYŃSKI - członek,

podjął się opracowania tematu: "Doskonalenie metodyki opracowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w ASG WP" w dwóch częściach.

W pierwszej, w latach 1989-1990, przeprowadzić badania i dokonać oceny przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych do zadań w jednostkach /uczelniach wojskowych/.

W drugiej, w latach 1991-1992 wypracować kierunki doskonalenia kształcenia słuchaczy ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych, stosownie do potrzeb wynikających z obowiązków służbowych w jednostkach /uczelniach/ wojskowych.

Przeprowadzenie badań związanych z tematem pracy nie było zadaniem łatwym ze względu na trudności wynikające z konieczności zorganizowania i zrealizowania badań w jednostkach wojskowym, które w okresie zimowym mają szczególnie intensywny etap szkolenia i garnizonowego i poligonowego. Inną trudnością najtrudniejszą do przezwyciężenia zwłaszcza w ASG WP, było niedocenianie znaczenia przygotowania absol-

wentów uczelni w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych do zadań w jednostkach wojskowych. Najjaskrawszym tego przejawem było niefrasobliwe zmniejszanie ilości godzin w przedmiocie MSzOT i poglądy głoszone przez niektórych decydentów w ASG WP "pójdą /słuchacze - dop. Ł.J./ do wojsk to się nauczą opracowywać i prowadzić ćwiczenia".

Nie powinien zatem nikogo dziwić fakt, że podjęty temat pracy badawczej, czekał pięć lat w IDW ASG WP, od chwili zgłoszenia w 1983 r., na zezwolenie przełożonych.

Jeszcze inną trudnością, ciągle aktualną, jest podział obowiązków kształcenia słuchaczy w ASG WP - grupy ogólnowojskowe - IDW, grupy specjalistyczne - katedry WWL i WWLiOPK, co powoduje luźne związki oficerów zajmujących się nauczaniem problematyki ćwiczeń taktycznych z oficerami Zakładu MSzOT IDW. Rodzi to wiele autonomicznych rozwiązań, często sprzecznych z obowiązującymi dokumentami, dotyczącymi przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. A tam, gdzie nie ma jedności kształcenia są duże trudności z zapewnieniem jedności prowadzenia badań naukowych, ze względu na dowolność interpretacji problematyki ćwiczeń taktycznych oraz dość mały krytycyzm w stosunku do własnych programów i umiejętności kształcenia słuchaczy.

Z tych względów, uwaga zespołu badawczego skierowana była nie tylko na zorganizowanie i przeprowadzenie badań ale także na pozyskanie oficerów w ASG WP i w wojskach do aktywnej współpracy, gwarantującej zrealizowanie głównego celu niniejszej pracy naukowej.

Licząc się z ograniczeniami finansowymi starano się wykorzystać pobyt doświadczonych oficerów z wojsk /PSOS/ oraz z uczelni /instytucji/ wojskowych /ZPSPW/. Wyjazdy do wojsk /oddziały, związki tak-

---

9/ Rozkaz Ministra Obrony Narodowej do szkolenia SZ PRL w roku 1990. Wyd. Szt.Gen. Warszawa 1989 r., s. 24.

tyczne i OW/ ograniczono świadomie do najkonieczniejszych momentów, nie zaniedbując przy tym potrzeb jednostek rozwiniętych ; skadrowanych i baz materiałowo-technicznych w zakresie przygotowania absolwentów ASG WP do ćwiczeń taktycznych.

Biorąc pod uwagę możliwości czasowe zespołu badawczego /zwłaszcza wykonywanie równolegle zadań dydaktyczno-wychowawczych, opracowania ćwiczeń metodycznych i innych materiałów szkoleniowych/ zakres badań ograniczono do metodyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w ramach przedmiotu "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego" realizowanego w wydziałach ASG WP na wszystkich kursach, zarówno stacjonarnych jak i podyplomowych. Świadomie także z tego względu zrezygnowano z oceny metodyki ćwiczeń taktycznych /taktyczno-operacyjnych/ realizowanych przez katedry ASG WP w ramach przedmiotów działu taktycznego /taktyczno-operacyjnego/ ograniczając się do wskazania potrzeby przeprowadzenia szczegółowych badań kierunkowych w celu podniesienia efektywności kształcenia w ćwiczeniach grupowych, grach wojennych i ćwiczeniach szkieletowych w naszej uczelni.

Celem pracy było określenie poziomu przygotowania absolwentów ASG WP do realizacji zadań wynikających z ćwiczeń taktycznych, ustalenie słabości kształcenia i wskazanie sposobów ich usunięcia.

W hipotezie wstępnej założono, że bardzo poważną dziedziną zapewniającą doskonalenie procesu studiów w ASG WP, pod kątem przygotowania absolwentów do realizacji ćwiczeń taktycznych, decydujących o wykonaniu głównych zadań szkoleniowych w jednostkach wojskowych, jest metodyka ćwiczeń taktycznych nauczana w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego".

W celach i treściach kształcenia, w większym niż dotychczas stopniu, należy uwzględnić potrzeby wynikające z obowiązków służbowych absolwenta ASG WP w oddziałach i związkach taktycznych oraz wyższych uczelniach wojskowych.

Koniecznością staje się także w stosownych formach i metodach kształcenia, uwzględnienie wymagań związanych z kształtowaniem umiejętności twórczego myślenia, zwłaszcza w toku opracowania realnych i trudnych sytuacji taktycznych, poprzez szerokie wprowadzenie metod problemowych.

Odpowiedniej przebudowy wymaga metodyka prowadzenia zajęć w ćwiczeniach metodycznych, z uwzględnieniem faktycznego przygotowania oficerów do studiów w ASG WP.

Należy również wypracować model współpracy między zakładem "Metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego" IDW a katedrami ASG WP oraz jednostkami, uczelniami wojskowymi i GZSB w zakresie wzajemnego informowania się o zmianach i tendencjach rozwoju metodyki ćwiczeń taktycznych.

Z większą powagą, niż dotychczas, powinno się ustalić kryteria wymagań do funkcji nauczyciela akademickiego w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego".

Głównym problemem badawczym pracy było uzyskanie odpowiedzi na pytanie: W jaki sposób doskonalić przygotowanie absolwentów ASG WP do zadań służbowych w jednostkach i uczelniach wojskowych, wynikających z realizacji ćwiczeń taktycznych, z punktu widzenia uzyskania najwyższej skuteczności kształcenia w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego".

Z powyższego zrodziły się następujące problemy badawcze:

1. Jakie znaczenie wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych ma umiejętność przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

2. jaki zakres wiadomości i umiejętności potrzebny jest absolwentom ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych, aby skutecznie wykonywać obowiązki służbowe związane z przygotowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?

3. Jakie są słabości aktualnego systemu kształcenia w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego" w ASG WP w zakresie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

4. W jaki sposób doskonalić system kształcenia w ASG WP w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego" aby wzorowo przygotować absolwenta do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych w zakresie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

Przy rozwiązywaniu problemów badawczych zastosowano następujące metody: badanie opinii i dokumentacji.

Metoda badania opinii znalazła zastosowanie w celu uzyskania miarodajnych i jak najbardziej obiektywnych informacji o stopniu przygotowania absolwentów ASG WP do realizacji ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych oraz w celu uzyskania propozycji doskonalenia systemu kształcenia w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego", według potrzeb wynikających z pełnionych obowiązków służbowych.

W tym celu przeprowadzono wywiady i kierowniczą kadrą Szt.Gen., GZSzB, SOW, POW, WOW, WWL i WWLiOPK oraz kadrą kierowniczą Oddziału Szkolenia i katedr ASG WP.

Dokonano także ankietowania absolwentów ASG WP z lat 1980-1989, w liczbie 200 oficerów dyplomowych, pełniących funkcje służbowe w oddziałach, związkach taktycznych i uczelniach wojskowych /Ankieta "A"/ oraz przełożonych tych absolwentów, w liczbie 100 oficerów /Ankieta "P"/.

Nie zaniedbano także słuchaczy ASG WP i badaniami opinii objęto wybrane grupy szkoleniowe WWL i WWLiOPK /Ankieta "S"/, którzy w trakcie szkolenia przed akademią i w toku jej trwania, zwłaszcza na praktykach w jednostkach wojskowych, zebrali wiele ciekawych spostrzeżeń.[10/]

10/ Ankiety i kwestionariusze wykorzystane w pracy naukowej przedstawiają załączniki 3-7.

Dla upewnienia się o komunikatywności pytań badawczych w ankietach przeprowadzono udaną próbę badawczą wśród nauczycieli akademickich KTO, KSzO - 20 oficerów, słuchaczy grup ogólnowojskowych - 20 oficerów oraz wśród słuchaczy ZPSPW - 10 oficerów.

Ponadto skorzystano z takich metod badawczych jak analiza, synteza, porównanie oraz analogia.

Główne prace badawcze zostały zrealizowane w dowództwach i sztabach SOW, POW, WOW oraz w dowództwach i sztabach pięciu dywizji /dwie SOW, dwie POW, jedna WOW/ a także w ASG WP, wśród wszystkich katedr wydziałów.

Metoda badania dokumentacji miała na celu uzyskanie odpowiedzi na pytanie dotyczące słabości aktualnego systemu kształcenia w przedmiocie "Metodyka Szkolenia operacyjno-taktycznego" w stosunku do potrzeb wynikających z obowiązków absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych, ujawnionych metodą badania opinii.

Badaniami objęto:

a/ dokumenty normujące proces kształcenia w ASG WP;

b/ plany tematyczne przedmiotu "MSzOT";

c/ protokóły z egzaminów rocznych i dyplomowych;

d/ sprawozdania /wnioski/ z ćwiczeń w ASG WP i jednostkach wojskowych;

e/ protokóły z kontroli zajęć w ASG WP;

f/ ćwiczenia metodyczne realizowane w przedmiocie "MSzOT" w ASG WP.

Dążąc do zapewnienia pracy jak najszerszej podstawy badawczej, wyłoniła się konieczność wykorzystania odpowiedniej i dostępnej literatury przedmiotu. Pozycje, które zostały wykorzystane zawiera wykaz literatury. Można w tej literaturze wyróżnić trzy grupy.

Pierwsza, która traktuje o zasadach normatywnych, regulujących proces kształcenia słuchaczy w ASG WP z metodyki ćwiczeń taktycznych.

Druga, która dotyczy oceny procesu kształcenia słuchaczy w

ASG WP z metodyki ćwiczeń taktycznych przez kierownictwo uczelni i MON.

Trzecia, w której autorzy, wychodząc z ogólnych zasad pedagogiki, a zwłaszcza dydaktyki, sugerują wskazówki, zapewniające skuteczną realizację celów kształcenia z metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP.

W pierwszej grupie na uwagę zasługuje wiele wydawnictw, spośród których na czoło wysuwają się dwie pozycje normujące proces studiów w ASG WP, a mianowicie: "Podstawowe założenia kształcenia słuchaczy ASG WP, Warszawa 1988" oraz "Plan studiów dyplomowych w ASG WP: Warszawa 1986.

W wymienionych pozycjach szczegółowo określono podstawowe zadania ASG WP w zakresie kształcenia słuchaczy, model osobowo-zawodowy absolwentów uczelni, założenia programowe procesu kształcenia, a także wskazówki metodyczne osiągnia celów kształcenia.

Na tej podstawie w ASG WP powstały programy zakresowe i tematyczne wydziałów i katedr /IDW/, które szczegółowo informują o celach przedmiotu MSzOT, ich realizacji w ciągu trzech lat studiów dyplomowych z rozbiciem na zajęcia teoretyczne, ćwiczenia metodyczne oraz samodzielne studiowanie.

Należy podkreślić, że publikacje z pierwszej grupy literatury stanowią dobrą bazę wyjściową dla skutecznego realizowania w ASG WP zakładanych celów kształcenia z metodyki ćwiczeń taktycznych.

W drugiej grupie literatury na uwagę zasługuje wiele pozycji, które zawierają bardzo konkretną ocenę procesu studiów w ASG WP, w tym także kształcenie słuchaczy z metodyki ćwiczeń taktycznych.

Pierwszą z nich jest "Ocena działalności ASG WP za okres od 1985-1988", Wyd. ASG WP Warszawa 1988. W dokumencie, mimo ogólnych spraw dotyczących oceny procesu studiów w ASG WP, znajduje się stwierdzenia, zwłaszcza przy ocenie prac kursowych i dyplomowych, które są także adresowane do oficerów realizujących metodykę ćwiczeń taktycznych. Ważnym uzupełnieniem tego dokumentu są prace badawcze zrealizowane przez oficerów IDW na polecenie Komendy ASG WP.

Pierwsza, opracowana pod kierownictwem płk.dr. L.Zapały "Ocena przygotowania absolwenta ASG WP do realizacji zadań w jednostkach wojskowych, przyczyny niedociągnięć w kształceniu i możliwości ich usunięcia "ABSOLWENT". Wyd. ASG WP Warszawa 1988" wskazuje, że przygotowanie absolwentów naszej uczelni do zadań w jednostkach wojskowych w zakresie umiejętności opracowania przygotowania i prowadzenia ćwiczeń operacyjno-taktycznych jest bardzo przeciętne a treści realizowane w MSzOT w niewielkim stopniu odpowiadają wymaganiom wynikającym z zajmowanych stanowisk służbowych.

Podobne wyniki badań potwierdza praca naukowa opracowana pod kierownictwem płk.dr. B.Szulca "Doskonalenie systemu przygotowania nauczycieli akademickich przedmiotów operacyjno-taktycznych w ASG WP". Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.

Cenne uwagi dotyczące oceny procesu kształcenia słuchaczy z metodyki ćwiczeń taktycznych zawierają coroczne sprawozdania i protokoły z przebiegu i wyników obrony prac dyplomowych, zwłaszcza w formie ćwiczenia. Np. w "Protokóle obrony prac dyplomowych oraz listy ocen z egzaminu dyplomowego w roku akademickim 1988/1989. Wyd. ASG WP Warszawa 1989" postawiono zarzut "niedostatecznie uzasadnione zamiary stron w ćwiczeniach dowódczo-sztabowych", który, wyraźnie adresowany jest do przedmiotu MSzOT.

Reasumując należy stwierdzić, że wszystkie pozycje drugiej grupy literatury zawierają wnikliwą i rzetelną ocenę procesu studiów w ASG WP, wykazują obok pozytywów także niedomagania i zawierają wiele sugestii, wskazówek dla uważniejszego i krytycznego spojrzenia na proces kształcenia słuchaczy z metodyki ćwiczeń taktycznych.

W trzeciej grupie literatury jest wiele cennych pozycji opracowanych przez nauczycieli ASG WP. Na uwagę zsługuje przede wszystkim publikacja opracowana pod kierunkiem płk.dr. W.Izydorka "Zagadnienia metodyki nauczania w ASG WP. Wyd. ASG WP, Warszawa 1984" zawierająca pełną charakterystykę ćwiczeń prowadzonych w ASG WP, właści-

wości ich opracowania, organizacji i prowadzenia.

Druga to publikacja opracowana pod kierownictwem płk.prof.dr. hab. J.Zakrzewskiego "Metodyka ćwiczeń taktycznych" Wyd. ASG WP, Warszawa 1981, zawierająca szczegółowe wskazówki dotyczące czynności kierownika i autora ćwiczenia w toku opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń, wzbogacona załącznikami z przykładami różnych dokumentów.

Cennym uzupełnieniem wymienionych dokumentów są skrypty oficerów IDW dotyczące opracowania ćwiczeń grupowych, treningów sztabowych, ćwiczeń z wojskami ze strzelaniem, ułatwiające zarówno nauczycielom akademickim jak i słuchaczom realizację celów dydaktyczno-wychowawczych z metodyki ćwiczeń taktycznych.

Pewnym drobnym mankamentem pozycji trzeciej grupy literatury w sensie użyteczności jest odczuwalny mocno brak rad, wskazówek, w jaki sposób wykonać w roli autora i kierownika czynności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Czyli wszyscy piszą co zrobić, ale niewielu podpowiada jak to zrobić. Utrudnia to proces kształcenia słuchaczy w przedmiocie "Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego".

Należy również przy tej okazji wspomnieć o udanych próbach badań naukowych w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych zrealizowanych przez oficerów ASG WP. Mimo, iż dotyczą głównie problematyki ćwiczeń taktycznych, swoimi rozwiązaniami sugerują potrzebę pilnego zbadania metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego w ASG WP.

Wśród wymienionych publikacji warto wspomnieć zwłaszcza rozprawę habilitacyjną płk. B.Szulca "Treści kształcenia jako główny determinant unowocześniania systemu dydaktyczno-wychowawczego ASG WP".

Obok wymienionych publikacji istnieje szeroki zestaw pozycji takich autorów jak Bogusz J., Kotarbiński T., Okoń Cz., Kupisiewicz Cz., Zakrzewski J. i wielu innych, w których zawarte są ogólne zasady pedagogiki, psychologii, dydaktyki umożliwiające głębsze zro-

zumienie celów, treści, form i metod kształcenia umożliwiające krytyczne spojrzenie na "MSzOT" w ASG WP.

Uogólniając rozważania dotyczące krytycznego spojrzenia na literaturę przedmiotu badań należy stwierdzić, że stanowi ona cenny i bogaty materiał teoretyczny determinujący proces rozwiązania problemów badawczych tematu naukowego, a także daję niezbędne poparcie ze strony kierownictwa ASG WP i okręgów wojskowych dla sumiennego przeprowadzenia badań.

2. OCENA PRZYGOTOWANIA ABSOLWENTÓW ASG WP W ZAKRESIE METODYKI ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W ŚWIETLE UZYSKANYCH WYNIKÓW BADAŃ

Przeprowadzone badania umożliwiły, dzięki życzliwości kadry zawodowej WP w jednostkach i uczelniach wojskowych, uzyskanie odpowiedzi na pytania badawcze. Przypomnijmy, że pragnęliśmy uzyskać dane dotyczące:

a/ znaczenia umiejętności przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych;

b/ zakresu potrzeb posiadania umiejętności związanych z przygotowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych przez absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych;

c/ słabości aktualnego systemu kształcenia w przedmiocie "Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego" w ASG WP w zakresie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;

d/ kierunków doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych.

W dalszej części rozdziału, opierając się na uzyskanych wynikach badań zawartych w załącznikach 8-17, przedstawimy kolejno odpowiedzi, wnioski i propozycje dotyczące wyżej wymienionych pytań /problemów/ badawczych.

2.1. Znaczenie umiejętności przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych, wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych.

Kadra kierownicza okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów wszystkich okręgów wojskowych jest zdania, że umiejętność opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych jest bardzo ważna i ma znaczące miejsce wśród wykonywanych obowiąz-

ków służbowych /100% opiniujących uznaje takie umiejętności jako ważne, bardzo ważne i pierwszorzędne/.[11] Nieco inaczej wypowiedzieli się oficerowie na stanowiskach służbowych w sztabach okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów. Tylko 2/3 respondentów /średnio we wszystkich okręgach wojskowych 70-85%/ uznało, że umiejętność opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych ma znaczące miejsce wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach wojskowych. Pozostali, tj. 15-30% opiniujących jest zdania, że takie umiejętności mają mniejsze znaczenie.[12] Porównanie zebranych wypowiedzi wskazuje jednoznacznie, że oficerowie na stanowiskach służbowych /kierowniczych i niekierowniczych/ w zdecydowanej większości uważają, iż umiejętność opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych ma bardzo ważne znaczenie wśród głównych obowiązków wykonywanych w jednostkach wojskowych przez absolwentów ASG WP.

Uzyskane opinie kadry dydaktyczno-wychowawczej ASG WP i wyższych uczelni wojskowych w zdecydowanej większości /ponad 70% respondentów/ sugerują, że opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych jest ich głównym obowiązkiem służbowym.[13] Podobne opinie wyrażane są przez kadrę kierowniczą katedr ASG WP i tu warte są zacytowania dwie przeważające wypowiedzi: "istnieje konieczność posiadania umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych, ponieważ są decydującą formą w realizacji głównych zadań szkoleniowych jednostek, uczelni i instytucji

11/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów WP- załącznik 8.
12/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii absolwentów ASG WP na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach WP - załącznik 9.
13/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii nauczycieli akademickich wyższych uczelni wojskowych - załącznik 12.

wojskowych" i "są to umiejętności niezbędne, ich brak jest widoczny w wyszkoleniu dowództw i sztabów" [14/].

W tym miejscu należy z satysfakcją podkreślić, że taka zgodność zdecydowanej większości oficerów w jednostkach i uczelniach wojskowych świadczy nie tylko o rozumieniu znaczenia umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych dla wzorowego wykonywania obowiązków służbowych przez absolwentów ASG WP. Przede wszystkim jednak cieszy fakt rozumienia ogromnej roli ćwiczeń taktycznych w realizacji głównych zadań szkoleniowych w jednostkach i uczelniach wojskowych. Tym bardziej, że wypowiada się poważna grupa oficerów, stanowiąca sobą trzon kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych, oddziałów, ASG i wyższych uczelni wojskowych, odpowiedzialna za przygotowanie dowództw, sztabów i wojsk do zadań przewidywanych na współczesnym polu walki. Jest to dla ASG WP, a w przyszłości AON jeden z podstawowych wyznaczników celów kształcenia oraz wskazania ważności przedmiotu w uczelni, zajmującego się przygotowaniem słuchaczy w zakresie metodyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Przy tej okazji warto przytoczyć opinie słuchaczy III kursu ASG WP, którzy także w zdecydowanej większości /około 70% respondentów/ uważają, że wśród obowiązków służbowych oficerów WP problematyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych zajmuje bardzo ważną rolę. [15/]

Wnioski:

1. Problematyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych, wg opinii większości kadry jednostek i uczelni wojskowych, ma podstawowe znaczenie wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP.

14/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej katedr, Instytutu Dydaktyki Wojskowej ASG WP - załącznik 10.

15/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii słuchaczy III kursu ASG WP - załącznik 14.

2. Ważność obowiązku służbowego absolwentów ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych wysuwa pod adresem uczelni zapotrzebowanie na wyposażenie oficerów w stosowne wiadomości, umiejętności i nawyki.

2.2. Zakres wiadomości i umiejętności potrzebny absolwentom ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych aby skutecznie wykonywać obowiązki służbowe związana z przygotowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych.

ćwiczenia taktyczne, odgrywające główną rolę w realizacji celów szkoleniowych w jednostkach i wyższych uczelniach wojskowych są skomplikowane, pracochłonne i kosztowne. Z tego powodu wymagają ogromnej wiedzy i doświadczenia od osób odpowiedzialnych za ich przygotowanie i przeprowadzenie. W jednostkach wojskowych dotyczy to dowódców oddziałów, związków taktycznych i okręgów wojskowych, a w wyższych uczelniach wojskowych szefów katedr, komendantów wydziałów i uczelni. Struktura dowodzenia okresu pokojowego umożliwia każdemu dowódcy /szefowi/ realizację zadań związanych z ćwiczeniami taktycznymi przy szerokim wykorzystaniu podwładnych-w jednostkach - szefów sztabów, zastępców d/s liniowych, oficerów sztabu, szefów rodzajów wojsk i służb a w uczelni wojskowej oficerów w katedrach. Czyli dla przykładu w pułku zmechanizowanym za ćwiczenie taktyczne bp - jego przygotowanie i przeprowadzenie - odpowiada dowódca pułku ale do pomocy służą swoimi umiejętnościami głównie szef sztabu i zastępca dowódcy d/s liniowych - absolwenci ASG WP, przy wykorzystaniu oficerów sztabu, szefów rodzajów wojsk i służb.[16]

Jak wynika z praktyki szkoleniowej potwierdzonej opiniami doświadczonej kadry jednostek i uczelni, przeprowadzenie ćwiczeń taktycznych wymaga rozwiązania szeregu problemów natury planistycznej,

16. Modelowy zakres obowiązków osób funkcyjnych w pułku. Wyd. MON, Warszawa 1979 r.

szkoleniowej, organizacyjnej, kontrolno-badawczej, itd. Obrazuje to rys 1.

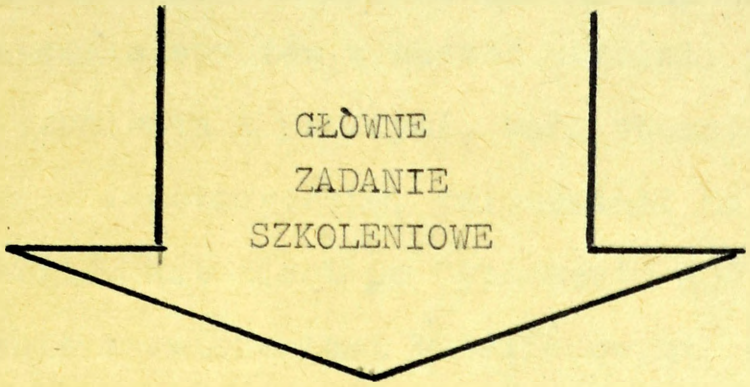

PUŁK ZMECHANIZOWANY

ABSOLWENCI ASG WP - dca, SzS, zca d/s lin.

PLANOWANIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH W CIĄGU ROKU SZKOLENIOWEGO

OPRACOWANIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH

ZORGANIZOWANIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH

PROWADZENIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH

OMÓWIENIE ĆWICZEŃ TAKTYCZNYCH

Rys. 1. Etapy przygotowania i prowadzenia ćwiczenia taktycznego /przykład w pz/.

W tym miejscu należy postawić pytanie: Czy tak skomplikowane problemy wynikające z ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych wymagają ogromnej wiedzy, praktycznych umiejętności ze strony oficerów odpowiedzialnych za ich przygotowanie i przeprowadzenie? Odpowiedź brzmi: TAK! Jest to aksjomat! Do tego można dodać tylko jedno, że zbyt drogo kosztują ćwiczenia taktyczne, by można je było oddać w ręce laików. Czyli absolwent ASG WP obejmujący

dla przykładu stanowisko szefa sztabu pz musi umieć zaplanować, opracować, zorganizować, przeprowadzić i omówić ćwiczenie taktyczne. Do czasu rozpoczęcia studiów w naszej uczelni, oficerowie mieli w większości do czynienia z prostymi, mało skomplikowanymi pod względem merytorycznym i metodycznym, ćwiczeniami na szczeblu plutonu, kompanii /baterii/. Natomiast po ukończeniu ASG WP niemal z marszu mają do czynienia z ćwiczeniami batalionowymi, pułkowymi a nawet dywizyjnymi. Czyli na ASG WP spoczywa obowiązek wyposażenia absolwentów w niezbędne umiejętności do swobodnego podjęcia się rozwiązywania różnorodnej problematyki ćwiczeń taktycznych.

W jednostkach wojskowych prowadzi się ćwiczenia grupowe, treningi sztabowe, ćwiczenia dowódczo-sztabowe /gry wojenne i szkieletowe/ ćwiczenia z wojskami i ze strzelaniem amunicją bojową. Podobnie jest w wyższych szkołach oficerskich. Natomiast w ASG WP prowadzi się głównie ćwiczenia grupowe i ćwiczenia dowódczo-sztabowe, a także sporadycznie treningi sztabowe. Czyli absolwenci ASG WP powinni być przygotowani do realizacji wszystkich rodzajów ćwiczeń taktycznych, z którymi spotkają się w jednostkach i w uczelniach wojskowych.

Aby zapewnić jakość i efektywność ćwiczenia taktycznego należy wykazać szereg czanności, które zwykle spoczywają na barkach dowódcy odpowiedzialnego za jego zorganizowanie i przeprowadzenie. Lista czynności do wykonania przez dowódcę w tym względzie jest długa, co obrazuje rys. 2.

Jak wynika z praktyki szkoleniowej, w wymienionych czynnościach dowódcy, szczególne znaczenie ma umiejętność wypracowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia. Polega to na uświadomieniu sobie treści tematu, zrozumieniu rodzaju i celu ćwiczenia, przeanalizowaniu konkretnych warunków szkoleniowych i potrzeb jednostki /uczelni/ wojskowej oraz rozważeniu strony organizacyjnej ćwiczenia. W wyniku analizy tych informacji kierownik ćwiczenia ustala koncepcję meto-

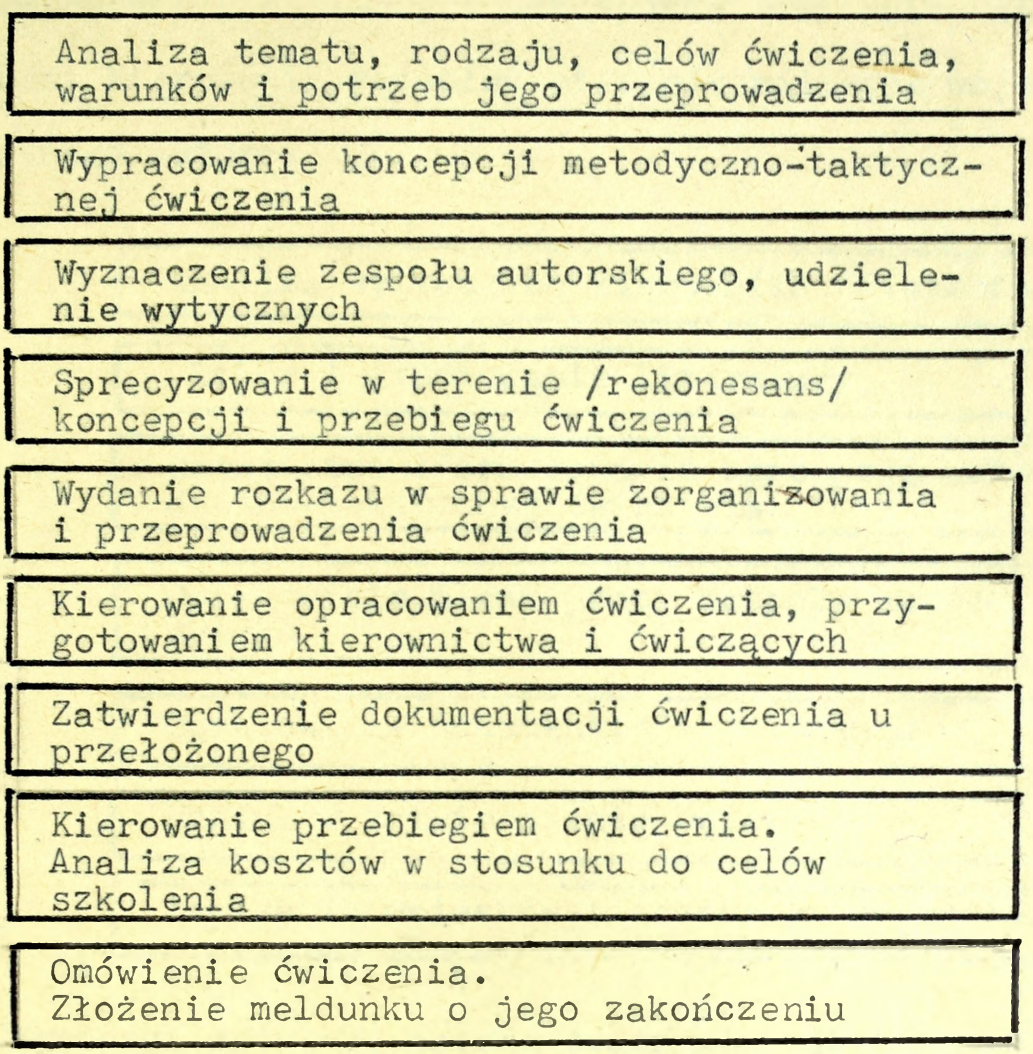

Rys. 2. Czynności kierownika ćwiczenia taktycznego

dyczno-taktyczną, czyli wstępny projekt jego przeprowadzenia. Szczegółowe i kompleksowe przemyślenie strony organizacyjnej, metodycznej i taktycznej ćwiczenia ułatwia dowódcy wydanie użytecznych wytycznych dla swoich zastępców, a szczególnie dla zespołu autorskiego odnośnie przygotowania ćwiczenia. Umożliwia także sensowny nadzór nad podwładnymi, realizującymi zadania związane ze zorganizowaniem i opracowaniem ćwiczenia taktycznego.

Opracowanie ćwiczenia taktycznego powierza się w zależności od szczebla i rodzaju, jednemu oficerowi lub zespołowi oficerów zwanym zespołem autorskim. W ćwiczeniach taktycznych pododdziałów, oddziałów lub sztabów ogólnowojskowych, głównym autorem jest z reguły oficer o specjalności ogólnowojskowej /pionu operacyjnego/. Realizacja zadań w zespole autorskim /rys. 3/ wymaga nie tylko umiejęt-

ności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczenia, ale także umiejętności kierowania zespołem oficerów rodzajów wojsk i służb przez głównego autora.

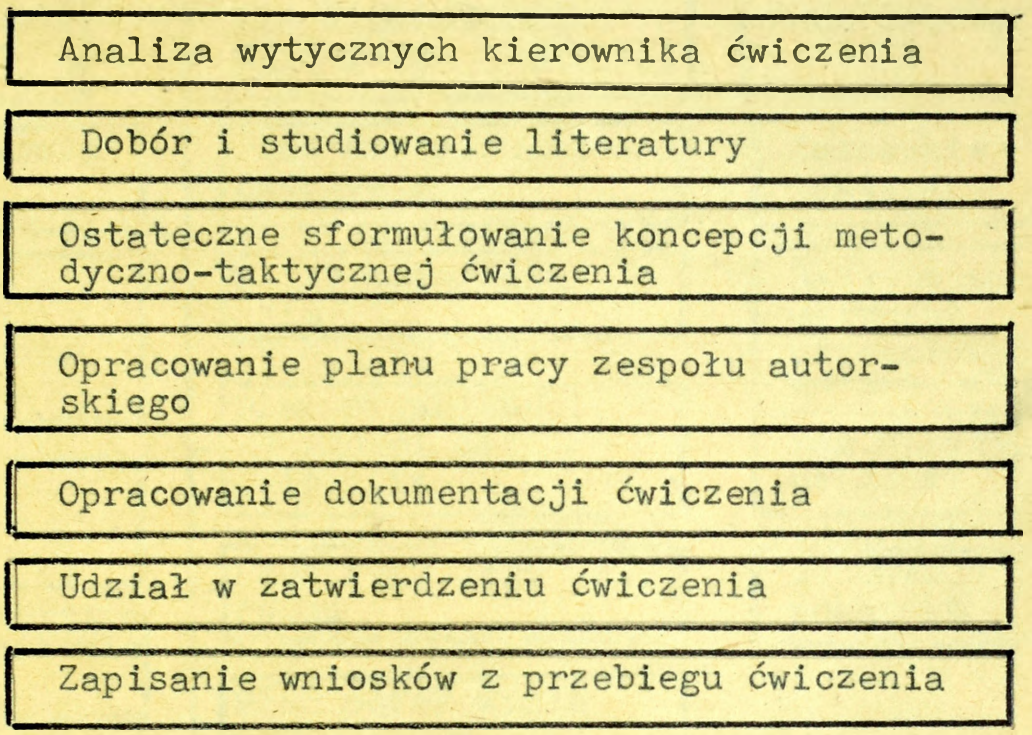

Rys. 3. Czynności głównego autora ćwiczenia taktycznego

Z praktyki szkoleniowej wynika, że wśród wielu czynności autora ćwiczenia taktycznego na czoło wysuwa się umiejętność ostatecznego sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej według sugestii przełożonego, a także umiejętność opracowania dokumentów do ćwiczeń taktycznych /rys. 4/.[17/]

Ćwiczenia taktyczne przygotowują oficerów, sztaby i wojska w zakresie przygotowania i prowadzenia walki. A to wymaga aby oficerowie odpowiedzialni za ich przygotowanie i przeprowadzenie umieli odpowiedzieć na dwa pytania:

1. Jak szkolić oficerów, sztaby i wojska aby skutecznie przygotować ich do zadań na współczesnym polu walki?

2. Jak prowadzić walkę aby osiągnąć zwycięstwo nad przeciwnikiem?

17/ Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych. Wyd. MON. Warszawa 1976r.

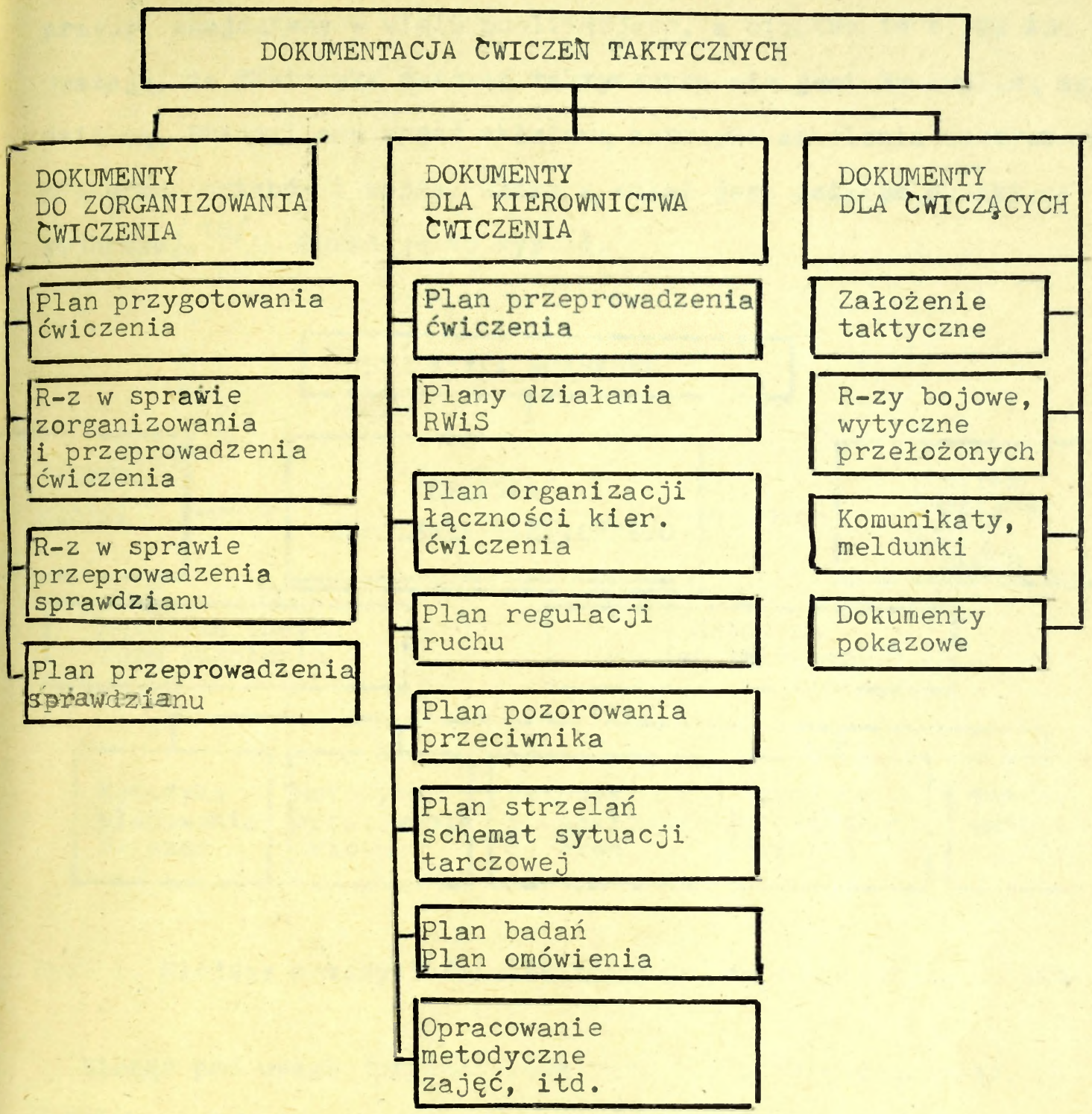

Odpowiedź na pierwsze pytanie zawarta jest w metodyce ćwiczeń taktycznych, która determinuje zakres wiadomości i umiejętności /zobrazowanych na rys. 1-4/ niezbędnych absolwentom ASG WP do skutecznego podjęcia problematyki ćwiczeń w jednostkach i uczelniach wojskowych. Natomiast odpowiedź na drugie pytanie daje taktyka ogólna, taktyka rodzajów wojsk i służb, która stanowi bazę wiedzy, bez której, jak uczy praktyka ćwiczeń taktycznych, prawie niemożliwe jest ich opracowanie i prowadzenie. Potwierdzenie tej oczywistej

prawdy, znajdujemy w wielu publikacjach, a oficerowie z IDW ASG WP uważają, że "Metodyka ćwiczeń taktycznych nie jest dyscypliną samodzielną. Stanowi ona część składową metodyki szkolenia taktycznego oficerów, sztabów i wojsk, która z kolei jest działem dydaktyki wojskowej.[18/] Obrazuje to rys. 5.

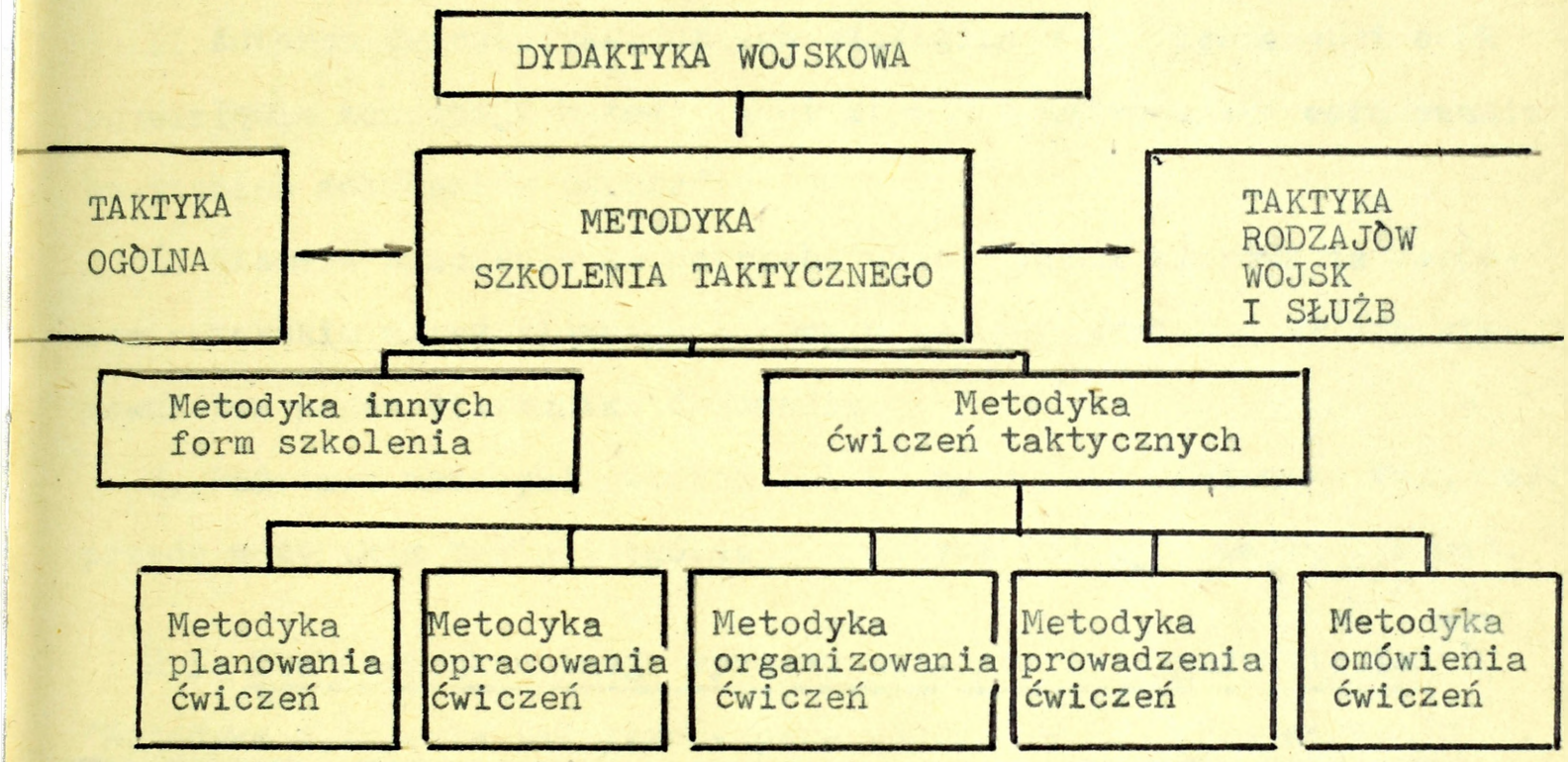

Rys. 5. Miejsce metodyki ćwiczeń taktycznych w dydaktyce wojskowej

Biorąc pod uwagę dotychczasowe rozważania możemy przyjąć, że metodyka ćwiczeń taktycznych powinna zajmować w ASG WP w kształceniu słuchaczy szczególnie ważne miejsce. Potwierdza to także priorytetowe znaczenie taktyki i ćwiczeń taktycznych w stosunku do innych form szkolenia w jednostkach i uczelniach wojskowych.

Wnioski:

1. Metodyka ćwiczeń taktycznych powinna być w centrum zainteresowania kształcenia słuchaczy w ASG WP z racji szczególnie ważnej roli ćwiczeń wśród pozostałych form szkolenia taktycznego.

2. Zakres wiadomości i umiejętności potrzebny absolwentom ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych dla skutecznego rozwiązywania

18. Metodyka ćwiczeń taktycznych. Wyd. ASG WP. Warszawa 1981r. s. 9.

problematyki ćwiczeń taktycznych powinien obejmować planowanie, opracowanie, organizowanie, prowadzenie i omówienie ćwiczeń taktycznych.

4. Na czoło potrzeb umiejętności niezbędnych kierownikom ćwiczeń taktycznych wysuwa się formułowanie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia oraz ich prowadzenie.

5. Autorom ćwiczeń taktycznych szczególnie potrzebna jest obok rozwinięcia koncepcji metodyczno-taktycznej umiejętność opracowania wszystkich dokumentów ćwiczeń.

6. Niemałe znaczenie ma potrzeba umiejętności kierowania zespołem autorskim przez głównego autora oraz wykorzystania składu kierownictwa przez kierownika ćwiczenia.

7. Podstawą metodyki ćwiczeń taktycznych jest doskonała znajomość przede wszystkim taktyki ogólnej i taktyki rodzajów wojsk i służb.

2.3. Słabości aktualnego systemu kształcenia w przedmiocie "Metodyka szkolenia taktyczno-operacyjnego" w ASG WP w zakresie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych

Opinie kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów[19] wskazuje, że absolwenci ASG WP są dobrze przygotowani do zadań w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Potwierdza ten fakt około 60-80% respondentów. Ale jednocześnie wskazuje się, że absolwenci naszej uczelni mają małe doświadczenie szczególnie w zakresie organizowania i prowadzenia ćwiczeń /najsurowiej ocenia kadra kierownicza WOW - 76-88% ocen dostatecznych/. Podobnie oceniają swoje umiejętności absolwenci ASG WP na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach

---

19/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów WP - załącznik 8.

taktycznych i oddziałach WP.[20] Otóż średnio 72-88% opiniujących jest zdania, że są dobrze przygotowani do podjęcia problematyki ćwiczeń taktycznych. Ale równocześnie dodają, że:

- ASG WP słabo uczy umiejętności opracowania ćwiczeń taktycznych i prawie że nie uczy ich organizowania i prowadzenia;

- umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych nauczyliśmy się z wielkim trudem sami w jednostce wojskowej po ukończeniu ASG WP;

- rozbieżność między teorią metodyki ćwiczeń taktycznych nauczaną w ASG WP a praktyką w jednostkach wojskowych jest bardzo duża, a jedną z przyczyn jest ciągły brak użytecznej instrukcji o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych na szczeblu WP.

Reasumując, absolwenci ASG WP na stanowiskach kierowniczych i niekierowniczych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach WP są zdania, że nasza uczelnia słabo przygotowuje do zadań w jednostkach wojskowych w zakresie opracowania ćwiczeń taktycznych i niedostatecznie w zakresie ich organizowania i prowadzenia. Stosowne umiejętności absolwenci ASG WP zdobywają sami w toku realizacji ćwiczeń taktycznych, drogą prób i błędów, co wydaje się być zbyt kosztowne i odbić się niekorzystnie na realizacji celów szkoleniowych w ćwiczeniach i w efekcie naruszyć przygotowanie dowódców, sztabów i wojsk do zadań na współczesnym polu walki.

Opinie uzyskane od kadry kierowniczej[21] katedr, Instytutu Dydaktyki Wojskowej ASG WP, wskazują, że oficerowie w uczelni są dobrze przygotowani do zadań związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń. Oceny bardzo dobre i dobre wystawiło kierownictwo wszystkich katedr, z wyjątkiem KTO, KSzO, KD, gdzie umie-

20/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii absolwentów ASG WP na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach WP - Załącznik 9.

21/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej katedr, Instytutu Dydaktyki Wojskowej ASG WP - Załącznik 10.

jętność opracowania ćwiczeń w uczelni oceniono u swoich pracowników jako "zróżnicowaną". Mimo wysokiej oceny większość ma pewne zastrzeżenia, które świadczą, że powyższe oceny dobre i bardzo dobre są mocną zawyżone. Do takich mankamentów zdaniem opiniujących należą:

- kłopoty oficerów z opracowaniem położeń wojsk - "dynamicznych" - o dużym stopniu trudności, aby były w nim problemy taktyczne do rozwiązania przez ćwiczących słuchaczy;

- nieumiejętność opracowania założeń taktycznych, szczególnie zgrania czasowo-przestrzennego w działaniu wojsk własnych i przeciwnika;

- niezbyt sensownie przyjęte zamiary stron w ćwiczeniach taktycznych, często sprzeczne z aktualnie obowiązującymi zasadami prowadzenia działań bojowych przez potencjalnego przeciwnika, a także w małym stopniu uwzględniające warunki terenowe w rejonie ćwiczenia;

- słabo sporządzone opracowania metodyczne do zajęć grupowych, zwłaszcza marginalne traktowanie wskazówek dla nauczycieli akademickich co do sposobu osiągnięcia celów dydaktyczno-wychowawczych;

- częste kłopoty oficerów z organizowaniem ćwiczeń w ASG WP, w tym zwłaszcza szkieletowych, gdzie regułą jest przeładowanie aparatu kierownictwa ćwiczenia, w efekcie ograniczanie inwencji ćwiczących i zakłócenie systemu dowodzenia poprzez "wytapianie" czasu;

- trudności z prowadzeniem zajęć /seminariów i grupowych/ przez młodych nauczycieli akademickich.

Równie wysoko oceniają swoje umiejętności w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych nauczyciele akademiccy ASG WP i wyższych uczelni wojskowych /68-86% ocen - dobre, bardzo dobre/.[22] Z kolei nau-

22/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii nauczycieli akademickich wyższych uczelni wojskowych - Załącznik 11.

czyciele akademiccy w ASG WP zajmujący się nauczaniem słuchaczy "Metodyki szkolenia taktyczno-operacyjnego" oceniają swoje umiejętności bardzo wysoko - 100% ocen dobrych i bardzo dobrych.[23/] Ale jednocześnie dodają, że mają słabo opanowane umiejętności:

- formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia;
- odzwierciedlenia "dynamicznej" strony walki w założeniu i położeniu wojsk;
- opracowania rozkazu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

Jednym słowem kadra kierownicza katedr /IDW/ w ASG WP oraz nauczyciele akademiccy wyższych uczelni wojskowych mimo wysokiej oceny i samooceny swoich umiejętności w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych widzą wiele słabości, które w znacznym stopniu wpływają ujemnie na osiągnięcie celów kształcenia w dziale decydującym - taktyczno-operacyjnym.

Nieco optymizmu wnoszą opinie słuchaczy III kursu ASG WP, którzy dostrzegają wzrost poziomu wiadomości i umiejętności z metodyki ćwiczeń taktycznych od momentu przyjścia do uczelni do momentu jej ukończenia.[24/] Np. w grupach ogólnowojskowych w momencie przyjścia do ASG WP oficerowie ocenili swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych średnio 28-40% - oceny dobre, 12-30% ocen niedostatecznych, reszta - dostateczne. Natomiast w końcowej fazie III roku studiów oceny kształtowały się: 66-78% oceny dobre i bardzo dobre, reszta, tj. 28-34% - dostateczne. Czyli wyraźny skok przyrostu wiedzy w granicach 38%. Ale jednocześnie słuchacze wskazują, że w większości przed rozpoczęciem studiów w ASG WP mieli do czynienia z ćwiczeniami na szczeblu plutonu kom-

23/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii nauczycieli MSzOT katedr i IDW ASG WP - Załącznik 12.

24/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii słuchaczy III kursu ASG WP - Załącznik 13.

panii. A tymczasem po ukończeniu uczelni czekają ich zadania z wielce skomplikowanymi ćwiczeniami batalionowymi, pułkowymi i dywizyjnymi. I dlatego zatroskani o jakość swoich umiejętności krytycznie dodają:

- liczba godzin na przedmiot "MSzOT" oraz jego ranga w ASG WP nie zaspokaja potrzeb wynikających z opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń w jednostkach i uczelniach wojskowych;

- nie uczycie niczego więcej niż opracowania ćwiczeń taktycznych /a gdzie organizowanie i prowadzenie/ i to takich, które będą mało przydatne w wojskach.

Od siebie dodajmy, pamiętając o zakresie potrzebnej wiedzy absolwentom ASG WP /pk. 2.2./, a gdzie nauczanie planowania ćwiczeń taktycznych i ich omówienia?

Uogólnione opinie kadry jednostek i uczelni wojskowych prowadzą do stwierdzenia, że absolwenci ASG WP generalnie są słabo przygotowani przez uczelnię do podjęcia problematyki ćwiczeń taktycznych, przy czym marginalnie traktuje się organizowanie i prowadzenie ćwiczeń i zupełnie pomija ich planowanie i omówienie.

Spróbujemy teraz, opierając się na uzyskanych wynikach badań, dotrzeć do szczegółowych braków w przygotowaniu oficerów z metodyki ćwiczeń taktycznych.

Przy opracowaniu ćwiczeń taktycznych pierwszą czynnością jest analiza informacji zawartych w planie szkolenia, rozkazach MON i wytycznych przełożonych, wnioski z dotychczasowego szkolenia oficerów, sztabów i wojsk, a także konkretne warunki szkoleniowe - garnizonowe i poligonowe. Umiejętność analizy powyższych informacji potrzebna jest kierownikowi ćwiczenia do udzielenia wytycznych autorowi /zespołowi autorskiemu/. Niezbędna jest także autorom ćwiczenia. Wnioski z przeprowadzonej analizy umożliwiają sformułowanie koncepcji metodyczno-taktycznej, czyli wstępnego projektu jego przebiegu.

Można to porównać do pierwszych prób malarza bądź rzeźbiarza modelującego swoje dzieło. Zdaniem przeważającej większości opiniujących,[25] /72-92% opinii respondentów kadry jednostek i uczelni wojskowych/, koncepcja metodyczno-taktyczna powinna zawierać zagadnienia, decydujące o tym "jak szkolić?" i "jak walczyć?" w ćwiczeniu taktycznym aby skutecznie zrealizować założone cele szkoleniowe. Zdecydowana większość wypowiada się za tym by koncepcja metodyczno-taktyczna sformułowana przez autora ćwiczenia przyjęła:

a/ w części metodycznej:
- temat, cele, główne zagadnienia szkoleniowe;
- podział czasu ćwiczenia na etapy;
- warunki organizacji ćwiczenia;
- praktyczny przebieg ćwiczenia;
- podział limitu środków materiałowych;

b/ w części taktycznej:
- położenie wyjściowe stron;
- zadania ćwiczących realizowane do momentu rozpoczęcia ćwiczenia;
- zadania bojowe szczebla nadrzędnego;
- zamiar stron;
- zadania ćwiczących sąsiadów;
- zarys dynamiki walki;
- rozmieszczenie PD i oś ich przesunięcia;
- miejsce i czas strzelania amunicją bojową;

c/ w części organizacyjnej:
- skład kierownictwa ćwiczenia;
- terminy głównych przedsięwzięć przygotowawczych//opracowania i zorganizowania ćwiczenia/;

25/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii... - Załącznik 8-14.

- sposób wyjazdu i powrotu z ćwiczenia;
- sposób dostarczenia ćwiczącym założeń taktycznych, działanie pozoracji i "podgrywki".

Respondenci nie kryją swoich obaw i braków w umiejętności formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.[26/] Często powtarzają się dramatyczne stwierdzenia autorów ćwiczeń taktycznych: "zmusić przełożonych aby dawali szczegółowe wytyczne do opracowania ćwiczenia, w tym sugestie dotyczące koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia i skończyć z denerwującym "wstrzeliwaniem" się w tajemnicze myśli kierownika ćwiczenia". Jednym słowem absolwenci ASG WP zarówno w jednostkach, jak i uczelniach wojskowych są słabo przygotowani do samodzielnej analizy informacji stanowiących podstawę opracowania ćwiczenia i mają spore kłopoty z wyrażeniem wniosków w postaci koncepcji metodyczno-taktycznej.

Opracowanie dokumentacji ćwiczenia taktycznego należy do obowiązków autora /zespołu autorskiego/. Zwykle rozpoczyna się po akceptacji przez przełożonego /kierownika ćwiczenia/ koncepcji metodyczno-taktycznej. Zdaniem opiniujących opracowanie ćwiczeń taktycznych nie stanowi wielkiego problemu, ale zdarzają się trudności z wykonaniem niektórych dokumentów.

Według opinii kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów absolwenci ASG WP mają kłopoty z opracowaniem takich dokumentów, jak:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia /zwłaszcza zamiar stron/;
- założenie taktyczne;
- położenia wojsk - wyjściowe i "dynamiczne";
- plan pozorowania przeciwnika;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej;

26/ Tamże ...

- plan działania "podgrywki";
- plan praktycznego przebiegu ćwiczenia;
- dokumenty rodzajów wojsk do zgrywania systemów.[27/]

Jako przyczynę tego stanu rzeczy respondenci podają, że ASG WP nie uczy dobrze umiejętności opracowania dokumentów do ćwiczeń taktycznych. Przy tej okazji podaje się, że absolwentów uczelni cechuje brak wyobraźni taktycznej, nieznajomość zasad walki wojsk własnych i potencjalnego przeciwnika, czyli wiadomości stanowiących warunek przystąpienia do opracowania ćwiczenia. Powyższe spostrzeżenia potwierdzają absolwenci ASG WP na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach.[28/] Otóż większość oficerów ma trudności z samodzielnym opracowaniem:

- planu przeprowadzenia ćwiczenia;
- założenia taktycznego;
- położenia wojsk, szczególnie "dynamiczne";
- planu strzelań amunicją bojową;
- schematu sytuacji tarczowej;
- dokumentów ćwiczeń instruktorsko-metodycznych;
- planu podawania wiadomości;
- dokumentów do zgrywania systemów.

Przyczyny takiego stanu rzeczy opiniujący upatrują w braku odpowiednich wzorców w aktualnej literaturze, dotyczącej metodyki ćwiczeń taktycznych.

Natomiast kadra kierownicza katedr, IDW ASG WP jest zdania[29/], że

---

27/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej okręgów...- Załącznik 8.

28/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii absolwentów ASG WP... - Załącznik 9.

29/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii kadry kierowniczej katedr... - Załącznik 10.

absolwenci naszej uczelni wymagają bardziej solidnego przygotowania do opracowania:

- zamiaru stron;
- położeń wojsk - "dynamicznych";
- założenia taktycznego;
- opracowania metodycznego zajęć grupowych;
- rozkazu dowódcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

Z kolei nauczyciele akademiccy wyższych uczelni wojskowych[30] mają duże kłopoty z opracowaniem takich dokumentów, jak:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia, zwłaszcza zamiar stron;
- założenie taktyczne;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego, w nim szczególnie proponowane rozwiązanie dla słuchaczy;
- plan podawania wiadomości;
- plan badań w ćwiczeniu;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

Zasięgnięcie opinii słuchaczy III kursu ASG WP kończących studia daje wielce wymowny obraz.[31] Otóż wśród dokumentów, które sprawiają najwięcej kłopotów przy ich opracowaniu należą:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia /szczególnie zamiar stron/;
- założenie taktyczne;
- położenie wojsk /zwłaszcza "dynamiczne"/;
- plany działania RWiS;
- plan pozorowania przeciwnika;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

30/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii nauczycieli...- Załącznik 10.

31/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii słuchaczy... - Załącznik 13.

Porównanie wszystkich opinii co do trudności z opracowaniem poszczególnych dokumentów ćwiczenia taktycznego oraz konfrontacja ich nazw z treścią instrukcji normującej opracowanie ćwiczeń taktycznych[32/] prowadzi do stwierdzenia, że absolwenci ASG WP faktycznie są słabo przygotowani do opracowania wszystkich dokumentów ćwiczenia taktycznego. Przy tej okazji nasuwa się także spostrzeżenie, zwłaszcza po opinii słuchaczy, że główna przyczyna takiego stanu rzeczy, niestety, znajduje się w ASG WP!

Szczególnie cenne w uzyskanych badaniach opinii jest to, że wszyscy respondenci wskazują także przyczyny tak słabego przygotowania absolwentów ASG WP do ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych. Otóż kadra kierownicza okręgów wojskowych[33/] uważa, że ASG WP nie uczy słuchaczy potrzebnych umiejętności z metodyki ćwiczeń taktycznych. Do tego stwierdzenia dodaje się brak ścisłego kontaktu uczelni z kadrą kierowniczą jednostek wojskowych. Z tego powodu akademia przygotowuje swoich absolwentów według własnego uznania, gdy tymczasem jednostki wojskowe czekają na doskonałe przygotowanie w tej dziedzinie oficerów dyplomowanych. Zmusza to przełożonych w okręgach wojskowych i związkach taktycznych w trosce o wysoki poziom ćwiczeń taktycznych, do organizowania dodatkowego szkolenia nowoprzybyłych absolwentów aby "przyuczyć" do roli autora ćwiczenia. Jak pokazuje praktyka w wojskach przy tej okazji tworzą się różnego rodzaju tradycje w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń, a także ich zaplanowania i omówienia. Rodzą się "Szkoły" i "Metodyki", mające zmaterializowaną formę w postaci poradników, często w luźnym związku z obowiązującą instrukcją o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych. Nie wolno się denerwować z tego

32/ Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych. Wyd. MON, Warszawa 1976, s. 29.

33/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań opinii... - Załącznik 8.

powodu. Wprost przeciwnie. Należy z szacunkiem podejść do inicjatywy dowódców we wszystkich okręgach wojskowych aby jak najszybciej, bo ćwiczeń nie można odłożyć, przygotować przybyłych oficerów do tych zadań. Ale jednocześnie trzeba przyznać, że ścisły kontakt jednostek z uczelnią, ciągle i systematycznie utrzymywany, będzie determinował, poprzez wysuwanie potrzeb posiadania odpowiednich wiadmości i umiejętności z metodyki ćwiczeń taktycznych, cele kształcenia w ASG WP.

Z kolei absolwenci uczelni na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach uważają,[34/] że w ASG WP brak zajęć w czasie których słuchacze mieliby możliwość nabycia umiejętności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczeń taktycznych. Brak także zajęć dotyczących nauczania umiejętności w roli kierownika ćwiczenia, czynności związanych z organizowaniem i prowadzeniem ćwiczenia. Respondenci sugerują, że w uczelni jest za mało godzin programowych na nauczanie metodyki ćwiczeń taktycznych. Brakuje także zajęć pokazowych dla słuchaczy w jaki sposób praktycznie organizować i prowadzić ćwiczenia taktyczne. Opiniujący podpowiadają, że ćwiczenia metodyczne, w czasie których słuchacze uczą się opracowania ćwiczeń taktycznych mają za wysoki szczebel dowodzenia - na pierwszym roku - ćwiczenie pułkowe, na drugim i trzecim dywizyjne. Ich zdaniem słuchacze mają za małą wiedzę, zwłaszcza z taktyki ogólnej, by swobodnie opracować zamiar stron. Na przykład do ćwiczenia pułkowego potrzebny jest zamiar dowódcy dywizji, gdy tymczasem na pierwszym roku studiów słuchacze zajmują się decyzją dowódcy pułku. Padają propozycje, by z tego powodu na pierwszym roku studiów w ASG WP w ćwiczeniach metodycznych - uczyć opracowania ćwiczenia batalionowego, na drugim pułkowego,

34/ Sprawozdanie - Załącznik 9.

a na trzecim dywizyjnego. Absolwenci ASG WP z jednostek wojskowych dość krytycznie odnoszą się do nauczycieli akademickich, realizujących zajęcia z metodyki szkolenia taktyczno-operacyjnego. Uważają, że dobór jest przypadkowy, a oficerów cechuje brak odpowiedniej wiedzy merytoryczno-metodycznej oraz mała praktyka w jednostce wojskowej, bez znajomości organizacji szkolenia w sztabie oddziału i związku taktycznego. Respondenci dodają, że praktyki słuchaczy w jednostkach wojskowych, po pierwszym i drugim roku studiów, dają mizerne korzyści w obecnym systemie.

Natomiast nauczyciele akademiccy z wyższych uczelni wojskowych są zdania[35], że przyczyny takiego stanu rzeczy leżą głównie w braku wystarczającej ilości godzin programowych na nauczenie słuchaczy umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Ale dodają, że treści programowe, chociaż dobre, są mało związane z potrzebami ćwiczeń w uczelniach wojskowych. Dobór nauczycieli do nauczania przedmiotu jest własny ale wyczuwa się brak praktyki szkoleniowej na szczeblu oddziału i związku taktycznego. Przyjęte szczeble dowodzenia w ćwiczeniach metodycznych są za trudne dla słuchaczy ze względu na brak odpowiedniej wiedzy z taktyki, armii obcych i sztuki operacyjnej. Opiniujący akcentują także zbyt mały kontakt słuchaczy z jednostkami wojskowymi i dodają, że korzyści z praktyk są wątpliwej jakości.

Również słuchacze III kursu ASG WP dostrzegają przyczyny słabości w swoim przygotowaniu do podjęcia problematyki ćwiczeń taktycznych.[36] Szczególnie krytyczne uwagi zawierają opinie słuchaczy grup ogólnowojskowych. Respondenci są zdania, że treści programowe przedmiotu "MSzOT" stanowią sobą cząstkę tego, co powinno się wiedzieć i umieć w wojskach. Ilość godzin niewystarczająca do tego, by w zajęciach ćwiczenia metodycznego nauczyć słuchaczy umiejętności pracy

35/ Sprawozdanie z ... - Załącznik 11.
36/ Sprawozdanie z ... - Załącznik 13.

w roli autora ćwiczenia. Dobór nauczycieli nieodpowiedni - brak wiedzy z taktyki ogólnej i doświadczenia ze szkolenia wojskowego. Szczebel ćwiczenia opracowywanego w ćwiczeniu metodycznym za wysoki do wiedzy posiadanej przez słuchaczy.

Jednym słowem, wszystkie przyczyny zaistniałych słabości w przygotowaniu absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych, zdaniem opiniujących oficerów tkwią w naszej uczelni.

Przeprowadzone badania opinii wszystkich grup badawczych zasygnalizowały jeszcze jedną przyczynę takiego stanu. Otóż większość respondentów bardzo krytycznie odnosi się do literatury traktującej o metodyce ćwiczeń taktycznych. Uważa się, że w dostępnych publikacjach autorzy skupiają się przede wszystkim na tym, co ma wykonać kierownik i autor ćwiczenia oraz jaką gotową postać mają mieć dokumenty ćwiczenia. Natomiast brakuje wskazówek użytecznych, w jaki sposób sformułować koncepcję metodyczno-taktyczną, czy opracować poszczególne dokumenty, np. plan przeprowadzenia ćwiczemia. Zdaniem oficerów nie ułatwia to pracy nauczycielom i słuchaczom w ASG WP oraz przełożonym i autorom ćwiczeń w jednostkach i wyższych uczelniach wojskowych.

Badania dokumentacji szkoleniowej pozwoliły na uzyskanie wyników, które dają wiele odpowiedzi na pytanie dotyczące słabości w przygotowaniu absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych w zakresie problematyki ćwiczeń taktycznych.

Badanie dokumentacji normującej proces dydaktyczno-wychowawczy ASG WP[37] wskazuje, że od chwili powołania uczelni, tj. od 1947 r. realizowany był przedmiot "Metodyka szkolenia", w ramach taktyki ogólnej. Treści przedmiotu obejmowały takie zagadnienia jak zasady planowania wyszkolenia bojowego w pułku, metodyka przygotowania

37/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji - Załącznik 16.

i prowadzenia zajęć z oficerami, sztabami oraz metodyka opracowania i układania zadań. Tak było w pierwszym roku akademickim 1947/48, a na przedmiot przeznaczono 14 godzin. Ale już od roku akademickiego 1948/49 następuje zwiększenie godzin na przedmiot do 34 /I-14, II-20/, a także rozszerza się zakres zadań realizowany ze słuchaczami. Na pierwszym roku studiów przerabia się dodatkowo opracowanie ćwiczenia batalionowego, na drugim - pułkowego. Jest także wiele zajęć dotyczących zasad metodyki szkolenia w oddziale i pododdziale oraz szkolenie instruktorsko-metodyczne oficerów i podoficerów. Stan powyższy trwał do 1950 roku. Udział procentowy ilości godzin na przedmiot w stosunku do ogólnej ilości godzin na studia wzrósł z 0,8% w 1947 roku do 2,0 w 1950 roku. Dominującą formą kształcenia słuchaczy były zajęcia grupowe, np. w 1949 roku na przedmiot przeznaczono 84 godziny, z tego 68 - zajęcia grupowe, wykłady - 14, a seminarium 2 godziny. Okres lat 1950-1960 charakteryzuje się zmianą nazwy przedmiotu kolejno na "Metodykę szkolenia oddziałów i dowódców", "Metodykę szkolenia bojowego", "Metodykę wyszkolenia bojowego" realizowanego do 1954 roku w ramach taktyki i sztuki operacyjnej, a później jako przedmiot samodzielny. W okresie tym również dominują zajęcia grupowe dochodząc z reguły do ponad 75% ogólnego czasu na przedmiot. Szczególnie interesujący jest tu etap studiów 1951-1955. Ilość godzin na przedmiot wzrosła do blisko stu godzin /1951 - 126 godzin/, co stanowiło prawie 3% ogólnego czasu przeznaczonego na zajęcia w programie studiów. W tym etapie uczono słuchaczy opracowania i przeprowadzenia różnorodnych ćwiczeń taktycznych od grupowych poprzez szkieletowe do ćwiczeń z wojskami i ze strzelaniem, zarówno kompanijnych, batalionowych, jak i pułkowych, dywizyjnych i korpuśnych. Świadczy to wyraźnie o tym, że ranga ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych /wojna w Korei/ wzrosła wyraźnie, a ASG WP podjęła zwiększony trud przygotowania swoich absolwenów do tych zadań.

Od 1962 r. przedmiot nosi nazwę "Metodyka szkolenia", by w latach 1963-1973 przyjąć się jako "Metodyka szkolenia taktycznego". W tym okresie pojawiają się cele szkolenia, w których wyodrębniono zapoznanie słuchaczy z rodzajami, formami i metodami szkolenia oficerów, sztabów i wojsk, organizacją i prowadzeniem ćwiczeń na szczeblu batalionu, pułku i dywizji oraz zasadami planowania szkolenia bojowego i politycznego na szczeblach taktycznych. Obok tego stawiano dwa cele: nauczyć słuchaczy opracowania ćwiczeń na szczeblu batalionu, pułku, dywizji oraz dać podstawy do samodzielnej działalności w zakresie rozwijania i doskonalenia metod szkolenia bojowego. Realizowano powyższe cele poprzez treści kształcenia, w których do 1973 roku dominowała metodyka opracowania i przeprowadzenia ćwiczenia batalionowego i pułkowego, planowanie szkolenia na szczeblach taktycznych. Ilość godzin systematycznie maleje /od 136 godzin w 1960 roku do 66 godzin w 1972 roku/. Jednakże główny wysiłek dydaktyczno-wychowawczy realizowany był poprzez zajęcia grupowe, sięgające średnio 80% czasu przeznaczonego na "Metodykę szkolenia taktycznego".

W programie zakresowym dla grup szkoleniowych ASG WP na 1973 r. dodatkowo pojawiły się cele i treści kształcenia dotyczące zasad opracowania referatów o tematyce taktyczno-operacyjnej oraz innych działów sztuki wojennej. W podobny sposób w kolejnych latach formułowane są cele, treści kształcenia w rozpatrywanym przedmiocie, który w okresie 1986-1990 nazywa się "Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego". I tu także dominują zajęcia grupowe. Ilość godzin na przedmiot systematycznie maleje by w 1990 roku osiągnąć 66 godzin w ciągu trzech lat studiów ASG WP /po 20 godzin w roku 3 x 20 = 60 plus 6 godzin pokazu/.

Przeprowadzone badania dokumentacji normującej proces kształcenia w ASG WP w zakresie metodyki szkolenia wskazują, że głównym celem

jest nauczanie słuchaczy opracowywania ćwiczeń taktycznych. Obok tego przewijały się cele dotyczące nauczania słuchaczy opracowania dokumentacji szkoleniowej /planistycznej/, szczególnie w pierwszych latach istnienia uczelni, a także zapoznania oficerów z organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych.

W zakresie treści przedmiotu "Metodyka..." dominowała również problematyka opracowania ćwiczenia. W badanym okresie nauczano słuchaczy opracowania różnych rodzajów ćwiczeń ale główny wysiłek dydaktyczno-wychowawczy skierowany był w grupach ogólnowojskowych na ćwiczenia z wojskami oraz szkieletowe.

Dominującymi szczeblami dowodzenia w ćwiczeniach metodycznych były na pierwszym roku batalion, na drugim - pułk, na trzecim - dywizja. Szczeble poniżej batalionu występowały jedynie w latach 1952-57 i dotyczyły ćwiczeń ze strzelaniem. W tym okresie zajmowano się również ćwiczeniami korpuśnymi. Po różnych zmianach w latach 1981-89 obowiązywały ćwiczenia metodyczne: na pierwszym roku pułkowe, drugi i trzeci dywizyjne.

Analizując ilość godzin przeznaczonych na badany przedmiot i porównując go z ogólną ilością godzin całego programu studiów w ASG WP nasuwa się wniosek o falującej randze "Metodyki szkolenia wojskowego" w ASG WP. Największe znaczenie przywiązywano do tego przedmiotu w latach 1949-52, 1959-61, 1971-73. Ilość czasu przeznaczonego na metodykę wynosiła nawet do 32% ogólnego czasu przeznaczonego na studia w uczelni.[38] W ostatnim okresie procentowy udział przedmiotu "MSzOT" w całości studiów wynosi 1,4%.[39] Komentarz jest tu zbyteczny. Dodajmy tylko, że metodyka szkolenia taktyczno-operacyjnego ma ścisły związek z taktyką i sztuką operacyjną. Odpowiada bowiem na pytanie: jak uczyć oficerów, sztaby i wojska aby skutecznie przygotować ich do zadań związanych z przygotowaniem i prowadzeniem walki i operacji. Z tego

38/ Tamże... rys. 5 i 6.
39/ Miejsce i rola MSzOT w procesie studiów w ASG WP - Załączniki 1 i 2.

stwierdzenia należy wyciągnąć wniosek, że ilość godzin przeznaczonych na metodykę powinna być wielkością w miarę stałą, odpowiadającą randze działu taktyczno-operacyjnego w uczelni. Że tak nie jest świadczą uzyskane wyniki badań dokumentacji szkoleniowej i pozwalają domniemywać, iż w uczelni raczej brak związku między celem przedmiotu metodyka szkolenia a celem studiów.

Cel szkoleniowy metodyki w ASG WP na przestrzeni istnienia uczelni realizowany był poprzez wykłady, seminaria, pokazy i zajęcia grupowe. Jednakże domunującą formą były zajęcia grupowe, które zajmowały od 50 do 85% czasu przeznaczonego na metodykę.[40/] Świadczy to wyraźnie, że niejako "z góry" zakładano nauczenie słuchaczy umiejętności w zakresie przygotowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. A takich umiejętności, czyli sprawności w posługiwaniu się odpowiednimi wiadomościami przy opracowaniu np. dokumentacji ćwiczenia taktycznego nie można nauczyć ani na wykładzie, ani w czasie seminarium, ani poprzez pokaz. Można to zrealizować wyłącznie w ćwiczeniu metodycznym, gdzie poprzez kolejne zajęcia grupowe słuchacze pod kierunkiem nauczyciela akademickiego praktycznie uczą się czynności w roli autora ćwiczenia. Dlatego w następnej kolejności wypada przeanalizować uzyskane wyniki badań dokumentacji ćwiczeń metodycznych, szukając odpowiedzi na pytania dotyczące przyczyn słabości przygotowania absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych, związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych.

Uzyskane wyniki badań dotyczące ćwiczeń metodycznych z lat 1950-1990[41/] wskazują, że generalnie treści przedmiotu "Metodyka" odpowiadają treściom kształcenia, zawartym w dokumentach normujących proces studiów w uczelni. Do 1982 roku nie formułowano celów szkoleniowych ćwiczeń a jedynie cele szkoleniowe poszczególnych zajęć, a te odpowiadały tematowi zajęcia z dodaniem słowa "nauczyć". Np. do tematu zajęcia grupowego: "opracowanie myśli przewodniej" sformułowano cel szko-

40/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji - Załącznik 16.
41/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji - Załącznik 17.

leniowy: "nauczyć opracowania myśli przewodniej". W kolejnych latach pojawiły się cele ćwiczeń metodycznych według układu: nauczyć, doskonalić, sprawdzić, a w latach 1988-1990 dodano cele zbudować, z którymi w różnym stopniu powiązane były cele zajęć grupowych. Zakres treści ćwiczeń metodycznych dotyczył przede wszystkim opracowania dokumentów różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych.[42/] W latach 1948-1953 nauczano słuchaczy opracowania planu przebiegu ćwiczenia, założenia taktycznego, rozkazu organizacyjnego. Tematy ćwiczeń były różne ale dotyczyły w większości na pierwszym roku szczebla kompania-batalion, działających i w obronie i w natarciu. Z kolei na drugim roku studiów w większości były rozpatrywane problemy związane z opracowaniem dokumentów ćwiczeń pułkowych, ale np.: w 1951 roku zajmowano się metodyką opracowania kompanijnego ćwiczenia taktycznego ze strzelaniem. Natomiast na trzecim roku studiów w ćwiczeniach metodycznych w tym okresie realizowano problematykę dotyczącą ćwiczeń pułkowych, dywizyjnych i korpuśnych oraz ich prowadzenie. Wyniki badań pozwalają stwierdzić, że w rozpatrywanym okresie lat 1948-1953 słuchacze samodzielnie opracowywali dokumentację ćwiczeń taktycznych, a następnie prowadzili je"sami ze sobą" - czyli występując zarówno w roli kierownictwa ćwiczenia, jak i ćwiczących. Przy czym różnie kształtowało się wykorzystanie czasu na samodzielne opracowanie i prowadzenie ćwiczenia. Średnio na opracowanie ćwiczenia przeznaczono 30-50% a na jego prowadzenie 50-70% czasu przeznaczonego na ćwiczenie w ogóle.

W latach 1954-1967 była podobna jak uprzednio, problematyka ćwiczeń metodycznych z tym, że na trzecim roku studiów zajmowano się planowaniem szkolenia w pułku i dywizji. W okresie 1968-1979 tematyka zajęć w ćwiczeniach metodycznych dotyczyła głównie opracowania takich dokumentów jak plan przeprowadzenia ćwiczenia, założenie taktyczne,

42/ Tamże... Tabela 1 i 2.

rozkaz organizacyjny, ale pojawiły się także takie dokumenty jak plan pozorowania przeciwnika, plan przygotowania ćwiczenia, plan przeprowadzenia ćwiczenia ze strzelaniem.

Od roku 1980 w treściach ćwiczeń metodycznych pojawiła się nowa problematyka dotycząca analizy tematu ćwiczenia, określenia koncepcji metodyczno-taktycznej oraz sformułowania wytycznych przez przełożonego /dowódcę pułku/ dla autora ćwiczenia. Uczono również w ćwiczeniach metodycznych opracowania nowych dokumentów, które pojawiły się w praktyce szkoleniowej jednostek wojskowych czyli planu strzelań i schematu sytuacji tarczowej, rozkazu w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu i planu sprawdzianu, planu działania "podgrywki", mapy dynamiki walki. Ale jednocześnie nastąpiło przesunięcie wysiłku dydaktyczno-wychowawczego w ćwiczeniach metodycznych. Otóż jeżeli w latach 1948-1984 przygotowywano słuchaczy do pracy w roli kierownika ćwiczenia /wytyczne dla autora, organizowania w tym rekonesansu rejonu ćwiczenia/ a przede wszystkim ich prowadzenia, to w ostatnim okresie treści kształcenia ćwiczeń metodycznych skierowano na przygotowanie oficerów głównie w roli autora ćwiczenia. Należy przypuszczać, że zadecydowała o tym znajomość obowiązków absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych, którzy najpierw /i to długo/ są autorami ćwiczeń, a dopiero później kierownikami.

Formy ćwiczeń metodycznych, przebieg zajęć grupowych, a zwłaszcza stosowane metody kształcenia słuchaczy w latach 1948-1990 ulegały ciągłej ewolucji. W latach 1948-1953 dominowały ćwiczenia metodyczne, w których słuchacze samodzielnie opracowywali dokumenty ćwiczeń, a także odbywały się zajęcia w terenie, gdzie praktycznie prowadzono ćwiczenia. W latach 1954-1964 słuchacze samodzielnie opracowywali dokumenty ćwiczeń ale poprzedzone to było ćwiczeniem doskonalącym /metodycznym/ prowadzonym w grupach szkoleniowych. Od 1964 r. pojawia się nazwa"ćwiczenie metodyczne" i słuchacze w czasie nauki włas-

nej opracowywali dokumenty /fragmenty dokumentów/ ćwiczenia a w toku zajęć uzasadniali przyjęte przez siebie rozwiązania. W latach siedemdziesiątych w ćwiczeniach metodycznych w przebiegu zajęć wprowadzono pewne elementy pracy słuchaczy w zakresie opracowania dokumentów na zajęciach. Nazywano to np.: "opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia pod kierunkiem wykładowcy" i polegało na tym, że słuchacze przygotowywali w czasie nauki własnej projekty dokumentów, na zajęciach uzasadniali swoje propozycje po czym wykonywali dokument "na czysto". W niektórych zajęciach stosowano także tzw. "metodę szkolną", która polegała na wprowadzeniu elementów wykładu z pokazem. W latach osiemdziesiątych wprowadzono nowy kolejny element przenoszenia pracy słuchaczy na zajęcia. Słuchacze część dokumentu wykonywali podczas nauki własnej, na zajęciu dyskusja nad przyjętymi rozwiązaniami, a następnie wspólne, w grupie szkoleniowej, opracowanie dokumentu pod kierunkiem nauczyciela akademickiego. Taki sposób prowadzenia ćwiczeń metodycznych, jak wynika z opinii długoletnich pracowników ASG WP był dobry i pozwalał w znacznym stopniu zrealizować zakładane cele dydaktyczno-wychowawcze. Ale jednocześnie wymagał dużej ilości czasu na poszczególne zajęcia i zagadnienia szkoleniowe oraz bardzo doświadczonych wykładowców. Od 1988 r., kiedy ilość godzin na MSzOT spadła do 60-ciu w ciągu trzech lat studiów, powrócono do sposobów prowadzenia zajęć z lat siedemdziesiątych, tzn. słuchacze opracowują projekt dokumentu na nauce własnej, a na zajęciu uzasadniają przyjęte rozwiązania i w miarę potrzeby uzupełniają. Skutki kształcenia tym sposobem są niższe, mimo że na zajęciach prezentuje się oficerom gotowe dokumenty ćwiczeń taktycznych. Umiejętności opracowania ćwiczenia taktycznego można nauczyć jedynie poprzez praktyczną próbę z pomocą wykładowcy. A tymczasem, dla przykładu, na zajęcie dotyczące sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej batalionowego ćwiczenia taktycznego z wojskami

na I roku studiów ASG WP jest cztery godziny czasu. Dla wysłuchania jednego oficera, dyskusji w grupie szkoleniowej, oceny przyjętego rozwiązania przez nauczyciela akademickiego, jak wskazuje praktyka, potrzeba średnio 60-100 minut. Czyli w ciągu czterech godzin można wysłuchać faktycznie dwóch, maksimum trzech słuchaczy. A co z resztą grupy szkoleniowej. Jeżeli po zajęciu nakaże się poprawić koncepcje według wskazówek wykładowcy, następuje zderzenie tego zadania z zadaniem opracowania w czasie nauki własnej planu-konspektu, który to dokument będzie omawiany na zajęciu drugim. Podobnie jest w pozostałych zajęciach i ćwiczeniach metodycznych.

Należy tu dodać, że od lat pięćdziesiątych prawie zawsze na zakończenie zajęć wykładowcy prezentowali tzw. rozwiązanie autorskie, np. wnioski z analizy tematu ćwiczenia lub gotowy plan przeprowadzenia ćwiczenia. Omówienie dokumentu dotyczyło takich punktów jak forma, treść, przeznaczenie i sposób jego opracowania i zajmowało zwykle 20-30 minut i znacznie skracało czas na wskazanie słuchaczom popełnionych błędów i sposobów ich uniknięcia, przy opracowaniu dokumentów ćwiczenia.

W celu ujednolicenia pracy nauczycieli akademickich od początku opracowywano szereg dokumentów, dotyczących przeprowadzenia ćwiczenia metodycznego ze słuchaczami ASG WP. Można tu wyraźnie wyróżnić trzy grupy dokumentów:

- materiały do prowadzenia zajęć /opracowania metodyczne/;
- materiały dla słuchaczy /założenia do zajęć/;
- dokumenty pokazowe, stosownie do tematu i rodzaju opracowywanego w ćwiczeniu metodycznym ćwiczenia taktycznego.

Jak pokazują wyniki badań, każda z wydzielonych grup dokumentów ulegała na przestrzeni lat studiów w ASG WP różnym modyfikacjom. Różny był także sposób ich wykorzystania w czasie zajęć ze słuchaczami.

Do końca lat pięćdziesiątych dla nauczycieli akademickich opracowywano konspekty do poszczególnych zajęć w ćwiczeniach metodycznych. Później aż do 1982 roku wykonywano opracowania metodyczne poszczególnych zajęć, w których między innymi, podawano wskazówki organizacyjno-metodyczne co do sposobu przebiegu zajęcia. Od 1982 roku rozpoczęto opracowywać plan przeprowadzenia ćwiczenia metodycznego oraz opracowania metodyczne poszczególnych zajęć grupowych. Stan taki trwa do obecnej chwili.

Założenia dla słuchaczy są w zasadzie opracowywane bez większych zmian od początku istnienia uczelni aż do dnia dzisiejszego. W dokumencie, wydawanym słuchaczom na kilka - kilkanaście dni przed pierwszym zajęciem, podaje się sytuację szkoleniową oddziału bądź związku taktycznego, w której istnieje potrzeba opracowania konkretnego ćwiczenia, wytyczne przełożonego /w nich podane są informecje z planu szkolenia, rozkazów przełożonych ,itd./ oraz pracę do wykonania.

W ćwiczeniach metodycznych opracowywano także dokumenty, tzw. rozwiązania autorskie, które były treścią kolejnych zajęć. Np. gdy słuchacze opracowywali plan przeprowadzenia ćwiczenia, to pod koniec zajęcia nauczyciel akademicki przedstawiał gotowy plan, jako jeden z wariantów możliwego rozwiązania. Przy czym do 1984 roku opracowywano do ćwiczenia tylko te dokumenty pokazowe, które były treścią poszczególnych zajęć. Od 1984 roku, po wprowadzeniu zajęcia: "omówienie wybranych dokumentów ćwiczenia", opracowywano także jako przykładowe rozwiązania pozostałe dokumenty do danego rodzaju ćwiczenia. Zwykle dotyczyło to w grupach ogólnowojskowych tych dokumentów, które opracowują oficerowie ogólnowojskowi zespołu autorskiego,np. rozkaz w sprawie zorganizowania ćwiczenia, plan przeprowadzenia sprawdzianu, itp.

Reasumując należy stwierdzić, że dokumentacja ćwiczeń metodycz-

nych ulegała na przestrzeni istnienia ASG WP ciągłym zmianom, stosownie do zmian programowych i rozwoju teorii metodyki ćwiczeń taktycznych. Wyraźnie także daje się zauważyć próby szukania optymalnego przebiegu zajęć pod kątem jak najlepszego przygotowania absolwentów naszej uczelni do obowiązków związanych z opracowaniem ćwiczeń taktycznych różnych rodzajów i szczebli dowodzenia. Ale jednocześnie daje się wyczuć brak czasu w toku zajęć wszystkich ćwiczeń metodycznych na gruntowne nauczenie słuchaczy umiejętności opracowania tak dużej liczby dokumentów, niezbędnych w ćwiczeniach taktycznych. Stan taki powoduje uczucie niepełnego wywiązywania się z zadań dydaktyczno-wychowawczych u nauczycieli metodyki szkolenia i rodzi poczucie winy wobec słuchaczy naszej uczelni.

Wyniki badań koncepcji metodyczno-taktycznych opracowanych przez słuchaczy III kursu ASG WP - grupy ogólnowojskowe[43/] potwierdzają sygnalizowane uprzednio słabości w zakresie przygotowania absolwentów z metodyki ćwiczeń taktycznych. Ale jednocześnie wnoszą pewne nowe spostrzeżenia. Otóż oficerowie mają dobrą wiedzę teoretyczną z taktyki ogólnej, taktyki rodzajów wojsk, armii obcych ale nie potrafią z niej skorzystać w praktyce przy konstruowaniu ćwiczeń taktycznych. Dlatego też, dla przykładu, mimo znajomości treści pracy dowódcy w procesie przygotowania obrony, nie potrafią poprawnie sformułować celów i zagadnień szkoleniowych zgodnie z tematem ćwiczenia. Podobnie jest przy tworzeniu sytuacji taktycznej: położenia wyjściowego, zamiaru stron, położeń dynamicznych. Po prostu brak słuchaczom wyobraźni taktycznej co do rozwoju sytuacji bojowej w kolejnych godzinach walki w wyniku akcji naszych wojsk i reakcji przeciwnika.

43/ Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji szkoleniowej opracowanej przez słuchaczy III KWL - gr.og. ASG WP - Załącznik 15.

Powtórzmy jeszcze raz, fakt oczywisty dla praktyków zajmujących się ćwiczeniami taktycznymi, że głównymi warunkami przy opracowaniu ćwiczeń są: doskonała wiedza merytoryczna, zawierająca się w odpowiedzi na pytanie "jak skutecznie walczyć?" i wiedza metodyczna, mieszcząca się w odpowiedzi na pytanie "jak skutecznie szkolić?"

Bez takiej podstawy merytoryczno-metodycznej, ćwiczenie taktyczne będzie, jak dowodzi praktyka, małowartościowym tworem, o niewielkiej użyteczności szkoleniowej. Nie ma żadnej wątpliwości, że wiedzę merytoryczną powinni uzyskać słuchacze na zajęciach z taktyki ogólnej, taktyki rodzajów wojsk i służb, armii obcych i rozpoznania. W przeciwnym razie będzie tak, jak dotychczas, że oficerowie z zakładu metodyki IDW, będą uczyli słuchaczy np.: zasad i warunków wykonania kontrataku przez odwód BPanc, zamiast skupić główny wysiłek na nauczaniu sposobów tworzenia położenia do wykonania kontrataku samodzielnego, wspólnego z sąsiadem lub odwodem przełożonego. Jak już wcześniej sygnalizowano, czasu na zajęcia z metodyki jest mało i w rezultacie cele zajęć z reguły są osiągnięte w niewielkim stopniu. Dotyczy to szczególnie pierwszych zajęć ćwiczeń metodycznych, gdzie rozpatrywane są koncepcje metodyczno-taktyczne różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych.

Ale jednocześnie trzeba podkreślić, że słuchacze zwłaszcza drugiego i trzeciego roku studiów naszej uczelni, znają dość dobrze formę i treść koncepcji metodyczno-taktycznej oraz dokumentów ćwiczeń taktycznych, tok postępowania przy ich opracowaniu. Niestety, bez gruntownej znajomości taktyki, sama znajomość zasad teoretycznych z metodyki ćwiczeń pozostaje prawie bezużyteczna w praktyce.

Uogólniając dotychczasowe spostrzeżenia i wnioski możemy uznać, że główną słabością w przygotowaniu absolwentów ASG WP w zakresie

metodyki opracowania ćwiczeń taktycznych są braki w praktycznych umiejętnościach oficerów w procesie podejmowania decyzji, kierowania walką a przede wszystkim słaba wyobraźnia co do rozwoju wydarzeń w toku działań bojowych.

Kolejną słabością, słusznie wytkniętą przez opiniujących wszystkich grup respondentów, jest nieodpowiednie przygotowanie oficerów do prowadzenia zajęć z metodyki szkolenia. Jak dowodzi praktyka procesu dydaktyczno-wychowawczego, opracowania ćwiczeń metodycznych np. w zakładzie metodyki IDW[44], stan wiadomości, umiejętności i doświadczenia w tym względzie pozostawia wiele do życzenia. Są oficerowie, którzy nie znają specyfiki szkolenia na szczeblu pułków i dywizji, mają kłopoty z opracowaniem ćwiczeń taktycznych. Brakuje także stosownej wiedzy z zakresu taktyki ogólnej, sztuki operacyjnej, armii obcych. Fakty te prowadzą do potwierdzenia znanej opinii, że jeżeli samemu nie umie się opracować ćwiczenia, trudno nauczyć innych tej umiejętności.

Podobna sytuacja jest wśród nauczycieli akademickich prowadzących metodykę w grupach specjalistycznych WWL oraz WWLiOPK.

Uzyskane wyniki badań, przeprowadzone rozważania prowadzą do uogólnienia spostrzeżeń dotyczących słabości aktualnego systemu kształcenia w ASG WP w zakresie przygotowania absolwentów do zadań związanych z ćwiczeniami taktycznymi. Do tych słabości należy zaliczyć:

1. Niedostateczne przygotowanie oficerów w zakresie planowania ćwiczeń taktycznych, stosownie do rocznych zadań szkoleniowych w jednostkach i uczelniach wojskowych.

2. Marginalne traktowanie przez uczelnię umiejętności absolwentów w zakresie organizowania, prowadzenia ćwiczeń taktycznych

44/ Por. Protokóły z kontroli procesu nauczania oraz z narad metodycznych w IDW ASG WP.

oraz ich omówienia.

3. Dostateczne wyposażenie przyszłych autorów ćwiczeń w umiejętności analizy informacji stanowiących podstawę opracowania ćwiczenia, a także sformułowanie sensownej koncepcji metodyczno-taktycznej.

4. Niewystarczające do potrzeb nauczenie oficerów umiejętności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczeń taktycznych, w tym szczególnie planu przeprowadzenia ćwiczenia /zwłaszcza zamiar stron/ położenia wojsk - wyjściowe i dynamiczne.

Jako przyczyny tego stanu rzeczy można przyjąć:

1. Brak ścisłego kontaktu między naszą uczelnią a jednostkami i wyższymi uczelniami wojskowymi, co powoduje rozbieżności między potrzebami przygotowania absolwentów ASG WP do zadań związanych z metodyką ćwiczeń taktycznych a celami postawionymi do realizacji w przedmiocie "MSzOT" i treściami kształcenia.

2. Nieodpowiednia ranga przedmiotu "MSzOT" w ASG WP, potwierdzona zwłaszcza stale malejącą ilością godzin w stosunku do ważności obowiązków służbowych absolwentów uczelni związanych z metodyką ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych.

3. Przyjęty wariant przebiegu ćwiczeń metodycznych, gdzie zamiast uczyć słuchaczy umiejętności opracowania dokumentów ćwiczeń taktycznych, sprawdza się co zdołali zrobić sami na nauce własnej i pokazuje się gotowy dokument jako wzór.

4. Przypadkowy dobór nauczycieli do przedmiotu "MSzOT" w ASG WP, z pominięciem wymagań co do świetnej znajomości taktyki, umiejętności opracowania ćwiczeń i posiadania doświadczenia w szkoleniiu na szczeblu pułku i dywizji.

5. Brak w literaturze przedmiotu "MSzOT" w ASG WP użytecznych wskazówek w jaki sposób wykonać czynności w roli kierownika i autora ćwiczenia.

6. Słaba wyobraźnia taktyczna absolwentów ASG WP, wynikająca z braku umiejętności zastosowania zasad teorii walki w praktyce ćwiczeń przy ich opracowaniu i prowadzeniu.

2.4. Kierunki doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych

Uzyskane wyniki badań opinii wszystkich grup respondentów mają szczególną wartość nie tylko dlatego, że wskazują wady i przyczyny ich powstawania w przygotowaniu absolwentów ASG WP z metodyki ćwiczeń taktycznych. Przede wszystkim cenne jest to, że opiniujący wskazują drogę, którą należy kroczyć, aby jak najlepiej przygotować oficerów do zadań związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych. I tak, kadra kierownicza okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów sugeruje, by każdy słuchacz w ciągu trzech lat studiów samodzielnie opracował komplet dokumentów ćwiczenia taktyczno-batalionowego, pułkowego i dywizyjnego. Proponuje się również aby uczyć powiązania zamiaru stron z praktycznym przebiegiem ćwiczenia. Należy również, zdaniem opiniujących, umożliwić słuczaczom uczestnictwo w składzie kierownictwa ćwiczenia w toku organizowania, a zwłaszcza prowadzenia ćwiczenia. Wskazuje się także na pilną konieczność opracowania na szczeblu WP podręcznika, traktującego o metodyce ćwiczeń taktycznych, w którym znajdzie się praktycznie użyteczna odpowiedź na pytanie: co i jak wykonać w roli autora oraz kierownika ćwiczenia.[44/]

Z kolei absolwenci ASG WP na stanowiskach służbowych w okręgach wojskowych, związkach taktycznych i oddziałach/niekierowniczych/ proponują by każdy słuchacz nabył w uczelni umiejętności samodzielnego sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych oraz posiadł umiejętności wzorowego opracowania wszystkich dokumentów ćwiczeń taktycznych. Przy tej okazji sugeruje

44/ Sprawozdanie ... załącznik 8.

się, by każdy słuchacz opracował samodzielnie ćwiczenie: na I roku - batalionowe, na II - pułkowe, na III - dywizyjne. Należy także zdaniem respondentów, zapewnić w czasie studiów w uczelni udział słuchaczy w opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń na zapotrzebowanie jednostek wojskowych. Opiniujący proponują opracowanie na szczeblu WP podręcznika, zawierającego odpowiedzi na pytania: Jak wykonać daną czynność w roli autora ćwiczenia? W jaki sposób opracować dokument ćwiczenia taktycznego?[45]

Natomiast kadra kierownicza katedr ASG WP proponuje by "Metodyka" nauczana w uczelni w swoich treściach ujmowała kompleksowo to wszystko, co jest potrzebne absolwentom do wykonania zadań związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych, a ilość godzin na przedmiot powinna zapewnić skuteczne nabycie przez oficerów niezbędnych umiejętności w tym zakresie. Sugeruje się by w ramach pracy kursowej I roku studiów słuchacze opracowali podstawowe dokumenty ćwiczenia, ocenione przez oficerów MSzOT w katedrach i IDW. Opiniujący proponują także poprawę współpracy między katedrami a IDW poprzez wspólne, doraźne i okresowe, narady metodyczne i konsultacje w zakresie ćwiczeń taktycznych. W opiniach przejawia się również sugestia, aby IDW przodował w rozwoju MSzOT a także w opracowaniu użytecznych skryptów i poradników. Podpowiada się konieczność uwzględnienia w MSzOT, w większym niż dotychczas stopniu, specyfiki kształcenia słuchaczy RSZ, RWiS w zakresie opracowania ćwiczeń ogólnowojskowych oraz taktyczno-specjalnych.[46]

Podobne kierunki doskonalenia MSzOT w ASG WP widzą nauczyciele akademiccy wyższych uczelni wojskowych, akcentując konieczność większego niż dotychczas, związku celów i treści przedmiotu z potrzebami wynikającymi z ćwiczeń w uczelniach wojskowych.[47]

45/ Sprawozdanie... załącznik 9.
46/ Sprawozdanie... załącznik 10.
47/ Sprawozdanie... załącznik 11.

Nieco odmiennie niż poprzednicy, widzą nauczyciele przedmiotu MSzOT w katedrach i IDW kierunek doskonalenia przedmiotu. Otóż ich zdaniem, główny wysiłek dydaktyczno-wychowawczy MSzOT należy skierować na I rok studiów, a w ćwiczeniu metodycznym uczyć solidnie opracowania wszystkich dokumentów ćwiczenia, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania umiejętności formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia. Przy tym koniecznie trzeba zwrócić większą uwagę na sposób opracowania zamiaru stron oraz praktyczny przebieg ćwiczenia. Proponuje się także opracowanie przez IDW wzorcowej dokumentacji ćwiczeń taktycznych: ogólnowojskowych i specjalistycznych, a także użytecznych skryptów i poradników. Zdaniem opiniujących powinno się wprowadzić w MSzOT problematykę mobilizacji, ze względu na postępującą restrukturyzację wojsk. Seminaria, odmiennie niż dotychczas, prowadzić po ćwiczeniach metodycznych dla przedyskutowania niejasnych problemów wynikających w toku opracowania ćwiczeń. Jednocześnie sugeruje się podniesienie wymagań wobec słuchaczy co do znajomości podstawowych wiadomości z teorii metodyki ćwiczeń taktycznych. Wśród propozycji tej grupy respondentów wyraźnie można dostrzec pragnienie, aby IDW w ASG WP był swoistą wyrocznią, autorytetem w dziedzinie metodyki szkolenia wojskowego, promieniującym na pozostałe katedry: wzorowym kształceniem słuchaczy, wykładnią dokumentów normatywnych, zwłaszcza co do opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Współpraca między katedrami a IDW powinna być bieżąca dla konsultacji i okresowa /kursy instruktorsko-metodyczne, szkolenie katedralne, konferencje, sympozja/ dla ujednolicenia poglądów w sprawach zasadniczych przy realizacji MSzOT w ASG WP. Opiniujący sugerują nawet by IDW aprobował ćwiczenia opracowywane w katedrach. Czyli, miałby to być organ doradczy kierownictwa uczelni i wydziałów w sprawie

realizacji głównego działu w uczelni, jakim jest dział szkolenia taktyczno-operacyjnego. Wymaga to, jak się wydaje gruntownego przeobrażenia struktury i działalności aktualnego IDW.[48/]

Bardzo ciekawe propozycje doskonalenia MSzOT w ASG WP wysunęli słuchacze III kursu. Zdaniem opiniujących należy w pierwszej kolejności zwiększyć ilość godzin na przedmiot MSzOT z takim wyliczeniem, by w ciągu zajęć pod kierunkiem nauczyciela była możliwość nabycia umiejętności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczenia. Jednocześnie słuchacze kładą nacisk na konieczność nauczenia umiejętności formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych. Respondenci proponują również obniżenie szczebli dowodzenia w ćwiczeniach metodycznych i przyjęcie na I roku studiów - batalionu, na II - pułku, na trzecim - dywizji. Sugeruje się także, by skrypty, podręczniki MSzOT zawierały wzory pracy autora ćwiczenia w oparciu o konkretne przykłady. Opiniujący widzą potrzebę wprowadzenia komputerów i wykładów problemowych dla pokazania drogi postępowania kierownika i autora ćwiczenia. Proponuje się ściślejszy kontakt słuchaczy ASG WP z jednostkami wojskowymi /pokazy ćwiczeń, wymiana poglądów/ w toku studiów w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Godne podkreślenia wśród propozycji słuchaczy jest sugestia dotycząca oceny wyników nauczania przedmiotu MSzOT w ASG WP. Otóż zdaniem opiniujących należy słuchacza oceniać przede wszystkim za jakość opracowania dokumentów ćwiczeń, a nie za znajomość teorii.[49/]

Przytoczone propozycje dotyczące doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych do zadań w jednostkach i uczelniach wojskowych należy uznać za trafne, konkretne i możliwe do realizacji. Uogólniając zebrane propozycje wszystkich

48/ Sprawozdanie... załącznik 12.
49/ Sprawozdanie... załącznik 13 i 14.

grup respondentów, po ich uszeregowaniu, można wysunąć ogólne kierunki doskonalenia MSzOT w ASG WP, a mianowicie:

1. Ścisły związek celów i treści kształcenia MSzOT w ASG WP z potrzebami wynikającymi z obowiązków w zakresie ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych.

2. W toku realizacji przedmiotu MSzOT w ASG WP po zapewnieniu wystarczającej ilości godzin na zajęcia, należy gruntownie nauczyć oficerów umiejętności formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia oraz opracowania podstawowych dokumentów.

3. Wyposażenie słuchaczy w niezbędny zasób wiadomości i umiejętności z taktyki ogólnej armii obcych kształtujący ich wyobraźnię taktyczną, jako warunek niezbędny i konieczny przy konstruowaniu ćwiczeń taktycznych, szczególnie zamiaru stron, położeń wojsk stosownie do celów szkoleniowych i praktycznego przebiegu ćwiczenia.

4. Przebudowa ćwiczeń metodycznych w ASG WP w kierunku obniżenia szczebli dowodzenia ćwiczeń taktycznych i zmian w przebiegu zajęć z "referowania rozwiązań" i "pokazu dokumentów" na pracę słuchacza pod kierunkiem nauczyciela przy opracowaniu dokumentów.

5. Wprowadzenie w przedmiocie MSzOT w ASG WP zajęć dotyczących organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych przy szerokim wykorzystaniu przez słuchaczy ćwiczeń w wojskach.

6. Ujednolicenie na szczeblu WP dokumentów normujących metodykę ćwiczeń taktycznych przy zapewnieniu walorów użytecznych treści dla autorów i kierowników ćwiczeń.

7. Podniesienie autorytetu IDW w ASG WP i w wojskach, jako zespołu specjalistów dydaktyki wojskowej i metodyki ćwiczeń taktycznych, promieniującego swoimi rozwiązaniami.

ZAKOŃCZENIE

Przedstawione w treści pracy wnioski należy traktować jako próbę urzeczywistnienia w praktyce dydaktycznej, postulatów ciągłego unowocześniania procesu studiów w wyższej uczelni wojskowej. Jednocześnie starano się usilnie o zgromadzenie bogatego materiału badawczego, zarówno opinii respondentów, jak i dokumentacji szkoleniowej, zapewniającego zwłaszcza wiarygodność i realizm wysuniętych wniosków i propozycji. Dlatego, przy tej okazji, akcentujemy głos oddany w tej sprawie, jaką jest przygotowanie absolwentów ASG WP z metodyki ćwiczeń taktycznych, przez kadrę kierowniczą okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów oraz katedr naszej uczelni.

Słuszność w wyborze tematu pracy badawczej i zatroskanie wszystkich respondentów poziomem wyszkolenia taktyczno-operacyjnego dowództw,sztabów i wojsk oraz słuchaczy wyższych uczelni wojskowych potwierdzają ostatnie wydarzenia polityczno-militarne w Europie 1990 roku. Zjednoczenie Niemiec stawia przed Siłami Zbrojnymi Rzeczypospolitej Polskiej nowe jakościowo zadania, w tym szczególnie szkoleniowe. W nich szczególna rola przypada ćwiczeniom taktycznym, której spełnienie wymaga wręcz wzorowej umiejętności ich zaplanowania, opracowania, zorganizowania, przeprowadzenia i omówienia.

BIBLIOGRAFIA

Barański W. Wnioski i doświadczenia z ćwiczeń "Maj 89" Myśl Wojskowa 1/87.

Bogusz J. Dydaktyka Wojskowa. Warszawa 1983.

Bogusz J., Parzyszek A., Karwat T. Wybrane zagadnienia dydaktyki wyższych szkół wojskowych. Warszawa 1973.

Brzozowski K. Kształcenie słuchaczy wyższego kursu doskonalenia oficerów sztabów pułków w CDO im. A.Popławskiego. Rozprawa doktorska, Warszawa 1987.

Barczak A. Komputerowa gra wojenna jako nowoczesne narzędzie dydaktyczne, Zeszyt Naukowy ASG WP 1/37/84.

Barczak A. Komputerowa gra ogólnowojskowego związku taktycznego. Rozprawa habilitacyjna, Zeszyt Naukowy ASG WP 07/84.

Działalność dydaktyczno-wychowawcza ASG WP w latach 1980-1984 oraz kierunki jej doskonalenia w latach 1985-1990. Wyd. ASG WP Warszawa 1984.

Derwiszyński M. Laserowo-komputerowy system symulacji dwustronnych ćwiczeń taktyczno-operacyjnych. Rozprawa habilitacyjna. Zeszyt Naukowy ASG WP 012/88.

Dydaktyka innowacyjna w wojsku. Materiały z konferencji międzyuczelnianej odbytej w ASG WP w dniach 25 i 26.XI.1977. Zeszyt Naukowy ASG WP 1/77.

Efektywność procesu kształcenia w wyższej uczelni wojskowej. Warszawa 1978.

Górczyk T. Niektóre aspekty metodyki przeprowadzenia ćwiczenia szkieletowego. Zeszyt Naukowy ASG WP 1/41/85.

Instrukcja o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych. Warszawa 1976.

Kołcz S. Kierunki doskonalenia planowania, organizacji i prowadzenia szkolenia w SZ PRL. Myśl Wojskowa 1987.

Kołcz S. Doświadczenia i wnioski z ćwiczeń dowódczo-sztabowych. Myśl Wojskowa 1/85

Kotarbiński T. Traktat o dobrej robocie. Wrocław - Warszawa-Kraków 1965

Kruszewski K. Kształcenie w szkole wyższej, Warszawa 1973.

Kupisiewicz Cz. Podstawy dydaktyki ogólnej, Warszawa 1976.

Leksykon wiedzy wojskowej, Warszawa 1978.

Lech K. Łączność teorii z praktyką w nauczaniu. Warszawa 1987.

Łazarek J. Doskonalenie metodyki prowadzenia ćwiczeń grupowych z taktyki ogólnej ze słuchaczami I kursu ASG WP. Rozprawa doktorska. Warszawa 1985.

Łazarek J. Opracowanie, przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń grupowych. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987.

Łazarek J. Analiza tematu ćwiczenia taktycznego. Wyd. ASG WP, Warszawa 1988.

Łazarek J. Czynniki wpływające na metodykę prowadzenia ćwiczeń grupowych. Zeszyt Naukowy ASG WP 3/46/86.

Łazarek J. Opracowanie metodyczne zajęcia grupowego. Zeszyt Naukowy ASG WP 4/47/86.

Łysiak I. Właściwości opracowania, zorganizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych ze strzelaniem. Wyd. ASG WP. Warszawa 1987.

Łysiak I. Właściwości opracowania i prowadzenia treningów sztabowych. Wyd. ASG WP. Warszawa 1988.

Łysiak I. Doskonalenie obiegu informacji w taktycznym ćwiczeniu szkieletowym w ASG WP. Rozprawa doktorska. Warszawa 1970.

Materiały z sympozjum na temat: Kierunki kształtowania zdolności bojowej SZ PRL w świetle nowej doktryny obronnej państw stron Układu Warszawskiego. Myśl Wojskowa 1988.

Metodyka ćwiczeń taktycznych. Wyd. ASG WP. Warszawa 1981.

Modelowy zakres obowiązków osób funkcyjnych w pułku, Warszawa 1979.

Nowacki T. Podstawy dydaktyki zawodowej. Warszawa 1971.

Okoń W. Elementy dydaktyki szkoły wyższej. Warszawa 1971.

Okoń W. Nauczanie problemowe we współczesnej szkole. Warszawa 1987.

Orczyk J. Zarys metodyki pracy umysłowej. Warszawa 1984.

Ocena działalności ASG WP za okres 1985-1988. Wyd. ASG WP. Warszawa 1988.

Plan studiów dyplomowych w ASG WP. Warszawa 1986.

Plan tematyczny I roku studiów WWL od roku akademickiego 1989-90. Warszawa 1987.

Plan tematyczny II roku studiów WWL od roku akademickiego 1989-90. Warszawa 1984.

Plan tematyczny III roku studiów WWL od roku akademickiego 1989-90. Warszawa 1989.

Podstawowe założenia procesu kształcenia słuchaczy ASG WP. Warszawa 1985.

Protokóły obrony prac dyplomowych oraz listy ocen z egzaminów dyplomowych w roku akademickim 1988/89. Wyd. ASG WP. Warszawa 1988/89. Wyd. ASG WP, Warszawa 1989.

Regulamin studiów w ASG WP. Warszawa 1977.

Rudniański J. Sprawność umysłowa. Warszawa 1970.

Sochocki W. Prace słuchaczy III kursu oceniające programy kształcenia w ASG WP. Warszawa 1989.

Struktura organizacyjna ASG WP oraz podstawowe założenia studiów dyplomowych. Wyd. ASG WP, Warszawa 1987.

Szulc B. Treści kształcenia jako główny determinant unowocześniania systemu dydaktyczno-wychowawczego ASG WP. Rozprawa habilitacyjna. Zeszyt Naukowy ASG WP 012/89.

Szulc B., Falkowski J., Szkolenie dowództw i sztabów w różnego rodzaju ćwiczeniach oraz nowe aspekty i kierunki dla dla poprawy ich przygotowania. Wyd. ASG WP. Warszawa 87

Sznajder R., Szulc B., Doskonalenie systemu przygotowania nauczycieli akademickich przedmiotów operacyjno-taktycznych w ASG WP. Warszawa 1988.

Wzorcowy system przygotowania nowoczesnego dowódcy. Wyd. ASG WP, Warszawa 1977.

Zapała L. Rozwój ćwiczeń taktyczno-operacyjnych. Wyd. ASG WP. Warszawa 1987.

Zapała L., Żegnałek K., Łazarek J. Ocena przygotowania absolwentów ASG WP do realizacji zadań w jednostkach wojskowych, przyczyny niedociągnięć w kształceniu i możliwości ich usunięcia "ABSOLWENT". Wyd. ASG WP, Warszawa 1988

Zakrzewski J. Wybrane zagadnienia z dydaktyki wojskowej. Wyd. ASG WP, Warszawa 1974.

Zakrzewski J. System przygotowania nowoczesnych kadr dowódczo-sztabowych. Warszawa 1975.

Zakrzewski J. Założenia metodologiczne nowoczesnych programów kształcenia wyższych szkół wojskowych w latach osiemdziesiątych. Myśl Wojskowa 7/80.

Załącznik 1

MIEJSCE I ROLA MSzOT W PROCESIE STUDIOW ASG WP

KANDYDACI DO STUDIOW W ASG WP

CEL STUDIOW W ASG WP x/
PRZYGOTOWANIE OFICEROW DO PEŁNIENIA FUNKCJI DOWODCZYCH I SZTABOWYCH W ODDZIAŁACH ORAZ ZWIAZKACH TAKTYCZNYCH

DZIAŁ
OŁECZNOŚ
LITYCZNY

11%

DZIAŁ SZKOLENIA
TAKTYCZNEGO / OPERACYJNEGO/
/ 60% ogólnego czasu studiów /

1. Cwiczenia taktyczne / taktyczno-operacyjne / /70% działu SzTO /
2. MSzOt / 2% działu SzTO / / 1.?% ogólnego czasu studiów /

DZIAŁ
ORGANIZACJI
I KIEROWANIA

4,3%

ABSOLWENCI ASG WP

Główne obowiązki służbowe

PLANOWANIE, OPRACOWANIE, ORGANIZOWANIE, PROWADZENIE CWICZEN TAKTYCZNYCH / TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH/ W JEDNOSTKACH WOJSKOWYCH

PLANOWANIE, OPRACOWANIE ORGANIZOWANIE, PROWADZENIE CWICZENIE TAKTYCZNYCH / TAKTYCZNO-OPERACYJNYCH / W UCZELNIACH WOJSKOWYCH / W ASG WP w dziale SzTO /

x/ Plan studiów dyplomowych w ASG WP Wyd. ASG WP. Warszawa 1986r.

Załącznik 2

UDZIAŁ MSzOT W PROCESIE STUDIOW ASG WP

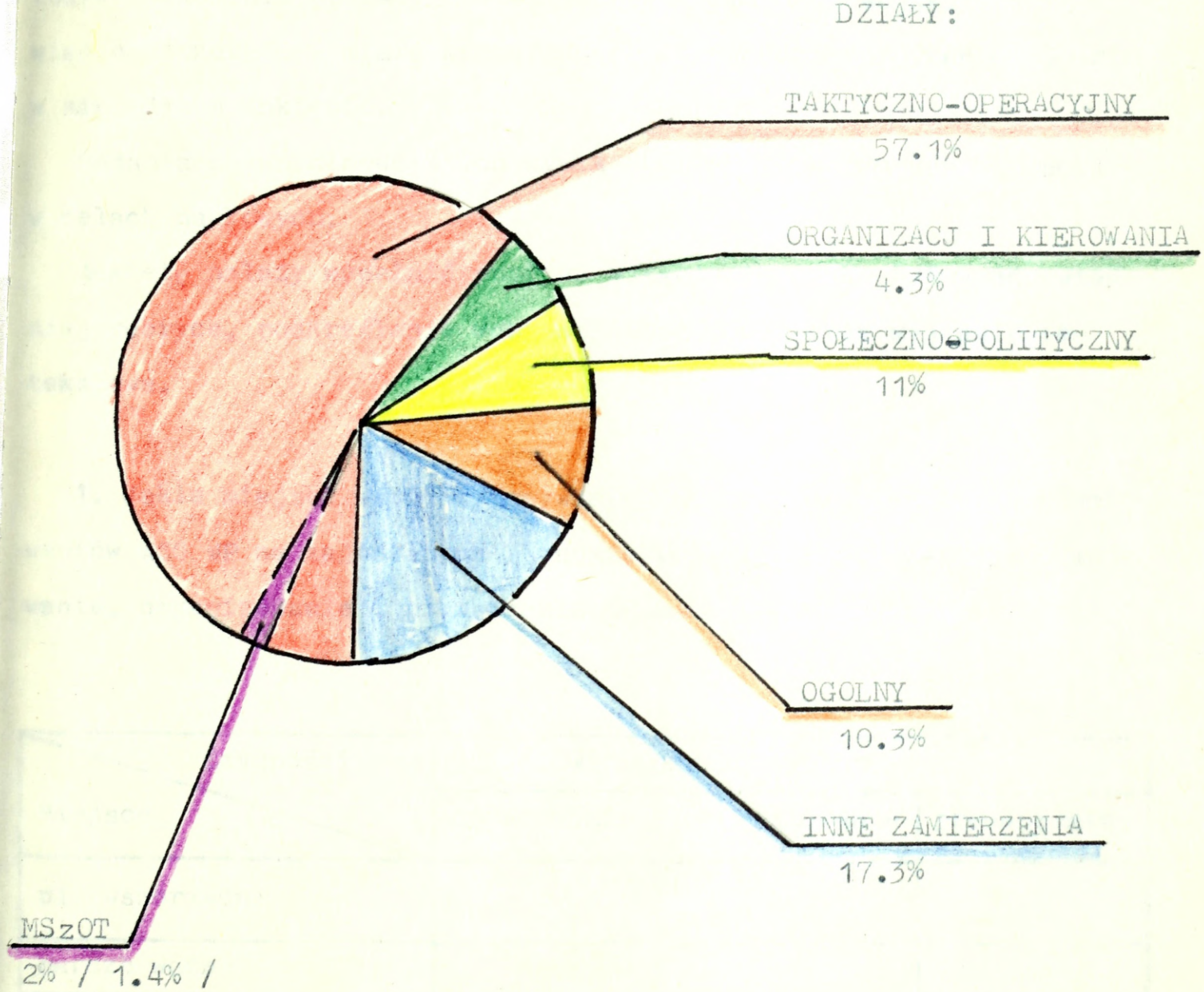

Według: Plan studiów dyplomowych w ASG WP. Wyd. ASG WP. Warszawa 1986r.

Załącznik 3

(P)

Ankieta

Akademia Sztabu Generalnego WP oraz Instytut Dydaktyki Wojskowej prowadzą badania efektywności kształcenia słuchaczy w zakresie metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego sztabów i wojsk. Prosimy więc o szczere i w miarę wyczerpujące odpowiedzi na pytania zawarte w niniejszej ankiecie.

Badania są anonimowe a ich wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w celach naukowych.

Ankietę należy wypełnić poprzez wstawienie znaku "x" w odpowiedniej rubryce, podkreślenie wybranej odpowiedzi oraz wyjaśnienie tekstowe.

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych absolwentów ASG WP na zajmowanych stanowiskach służbowych zajmuje opanowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych?

Czynności / Miejsce	Ćwiczenia taktyczne		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
pierwszorzędne			
bardzo ważne			
ważne			
mniej ważne			
marginalne			
nie ma miejsca			

Uwagi dodatkowe:

2. Jak oceniacie umiejętności podwładnych - absolwentów ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

Czynności / Ocena	Ćwiczenia taktyczne		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb			
db			
dst			
ndst			

Uwagi dodatkowe:

3. Jak oceniacie umiejętności podwładnych - absolwentów ASG WP w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

Informacje / Ocena	Informacje zawarte w:			
	planie szkolenia	R-zy MON wytyczne przeł.	Wnioski ze szkol. ind. i zespoł.	Potrzeby i warunki szkoleniow jw, oc
bdb				
db				
dst				
ndst				

Uwagi dodatkowe:

4. Na czym polega zorganizowanie przez przełożonego pracy autora /zespołu autorskiego/ ćwiczenia taktycznego?

5. Które dokumenty ćwiczeń taktycznych podwładni - absolwenci ASG WP opracowują:

a/ bez trudności

b/ z trudnościami

c/ nie potrafią opracować

d/ przyczyny niepowodzeń

6. Co powinno być w programie studiów ASG WP aby absolwenci mogli swobodnie rozwiązywać problemy wynikające z:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

b/ organizowania ćwiczeń taktycznych

c/ prowadzenie ćwiczeń taktycznych

7. Jak oceniacie przydatność literatury w zakresie problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w praktyce szkoleniowej?

Czynności / Użyteczność	Ćwiczenia taktyczne		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
Co wykonać			
Jak wykonać			
Wzory wykonania czynności			
Wzory dokumentów			

Uwagi dodatkowe:

8. Jakie macie propozycje doskonalenia metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP w świetle potrzeb wynikających z zadań realizowanych w jednostkach /uczelniach/ wojskowych?

9. Stanowisko służbowe

Dziękujemy!

[illegible] ASG WP zam. nr 1571 z dnia 18.10.89r.

Załącznik 4

(A)

Ankieta

Akademia Sztabu Generalnego WP oraz Instytut Dydaktyki Wojskowej prowadzą badania efektywności kształcenia słuchaczy w zakresie metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego sztabów i wojsk. Prosimy więc o szczere i w miarę wyczerpujące odpowiedzi na pytania zawarte w niniejszej ankiecie.

Badania są anonimowe a ich wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w celach naukowych.

Ankietę należy wypełnić poprzez wstawienie znaku "x" w odpowiedniej rubryce, podkreślenie wybranej odpowiedzi oraz wyjaśnienie tekstowe.

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku zajmuje opanowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych?

Czynności / Miejsce	Ćwiczenia taktyczne		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
pierwszorzędne			
bardzo ważne			
ważne			
mniej ważne			
marginalne			
nie ma miejsca			

Uwagi dodatkowe:

2. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

Czynności / Ocena	Ćwiczenia taktyczne		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb			
db			
dst			
ndst			

Uwagi dodatkowe:

3. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia?

Informacje / Ocena	Informacje zawarte w:				
	planie szkolenia	R-zcy MON Wytyczne przełoż.	Wnioski ze szkol. indyw. i zesp.	Potrzeby szkolen. jednost.	Warunki szkol. jedn., oc
bdb					
db					
dst					
ndst					

Uwagi dodatkowe:

4. Jaką formę praktyczną powinny przyjąć wnioski z analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

a/ zapisanie wniosków w notatniku;

b/ opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej na kartce papieru bez szczegółowego przywiązania sytuacji bojowej do terenu;

c/ propozycje planu przeprowadzenia ćwiczenia /część opisowa w notatniku część graficzna - na kalce przywiązanej do mapy konkretnego rejonu ćwiczenia/;

d/ inną /jaką?/

5. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia?

6. Jakie macie propozycje dotyczące koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia:

a/ forma: graficznie, opisowo;

b/ treść: metodyczna:

taktyczna:

c/ kto opracowuje:

d/ kto akceptuje:

e/ inne /jakie/

7. Które dokumenty ćwiczenia opracowujecie : tv. szt

a/ bez trudności

b/ z trudnościami

c/ nie potrafisz opracować /dlaczego?/

8. Jak oceniacie swoje przygotowanie w ASG WP do:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

b/ organizowania ćwiczeń taktycznych

c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych

9. Czego brak w programie studiów ASG WP aby swobodnie rozwiązywać problemy związane z opracowaniem, zorganizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?

10. Jak oceniacie przydatność literatury w ASG WP do samodzielnego studiowania problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

Czynności / Użyteczność	Ćwiczenia taktyczne		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
Co wykonać?			
Jak wykonać?			
Wzory wykonania czynności			
Wzory dokumentów			

Uwagi dodatkowe:

11. Jak oceniacie warunki kształcenia w ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

a/ treści programowe;

b/ ilość godzin szkoleniowych;

c/ dobór nauczycieli akademickich;

d/ szczebel dowodzenia w ćwiczeniach metodycznych;

e/ korzyści z praktyk słuchaczy;

f/ inne /jakie?/

g/ Co proponujecie w tych zagadnieniach?

12. Jakie macie propozycje doskonalenia metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP w świetle potrzeb wynikających z zadań realizowanych w jednostkach /uczelniach/ wojskowych?

13. Stanowisko służbowe:

Dziękujemy!

Druk ASG WP zam. nr 1572 z dnia 18.10.89r.

Załącznik 5

(S)

Ankieta

Akademia Sztabu Generalnego WP oraz Instytut Dydaktyki Wojskowej prowadzą badania efektywności kształcenia słuchaczy w zakresie metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego sztabów i wojsk. Prosimy więc o szczere i w miarę wyczerpujące odpowiedzi na pytania zawarte w niniejszej ankiecie.

Badania są anonimowe a ich wyniki zostaną wykorzystane wyłącznie w celach naukowych.

Ankietę należy wypełnić poprzez wstawienie znaku "x" w odpowiedniej rubryce, podkreślenie wybranej odpowiedzi oraz wyjaśnienie tekstowe.

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych zajmuje problematyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

CZYNNOŚCI / MIEJSCE	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
pierwszorzędne			
bardzo ważne			
ważne			
mniej ważne			
marginalne			
nie ma miejsca			

2. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych przed rozpoczęciem studiów w ASG WP?

CZYNNOŚCI / OCENA	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb			
db			
dst			
ndst			

Uwagi dodatkowe:

3. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych po ukończeniu ASG WP?

CZYNNOŚCI / OCENA	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb			
db			
dst			
ndst			

Uwagi dodatkowe:

4. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

INFORMACJE / OCENA	INFORMACJE ZAWARTE W:			
	planie szkolenia	R-zy MON Wytyczne przełożonych	Wnioski ze szkol. ind. i zespoł.	Potrzeby warunki szkolen. jedn.,Oc
bdb				
db				
dst				
ndst				

Uwagi dodatkowe:

5. Jaką formę praktyczną powinny przyjąć wnioski z analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego:

a/ zapisanie wniosków w notatniku?

b/ opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej na kartce papieru bez szczególnego przywiązania sytuacji bojowej do terenu?

c/ propozycji planu przeprowadzenia ćwiczenia /część opisowa w notatniku, część graficzna na kalce przywiązanej do mapy konkretnego rejonu ćwiczenia/?

d/ inną /jaką/?

6. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych?

7. Które dokumenty ćwiczenia taktycznego opracowujesz :

a/ bez trudności

b/ z trudnościami

c/ nie potrafisz opracować /dlaczego?/

8. Co powinno być w programie studiów w ASG WP aby swobodnie rozwiązywać problemy związane z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?

9. Jak oceniacie przydatność literatury w ASG WP do samodzielnego studiowania problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

CZYNNOŚCI / OCENA	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb			
db			
dst			
ndst			

Uwagi dodatkowe:

10. Jak oceniacie warunki kształcenia w ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

a/ treści programowe

b/ ilość godzin szkoleniowych

c/ dobór nauczycieli akademickich

d/ szczebel dowodzenia w ćwiczeniach metodycznych

e/ korzyści z praktyk słuchaczy

f/ inne /jakie?/

g/ co proponujesz w tych zagadnieniach?

11. Jakie masz inne propozycje?

12. Stanowisko służbowe zajmowane przed rozpoczęciem studiów w ASG WP

Dziękujemy

Druk ASG WP zam. nr 1573 z dnia 18.10.89r.

Załącznik 6

KWESTIONARIUSZ WYWIADU

1. Ocena umiejętności oficerów katedry w zakresie:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

b/ organizowania - ,, -

c/ prowadzenia - ,, -

najsłabiej opanowane umiejętności:

2. Sposoby eliminowania w katedrze braku umiejętności oficerów zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń

3. Ocena umiejętności oficerów katedry w zakresie nauczania zedmiotu ,, Métodyka szkolenia operacyjno-taktycznego''

4. Potrzeby posiadania umiejętności w zakresie opracowania, ganizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych wynikające z obowiązków wódczych i sztabowych w jednostkach / uczelniach, instytucjach / ojskowych

5. Propozycje zmian w przedmiocie ,, MSzOT'' realizowanym w katedrze by wzorowo przygotować absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach / uczel- iach, instytucjach / wojskowych w zakresie opracowania, organizowania prowadzenia ćwiczeń taktycznych

6. Inne propozycje / w tym współpraca katedry z IDW /

KWESTIONARIUSZ WYWIADU

Załącznik 7

1. Ocena własnych umiejętności w zakresie:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

b/ organizowania - ,, -

c/ prowadzenia - ,, -

najsłabiej opanowane umiejętności:

2. Ocena własnych umiejętności w zakresie nauczania ,, MSzOT ''

ASG WP a/ wykład

b/ seminarium

c/ zajęcia grupowe

najsłabiej opanowane umiejętności:

3. Propozycje zmian w przedmiocie ,, MSzOT '' w ASG WP, aby wzorowo przygotować absolwentów do zadań w jednostkach / uczelniach, instytucjach / wojskowych w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych

4. Propozycje współpracy między katedrą a IDW w zakresie realizacji przedmiotu ,, MSzOT ''

5. Inne propozycje

Załącznik 8

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH
BADAŃ OPINII KADRY KIEROWNICZEJ OKRĘGÓW WOJSKOWYCH,
ZWIĄZKÓW TAKTYCZNYCH I ODDZIAŁÓW WP

TEMAT BADAŃ: Metodyka ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych.

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące oceny umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych oraz propozycje doskonalenia systemu kształcenia słuchaczy w tym zakresie.

TEREN BADAŃ: SOW, POW, WOW.

CZAS BADAŃ: X.1989 - III.1990.

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Ocena umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie:
   a/ opracowania ćwiczeń taktycznych;
   b/ organizowania ćwiczeń taktycznych;
   c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
2. Propozycje doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii kadry kierowniczej okręgów wojskowych, związków taktycznych i oddziałów wykorzystano ankietę /załącznik 3/. Respondenci, wśród których byli zastępcy dowódców okręgów, szefowie oddziałów, zastępcy dowódców dywizji, szefowie wydziałów, dowódcy oddziałów oraz szefowie rodzajów wojsk i służb okręgów i dywizji, odpowiadali na pytania indywidualnie, dysponując czasem od kilkunastu do kilkudziesięciu dni.

WYNIKI BADAŃ:

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych absolwentów ASG WP na zajmowanych stanowiskach służbowych zajmuje opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych?

czynności / miejsce	ćwiczenia taktyczne								
	opracowanie			organizowanie			prowadzenie		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
pierwszorzędne	68	18	12	33	12	12	20	12	12
bardzo ważne	16	30	76	33	72	88	20	54	64
ważne	16	52	12	33	16		60	34	24
mniej ważne									
marginalne									
nie ma miejsca									

2. Jak oceniacie umiejętności podwładnych absolwentów ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

czynności / ocena	ćwiczenia taktyczne								
	opracowanie			organizowanie			prowadzenie		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
bdb	20	18	16						
db	60	76	48	80	76	24	60	70	12
dst	20	6	36	20	24	76	40	30	88
ndst									

UWAGI: absolwenci ASG WP po ukończeniu uczelni mają małe doświadczenie, szczególnie w zakresie organizowania i prowadzenia ćwiczeń.

3. Jak oceniacie umiejętności podwładnych absolwentów ASG WP w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

Informacje / Ocena	Informacje zawarte w: planie szkolenia			R-z MON wytyczne przełożonych			Wnioski ze szkolenia ind. i zespołowego			Potrzeby, warunki szkoleniowe jw, oc.		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
bdb	16	18		32	6		16			33		
db	68	76	64	68	82	76	52	30	32	33	76	48
dst	16	6	36		12	24	32	70	68	33	24	52
ndst												

4. Na czym polega zorganizowanie przez przełożonego pracy autora /zespołu autorskiego/ ćwiczenia taktycznego?

POW, SOW, WOW

a/ wydanie wytycznych w ramach których podaje się autorowi:

- temat, cele, zagadnienia szkoleniowe;
- termin prowadzenia ćwiczenia;
- skład ćwiczących;
- etapy ćwiczenia i główne problemy w nich rozpatrywane;
- praktyczny przebieg ćwiczenia;

b/ podanie terminów:

- rekonesansu;
- opracowania dokumentów ćwiczenia;

c/ akceptacja zamiaru stron;

d/ kontrola pracy zespołu autorskiego.

5. Które dokumenty ćwiczeń taktycznych podwładni - absolwenci ASG WP opracowują:

a/ bez trudności

POW -

SOW dokumenty ćwiczeń z typową sytuacją taktyczną /natarcie, obrona/

WOW -

b/ z trudnościami

POW - plan przeprowadzenia ćwiczenia, zwłaszcza zamiar stron;
- plan pozorowania przeciwnika;
- mapę dynamiki walki;

SOW - zamiar stron;
- założenie taktyczne;
- położenie wojsk "dynamiczne";
- plan strzelań amunicją bojową;
- plan-konspekt ćwiczenia;

WOW - zamiar stron;
- położenie wyjściowe;
- położenie wojsk "dynamiczne";
- plan działania "podgrywki";
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej;
- plan pozorowania przeciwnika;
- plan praktycznego przebiegu ćwiczenia;

c/ nie potrafią opracować

POW - ćwiczenie grupowe;
- ćwiczenie instruktorsko-metodyczne

SOW - załącznik do założenia;

WOW - dokumenty do zgrywania systemów;

d/ przyczyny niepowodzeń:

POW - ASG WP nie uczy potrzebnych umiejętności z metodyki ćwiczeń
SOW
WOW taktycznych
- brak wyobraźni, co do rozwoju sytuacji taktycznej zwłaszcza działania wojsk w stosunku do przeciwdziałania przeciwnika;
- nieznajomość zasad walki wojsk własnych i przeciwnika;
- brak wzorów w dostępnych podręcznikach podpowiadających autorom sposób opracowania dokumentów.

6. Co powinno być w programie studiów ASG WP, aby absolwenci mogli swobodnie rozwiązywać problemy wynikające z:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

POW - w procesie studiów, każdy słuchacz powinien przynajmniej raz opracować samodzielnie jedno ćwiczenie

SOW - uczyć powiązania zamiaru stron z praktycznym przebiegiem ćwiczenia;

WOW - każdy słuchacz powinien opracować kompletną dokumentację ćwiczenia, na I roku - batalionowego, na II - pułkowego, na III - dywizyjnego;

b/ organizowania ćwiczeń taktycznych

POW - dać słuchaczom niezbędne wiadomości;
SOW
WOW - dążyć do udziału słuchaczy w organizowaniu ćwiczeń w jednostkach wojskowych,/także w ramach praktyki/;

c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych

POW - dać słuchaczom niezbędne wiadomości;
SOW
WOW - dążyć do udziału słuchaczy w składzie kierownictwa ćwiczenia w jednostkach wojskowych.

7. Jak oceniacie przydatność literatury w zakresie problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w praktyce szkoleniowej?

czynności / użyteczność	ćwiczenia taktyczne								
	opracowanie			organizowanie			prowadzenie		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
Co wykonać	db	dst	db	db	db	dst	db	db	dst
Jak wykonać	dst	dst	ndst	dst	dst	ndst	dst	dst	ndst
Wzory wykonania czynności	dst	dst	ndst	dst	dst	ndst	dst	dst	ndst
Wzory dokumentów	db	dst	dst	dst	dst	dst	dst	dst	dst

UWAGI - należy opracować na szczeblu WP podręcznik, w którym będzie odpowiedź na pytanie "jak wykonać czynności związane z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?"

- zbyt wiele dowolności w OW w interpretacji instrukcji o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych;
- w jednostkach wojskowych brak literatury wykorzystywanej w ASG WP z metodyki ćwiczeń taktycznych.

8. Jakie macie propozycje doskonalenia metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP w świetle potrzeb wynikających z zadań realizowanych w jednostkach wojskowych?

- opracować w uczelni wzorowe dokumenty ćwiczeń taktycznych różnych rodzajów, tematów do wykorzystania przez słuchaczy wszystkich kursów;
- MSzOT w ASG WP - przedmiot wiodący tzn. duża ilość godzin, odpowiednie treści kształcenia /w tym ćwiczenia typowe dla oddziałów i związków taktycznych/, dobór doświadczonych nauczycieli akademickich do przedmiotu, itd.

OCENA WYNIKÓW BADAŃ

Uzyskane wyniki badań traktujemy jako najbardziej wiarygodne i miarodajne wśród wszystkich respondentów. Wynika to z faktu, że opiniujący wywodzili się z kadry kierowniczej okręgów wojskowych związków taktycznych i oddziałów WP, odpowiedzialnych za przygotowanie dowództw, sztabów i wojsk do zadań przewidywanych na współczesnym polu walki. Czyli oficerów, którzy doskonale rozumieją wielką rolę ćwiczeń taktycznych w realizacji głównych zadań szkoleniowych jednostek wojskowych i widzą potrzebę posiadania przez absolwentów ASG WP doskonałych umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Należy w tym miejscu mocno podkreślić zatroskanie respondentów jakością kształcenia słuchaczy naszej uczelni w proble-

matyce ćwiczeń taktycznych, widoczne w udzielonych odpowiedziach na pytania zawarte w ankiecie bez względu na zajmowane stanowisko służbowe oraz rodzaj wojsk i służb. Dlatego nie było potrzeby grupowania odpowiedzi wg oddziałów, związków taktycznych i okręgów wojskowych oraz specjalności wojskowych i stanowisk służbowych. Obliczenia statystyczne zostały dokonane i przedstawione w grupie "P" - przełożeni absolwentów - według okręgów wojskowych, ze względu na pewne subtelne różnice procentowe w poglądach.

Odpowiedź na pierwsze pytanie badawcze potwierdza wielkie znaczenie, wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP, zadania opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych /100% odpowiedzi jak ważne, bardzo ważne i pierwszorzędne/. Dla ASG WP jest to wyznacznik celów kształcenia słuchaczy do przyjęcia jako aksjomat. Tym bardziej, że uczelnia pracuje dla wojsk a nie odwrotnie!

Przy odpowiedzi na drugie pytanie odpowiedzi wskazują, że absolwenci są dobrze przygotowani do opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych: POW, SOW - średnio 75% - ocen dobrych i bardzo dobrych. Nieco surowiej wygląda ocena w WOW: opracowanie ćwiczeń - 64% ocen dobrych i bardzo dobrych, organizowanie aż 76% ocen dostatecznych, prowadzenie ćwiczeń - aż 88% ocen dostatecznych. Charakterystyczna jest tu uwaga wielu respondentów, że absolwenci ASG WP mają małą praktykę, niewielkie doświadczenie w zakresie opracowania, a zwłaszcza organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. W jednostkach wojskowych POW i SOW ćwiczeń jest więcej niż w WOW, stąd łatwiej o nabycie doświadczenia w tym zakresie. I taki proces doskonalenia umiejętności absolwentów uczelni jest prawidłowy ale w procesie kształcenia słuchaczy należałoby poszukać rezerw, dla eliminowania wytkniętych braków, zwłaszcza w organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń.

Potwierdzeniem wysokiej oceny umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie opracowania ćwiczeń taktycznych, jest odpowiedź na pytanie

trzecie. Większość odpowiedzi - ponad 66% - potwierdza dobrą umiejętność analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia.

Z kolei odpowiedź na czwarte pytanie sugeruje, że przełożeni w wytycznych do opracowania ćwiczenia, podają autorom dane z planu szkolenia oraz terminy związane z opracowaniem i przebiegiem ćwiczenia, pozostawiając im do samodzielnego rozwiązania koncepcję metodyczno-taktyczną ćwiczenia. Przy takim stylu pracy przełożonych absolwenci ASG WP zobowiązani są doskonale znać sposób sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych a umiejętności tej powinni nauczyć się w uczelni.

Przy odpowiedzi na pytanie piąte okazuje się, że absolwenci mają wiele kłopotów z opracowaniem takich dokumentów, jak:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia, zwłaszcza zamiar stron /także plan-konspekt ćwiczenia/;
- założenie taktyczne;
- położenie wyjściowe;
- położenie wojsk "dynamiczne";
- plan pozorowania przeciwnika;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej;
- plan działania "podgrywki";
- płan praktycznego przebiegu ćwiczenia;
- dokumenty rodzajów wojsk do zgrywania systemów.

Jako przyzcynę takiego stanu rzeczy respondenci podają, że ASG WP nie uczy dobrze umiejętności opracowania dokumentów do ćwiczeń taktycznych. Przy tej okazji dodaje się, że oficerów cechuje brak wyobraźni taktycznej, nieznajomość zasad walki wojsk własnych i przeciwnika, a więc umiejętności z zakresu taktyki ogólnej i armii obcych.

Wymaga to zbadania treści kształcenia MSzOT w ASG WP czy rzeczwiście słuchaczy nie uczy się opracowania wymienionych dokumentów ćwiczeń

taktycznych. Należy także zasięgnąć opinii kadry kierowniczej katedr i wydziałów uczelni aby uzyskać wyjaśnienie dlaczego absolwenci mają kłopoty ze zrozumieniem rozwoju sytuacji bojowej na polu walki. Dodajmy do tego, że bez doskonałej znajomości taktyki ogólnej, taktyki rodzajów wojsk nie ma podstawy do dobrego opracowania ćwiczenia taktycznego.

Wśród propozycji doskonalenia programu studiów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych większość opiniujących proponuje:

- każdy słuchacz w ciągu trzech lat studiów powinien samodzielnie opracować komplet dokumentów ćwiczenia taktycznego - batalionowego, pułkowego i dywizyjnego;
- uczyć słuchaczy powiązania zamiaru stron z praktycznym przebiegiem ćwiczenia;
- umożliwić słuchaczom uczestnictwo w składzie kierownictwa ćwiczenia w toku organizowania, a zwłaszcza prowadzenia ćwiczenia.

Ocena literatury dotyczącej metodyki ćwiczeń taktycznych przez respondentów /pytanie siódme/ wskazuje, że brakuje w niej praktycznych wskazówek, w oparciu o przykłady, co do wykonania czynności w roli autora ćwiczenia przy jego opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu. Sugeruje się aby opracować na szczeblu WP podręcznik traktujący o metodyce ćwiczeń taktycznych, w której znajdzie się odpowiedź na pytanie co i jak wykonać w roli autora oraz kierownika ćwiczenia.

Wśród propozycji doskonalenia procesu kształcenia słuchaczy w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP na czoło wysuwa się nadanie rangi przedmiotowi w uczelni, stosownie do potrzeb wynikających z obowiązków absolwentów w jednostkach wojskowych.

WNIOSKI KOŃCOWE, PROPOZYCJE

1. Opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych jest podstawowym obowiązkiem służbowym absolwentów ASG WP.

2. Absolwenci ASG WP są dobrze przygotowani w zakresie umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych dzięki

praktyce w jednostkach wojskowych.

3. Absolwenci ASG WP mają kłopoty z samodzielnym opracowaniem następujących dokumentów ćwiczenia:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia /plan-konspekt ćwiczenia/;
- założenie taktyczne;
- położenie wojsk /wyjściowe, "dynamiczne"/;
- plan pozorowania przeciwnika;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej;
- plan działania "podgrywki";
- plan praktycznego przebiegu ćwiczenia;
- dokumenty rodzajów wojsk do zgrywania systemów.

4. Przyczyny braku umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych tkwią w:

- niezgodności celów i treści kształcenia w uczelni dotyczących opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych z potrzebami posiadania umiejętności w tym zakresie na stanowiskach służbowych w jednostkach wojskowych;
- nieznajomości przez absolwentów ASG WP taktyki ogólnej ujawniającej się w sposób jaskrawy w słabej wyobraźni taktycznej co do rozwoju walki w relacji przeciwnik wojska własne, co stanowi podstawowy warunek przy opracowaniu ćwiczenia;
- braku użytecznej literatury, na szczeblu WP ułatwiającej poprzez określone wzory opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń.

5. Podczas studiów w ASG WP słuchacze powinni pod kierunkiem nauczycieli MSzOT opracować kompletne ćwiczenie taktyczne: batalionowe, pułkowe i dywizyjne.

6. Należy przewidzieć w programie studiów w ASG WP uczestnictwo słuchaczy w ćwiczeniach taktycznych w składzie kierownictwa ćwiczenia dla poznania praktycznej strony ich organizowania i prowadzenia.

7. MSzOT w ASG WP jako przedmiot kształcenia winien mieć z racji

swej użyteczności, pierwszorzędne znaczenie wsparte odpowiednią ilością godzin oraz nauczycielami-fachowcami pod względem teorii i praktyki.

ZAŁĄCZNIK 9

SPRAWOZDANIE

Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ OPINII ABSOLWENTÓW ASG WP NA STANOWISKACH SŁUŻBOWYCH W OKRĘGACH WOJSKOWYCH, ZWIĄZKACH TAKTYCZNYCH I ODDZIAŁACH WP.

TEMAT BADAŃ: Metodyka ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych.

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące oceny własnych umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych oraz propozycje doskonalenia systemu kształcenia słuchaczy w tym zakresie.

TEREN BADAŃ: POW, SOW, WOW.

CZAS BADAŃ: X.1990 - III.1991

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Ocena własnych umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie:
   a/ opracowania ćwiczeń taktycznych;
   b/ organizowania ćwiczeń taktycznych;
   c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych.
2. Propozycje doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii absolwentów ASG WP w jednostkach wojskowych wykorzystano ankietę /załącznik 4/. Respondenci wśród których byli oficerowie pionu operacyjnego, rozpoznawczego, szefostw wojsk i służb okręgów wojskowych, związków taktycznych oraz szefowie sztabów i zastępcy dowódcy pułku d/s liniowych odpowiadali na pytania indywidualnie, dysponując czasem od kilkunastu do kilkudziesięciu dni.

WYNIKI BADAŃ:

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku zajmuje opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych?

czynności / miejsce	ćwiczenia taktyczne								
	opracowanie			organizowanie			prowadzenie		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
pierwszorzędne	24	6	42	8	16	28		4	28
bardzo ważne	16	42	14	40	36	14	32	42	
ważne	32	30	28	40	24	28	56	30	28
mniej ważne	26	22		12	16	14	12	10	14
marginalne			16		6	16		6	30
nie ma miejsca								6	

2. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

czynności / ocena	ćwiczenia taktyczne								
	opracowanie			organizowanie			prowadzenie		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
bdb	32	12	28	24	18	14	16	6	
db	56	72	56	56	72	70	48	84	72
dst	12	16	16	20	10	16	36	10	28
ndst									

Uwagi dodatkowe:

- ASG WP słabo uczy umiejętności opracowania ćwiczeń taktycznych i prawie że nie uczy ich organizowania i prowadzenia;

- umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych nauczyliśmy się z wielkim trudem sami w jednostce wojskowej po ukończeniu ASG WP.

- rozbieżność między teorią metodyki ćwiczeń taktycznych nauczaną w ASG WP, a praktyką w jednostkach wojskowych jest bardzo duża, a jedną z przyczyn jest ciągły brak użytecznej instrukcji o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych na szczeblu WP.

3. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia?

Informacje / Ocena	Informacje zawarte w:														
	planie szkolenia			R-zy MON wytyczne przełożonych			Wnioski ze szkol.ind. i zespoł.			Potrzeby szkol. jw.			Warunki szkol. jw.		
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
bdb	48	18	52	16	18		16	16		24	30	14		12	
db	52	76	28	56	70	86	56	52	28	76	58	72	48	58	72
dst		6	20	28	12	14	28	30	58		12	14	52	24	28
ndst									14					6	

4. Jaką formę praktyczną powinny przyjąć wnioski z analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

a/ zapisanie wniosków w notatniku:

POW - 0%; SOW - 16%; WOW - 14%

b/ opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej na kartce papieru bez szczegółowego przywiązania sytuacji bojowej do terenu:

POW - 8%; SOW - 22%; WOW - 17%;

c/ propozycja planu przeprowadzenia ćwiczenia /część opisowa w notatniku, część graficzna - na kalce przywiązanej do mapy konkretnego rejonu ćwiczenia/;

POW - 92%; SOW - 60%; WOW - 72%.

5. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia?

POW - bdb - 24%; SOW - db-60%; WOW - db - 50%;
db - 60% dst-40% -dst - 50%
dst - 16%

6. Jakie macie propozycje dotyczące koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia?

POW. SOW. WOW

a/ forma - graficznie i opisowo;

b/ treść - brak szczegółów;

c/ kto opracowuje - zespół autorski;

d/ kto akceptuje - kier. ćwiczenia;

e/ inne /jakie/: zmusić przełożonych aby dawali szczegółowe wytyczne do opracowania ćwiczenia, w tym sugestie dotyczące koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia i skończyć z denerwującym "wstrzeliwaniem" się w tajemnicze myśli kierownika ćwiczenia.

7. Które dokumenty ćwiczenia opracowujecie:

a/ bez trudności:

POW - plan przeprowadzenia ćwiczenia;

SOW - plan przeprowadzenia ćwiczenia - cz. opisowa;

- tezy, zarządzenia bojowe;

WOW - -

b/ z trudnościami:

POW - założenia taktyczne;

- zarys dynamiki walki /położenia wojsk "dynamiczne";

SOW - plan przeprowadzenia ćwiczenia - cz.graficzna;

- założenie taktyczne;

- położenia wojsk "dynamiczne";

- plan strzelań amunicją bojową;

- schemat sytuacji tarczowej;

WOW - plan przeprowadzenia ćwiczenia;

- założenia taktyczne;

c/ nie potrafisz opracować /dlaczego?/

- dokumentację ćwiczeń instruktorsko-metodycznych;

- plan podawania wiadomości;

- dokumentację zgrywania systemów;

przyczyna: brak wzorów dokumentów.

8. Jak oceniacie swoje przygotowanie w ASG WP do:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

POW bdb - 24%; SOW bdb - -; WOW bdb - -;
db - 40%; db - 88%; db - 50%;
dst - 36%; dst - 12%; dst - 50%;

b/ organizowania ćwiczeń taktycznych

POW bdb - 24%; SOW bdb - -; WOW bdb - -;
db - 32%; db - 52%; db - 30%;
dst - 44%; dst - 12%; dst - 70%;

c/ prowadzenie ćwiczeń taktycznych

POW bdb - 8%; SOW bdb - -; WOW bdb - -;
db - 16% db - 40%; db - 40%;
dst - 76% dst - 60%; dst - 60%;

9. Czego brak w programie studiów ASG WP aby swobodnie rozwiązywać problemy związane z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?

POW. SOW. WOW

- brak zajęć w czasie których słuchacze nabywaliby umiejętności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczeń taktycznych;
- brak zajęć praktycznych dotyczący pracy kierownictwa ćwiczenia w czasie organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
- dużej ilości godzin programowych na nauczanie metodyki ćwiczeń taktycznych;
- pokazu dla słuchaczy organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
- ćwiczenia batalionowego ze strzelaniem;
- ćwiczeń metodycznych - grupowych.

10.Jak oceniacie przydatność literatury w ASG WP do samodzielnego studiowania problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

czynności / użyteczność	ćwiczenia taktyczne								
	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW	POW	SOW	WOW
co wykonać?	db	db	db	dst	dst	dst	db	db	db
jak wykonać?	dst	dst	ndst	dst	ndst	ndst	ndst	ndst	ndst
wzory wykonania czynności	dst	dst	ndst	dst	ndst	ndst	ndst	ndst	ndst
wzory dokumentów	dst	db	db	dst	dst	dst	dst	dst	dst

Uwagi dodatkowe:

- brak jednolitej wykładni instrukcji organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych normującej i ułatwiającej pracę kierownictwa i autora ćwiczenia w WP;
- w literaturze uwzględnić doświadczenia wypracowane i sprawdzone w wojskach.

11. Jak oceniacie warunki kształcenia w ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

POW. SOW. WOW

a/ treści programowe:
- za wąskie trochę opracowania ćwiczeń i niewiele z ich organizowania i prowadzenia;
- marginalne potraktowanie ćwiczeń grupowych, treningów sztabowych, ćwiczeń z wojskami ze strzelaniem;

b/ ilość godzin szkoleniowych:
- za mało do potrzeb nabycia umiejętności w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych;

c/ dobór nauczycieli akademickich:
- słaby, mała praktyka w jw;
- przypadkowy;

d/ szczebel dowodzenia w ćwiczeniach metodycznych:

- za wyniki powinno być:
  - I rok - bp;
  - II rok - pz;
  - III rok - DZ;

e/ korzyści z praktyki słuchaczy:

- mizerne;
- jednostki uzupełniają braki w dokumentacji ćwiczeń taktycznych.

12. Jakie macie propozycje doskonalenia metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP w świetle potrzeb wynikających z zadań realizowanych w jednostkach wojskowych:

POW. SOW. WOW

- uwzględnić uwagi i propozycje w poprzednich pytaniach;
- uczyć słuchaczy według potrzeb wynikających z obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach wojskowych;
- zwiększyć ilość godzin na przedmiot;
- opracować wzorcowy przykład ćwiczenia taktycznego każdego rodzaju wojsk i służb, różnych ćwiczeń - od grupowych do ćwiczeń z wojskami ze strzelaniem;
- każdy słuchacz musi w ASG WP samodzielnie opracować kompletne ćwiczenie taktyczne /w formie pracy kursowej lub dyplomowej/;
- więcej praktyki dla słuchaczy w zakresie organizowania i prowadzenia ćwiczeń;
- opracowywać ćwiczenia na zapotrzebowanie wojsk;

OCENA WYNIKÓW BADAŃ:

Uzyskane wyniki badań są w naszym przekonaniu cennym materiałem badawczym, obrazującym najbardziej obiektywnie umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych.

Wynika to z faktu, że opiniujący są w zdecydowanej większości autorami ćwiczeń taktycznych i z reguły głównymi wykonawcami rozkazów kierownika ćwiczenia w okresie ich organizowania i prowadzenia. Wszystkie odpowiedzi na pytania zawarte w ankiecie cechuje troska o wysoki poziom przygotowania absolwentów ASG WP do zadań związanych z ćwiczeniami taktycznymi oraz podobieństwo odpowiedzi bez względu na zajmowane stanowisko służbowe i rodzaj wojsk i służb. Z tego powodu nie analizowano wyników badań wg oddziałów, związków taktycznych i okręgów wojskowych. Obliczenia statystyczne zostały uogólnione w jednej grupie "A" - absolwenci - wg okręgów wojskowych, ze względu na drobne różnice procentowe w prezentowanych poglądach.

Odpowiedź na pierwsze pytanie badawcze potwierdza ważną rolę zadań służbowych dotyczących ćwiczeń taktycznych wśród innych obowiązków absolwentów ASG WP /ponad 75% odpowiedzi jako ważne, bardzo ważne i pierwszorzędne/. Jest to dla ASG WP wskaźnik determinujący dobór celów i treści kształcenia w uczelni.

Odpowiedź na drugie pytanie badawcze sugeruje, że absolwenci są dobrze przygotowani do zadań związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych ale zawdzięczają to własnej, trudnej pracy w jednostce wojskowej. Jest to surowe spostrzeżenie, dlatego że absolwenci naszej uczelni zamiast, od razu po jej ukończeniu, rozpocząć realizację doskonale opracowanych i zorganizowanych ćwiczeń taktycznych - dopiero się uczą tych niezwykle ważnych umiejętności. Nie trzeba być fachowcem by stwierdzić, że taki stan rzeczy zakłóca poważnie rytm pracy w dowództwach, sztabach, szefostwach jednostek wojskowych i obniża stopień osiągnięcia głównych zadań w każdym roku szkoleniowym.

Podobnie brzmi odpowiedź na trzecie pytanie w ankiecie.

W odpowiedzi na czwarte pytanie respondenci są w zdecydowanej

większości /POW - 92%, SOW-60%, WOW - 72%/ za tym by wnioski z analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia przyjęły postać bardzo szczegółowych propozycji w formie planu przeprowadzenia ćwiczenia na kalce dowiązanej do mapy konkretnego rejonu ćwiczenia.

Okazuje się, że absolwenci dobrze sobie radzą /pytanie piąte/ ze sformułowaniem koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia ale jednocześnie /pytanie szóste/ respondenci delikatnie sugerują, że w tej ważnej czynności zdani są na własne siły, bez pomocy /ukierunkowania/ ze strony kierownika ćwiczenia. Wymaga to w nauczaniu słuchaczy w ASG WP więcej zabiegów dydaktyczno-wychowawczych aby wyposażyć oficerów w umiejętność samodzielnego sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.

Niepokój wzbudza odpowiedź na pytanie siódme /potwierdzające wnioski na pytanie drugie/ dotyczące umiejętności opracowania dokumentów ćwiczeń taktycznych. Otóż większość absolwentów ASG WP ma trudności z samodzielnym opracowaniem następujących dokumentów:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia;
- założenie taktyczne;
- położenie wojsk "dynamiczne";
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

Dokumentami, które stwarzają największe kłopoty z ich opracowaniem są:

- dokumenty ćwiczeń instruktorsko-metodycznych;
- plan podawania wiadomości;
- dokumentacja zgrywania systemów.

Jako przyczynę, respondenci podają brak odpowiednich wzorców w aktualnej literaturze ćwiczeń taktycznych.

Odpowiedź na pytanie ósme należy traktować, przy innych odpowiedziach na pytania w ankiecie, jako kurtuazję wobec ASG WP.

Wszyscy opiniujący są zgodni, że dla swobodnego rozwiązywania problemów wynikających z metodyki ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych po ukończeniu ASG WP /pytanie dziewiąte/ należy pilnie w programie studiów dokonać szeregu istotnych zmian. Zmiany te, poszerzone o propozycje zawarte w odpowiedziach na pytanie jedenaste i dwunaste, ukierunkowane powinny być na:

- nadanie przedmiotowi MSzOT w ASG WP wysokiej rangi poprzez wystarczającą do potrzeb dydaktycznych ilość godzin, dobór treści wynikających z obowiązków służbowych, a także dobór fachowców do nauczania słuchaczy umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
- udział słuchaczy w opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń na zapotrzebowanie jednostek wojskowych;
- każdy słuchacz w ASG WP powinien w ciągu lat studiów samodzielnie opracować ćwiczenia: I rok - batalionowe, II - pułkowe; III - dywizyjne;
- uczyć umiejętności samodzielnego sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń oraz wzorowego opracowania wszystkich dokumentów ćwiczeń taktycznych.

W odpowiedzi na pytanie dziesiąte, respondenci krytycznie oceniają użyteczność literatury dotyczącej ćwiczeń taktycznych, w której brak odpowiedzi na pytania: jak wykonać daną czynność w roli autora ćwiczenia?, W jaki sposób opracować dokument ćwiczenia taktycznego? Opiniujący proponują opracowanie na szczeblu WP podręcznika zawierającego odpowiedzi na postawione pytania.

WNIOSKI KOŃCOWE, PROPOZYCJE

1. Opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych jest głównym obowiązkiem służbowym absolwentów ASG WP.

2. Absolwenci ASG WP są dobrze przygotowani w zakresie umiejętności metodyki ćwiczeń taktycznych poprzez praktykę w jednostce wojskowej po ukończeniu uczelni.

3. Absolwenci ASG WP mają kłopoty z samodzielnym sformułowaniem koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia oraz opracowaniem jego podstawowych dokumentów.

4. Przyczyny swoich braków w umiejętnościach opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych absolwenci znajdują w niezgodności celów i treści kształcenia MSzOT w ASG WP z potrzebami z jednostek wojskowych oraz braku użytecznej literytury w tym zakresie.

5. Wśród propozycji doskoanlenia systemu kształcenia w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych na czoło wysuwane są: nadanie wysokiej rangi przedmiotowi MSzOT w ASG WP oraz konieczność samodzielnego opracowania przez kompletnego ćwiczenia batalionowego, pułkowego i dywizyjnego, a także dobór fachowców na stanowiska nauczycieli akademickich.

ZAŁĄCZNIK 10

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ
OPINII KADRY KIEROWNICZEJ KATEDR, INSTYTUTU DYDAKTYKI
WOJSKOWEJ ASG WP

TEMAT BADAŃ: Metodyka Szkolenia Operacyjno-Taktycznego realizowana ze słuchaczami ASG WP

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące oceny stanu przedmiotu MSzOT w katedrach i IDW oraz propozycje jego doskonalenia

TEREN BADAŃ: ASG WP

CZAS BADAŃ: XI.1989 - II.1990

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Ocena umiejętności oficerów katedry /IDW/ w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.
2. Ocena umiejętności oficerów katedry /IDW/ w zakresie nauczania przedmiotu MSzOT.
3. Propozycje doskonalenia MSzOT w katedrze /IDW/ w celu wzorowego przygotowania absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach /uczelniach/ wojskowych.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii kierownictwa katedr i IDW ASG WP wykorzystano kwestionariusz wywiadu /Załącznik 6/. Wszyscy respondenci odpowiadali na pytania indywidualnie, dysponując czasem kilkunastu dni. Niektóre wypowiedzi były zbiorowe, to znaczy wyrażano uzgodniony pogląd w sprawie MSzOT zarówno szefa katedry, jego zastępcy jak i kierowników zakładów.

WYNIKI BADAŃ

1. Ocena umiejętności oficerów katedry w zakresie

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

- bardzo dobrze - KTWRiA, KRWiAO, KTWŁ;
- dobrze - pozostałe katedry;
- zróżnicowana - KTO, KSzO, KD.

b/ organizowania ćwiczeń taktycznych

- bardzo dobra - KTWRiA, KTWŁ;
- dobrze - pozostałe katedry;

c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych

- bardzo dobrze - KTWR, KRWiA, KTWŁ;
- dobrze - pozostałe katedry;

Najsłabiej opanowane umiejętności:

- opracowanie położeń wojsk o dużym stopniu trudności - aby były w nich problemy taktyczne do rozwiązania i możliwość wyboru decyzji /KD, KTO, KSzO/;
- opracowanie założeń taktycznych /KSzO/;
- zgrania czasowo-przestrzennego w założeniach /KOiMW/;
- opracowania i przekazywania w toku ćwiczeń rozkazów, zarządzeń, itp. /KSzO/;
- opracowanie sensownego zamiaru stron /KTO/
- opracowanie rozkazu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia /KTWRiA/;
- strona metodyczna w opracowaniach metodycznych /KRWiAO/;
- organizowanie w ASG WP ćwiczeń szkieletowych /w SOD/ ze względu na przeładowanie aparatu /KD/ kierownictwa ćwiczenia /szczególnie rozjemczego/ i w efekcie ograniczenie inwencji ćwiczących zespołów;
- organizowanie różnych ćwiczeń taktycznych /KTWChem/;
- prowadzenie zajęć /seminaria, zajęcia grupowe/ przez młodych nauczycieli akademickich;

- manualne, kreślarskie /KTT/;
- dotyczące problematyki OC /KOTK/.

2. Sposoby eliminowania w katedrze braku umiejętności oficerów w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń.

a/ KRWiAO:
- w ramach kursów instruktorsko-metodycznych;
- poprzez instruktaże i odpowiednie wytyczne;
- zatwierdzanie zamiaru stron i położeń wojsk, przez kierownictwo katedry;

b/ KTWInż.:
- samokształcenie;

c/ KTWChem.:
- instruktaże, wytyczne;
- nadzór kierownictwa katedry;

d/ KOiMW:
- praktyki w jednostkach i sztabach;
- samokształcenie;

e/ KOTK:
- udział w szkoleniu pionu OC;

f/ KTWRiA:
- kursy instruktorsko-metodyczne;
- szkoła "ognia" OC TORUŃ;

g/ KTT:
- na drodze samodoskonalenia się przy opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń;

h/ KTO:
- młodzi nauczyciele przyuczają się przy doświadczonych oficerach katedry;

i/ KSzO:
- instruktaże i wytyczne do ćwiczeń;

- szkolenie katedralne;
- odpowiedni dobór zespołów autorskich - w nich młodzi nauczyciele akademiccy;

j/ KD:
- szkolenie katedralne;
- instruktaże i wytyczne do ćwiczeń;
- wymiana doświadczeń w zakładzie;

k/ KTWOPL:
- zajęcia katedralne;

l/ KTWŁ:
- opracowanie skryptu, rozprawy doktorskiej na temat przygotowania i prowadzenia ćwiczeń w wojskach łączności;

ł/ katedry WWLiOPK:
- wytyczne i instruktaże;
- samokształcenie;
- praktykę;

m/ IDW:

3. Ocena umiejętności oficerów katedry /IDW/ w zakresie nauczania MSzOT:
   a/ bardzo dobra - KTWOPL, KTWRiA;
   b/ dobrze - pozostałe katedry;
   c/ zróżnicowane - KTWInż., IDW, katedry WWLiOPK;

Uwaga: Aby uczyć MSzOT trzeba bardzo dobrze znać taktykę i mieć ogromne doświadczenie w opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych.

4. Potrzeby posiadania umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych wynikające z obowiązków

dowódczych i sztabowych w jednostkach /uczelniach, instytucjach/ wojskowych:

a/ istnieje konieczność posiadania umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń wojskowych, ponieważ są decydującą formą w realizacji głównych zadań szkoleniowych jednostek, uczelni i instytucji wojskowych - wszystkie katedry i IDW;

b/ są to umiejętności niezbędne, ich brak jest widoczny w wyszkoleniu dowództw i sztabów /KTO, KSzO, KD/.

5. Propozycje zmian w przedmiocie MSzOT realizowanym w katedrze aby wzorowo przygotować absolwentów ASG WP do zadań w jednostkach /uczelniach, instytucjach/ wojskowych w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych:

a/ zwiększenie ilości godzin na MSzOT /powrót do sytuacji w latach 80-83/, ponieważ brakuje czasu na zrealizowanie potrzebnych treści kształcenia w zakresie problematyki ćwiczeń taktycznych;

b/ w programie MSzOT należy uwzględnić kompleksowo nauczanie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych, kończąc ćwiczeniem w terenie /SOD/ przy współudziale katedr WWL i IDW jako organizatorów;

c/ zamiast rozbijać MSzOT na lata studiów winno się skomasować zajęcia z tego przedmiotu w jednym semstrze a układ godzin dostosować do możliwości zrealizowania tematu;

d/ zamiast teorii MSzOT, uczyć słuchaczy praktycznie przede wszystkim tworzenia zamiaru stron i sytuacji dynamicznych;

e/ MSzOT powinni uczyć praktycy o dużej wiedzy teoretycznej, interdyscyplinarnie związanej z przedmiotem;

f/ zwiększyć udział słuchaczy w praktycznych ćwiczeniach z wojskami;

g/ przynajmniej jedno zajęcie z MSzOT poświęcić omówieniu wojewódzkich ćwiczeń kompleksowych OC;

h/ w ramach pracy kursowej wszyscy słuchacze powinni opracować samodzielnie ćwiczenie taktyczne /lub jego podstawowe dokumenty/

6. Inne propozycje /w tym współpraca katedry z IDW/:

a/ w większym niż dotychczas stopniu uwzględnić problematykę opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych i ogólnowojskowych z udziałem RSZ, RWiS oraz ćwiczeń RSZ i RWiS;

b/ wytypować w zakładzie MSzOT IDW oficerów kierunkowych do poszczególnych katedr WWL i WWLiOPK;

c/ podjąć trud opracowania przez KOC i IDW poradnika dotyczącego ćwiczeń OC, w tym wzorów poszczególnych dokumentów;

d/ zacieśnić współpracę z IDW w zakresie opracowywania, organizowania ćwiczeń taktycznych, prac kursowych i dyplomowych poprzez wspólne cykliczne /np. co rok/ narady /sympozja, konferencje/;

e/ instrukcje w literaturze MSzOT w ASG WP powinny w większym stopniu odpowiadać specyfice opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w różnych rodzajach wojsk i służb;

f/ wypracować w katedrach specjalistycznych własne metodyki opracowania, organizowania i prowadzenia różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych przy współpracy z IDW;

g/ problematykę ćwiczeń taktycznych propagować w ramach KWS wg potrzeb zgłaszanych przez słuchaczy;

h/ więcej literatury MSzOT z podaniem sposobów pracy, przykładów, schematów, foliogramów, itp.;

i/ raz w roku /np. we wrześniu/ prowadzić z kadrą ASG WP seminaria /wykłady,konwersatoryjne/ na temat zmian i ustaleń w nowym roku akademickim;

j/ IDW powinien głównie rozwijać teorię MSzOT, opracowywać kierunkowe materiały teoretyczne oraz udzielać na życzenie katedr fachowego poradnika w zakresie problematyki ćwiczeń taktycznych

OCENA WYNIKÓW BADAŃ

Uzyskane wyniki badań traktujemy z całą powagą, jako najbardziej wiarygodne i decydujące w ASG WP. Wynika to z faktu, że respondenci wywodzili się z kadry kierowniczej katedr WWL i WWLiOPK oraz IDW, decydującej o obliczu przedmiotu MSzOT w naszej uczelni. Podkreślenia wymaga także wielka serdeczność kadry kierowniczej do podjętego trudu oraz troska o doskonalenie MSzOT w ASG WP i perspektywicznie w AON.

Odpowiedź na pisemne pytania badawcze wskazuje na wysoką ocenę umiejętności oficerów we wszystkich katedrach w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Jedynie trzy katedry /KTO, KSzO,KD/ bardziej surowo oceniły umiejętności oficerów w tym względzie, kierując swoje ostrze wobec najmłodszych nauczycieli akademickich. Jest to zrozumiałe z tego względu, że realizacja większości ćwiczeń taktycznych w ASG WP odbywa się /szczególnie opracowanie ćwiczeń/ pod kierunkiem oficerów /głównych autorów/ z tych katedr. Duża ilość zespołów autorskich zmusza, zwłaszcza KTO i KSzO, do wydzielenia wszystkich swoich oficerów, w tym także nowych nauczycieli, do prawie równoczesnego opracowania ćwiczeń. A to wymaga posiadania przez absolwentów ASG WP, pozostających w niej jako nauczyciele akademiccy, rzetelnych umiejętności opracowania ćwiczeń by skutecznie i w terminie wykonać zadania oraz pokierować zespołem autorskim . Stąd wniosek, że w trakcie studiów w ASG WP słuchacze,szczególnie grup ogólnowojskowych muszą być doskonale przygotowani w zakresie opracowania ćwiczeń taktycznych przy wykorzystaniu zespołu autorskiego z pozostałych katedr.

Zasygnalizowane najsłabiej opanowane umiejętności w zakresie problematyki ćwiczeń taktycznych pogrupowane według działów, wskazują, że absolwenci wymagają bardziej solidnego przygotowania pod względem:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych, w tym:

- zamiar stron;
- położenie wojsk /"dynamiczne"/;
- założenie taktyczne;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego;
- rozkaz dowódcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia;

b/ organizowanie ćwiczeń taktycznych, zwłaszcza ćwiczenia dowódczo-sztabowe /szkieletowe i w SOD/;

c/ prowadzenie ćwiczeń taktycznych, szczególnie zajęcia grupowe;

d/ inne:

- prowadzenie seminariów;
- problematyka OC;
- czynności kreślarskie /służba sztabów/.

Przy odpowiedzi na drugie pytanie wyjaśniło się, że katedry głównie własnym wysiłkiem starają się wyeliminować braki u swoich oficerów w zakresie ćwiczeń taktycznych poprzez:

- kursy instruktorsko-metodyczne;
- wytyczne dla autorów ćwiczeń i nadzór nad ich opracowaniem;
- samokształcenie;
- narady metodyczne w zakładach;
- praktyki w jednostkach.

Wyraźnie daje się tu zauważyć nieobecność IDW.

Odpowiedź na trzecie pytanie badawcze wskazuje, że do zajęć z MSzOT w katedrach wyznaczono najlepszych oficerów /ocena dobra i bardzo dobra/, ale dość często przewijała się wypowiedź aby uczyć opracowania ćwiczeń taktycznych należy samemu posiąść tę umiejętność. Bardziej krytyczna jest ocena nauczycieli MSzOT w IDW, KTWInż. i katedrach WWL i OPK.

Wszyscy opiniujący /pytanie czwarte/ są zgodni, co do tego, że

umiejętność opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w jednostkach /uczelniach, instytucjach/ wojskowych ma pierwszorzędne znaczenie.

W odpowiedzi na piąte pytanie wysunięto szereg propozycji doskonalenia MSzOT w ASG WP, które po głębokiej analizie można sprowadzić do następujących wniosków:

- MSzOT w ASG WP powinna w swoich treściach ujmować kompleksowo to wszystko co jest potrzebne absolwentom do wykonania zadań związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych a ilość godzin na przedmiot ma zapewnić skuteczne nabycie przez słuchaczy niezbędnych umiejętności w tym zakresie;
- do MSzOT wydzielić nauczycieli akademickich o dużej wiedzy i doświadczeniu wyniesionym z praktyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w oparciu o interdyscyplinarną wiedzę /AO, TO, SzO, TRWN/ potrzebną w tym zakresie;
- w ramach pracy kursowej /np. pierwszy rok studiów/ wszyscy słuchacze powinni opracować podstawowe dokumenty ćwiczenia ocenione przez oficerów MSzOT w katedrach i IDW.

W odpowiedzi na pytanie szóste uzyskano potwierdzenie wywiadu na pytanie drugie. Otóż respondenci proponują poprawę współpracy między katedrami a IDW /widząc taką konieczność/ poprzez wspólne doraźne i okresowe narady, konsultacje w zakresie ćwiczeń taktycznych. W wypowiedziach wyraźnie wskazuje się na IDW, jako twórcę teorii MSzOT i jej zmaterializowanie w postaci użytecznych skryptów i poradników. Sugeruje się także aby w większym niż dotychczas stopniu w treściach MSzOT uwzględnić specyfikę kształcenia słuchaczy RSZ, RWiS w zakresie opracowania ćwiczeń ogólnowojskowych oraz taktyczno-specjalnych.

Opiniujący dostrzegają także duże możliwości aktywizacji samokształcenia słuchaczy w ramach KNS według indywidualnego zapotrzebowania z problematyki ćwiczeń taktycznych.

WNIOSKI KOŃCOWE, PROPOZYCJE

1. W procesie dydaktyczno-wychowawczym MSzOT w ASG WP zwiększyć wysiłek kształcenia dla nauczenia słuchaczy umiejętności opracowania podstawowych dokumentów różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych, w tym szczególnie plan przeprowadzenia ćwiczenia /w nim zamiar stron/, założenia i położenia wojsk, opracowania metodyczne zajęć grupowych /strona metodyczna/, rozkaz dowódcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.
2. W większym, niż dotychczas, stopniu zwrócić uwagę w MSzOT dla nabycia przez słuchaczy wiadomości i umiejętności praktycznych w zakresie organizowania ćwiczeń taktycznych /zwłaszcza w SOD/, prowadzenia ćwiczeń taktycznych /szczególnie grupowe i szkieletowe/ oraz prowadzenia seminariów.
3. MSzOT w ASG WP powinna w swoich treściach ujmować kompleksowo niezbędne wiadomości i umiejętności związane z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych /ogólnowojskowych i specjalistycznych/ w ASG WP, a ilość godzin winna zapewniać skuteczne kształcenie słuchaczy pod okiem doświadczonego fachowca w tej dziedzinie.
4. Do zajęć z MSzOT, we wszystkich katedrach i IDW, należy wykorzystać oficerów o bogatej praktyce szkoleniowej w oddziale, związku taktycznym i uczelni, świetnie znającego TO, SzO, AO, TRWiS oraz umiejącego doskonale opracowywać, organizować i prowadzić ćwiczenie taktyczne.
5. W ramach pracy kursowej pierwszego roku studiów wszyscy słuchacze powinni opracowywać podstawowe dokumenty ćwiczenia taktycznego oceniane przez oficerów MSzOT w katedrach z udziałem IDW.
6. Istnieje pilna potrzeba nawiązania współpracy między katedrami a IDW dla wzajemnego informowania się o zmianach, nowościach i obowiązujących ustaleniach w MSzOT oraz wspólne konferencje, sympozja i narady.

7. Istnieje pilne zapotrzebowanie na użyteczne materiały /skrypty, poradniki/ dla słuchaczy z MSzOT, których głównym wykonawcą, w sensie rozwoju teorii, powinien być IDW wsparty katedrami ASG WP.
8. MSzOT, ze względu na jej znaczną użyteczność, mogłaby być wdzięcznym tematem w ramach KNS na indywidualne zapotrzebowanie słuchaczy.
9. Kadra kierownicza katedr WWL i WWLiOPK oraz IDW zgodnie uważa, że umiejętność opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w ASG WP ma pierwszorzędne znaczenie, a fakt ten powinien być wyraźnie zaznaczony w programie studiów uczelni.

Załącznik 11

SPRAWOZDANIE

Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ OPINII NAUCZYCIELI AKADEMICKICH WYŻSZYCH UCZELNI WOJSKOWYCH

TEMAT BADAŃ: Metodyka ćwiczeń taktycznych w wyższych uczelniach wojskowych.

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące oceny umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w wyższych uczelniach wojskowych oraz propozycje doskonalenia systemu kształcenia w tym zakresie.

TERMIN BADAŃ: X.1988 - IV.1990.

TEREN BADAŃ: ASG WP, CDO, WOSWPanc, WOSWZmech.

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Ocena umiejętności absolwentów ASG WP w zakresie:
   a/ opracowania ćwiczeń taktycznych;
   b/ organizowania ćwiczeń taktycznych;
   c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych.
2. Propozycje doskonalenia systemu przygotowania absolwentów ASG WP w zakresie metodyki ćwiczeń taktycznych.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii nauczycieli akademickich ASG WP i wyższych uczelni wojskowych wykorzystano ankietę /załącznik 4/. Respondenci wywodzili się z KTO, KSzO, IDW ASG WP, CDO oraz WSOWZ i WOSWPanc mając możliwość indywidualnego wypowiedzenia na pytania w ciągu kilkunastu - kilkudziesięciu dni.

WYNIKI BADAŃ:

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych na zajmowanym stanowisku zajmuje opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych:

Czynności / Miejsce	Ćwiczenia taktyczne					
	opracowanie		organizowanie		prowadzenie	
	ASG	WSO	ASG	WSO	ASG	WSO
pierwszorzędne	14	17	21	17	35	17
bardzo ważne	65	-	30	17	58	-
ważne	21	51	35	34	7	34
mniej ważne		17	14	17		17
marginalne		15		15		17
nie ma miejsca						5

2. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

Czynności / Ocena	Ćwiczenia taktyczne					
	opracowanie		organizowanie		prowadzenie	
	ASG	WSO	ASG	WSO	ASG	WSO
bdb	14		14		21	
db	79	68	72	83	65	68
dst	7	32	14	17	14	17
ndst						15

3. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia?

Czynności / Ocena	Informacja zawarta w:									
	planie szkolenia		R-zy MON wyt.przeł.		Wnioski ze szkol.ind. i zesp.		Potrzeby szkol. uczelni		Warunki szkol. ucz. oc	
	ASG	WSO	ASG	WSO	ASG	WSO	ASG	WSO	ASG	WSO
bdb	37	34	21	17	14		7		21	
db	42	34	51	34	72	68	58	34	21	68
dst	14	32	21	49	7	32	35	66	30	32
ndst	7		7		7				28	

4. Jaką formę praktyczną powinny przyjąć wnioski z analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

a/ zapisanie wniosków w notatniku

ASG - 7%; WSO - 0%

b/ opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej na kartce papieru bez szczegółowego przywiązania sytuacji bojowej do terenu

ASG - 56%; WSO - 0%

c/ propozycje planu przeprowadzenia ćwiczenia /część opisowa w notatniku, część graficzna - na kalce przywiązanej do mapy konkretnego rejonu ćwiczenia/

ASG - 37%; WSO - 100%

5. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia?

ASG - db - 86%; WSO - db - 50%

- dst- 14%; dst - 50%

6. Jakie macie propozycje dotyczące koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia:

ASG; WSO

a/ forma: - graficznie: kalka /kartka/;

- opisowa: w notatniku;

b/ treść: -metodyczna: cele, zagadnienia, podział czasu ogólnego na etapy, warunki organizacji i przebieg praktyczny ćwiczenia;

- merytoryczna: decyzja dowódcy szczebla nadrzędnego z umiejscowieniem zadania bojowego szczebla ćwiczącego;

c/ kto opracowuje: autor ćwiczenia;

d/ kto akceptuje: kier. ćwiczenia /przełożony/;

e/ inne /jakie?/: ostateczna forma koncppcji metodyczno-taktycznej powinna być poprzedzona solidnym przestudiowaniem literatury, poparta obliczeniem stosunku sił i kalkulacji czasowo-przestrzennych oraz zweryfikowania w toku rekonesansu prowadzonego przez kierownika ćwiczenia.

7. Które dokumenty ćwiczenia opracowujecie:

a/ bez trudności:

ASG - -; WSO - -;

b/ z trudnościami:

ASG

- plan przeprowadzenia ćwiczenia - część graficzna;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego, w nim szczególnie proponowane rozwiązanie TO, TRWiS;
- plan podawania wiadomości;

WSO

- plan przeprowadzenia ćwiczenia - część graficzna;

c/ nie potrafisz opracować:

ASG WP

- plan badań w ćwiczeniu;
- plan porażenia ogniowego;
- grafik forsowania;

WSO

- założenie taktyczne;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

8. Jak oceniacie swoje przygotowanie w ASG WP do:

a/ opracowania ćwiczeń taktycznych

ASG WP - db - 86% WSO - db - 51%
-dst - 14% -dst - 49%

b/ organizowania ćwiczeń taktycznych

ASG WP - db - 44% WSO - db - 17%
-dst - 56% -dst - 17%
-ndst- 66%

c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych

ASG WP - db - 42% WSO - db - 17%
-dst - 58% -dst - 17%
-ndst- 66%

9. Czego brak w programie studiów ASG WP aby swobodnie rozwiązywać problemy związane z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?

- wystarczającej ilości godzin programowych na nauczenie słuchaczy umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
- zajęć dotyczących współpracy między głównym autorem, a współautorami w trakcie opracowania ćwiczeń taktycznych;

WSO

- godzin na przedmiot MSzOT;
- zajęć dotyczących organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.

10. Jak oceniacie przydatność literatury w ASG WP do samodzielnego studiowania problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

Czynności Użyteczność	ćwiczenia taktyczne					
	opracowania		organizowania		prowadzenia	
	ASG	WSO	ASG	WSO	ASG	WSO
Co wykonać?	db	db	db	db	dst	db
Jak wykonać?	dst	dst	dst	dst	dst	dst
Wzory wykonania czynności	dst	ndst	dst	ndst	dst	ndst
Wzory dokumentów	db	db	db	db	db	db

11. Jak oceniacie warunki kształcenia w ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

ASG, WSO

a/ treści programowe - dobre, chociaż mało związane z potrzebami ćwiczeń w wyższych uczelniach wojskowych;

b/ ilość godzin szkoleniowych - za mało do potrzeb dydaktycznych;

c/ dobór nauczycieli akademickich - właściwy, ale za mało praktyki szkoleniowej na szczeblu oddziału i dywizji;

d/ szczebel dowodzenia w ćwiczeniach taktycznych - dobry, ale za trudny dla słuchaczy ze względu na znajomość TO, AO, TRWiS SzO;

e/ korzyści z praktyki słuchaczy - wątpliwa, żadna;

f/ inne /jakie?/ - za mały kontakt słuchaczy ASG WP przy opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych z jednostkami wojskowymi;

g/ co proponujecie w tych zagadnieniach - zwiększyć ilość godzin na przedmiot MSzOT;
- uczyć planowania ćwiczeń w oddziale i ZT;
- na I roku ćw.batalionowe;
na II - pułkowe,
III - dywizyjne;
- więcej korelacji treści MSzOT z TO, SzO.

12. Jakie macie propozycje doskonalenia metodyki ćwiczeń taktycznych w ASG WP w świetle potrzeb wynikających z zadań realizo-

wanych w jednostkach /uczelniach/ wojskowych?

- uczyć w przedmiocie MSzOT kompleksowo planowania, opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych;
- słuchacze powinni opracowywać ćwiczenia na zapotrzebowanie jednostek wojskowych i uczestniczyć w składzie kierownictwa ćwiczenia przy ich organizowaniu i prowadzeniu;
- więcej czasu w zajęciach MSzOT poświęcić na sposób opracowania: koncepcjimetodyczno-taktycznej, części graficznej planu przeprowadzenia ćwiczenia i mapy dynamiki walki;
- specjaliści z IDW powinni stale uczestniczyć w zajęciach pokazowych, instruktażach do ćwiczeń taktycznych w katedrach ASG WP.

OCENA WYNIKÓW BADAŃ:

Uzyskane wyniki badań oceniamy jako głos poważny i wielce miarodajny w całej strukturze respondentów. Decyduje o tym fakt, że opiniujący to przede wszystkim nauczyciele akademiccy katedry taktyki ogólnej, sztuki operacyjnej ASG i WSO, a więc katedr wiodących w realizacji celów studiów. Decydującą formą kształcenia w tym względzie są ćwiczenia taktyczne. Czyli wypowiedzieli się oficerowie, którzy zdają sobie sprawę z poziomu swoich umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych i widzą potrzebę doskonałego przygotowania nauczycieli akademickich w tym względzie. Potwierdzeniem tego jest odpowiedź na pytanie pierwsze, gdzie nauczyciele ASG WP w liczbie ponad 80%, WSO - ponad 70% potwierdzają wielkie znaczenie wśród obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w wyższych uczelniach wojskowych zadań związanych z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych. Dla ASG WP jest to ważny sygnał determinujący miejsce i rolę przedmiotu MSzOT w realizacji celów studiów uczelni odpowiednio do swego zapotrzebowania.

Odpowiedź na drugie pytanie wskazuje, że absolwenci ASG WP wysoko oceniają swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych - ponad 65% - oceny dobre i bardzo dobre.

Podobnie wysoka ocena - ponad 68% - ASG WP, ponad 51% - WSO dotyczy umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia. Jednocześnie respondenci uważają, że wnioski z analizy wyżej wymienionych informacji powinny przybrać postać, formę:

- ASG WP - 56% - koncpecji metodyczno-taktycznej na kartce papieru;
- WSO - 100% - propozycja planu przeprowadzenia ćwiczenia.

Ocena umiejętności formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej jest wysoka. W ASG WP 86% oceny dobre, WSO talko 50%. Zwraca uwagę w odpowiedziach respondentów WSO ocena dostateczna /50%/ tej ważnej umiejętności.

Propozycje dotyczące formy i treści koncepcji metodyczno-taktycznej wskazują, że respondenci, w przeważającej większości, są za jej szczegółowym opracowaniem w oparciu o realne stosunki sił i kalkulacje czasowo-przestrzenne. Potwierdza to odpowiedź na pytanie czwarte.

Niepokoją natomiast odpowiedzi na pytanie siódme. Otóż absolwenci ASG WP zatrudnieni w wyższych uczelniach wojskowych mają duże trudności z opracowaniem takich dokumentów ćwiczeń jak:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia, zwłaszcza część graficzna /zamiar stron/;
- założenie taktyczne;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego, w nim proponowane rozwiązanie dla słuchaczy;
- plan podawania wiadomości;
- plan badań w ćwiczeniu;
- plan strzelań amunicją bojową;

- schemat sytuacji tarczowej.

Opiniujący podają także przy tej okazji, że mają kłopoty z opracowaniem dokumentów bojowych, tj.:

- plan porażenia ogniowego;

- grafik forsowania.

Wydaje się, że taki sygnał powinien być pilnie zaadresowany do Katedry TWRiArt i TWInż.

W odpowiedziach na pytanie ósme, wyraźnie sugeruje się, że ASG WP przygotowała swoich absolwentów z metodyki ćwiczeń taktycznych w sposób zróżnicowany. Jedynie respondenci z ASG WP - 86% uznali, że uczelnia dobrze przygotowała ich do opracowania ćwiczeń taktycznych. Najsłabiej wygląda przygotowanie absolwentów w zakresie organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Przeważają oceny /66%/ świadczące o niedostatecznym przygotowaniu absolwentów ASG WP w tych umiejętnościach. Zdaniem opiniujących /pytanie dziewiąte/ w programie studiów brakuje zajęć dotyczących solidnego nauczania słuchaczy umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych oraz zajęć kształcących sposób współpracy między głównym autorem a współautorami ćwiczenia.

Respondenci krytycznie ocenili użyteczność literatury traktującej o metodyce ćwiczeń taktycznych. Ich zdaniem w tych publikacjach brakuje wskazówek praktycznych dotyczących sposobu pracy kierownika i autora ćwiczenia przy opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń.

W odpowiedzi na pytanie jedenaste respondenci wyrażają się pozytywnie o metodyce ćwiczeń taktycznych, nauczanej w ASG WP, ale jednocześnie sugerują, aby jej treści były bardziej związane z potrzebami wynikającymi z ćwiczeń w wyższych uczelniach wojskowych. Podobne intencje dotyczą większego niż dotychczas wymiaru godzin na przedmiot MSzOT, doboru nauczycieli z większą niż obecnie praktyką szkoleniową.

Końcowe propozycje opiniujących wskazują kierunek kształcenia słuchaczy ASG WP w sposób kompleksowy, dla przygotowania oficerów gruntownie do umiejętności planowania, opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych. Przy tym należy więcej uwagi poświęcić udziałowi słuchaczy w opracowaniu i prowadzeniu ćwiczeń na zapotrzebowanie jednostek wojskowych. Większy powinien być udział oficerów IDW w zajęciach pokazowych, instrutażowych na zapotrzebowanie katedr ASG WP.

WNIOSKI KOŃCOWE. PROPOZYCJE

1. Opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych w uczelniach wojskowych jest podstawowym obowiązkiem służbowym absolwentów ASG WP.

2. Absolwenci ASG WP są dobrze przygotowani w zakresie opracowania ćwiczeń taktycznych dzięki praktyce w uczelni wojskowej.

3. Absolwenci ASG WP mają trudności z opracowaniem następujących dokumentów ćwiczenia taktycznego:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia /zamiar stron/;
- założenie taktyczne;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego, szczególnie proponowane rozwiązanie dla słuchaczy;
- plan podawania wiadomości;
- plan badań w ćwiczeniu;
- plan strzelań amunicją bojową /WSO/;
- schemat sytuacji tarczowej /WSO/.

4. ASG WP bardzo słabo przygotowuje swoich absolwentów w zakresie organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.

5. W literaturze przedmiotu MSzOT brakuje praktycznych wskazówek dotyczących wykonania czynności kierownika i autora ćwiczenia przy opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń taktycznych.

6. Dla poprawy jakości kształcenia słuchaczy ASG WP w przedmiocie MSzOT respondenci proponują większy niż dotychczas związek celów i treści przedmiotu z potrzebami wynikającymi z ćwiczeń w uczelniach wojskowych, zwiększenia ilości godzin programowych stosownie do rangi przedmiotu oraz doboru nauczycieli do przedmiotu z większą niż obecnie praktyką szkoleniową.

ZAŁĄCZNIK 12

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ OPINII NAUCZYCIELI MSzOT KATEDR I IDW ASG WP

TEMAT BADAŃ: Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego realizowana ze słuchaczami ASG WP.

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące oceny stanu przedmiotu MSzOT w katedrach i IDW oraz propozycje jego doskonalenia.

TEREN BADAŃ: ASG WP.

CZAS BADAŃ: XI.1989-II-1990.

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Ocena własnych umiejętności oficerów katedry i IDW w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.
2. Ocena własnych umiejętności oficerów katedry i IDW w zakresie nauczania MSzOT w ASG WP.
3. Propozycje doskonalenia MSzOT w katedrze i IDW w celu wzorowego przygotowania absolwentów do zadań w jednostkach /uczelniach/ wojskowych.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii nauczycieli MSzOT w ASG WP wykorzystano kwestionariusz pytań /załącznik 7/. Wszyscy respondenci odpowiadali na pytania indywidualnie, dysponując czasem kilkunastu dni. Niektóre wypowiedzi były zbiorowe, to znaczy wyrażano wspólny pogląd w sprawie propozycji doskonalenia MSzOT oraz współpracy katedr z IDW w ASG WP.

WYNIKI BADAŃ:

1. Ocena własnych umiejętności w zakresie:

   a/ opracowania ćwiczeń taktycznych:

      bdb - KTWŁ, KTWOPL, KTT, KTWRiA;

      db - pozostałe katedry, IDW;

b/ organizowanie ćwiczeń taktycznych

bdb - KTWŁ, KTWOPL, KTT, KTWRiA

db - pozostałe katedry, IDW

c/ prowadzenia ćwiczeń taktycznych

bdb - KTWŁ, KTWOPL, KTT, KTWRiA

db - pozostałe katedry, IDW

Najsłabiej opanowane umiejętności!

- tworzenie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia;
- opracowanie ogólnowojskowego ćwiczenia przez specjalistę /np. chemika/;
- odzwierciedlenie dynamicznej strony walki w założeniu i położeniu wojsk;
- opracowanie rozkazu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia;

2. Ocena własnych umiejętności w zakresie nauczania MSzOT w ASG WP:

a/ wykład

bdb - KTWRiA, KTT, TTWOPL

db - pozostałe katedry, IDW

dst - KTWInż

b/ seminarium

bdb - KTWRiA, KTT, KTWOPL

db - pozostałe katedry, IDW

dst - KTWInż

c/ zajęcie grupowe

bdb - KTWRiA, KTT, KTWOPL

db - pozostałe katedry, IDW

dst - KTWInż.

Najsłabiej opanowane umiejętności:

- oficer z KTWInż - wszystkie, wiem czego nie wiem i czeka mnie ostre samokształcenie z MSzOT;

- nie umiem w krótkim czasie np. 2 godziny, nauczyć słuchaczy wynikających z tematu zajęcia grupowego, gdy faktycznie potrzeba dwa - trzy razy więcej czasu, tj. 4 - 6 godzin.

Inna uwaga: Zajęcia grupowe w ASG WP w całokształcie studiów nie mają dużego znaczenia /KTWChem/.

3. Propozycje zmian w przedmiocie MSzOT w ASG WP, aby wzorowo przygotować absolwentów do zadań w jednostkach /uczelniach, instytucjach/ wojskowych w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.

IDW:

- ćwiczenia metodyczne prowadzić także w formie metodycznych ćwiczeń dowódczo-sztabowych /zespół autorski/;

- ujednolicić ustalenia dyrektywno-normatywne dotyczące ćwiczeń taktycznych zarówno ogólnowojskowych jak i rodzajów wojsk i służb;

- podnieść prestiż MSzOT w ASG WP /zwiększyć ilość godzin, przedmiot uznać za kierunkowy, dobrać doświadczonych nauczycieli, itp/;

- wprowadzić wykład dotyczący opracowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia;

- główny wysiłek dydaktyczno-wychowawczy MSzOT realizować w ciągu pierwszego roku studiów aby przygotować słuchaczy do prac kursowych, dyplomowych oraz praktyki w jednostkach wojskowych.

KRWiAO:

- więcej godzin na MSzOT.

KWChem:

- więcej zajęć seminaryjnych dla swobodnego przedyskutowania problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń;

KWInż:

- w przedmiocie MSzOT zdecydować się na jedno ćwiczenie metodyczne ale opracować je od początku do końca /wszystkie czynności i dokumenty/;

- po ćwiczeniu metodycznym seminarium a nie odwrotnie;

- w IDW powinny być do dyspozycji słuchaczy wzorowe opracowane ćwiczenia - metodyczne i taktyczne;

KWŁączn:

- wprowadzić zajęcia pokazowe /np. w sztabach, jednostkach/ w zakresie organizacji i prowadzenia ćwiczeń taktycznych z uwzględnieniem specyfiki RWiS, RSZ;

KWOPL:

- zwiększenie liczby godzin na MSzOT.

KD:

- w pracach dyplomowych w formie ćwiczeń najsłabszą stroną jest konstrukcja zamiaru stron oraz przebieg ćwiczenia /od początku do końca/ i to powinno być uczone w MSzOT;

- wiadomo również, że dyplomanci mają bardzo słabą wiedzę teoretyczną z MSzOT, może należałoby zaostrzyć kryteria wymagań do słuchaczy;

KSzO:

- brak uwag i propozycji;

KTO:

- brak uwag i propozycji;

KTT:

- w celu sprawdzenia przydatności prac dyplomowych w formie ćwiczenia należałoby 1-2 takie ćwiczenia do szkolenia słuchaczy na I roku studiów;

KWRiA:

- w naszej katedrze jest bardzo dobrze;

KOiMW:

- wprowadzić w programie MSzOT tematy dotyczące planowania szkolenia mobilizacyjnego,ćwiczeń mobilizacyjnych, metodyki ich opracowania, organizowania i prowadzenia dlatego, że przy dalszej restrukturyzacji jednostek wojskowych problematyka ta nabiera szczególnego znaczenia;

KWWLiOPK:

- zwiększyć liczbę godzin na MSzOT.

4. Propozycje współpracy między katedrą a IDW w zakresie realizacji MSzOT.

IDW:

- wszelkie materiały szkoleniowe dotyczące MSzOT powinny być zatwierdzone przez IDW;

- dokumentacja ćwiczeń w ASG WP powinna być akceptowana przez IDW;

- przełożeni w ASG WP na szczeblu wydziału i uczelni nie powinni przyjmować żadnej propozycji z katedr, bez adnotacji IDW;

- to nie IDW powinno interweniować w katedrach, a katedry mają szukać kontaktu z IDW w sprawie porad, akceptacji, itp.;

- w IDW powinny być zespoły kierunkowe /oficerowie kierunkowi/ na ćwiczenia ogólnowojskowe i taktyczno-specjalne;

- IDW powinien brać udział w kontroli zajęć z MSzOT w katedrach ASG WP;

- IDW nie powinien prowadzić zajęć z MSzOT / z wyjątkiem wykładów dotyczących ogólnych zasad planowania, opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych/ a swoją działalność skupić na działalności instruktorsko-metpdycznej, którą objąć wszystkich nauczycieli MSzOT, rozwoju teorii, pracy naukowo-badawczej i opracowaniu użytecznych podręczników, skryptów, schematów i foliogramów.

KRWiAO:

- IDW powinien uczestniczyć w szkoleniach katedralnych dotyczących MSzOT;

KWChem:

- wyznaczyć oficera z IDW do współpracy z katedrą najlepiej b. "chemika";

KWInż:

brak danych;

KWŁącz:

- brak danych;

KD:

- wszelkie zmiany, nowości, ustalenia w zakresie MSzOT powinny być przekazane przez IDW w czasie szkolenia akademickiego, kursów instruktorsko-metodycznych oraz poprzez spotkania i kompetencje;

- zbyt duża dowolność w interpretacji dokumentów normujących MSzOT przez kierownictwa katedr w WWL i IDW powoduje zamieszanie w pracy nauczycieli akademickich i dlatego należy pilnie zacieśnić współpracę między IDW a katedrami;

KWOPL:

- oficerowie IDW na szkolenie w katedrze z MSzOT;

KSzOT:

- brak danych;

KTO:

- brak danych;

KTWRiA:

- zajęcia z MSzOt prowadzone przez IDW winny być bardziej ukierunkowane na specyfikę ćwiczeń taktyczno-specjalnych;

KTT:

- ustalić na roboczo współpracę IDW z katedrą;

KOiMW:

- do współpracy z IDW w zakresie ćwiczeń mobilizacyjnych katedra

wyznaczy oficera;

KWWLiOPK:

- IDW powinien uznawać specyfikę ćwiczeń RSZ, RWiS i powinno to mieć odbicie we współpracy oraz w opracowywanych publikacjach.

5. Inne propozycje:

- zorganizować sympozjum /jesienią 1990 lub wiosną 1991/ na temat MSzOT w AON /dla zainteresowania problemami kierownictwo uczelni - IDW;

- IDW powinien przeprowadzić wzorowy pokaz wykładu, seminarium, zajęcia grupowego na sali kinowej dla całej kadry dydaktyczno-wychowawczej uczelni - KRWiAO;

- IDW winien przekonać kierownictwa katedr, wydziałów i uczelni o konieczności przejścia z metod kształcenia "szkolarskich" na takie które są godne wyższej uczelni wojskowej, np. problemowe dla rozwoju umysłowego słuchaczy - KRWiAO;

- zmniejszyć ilość ćwiczeń w ASG WP ale za to gruntowniej uczyć umiejętności dowódczych i sztabowych w procesie przygotowania i prowadzenia walki - KRWiAO;

- należy pilnie opracować instrukcję o organizowaniu i prowadzeniu różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych, a następnie opracować użyteczne podręczniki, poradniki z MSzOT - KWChem;

- w reorganizacji programów kształcenia MSzOT dla potrzeb AON obok ćwiczeń taktycznych ogólnowojskowych pozostawić także ćwiczenia specjalistyczne RSZ, RWiS - KTT;

- problematykę ćwiczeń mobilizacyjnych ująć przy współpracy z katedrą w opracowywanym /uaktualnianym/ przez IDW podręczniku "Metodyka ćwiczeń taktycznych" - KOiMW;

OCENA WYNIKÓW BADAŃ:

Uzyskane wyniki badań traktujemy z ogromnym szacunkiem, dlatego, że opinie przedstawili oficerowie profesjonalnie związani z MSzOT w ASG WP, jako nauczyciele tego przedmiotu wszystkich katedr i IDW. I tu również, w trakcie prowadzenia badania opinii, dominowało zrozumienie dla podjętego trudu i zatroskanie o stan i perspektywy MSzOT w AON.

Odpowiedź na pierwsze pytanie badawcze wskazuje na wysoką samoocenę nauczycieli ASG WP co do umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych /oceny dobre i bardzo dobre/. Ale jednocześnie sporo było uwag, że oficerowie mają kłopoty ze sformułowaniem /tworzeniem/ koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczeń oraz opracowaniem pełnego dynamizmu walki, założenia taktycznego i położenia wojsk.

Są to sprawy podstawowe przy opracowaniu ćwiczeń, decydujące o stopniu realizacji celów szkoleniowych i mimo, że tylko niektórzy respondenci je sygnalizowali, wymagają pilnego porównania z innymi opiniami na ten temat.

Podobna uwaga dotyczy także umiejętności opracowania rozkazu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

Również odpowiedzi na drugie pytanie badawcze są pełne samouznania dla umiejętności oficerów w zakresie prowadzenia zajęć z MSzOT. Jedynie nauczyciel KWInż uczciwie przyznaje, że w przedmiocie MSzOT jest początkujący, zdaje sobie sprawę ze swoich braków i pragnie je usunąć. Ważna natomiast jest inna uwaga dotycząca czasu prowadzenia zajęć grupowych z MSzOT. Czas na zajęcie związane np. z opracowaniem dokumentu ćwiczenia wynosi 2 godziny. W tym czasie można ze słuchaczami omówić jego formę, treść ale do nauczania umiejętności opracowania dokumentu pod kierunkiem nauczyciela, jak pokazuje praktyka szkoleniowa, potrzeba 4 a nawet 6 godzin. Problem sprzeczności między ilością godzin na zajęcia MSzOT a potrzebami kształcenia słuchaczy

jest ważny i wymaga szczegółowego i wnikliwego rozpracowania naukowego.

Odpowiedź na trzecie pytanie badawcze, wskazuje, że respondenci generalnie proponują następujące zmiany dla doskonalenia MSzOT w ASG WP:

a/ podnieść rangę MSzO w uczelni poprzez:

- zwiększenie ilości godzin;
- uznanie przedmiotu za wiodący;
- dobranie do przedmiotu nauczycieli - fachowców;

b/ główny wysiłek dydaktyczno-wychowawczy MSzOT skierować na I rok studiów;

c/ w ćwiczeniach metodycznych uczyć solidnie opracowanie jednego rodzaju ćwiczenia, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji metodyczno-taktycznej;

d/ opracować w IDW wzorcową dokumentację ćwiczeń taktycznych - ogólnowojskowych i specjalistycznych;

e/ utrzymywać na bieżąco kontakty słuchaczy ASG WP z jednostkami wojskowymi dla poznania problematyki organizowania i prowadzenia ćwiczeń;

f/ większą uwagę w MSzOT należy zwrócić na sposób opracowania zamiaru stron oraz praktyczny przebieg ćwiczeń;

g/ wprowadzić w MSzOT problematykę mobilizacji wojsk ze względu na postępującą restrukturyzacją wojsk;

h/ po ćwiczeniu metodycznym prowadzić seminarium dla przedyskutowania niejasnych problemów wynikających z opracowania ćwiczeń;

i/ Zwiększyć wymagalność do słuchaczy w zakresie znajomości teorii MSzOT.

Przy odpowiedzi na czwarte pytanie badawcze okazało się, że wszyscy respondenci pragną by IDW był swoistą wyrocznią, autorytetem MSzOT promieniującym na pozostałe katedry i wzorem kształcenia, wykładnią dokumentów normujących opracowanie, organizowanie i prowa-

dzenie ćwiczeń taktycznych, docenianym przez kierownictwo uczelni. Współpraca między IDW a katedrami powinna być bieżąca dla konsultacji i okresowa /kursy instruktorsko-metodyczne, szkolenie katedralne, konferencje, sympozja/ dla ujednolicenia poglądów w sprawach zasadniczych w realizacji MSzOT w ASG WP. Respondenci sugerują nawet by IDW aprobował ćwiczenia opracowywane w katedrach, itd. Jednym słowem ma to być organ doradczy kierownictwa uczelni i wydziałów w sprawie realizacji, głównego działu w uczelni, jakim jest dział szkolenia taktyczno-operacyjnego. Wymaga to przewartościowania w sposób kompleksowy struktury i działalności aktualnego IDW.

Wśród innych propozycji /pytanie piąte/ jest wiele powtórzeń zasygnalizowanych uprzednio ale są także nowe, do których możemy zaliczyć konieczność uwzględnienia w MSzOT AON obok ćwiczeń ogólnowojskowych także specjalistycznych. Chodzi bowiem o to, że słuchacze pionu ogólnowojskowego, jak pokazuje praktyka w jednostkach wojskowych /także w uczelniach/ powinni umieć opracować ćwiczenie ogólnowojskowe i przy tym pokierować zespołem autorskim złożonym z wielu specjalistów /artylerzystów, saperów, itd./.

Natomiast specjaliści oprócz tego, że biorą udział w opracowaniu ćwiczenia ogólnowojskowego, muszą umieć opracować ćwiczenie taktyczno-specjalne np. "Działanie da w obronie pułku", co wymaga pewnej specyfiki kształcenia i osobnych zajęć tylko np. dla artylerzystów. I to jest zrozumiałe i powinno być uwzględnione w nowym programie MSzOT w AON.

WNIOSKI KOŃCOWE. PROPOZYCJE

1. W procesie kształcenia MSzOT większą uwagę niż dotychczas należy zwrócić na nabycie przez słuchaczy umiejętności wypracowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń.

2. Zwiększyć ilość godzin na MSzOT dla nauczenia słuchaczy w toku zajęć umiejętności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczenia.

3. Do nauki MSzOT kierować fachowców, którzy sami umieją opracowywać, organizować i prowadziććwiczenia taktyczne.

4. Główny wysiłek w realizacji MSzOT skierować na pierwszy rok studiów celem przygotowania słuchaczy do ewentualnych praktyk i opracowania prac kursowych i dyplomowych.

5. IDW powinien być wzorem działalności instruktorsko-metodycznej w ASG WP promieniującym na wszystkie katedry poprzez zajęcia pokazowe, rozwój teorii MSzOT oraz użyteczność publikacji.

6. Istnieje pilna potrzeba uwzględnienia w treści MSzOT potrzeb wynikających z obowiązków służbowych absolwentów ASG WP w jednostkach i uczelniach wojskowych, zwłaszcza praktycznego przebiegu ćwiczeń i problematyki mobilizacyjnej.

7. Zwiększyć wymagalności do słuchaczy ASG WP w zakresie znajomości treści dokumentów normujących MSzOT w WP.

ZAŁĄCZNIK 13

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ
OPINII SŁUCHACZY III KURSU ASG WP

TEMAT BADAŃ: Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego realizowana ze słuchaczami ASG WP

CEL BADAŃ: Uzyskać od słuchaczy III kursu ASG WP informacje dotyczące użyteczności zajęć w przedmiocie MSzOT oraz propozycje jej doskonalenia.

TEREN BADAŃ: ASG WP

CZAS BADAŃ: XI.1988 - I.1990

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Znaczenie umiejętności opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych wśród obowiązków służbowych oficerów WP.
2. Ocena przedmiotu MSzOT w ASG WP w zakresie przygotowania absolwentów do opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w jednostkach /uczelniach wojskowych/.
3. Propozycje doskonalenia MSzOT w ASG WP.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii słuchaczy ASG WP wykorzystano ankietę /Załącznik 5/. Wszyscy respondenci odpowiedzieli na pytania indywidualnie, anonimowo, dysponując czasem kilku - kilkunastu dni.

Opiniujący wywodzili się spośród słuchaczy wszystkich grup szkoleniowych III kursu ASG WP, zarówno WWL jak i WWLiOPK.

WYNIKI BADAŃ:

1. Jakie miejsce wśród wykonywanych obowiązków służbowych zajmuje problematyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

a/ grupy ogólnowojskowe WWL

CZYNNOŚCI / MIEJSCE	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
pierwszorzędne	6%	2%	14%
bardzo ważne	26%	24%	28%
ważne	48%	48%	32%
mniej ważne	14%	22%	22%
marginalne	4%	4%	4%
nie ma miejsca	2%	-	-

b/ grupy specjalistyczne WWL

pierwszorzędne	2%	4%	10%
bardzo ważne	16%	18%	22%
ważne	50%	60%	46%
mniej ważne	24%	4%	8%
marginalne	8%	12%	8%
nie ma miejsca	-	2%	6%

c/ grupy WWLiOPK

pierwszorzędne	10%	5%	15%
bardzo ważne	10%	20%	30%
ważne	50%	50%	25%
mniej ważne	10%	10%	15%
marginalne	10%	10%	10%
nie ma miejsca	10%	5%	5%

2. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych przed rozpoczęciem studiów w ASG WP?

c/ grupy ogólnowojskowe

CZYNNOŚCI / OCENA	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb	-	-	-
db	28%	32%	40%
dst	42%	52%	48%
ndst	30%	16%	12%

b/ grupy specjalistyczne WWL

bdb	-	-	2%
db	24%	34%	36%
dst	50%	46%	52%
ndst	26%	20%	10%

c/ grupy WWLiOPK

bdb	-	-	-
db	15%	40%	30%
dst	55%	40%	40%
ndst	30%	20%	30%

Uwagi dodatkowe:

- marginalny kontakt z ćwiczeniami taktycznymi;
- w jednostce wojskowej problematyka ćwiczeń taktycznych ograniczona była do plutonu, kompanii.

3. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych po ukończeniu ASG WP?

a/ grupy ogólnowojskowe WWL

CZYNNOŚCI / OCENA	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb	10%	2%	2%
db	68%	64%	64%
dst	22%	24%	34%
ndst	-	-	-

b/ grupy specjalistyczne WWL

bdb	12%	10%	6%
db	74%	72%	72%
dst	14%	16%	20%
ndst	-	-	2%

c/ grupy WWLiOPK

bdb	30%	25%	20%
db	70%	60%	65%
dst	-	15%	15%
ndst	-	-	-

Uwagi dodatkowe:

- liczba godzin na przedmiot "MSzOT" oraz jego ranga w ASG WP nie zaspokaja potrzeb wynikających z opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych;
- nie uczycie niczego więcej niż opracowania ćwiczeń taktycznych /a gdzie organizowanie i prowadzenie/ i to takich, które będą mało przydatne w wojskach.

4. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego?

a/ grupy ogólnowojskowe WWL

INFORMACJE / OCENA	INFORMACJE ZAWARTE W:			
	planie szkolenia	r-zy MON wytyczne przełożonych	wnioski ze szkol.indyw. i zespołow.	potrzeby warunki jednostki, oc
bdb	6%	2%	10%	14%
db	70%	54%	52%	50%
dst	24%	40%	36%	36%
ndst	-	4%	2%	-

b/ grupy specjalistyczne WWL

bdb	4%	2%	2%	4%
db	84%	66%	82%	70%
dst	12%	26%	14%	22%
ndst	-	4%	2%	4%

c/ grupy WWLiOPK

bdb	30%	10%	30%	20%
db	65%	80%	60%	80%
dst	5%	10%	10%	-
ndst	-	-	-	-

5. Jaką formę praktyczną powinny przyjąć wnioski z analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego:

a/ zapisywanie wniosków w notatniku?

gr.og. 12%, gr.spec. 12%, gr. WWLiOPK 20%;

b/ opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej na kartce papieru, bez szczególnego przywiązania sytuacji bojowej do terenu:

gr.og. 50%, gr.spec. 60%, gr.WWLiOPK 35%;

c/ propozycji planu przeprowadzenia ćwiczenia /część opisowa w notatniku, część graficzna na kalce przywiązanej do mapy konkretnego rejonu ćwiczenia/:

gr.og. 38%, gr.spec. 28%, gr. WWLiOPK 45%.

6. Jak oceniacie swoje umiejętności w zakresie formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych:

gr.og.WWL	gr.spec.WWL	gr.WWLiOPK
db 72%	db 70%	db 90%
dst 28%	dst 26%	dst 10%
	ndst 4%	

7. Które dokumenty ćwiczenia opracowujecie:

a/ bez trudności:

gr.og.WWL

- r-zy i zarządzenia bojowe;
- decyzje dowódcy - dokument kontrolny;
- plan przygotowania ćwiczenia;
- r-z dcy w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia.

gr.spec.WWL

- plan przeprowadzenia ćwiczenia - część opisowa;
- r-zy i zarządzenia bojowe.

gr.WWLiOPK

- wszystkie dokumenty z wyjątkiem zamiaru stron.

b/ z trudnościami:

gr.og.WWL

- plan przeprowadzenia ćwiczenia /zamiar stron/;
- założenie taktyczne;
- położenie wojsk /sytuacje dynamiczne/;
- plan działania RWiS;
- plan pozorowania przeciwnika.

gr.spec.WWL

- plan przeprowadzenia ćwiczenia - część graficzna /zamiar stron/;
- plan pozorowania przeciwnika;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej;
- plan działania RWiS;
- założenia taktyczne /załączniki/;
- opracowanie metodyczne;
- plan omówienia ćwiczenia;

gr.WWLiOPK

- plan przeprowadzenia ćwiczenia;
- założenie taktyczne;
- przebieg ćwiczenia.

c/ nie potrafisz opracować /dlaczego?/:

gr.og.WWL

- koncepcja metodyczno-taktyczna;
- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

8. Co powinno być w programie studiów ASG WP, aby swobodnie rozwiązywać problemy związane z opracowaniem, organizowaniem i prowadzeniem ćwiczeń taktycznych?

a/ gr.og.WWL

- zwiększyć ilość godzin na przedmiot MSzOT - tak jak na TO, ze względu na ogromne znaczenie umiejętności opracowania ćwiczeń taktycznych - 80%;
- zajęcia z MSzOT tak zaplanować, by pod okiem nauczyciela akademickiego słuchacze nauczyli się szczególnie formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia oraz opracowania podstawowych dokumentów ćwiczeń - 75%;

- w ASG WP powinno się umożliwić słuchaczom opracowanie ćwiczeń taktycznych na dowolny temat /w formie pracy kursowej lub dyplomowej/ - 60%;
- spełnić warunki przy naborze kandydatów do studiów w ASG WP - 57%;
- w ASG WP powinny być materiały /skrypty, poradniki/, w których byłby wzór opracowania dokumentu, od początku do jego gotowej postaci - 55%;
- wprowadzić wykłady problemowe, dla pokazania drogi postępowania, szczególnie przy opracowaniu, organizowaniu i prowadzeniu różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych - 48%;
- ze względu na trudności merytoryczne przy opracowaniu zamiaru stron przyjąć w ćwiczeniach metodycznych I rok - batalion, II rok - pułk, III rok - dywizja - 40%;
- uczyć na zajęciach z TO, SzO myślenia, wyobraźni taktycznej niezbędnej do opracowania koncepcji taktycznej ćwiczenia - 35%;
- wprowadzić w zajęciach MSzOT komputery - 33%;
- więcej pokazów organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych na szczeblu bp - pz - 30%;
- pozostawić bez zmian - 25%.

gr.spec.WWL

- zwiększyć ilość godzin na MSzOT /przedmiot wiodący w ASG WP - 85%;
- prace roczne w formie ćwiczeń powinny być kierowane przez wykładowców z MSzOT;
- przedmiot MSzOT powinien być oceniany /wykonanie koncepcji metodyczno-taktycznej lub dokumentu/ - 37%;
- systematycznie, od pierwszego roku studiów, słuchacze /raz na miesiąc lub kwartał/ powinni opracowywać koncepcję metodyczno-taktyczną różnorodnych ćwiczeń taktycznych - 35%;
- zabrać godziny z TO na MSzOT, gdzie ucząc się opracowania ćwiczenia słuchacze poznają zasady działania wojsk własnych i przeciwnika oraz rozumienia norm taktycznych w terenie - 33%;

- podręczniki, skrypty powinny pokazywać wzory opracowania dokumentów ćwiczeń taktycznych a nie tylko ich formę i treść - 30%
- ćwiczenia taktyczne opracowane przez słuchaczy realizować w jednostkach wojskowych w czasie praktyk oraz w ciągu roku z udziałem autorów - 18%

<u>gr.WWLiOPK</u>

- więcej godzin na praktyczne opracowanie ćwiczeń - 80%;
- wykorzystać słuchaczy do opracowania ćwiczeń prowadzonych w ASG WP - 30%;
- z większym szacunkiem traktować koncepcje ćwiczeń opracowane przez słuchaczy - 27%;
- więcej ćwiczeń szczebla taktycznego z uwzględnieniem specjalności - 25%;
- zintegrować zajęcia z MSzOT z zajęciami z TO i SzO - 20%;
- słuchacze III kursu powinni uczestniczyć w prowadzeniu ćwiczeń ze słuchaczami I kursu - 15%.

9. Jak oceniaćie przydatność literatury w ASG WP do samodzielnego studiowania problematyki opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych:

a/ <u>gr.og.WWL</u>

CZYNNOŚCI / OCENA	ĆWICZENIA TAKTYCZNE		
	opracowanie	organizowanie	prowadzenie
bdb	14%	4%	6%
db	68%	62%	50%
dst	16%	28%	38%
ndst	2%	6%	6%

b/ gr.spec.WWL

bdb	14%	6%	4%
db	52%	37%	48%
dst	32%	55%	28%
ndst	2%	2%	20%

c/ gr.WWLiOPK

bdb	25%	15%	10%
db	65%	50%	35%
dst	10%	30%	45%
ndst	-	5%	10%

Uwagi dodatkowe:

- do każdego rodzaju ćwiczenia taktycznego poradnik /skrypt/ opisujący wszystko od "A" do "Z" z podaniem przykładów;
- zwiększyć ilość egzemplarzy skryptów, poradników - jeden na grupę szkoleniową stanowczo za mało;
- problematyka ćwiczeń taktycznych nie jest ostatecznie rozwiązana w literaturze traktującej o ćwiczeniach rodzajów wojsk i służb;

10. Jak oceniacie warunki kształcenia w ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych?

ZAGADNIENIA	SŁUCHACZE		
	gr.og.WWL	gr.spec.WWL	gr.WWLiOPK
treści programowe	cząstka potrzeb-40% małe urozmaicenie - 25% dobre - 35%	dobre - 75% dostateczne-25%	dobre - 90% dostateczne - 10%
ilość godzin szkoleniowych	za mało - 86% wystarczająco - 20%	za mało - 85% wystarczająco - 15%	za mało - 70% wystarczająco - 30%
dobór nauczycieli akademickich	nieodpowiedni - 70% odpowiedni-30%	dobry - 85% nieodpowiedni - 15%	dobry - 90% nieodpowiedni - 10%
szczebel ćwiczenia w ćwiczeniach metodycznych	nieodpowiedni - 65% odpowiedni-35%	nieodpowiedni - 68% odpowiedni-32%	odpowiedni - 60% nieodpowiedni - 40%
korzyści z praktyk słuchaczy	żadna - 85% duża - 15%	słabe - 70% duże - 30%	słabe - 75% duże - 25%
inne /jakie/			
propozycje	- więcej godzin na MSzOT -75% - na MSzOT wiedza + praktyka - 80% - treści MSzOT dostosować do potrzeb j.w.- 75% - opracować dokumenty w zajęciach - 55% - szczebel bp-pz- 54% - ranga taka, jak TO,SzO - 50%	- więcej godzin na MSzOT- 80% - szczebel kompulk - 60% - na MSzOT wiedza + praktyka - 25%	- więcej godzin na MSzOT - 75% -obniżyć szczebel ćwiczeń na III roku - 55% -wyjazdy do wojsk na ćwiczenia - 40%

11. Jakie macie inne propozycje?

a/ gr.og.WWL

- więcej czasu poświęcić na organizację i prowadzenie ćwiczeń taktycznych, kosztem innych przedmiotów mało przydatnych do przyszłej pracy po ukończeniu ASG WP;
- na zapotrzebowanie jednostki wojskowej opracować, zorganizować i przeprowadzić ćwiczenia taktyczne.

b/ gr.spec.WWL

- opracować materiały poglądowe /wzory dokumentów/ do planowania ćwiczeń taktycznych oraz warianty prowadzenia różnorodnych ćwiczeń;
- więcej godzin na MSzOT, aby można było w spokoju rozważyć wszystkie rozwiązania słuchaczy /koncepcje, dokumenty/ opracowane w czasie nauki własnej.

c/ gr.WWLiOPK

- zwiększyć ilość godzin na MSzOT, która jest bardzo potrzebna, kosztem tych przedmiotów, które nie są użyteczne /np. OTK pozostawiono, a MSzOT zmniejszono/;
- w ramach prac rocznych /kursowych/ słuchacze powinni opracować ćwiczenie lub jego część a nie jak dotąd pisanie artykułów do prasy;
- słuchacz powinien otrzymać temat pracy dyplomowej już na początku I roku studiów i winien przez cały okres pobytu w ASG WP zajmować się tym problemem;

12. Stanowisko służbowe przed rozpoczęciem studiów w ASG WP /na przykładzie III kursu 1989/90/

Stanowisko służbowe	gr.og.WWL	gr.spec.WWL	gr.WWLiOPK
dowódca batalionu /dywizjonu/ oficer sztabu pułku	60	62	—
inne	40	38	—

CHARAKTERYSTYKA WYNIKÓW BADAŃ:

Badania przeprowadzone ze słuchaczami III kursu ASG WP charakteryzowały się wielkim zainteresowaniem ze strony respondentów, co znalazło odbicie w rzetelnych i krytycznych opiniach o przedmiocie MSzOT, wzbogaconych racjonalnymi propozycjami jego doskonalenia. Mimo to uzyskane wyniki badań traktujemy jako ostrożny sondaż opinii słuchaczy, które wprawdzie potwierdzają sygnały o przedmiocie MSzOT z lat poprzednich ale wymagają konfrontacji z opiniami kadry dydaktyczno-naukowej ASG WP a szczególnie kadry kierowniczej oddziałów, związków taktycznych i okręgów wojskowych.

Odpowiedź na pierwsze pytanie wskazuje wyraźnie, że słuchacze III kursu zdecydowanie uważają, że wśród obowiązków służbowych oficerów WP problematyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych zajmuje bardzo ważną rolę /około 70% respondentów/.

Przy odpowiedzi na drugie pytanie badawcze okazało się, że większość oficerów /60-80%/ swoje umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych przed rozpoczęciem studiów w ASG WP ocenia jako dostateczne i niedostateczne. Za przyczynę tego stanu rzeczy respondenci uważają marginalny kontakt z ćwiczeniami taktycznymi w jednostkach i uczelniach wojskowych i to zwykle do szczebla plutonu, kompanii /baterii/. Odpowiedź na drugie pytanie może nieco dziwić jako, że na szczeblu pododdziału jest wiele ćwiczeń taktycznych /drużyny, plutonu, kompanii/, które wymagają opracowania, zorganizowania i przeprowadzenia. Wprawdzie na tym szczeblu dowodzenia, stopień trudności przy rozwiązywaniu problematyki ćwiczeń taktycznych jest mały w stosunku do szczebla pułku /i wyżej/, który rozpatrują słuchacze i absolwenci ASG WP ale przecież zasady pracy, zarówno autora jak i kierownika ćwiczenia, są podobne. Podobne są także zasady opracowania takich podstawowych dokumentów jak plan-konspekt i plan przeprowadzenia ćwiczenia taktycznego. A jeżeli tak, to przy-

czyn ujawnionych słabości kandydatów do studiów w ASG WP w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych należałoby poszukać w programach wyższych szkół oficerskich, które mają obowiązek przygotowania w tym względzie swoich absolwentów do objęcia funkcji dowódcy plutonu, kompanii /baterii/.

Wśród odpowiedzi na trzecie pytanie badawcze przeważają opinie /gr.og.WWL - 66 - 78%, gr.spec.WWL 78 - 86%, gr.WWLiOPK - 85 - 100%/ iż w momencie kończenia studiów w ASG WP umiejętności w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych są dobre i bardzo dobre. Ale jednocześnie dużo jest zastrzeżeń /średnio około 30% respondentów/, że liczba godzin na przedmiot MSzOT nie odpowiada faktycznym potrzebom wynikającym z problematyki ćwiczeń taktycznych w jednostkach wojskowych. Opiniujący wręcz stwierdzają "nie uczycie niczego więcej niż opracowania ćwiczeń taktycznych /a gdzie organizowanie i prowadzenie ćwiczeń/ i to takich, które będą mało przydatne w wojskach".

Optymistyczna samoocena umiejętności słuchaczy w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych winna być skorygowana z oceną w trakcie ćwiczeń metodycznych a zwłaszcza z wynikami kolokwium przeprowadzonego w trakcie III roku studiów.

Podobnie optymistycznie, jak na trzecie pytanie, brzmi odpowiedź na czwarte pytanie badawcze. Otóż, aż 75 - 90% respondentów wszystkich grup słuchaczy swoje umiejętności w zakresie analizy informacji stanowiących podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego ocenia na dobrze i bardzo dobrze. Ocena ta wymaga skonfrontowania z oceną słuchaczy w trakcie kolokwium z MSzOT za sformułowane indywidualnie koncepcje metodyczno-taktyczne różnych tematów i rodzajów ćwiczeń taktycznych.

Przy odpowiedzi na pytanie piąte opiniujący skłaniają się / 35 - 60%/ do wariantu, w którym koncepcję metodyczno-taktyczną ćwiczenia

należy opracować na kartce papieru, bez szczególnego przywiązania do terenu. Ale jest dużo głosów /28-45%/ aby taka koncepcja miała formę planu przeprowadzenia ćwiczenia /część graficzna - na kalce przywiązanej do mapy, część opisowa - w notatniku/. Obydwie grupy respondentów /80-88%/ opowiadają się za szczegółową koncepcją metodyczno-taktyczną, zawierającą w miarę pełne rozwiązania decydujące nie tylko o treści niezbędnych dokumentów ale także o istotnych sprawach związanych z organizowaniem i przeprowadzeniem ćwiczenia. Fakt ten powinien być uwzględniony w procesie kształcenia słuchaczy z MSzOT w ASG WP.

Odpowiedź na pytanie szóste, celowo powtórzone za pytaniem czwartym, podkreśla zarówno wysoką samoocenę słuchaczy /70-90%/ jak i wynikający z niej wniosek.

Wśród dokumentów które sprawiają słuchaczom najwięcej kłopotów przy ich opracowaniu - pytanie siódme - wszyscy respondenci zgodnie wymieniają:

- plan przeprowadzenia ćwiczenia /szczególnie zamiar stron/;
- założenie taktyczne;
- położenie wojsk /szczególnie dynamiczne/;
- plany działania RWiS;
- plany pozorowania przeciwnika;
- opracowanie metodyczne zajęcia grupowego.

Do dokumentów, które słuchacze nie umieję opracować należą:

- plan strzelań amunicją bojową;
- schemat sytuacji tarczowej.

W tej grupie wymieniana jest koncepcja metodyczno-taktyczna ćwiczenia, która nie jest dokumentem formalnym, ale słuchacze doceniają jej walory użytkowe, determinujące pracę autora /zespołu autorskiego/. Uzyskane wyniki należy skonfrontować z opiniami nauczycieli akademickich MSzOT, ale także uwzględnić w procesie kształcenia słuchaczy ASG WP.

Analiza i porównanie odpowiedzi na pytanie ósme wskazuje, że słuchacze poważnie traktują swoje przygotowanie do przyszłych obowiązków służbowych. Wśród propozycji doskonalenia MSzOT w ASG WP można wyszczególnić:

- zwiększenie ilości godzin na MSzOT;
- układ zajęć w ćwiczeniu metodycznym powinien zapewnić nabycie umiejętności, pod kierunkiem wykładowcy, opracowania podstawowych dokumentów ćwiczenia;
- szczególną uwagę w trakcie zajęć należy zwrócić na nauczenie słuchaczy umiejętności sformułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia taktycznego;
- w ćwiczeniach metodycznych przyjąć szczeble ćwiczeń taktycznych: I rok - pododdział; II rok - oddział; III rok - związek taktyczny;
- skrypty, podręczniki MSzOT powinny zawierać wzory pracy autora ćwiczenia w oparciu o konkretne przykłady;
- wprowadzenie wykładów problemowych dla pokazania drogi postępowania kierownika i autora ćwiczenia taktycznego;
- wykorzystanie w zajęciach MSzOT komputerów;
- ściślejszy kontakt słuchaczy ASG WP z jednostkami wojskowymi /pokazy, wymiana poglądów/ w zakresie opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń;
- MSzOT oceniane poprzez praktyczne opracowanie dokumentu.

Respondenci uważają, że literatura do MSzOT jest dobra /60-80%/ - odpowiedź na pytanie dziesiąte, ale ponownie sugerują poprawienie jej użyteczności poprzez wzory pracy autora oraz zwiększenie jej ilości na grupę szkoleniową do kilku egzemplarzy.

Ocena warunków kształcenia MSzOT w ASG WP /odpowiedź na pytanie dziesiąte/ dotyczy oceny systemu kształcenia z tego przedmiotu i potwierdza dotychczasowe opinie. Wyraźnie natomiast brzmi głos słuchaczy aby przedmiot MSzOT maksymalnie nacelować na potrzeby wynikające

z obowiązków służbowych w jednostkach i uczelniach wojskowych.

Wśród odpowiedzi na pytanie jedenaste przeważa opinia aby więcej czasu w MSzOT poświęcić organizacji i prowadzeniu różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych.

Inne opinie, propozycje potwierdzają wcześniejsze spostrzeżenia.

Odpowiedź na pytanie dotyczące stanowiska służbowego słuchaczy przed rozpoczęciem studiów w ASG WP wskazuje, że nie wszyscy oficerowie spełniają warunki naboru do uczelni. Nie znają pracy na szczeblu batalionu a zwłaszcza w sztabie oddziału, co w konsekwencji może utrudniać realizację zadań dydaktyczno-wychowawczych w przedmiocie MSzOT. Wymaga to nie tylko zwiększenia ilości godzin na przedmiot ale zmiany w sposobie prowadzenia zajęć.

WNIOSKI KOŃCOWE

1. Uzyskane wyniki badań potwierdziły zatroskanie słuchaczy ASG WP o stopień przygotowania do bardzo ważnego obowiązku służbowego, jakim jest opracowanie, organizowanie i prowadzenie ćwiczeń taktycznych w jednostkach i uczelniach wojskowych.

2. Oficerowie skierowani na studia do ASG WP są cechujący się słabą wiedzą /teoretyczną i praktyczną/ do podjęcia problematyki opracowania , organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych ze względu na nieodpowiednie przygotowanie w tym zakresie w wyższych szkołach oficerskich i jednostkach /uczelniach, instytucjach/ wojskowych.

3. Respondenci uważają, że ilość godzin na MSzOT w ASG WP jest niewystarczająca w stosunku do potrzeb wynikających z obowiązków służbowych w jednostkach /uczelniach/ wojskowych i proszą o ich zwiększenie, tak by w trakcie studiów nabyli solidnych umiejętności opracowania podstawowych dokumentów ćwiczeń.

4. Słuchacze premiują umiejętność formułowania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczeń i wysuwają postulat aby miało to poważne odbicie w procesie kształcenia MSzOT.

5. W ćwiczeniach metodycznych opiniujący proponuje aby przyjęć szczeble ćwiczeń taktycznych:

I rok - pododdział;

II rok - oddział;

III rok - ZT.

6. W treściach kształcenia MSzOT /może wykłady problemowe/ respondenci proponują uwzględnienie niezwykle potrzebnej, problematyki organizowania i prowadzenia ćwiczeń taktycznych.

7. Podręczniki, skrypty MSzOT powinny zawierać wzór drogi postępowania /w oparciu o konkretne przykłady/ przy opracowaniu poszczególnych dokumentów ćwiczeń taktycznych.

8. Przedmiot MSzOT w ASG WP winien być oceniany poprzez praktyczne opracowanie dokumentu.

9. W ASG WP należałoby wprowadzić pokazy organizowania i prowadzenia różnych rodzajów ćwiczeń taktycznych.

10. W realizacji celów dydaktyczno-wychowawczych zajęć MSzOT należy uwzględnić fakt słabego przygotowania oficerów do studiów w ASG WP z problematyki ćwiczeń taktycznych.

ZAŁĄCZNIK 14

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ OPINII
ZAOCZNEGO PODYPLOMOWEGO STUDIUM PEDAGOGIKI WOJSKOWEJ PRZY ASG WP

TEMAT BADAŃ: Metodyka Szkolenia Operacyjno-taktycznego realizowana ze słuchaczami ZPSPW

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące oceny metodyki prowadzenia zajęć w przedmiocie MSzOT oraz propozycje jej doskonalenia

TEREN BADAŃ: ASG WP

CZAS BADAŃ: XI.1987 - V.1990

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Użyteczność zajęć z MSzOT ZPSPW przy ASG WP dla realizacji obowiązków służbowych wykonywanych aktualnie i w przyszłości.
2. Potrzeby wynikające z obowiązków służbowych oficerów przybyłych na ZPSPW w zakresie MSzOT.
3. Propozycje doskonalenia MSzOT ZPSPW

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Dla uzyskania opinii słuchaczy ZPSPW wykorzystano kwestionariusz pytań, który zamieszczono w dalszej części. Wszyscy respondenci odpowiadali na pytania indywidualnie, anonimowo, dysponując czasem kilkunastu dni.

Opiniujący wywodzili się spośród nauczycieli akademickich ASG WP, wyższych szkół oficerskich, pracowników studium wojskowego i instytucji wojskowych.

KWESTIONARIUSZ WYWIADU

Słuchacze ZPSPW przy ASG WP

Interesują nas Wasze opinie o przedmiocie MSzOT realizowanym w czasie kursu podyplomowego, szczególnie o wykładzie /T.1/, seminarium /T.2/, ćwiczeniu grupowym /T.3/. Prosimy o szczere wypowiedzi.

1. Czy w trakcie wykonywania obowiązków służbowych miałeś doczynienia z ćwiczeniem taktycznym i w jakim zakresie?
2. Jakie były Twoje oczekiwania w przedmiocie MSzOT w czasie kursu ZPSPW?
3. Jak oceniasz przydatność zajęć z MSzOT dla potrzeb przyszłej pracy zawodowej i dlaczego?
4. Co chciałbyś wiedzieć i umieć, aby skutecznie realizować zadania służbowe związane z opracowaniem, przygotowaniem i prowadzeniem ćwiczeń grupowych?
5. Jakie masz propozycje w zakresie doskonalenia procesu nauczania MSzOT w trakcie kursu ZPSPW:
   a/ cele dydaktyczno-wychowawcze;
   b/ treści kształcenia;
   c/ formy kształcenia;
   d/ metody kształcenia;
   e/ warunki kształcenia.
6. Jak oceniasz przydatność podręczników, skryptów, itp. w procesie studiów ZPSPW?
7. Inne propozycje /opinie/.

Wyniki badań:

1. Czy w trakcie wykonywania obowiązków służbowych miałeś do czynienia z ćwiczeniem taktycznym i w jakim zakresie?

Lp.	Odpowiedź	%
1.	TAK	67%
	z tego:	
	a/ w pełnym zakresie /prowadzący ćwiczenia, autor ćwiczeń, ćwiczący/	70/44
	b/ sporadycznie /np. jako ćwiczący raz na kilka lat/	30/23
2.	NIE	33%

2. Jakie były Twoje oczekiwania w przedmiocie MSzOT w czasie kursu ZPSPW?

a/ oczekiwałem opracowania ćwiczenia grupowego - 50%

b/ oczekiwałem niezbędnej wiedzy do egzaminu - 17%

c/ oczekiwałem pokazu opracowania ćwiczenia grupowego na podstawie gotowych dokumentów; - 5%

d/ niczego nie oczekiwałem - 28%

3. Jak oceniasz przydatność zajęć z MSzOT dla potrzeb przyszłej pracy zawodowej i dlaczego?

a/ przekazana wiedza z MSzOT wielce przydatna w przyszłej pracy zawodowej /poszerzenie wiadomości, nabycie nowych umiejętności w roli autora ćwiczenia/ - 43%

b/ do przyszłej pracy mało przydatna ale poszerza moją wiedzę w zakresie ćwiczeń taktycznych - 12%

c/ wiedza z MSzOT nieprzydatna do przyszłej pracy zawodowej. - 45%

4. Co chciałbyś wiedzieć i umieć, aby skutecznie realizować zadania służbowe związane z opracowaniem, przygotowaniem i prowadzeniem ćwiczeń grupowych?

a/ pod okiem nauczyciela akademickiego od początku do końca opracować ćwiczenie grupowe i w ten sposób wypracować sobie model opracowania ćwiczeń - 31%

b/ przy mojej wiedzy na temat ćwiczeń taktycznych przydałby się podręcznik normujący kompleksowo opracowanie, przygotowanie i prowadzenie ćwiczeń - 13%

c/ chciałbym zobaczyć wzór praktyczny prowadzenia zajęć grupowych /z wykorzystaniem wzorowo opracowanego założenia, sytuacji dynamicznej i opracowania metodycznego/. - 13%

d/ po co mi ta wiedza, skoro w mojej przyszłej pracy nie mam do czynienia z ćwiczeniami taktycznymi - 33%

e/ po co mi wiedzieć i umieć skoro przełożeni i tak ustalą - 5%

f/ dobrze byłoby, aby to co wie IDW nie różniło się od tego co wiedzą katedry w ASG WP - 5%

5. Jakie masz propozycje w zakresie doskonalenia procesu nauczania MSzOT w trakcie kursu ZPSPW?

a/ cele dydaktyczno-wychowawcze:

- dostosować cel dydaktyczno-wychowawczy do potrzeb słuchaczy ZPSPW, wynikających z aktualnych i przyszłych obowiązków służbowych - 60%
- pozostawić cel dydaktyczno-wychowawczy bez zmian - 15%
- nie mam sprecyzowanego zdania - 25%

b/ treści kształcenia

- pozostawić treści kształcenia bez zmian - 20%

- treści zbędne dla słuchaczy spoza ASG WP ze względu na brak odpowiedniego przygotowania merytorycznego /AO, TO, TRW, SzO/ - 15%
- więcej treści kształcenia dotyczących powodzenia zajęć grupowych, nauczania zagadnień szkoleniowych - 15%
- treści kształcenia powinny wynikać z trzech problemów:
  - jak sformułować wytyczne dla autora /zespołu autorskiego/ ćwiczenia;
  - jak sformułować koncepcję metodyczno-taktyczną ćwiczenia;
  - jak opracować podstawowy dokument: "Plan przeprowadzenia ćwiczenia" - 25%
- nie mam sprecyzowanego zdania - 25%

c/ formy kształcenia:
- pozostawić bez zmian - 55%
- więcej seminariów, konserwatoriów - 20%
- nie mam sprecyzowanego zdania - 25%

d/ metody kształcenia:
- pozostawić bez zmian /zespoły/ - 35%
- pokazać gotowe materiały z ćwiczenia grupowego i omówić ich opracowanie - 20%
- więcej samodzielności dla słuchaczy w ćwiczeniu grupowym - 10%
- zbędne nauczanie rzemiosła od początku - 10%
- nie mam sprecyzowanego zdania - 25%

c/ warunki kształcenia:
- pozostawić bez zmian - 25%
- przedmiot MSzOT w każdej sesji - 25%
- między zajęciami grupowymi 1-2 dni przerwy - 15%
- pokazać zastosowanie nowoczesnych środków dydaktycznych w MSzOT - 10%
- nie mam sprecyzowanego zdania - 25%

6. Jak oceniasz przydatność podręczników, skryptów, itp. w procesie studiów ZPSPW?

a/ ilość wystarczająca a treść podręczników, skryptów zaspokaja oczekiwania słuchaczy - 30%

b/ ilość niewystarczająca a w treści skryptów, podręczników brakuje odpowiedzi na pytanie: Jak to wykonać? - 20%

c/ należy ujednolicić poglądy i rozwiązania w skryptach i podręczniku - 15%

d/ skrypty i podręczniki dla słuchaczy po ASG WP i dla tych, którzy nie mają do czynienia z ćwiczeniami są nieprzydatne - 10%

e/ nie wiem, nie czytałem - 5%

g/ nie mam zdania - 20%

7. Inne propozycje /opinie/

a/ dobierać grupy do zajęć z MSzOT wg potrzeb wynikających z przyszłych obowiązków służbowych - 20%

b/ instruktaże do zajęć prowadzić z dużym wyprzedzeniem - 5%

c/ w zajęciach jeszcze bardziej pokazywać słuchaczom "jak to wykonać", z wykorzystaniem foliogramów - 20%

d/ dobrać nauczycieli do zajęć, za dużo pokazu negatywnego - 15%

e/ zwiększyć ilość godzin na MSzOT kosztem MWBN - 10%

f/ zrezygnować z MSzOT w czasie ćwiczeń ZPSPW - 10%

g/ nie mam zdania - 20%

Dodatkowe propozycje

a/ ZPSPW powinni zaliczyć wszyscy nauczyciele w wyższym szkolnictwie wojskowym - 15%

b/ ZPSPW IDW ASG WP powinno objąć patronat nad podobnymi kursami pedagogicznymi w wyższych szkołach oficerskich /za dużo "domorosłych" teoryjek/ - 15%

c/ ZPSPW powtarzać co 3-5 lat, może w formie zdobywania stopni specjalizacji pedagogicznej - 10%

d/ zmniejszyć ilość wykładów, więcej seminariów, konserwatoriów /uaktywnić słuchaczy/ - 15%

e/ więcej godzin z AO, TO, TRWIS, SzO w programie ZPSPW, potrzeba z MSzOT - 10%

f/ wprowadzić dla słuchaczy ZPSPW przewodnik zakresowy-roczny - 5%

g/ unormować pobieranie materiałów niejawnych w ASG WP - dwóch z grupy to za mało - 20%

h/ więcej metodyki kształcenia przedmiotów ideologicznych, społecznych, technicznych - 10%

Ocena wyników badań

Uzyskane wyniki badań traktujemy jako ostrożny sondaż opinii słuchaczy ZPSPW na temat zajęć z MSzOT. Nie mniej jednak w odpowiedziach respondentów na pytania zawarte w kwestionariuszu znajdujemy potwierdzenie sygnałów przekazywanych przez słuchaczy ZPSPW w latach poprzednich oraz odbicie spostrzeżeń nauczycieli akademickich z IDW prowadzących zajęcia z MSzOT na kursie. Dlatego też powyższe uwarunkowania oraz obawa przed wyciągnięciem zbyt pochopnych wniosków, nakazują powtórzenie w latach 1989-1992 badań wśród słuchaczy ZPSPW z pewną modyfikacją metody i narzędzi badawczych.

Przypomnijmy, że celem badań było uzyskanie od słuchaczy ZPSPW - 1988/89 opinii o przedmiocie MSzOT, realizowanym w trakcie kursu, a szczególnie o:

- wykładzie T.1."Podział i zasady opracowania ćwiczeń taktycznych /operacyjnych/ w ASG WP /WSO/;"
- seminarium T.2."Tok pracy autora /zespołu autorskiego/ podczas opracowania ćwiczenia grupowego;"
- ćwiczeniu grupowym T.3. "Opracowanie ćwiczenia grupowego na temat: "Natarcie DZ"

Na początku należy stwierdzić, że wszyscy słuchacze potraktowali bardzo poważnie prowadzone badania i mimo nawału zajęć w czasie trzeciej sesji, w terminie dali odpowiedzi zawierające wiele ciekawych i użytecznych spostrzeżeń. Pytania w kwestionariuszu były tak sformułowane /1 i 3 por. załącznik 1/, by słuchacze od razu odkryli swoje motywacje decydujące o aktywnym uczestnictwie w procesie dydaktyczno-wychowawczym MSzOT. Czyli generalnie chodziło o to, by respondenci sami określili: potrzebna mi wiedza o ćwiczeniach taktycznych, czy nie?

Odpowiedź na pytanie pierwsze, pozwoliła na określenie /wydzielenie/ dwóch grup istniejących na ZPSPW.

Pierwsza, to są słuchacze, którzy mają do czynienia z ćwiczeniami taktycznymi w trakcie wykonywania obowiązków służbowych - 67%. Przy czym około 44% ma do czynienia z ćwiczeniami w pełnym zakresie /prowadzący ćwiczenia, ćwiczący, autorzy ćwiczeń/ oraz około 23% sporadycznie /np. jako ćwiczący raz na kilka lat/ .

Druga grupa, to słuchacze, którzy nie mają kontaktów z ćwiczeniami taktycznymi - 33%.

W zorganizowanych grupach szkoleniowych ZPSPW było słuchaczy:

- w 1 gr. - 17, z tego po ASG - 13; 4 - KNSP;
- w 2 gr. - 20, z tego po ASG - 5; 3 - AD-AR, 12 - uczel.techn.
- w 3 gr. - 12, z tego po ASG - 2; 10 - techn, wf, itp.

Czyli na 49 słuchaczy ZPSPW 1988/1989 - 21 było po ASG WP tj. 42%, posiadających przygotowanie merytoryczne do podjęcia problematyki MSzOT w czasie kursu.
Pozostali - 28 słuchaczy /wykształcenie humanistyczne, techniczne, itp./ byli raczej luźno związani z problematyką MSzOT.

Mimo to, tylko 33% słuchaczy zadeklarowało, że nie mają w czasie wykonywania obowiązków służbowych, do czynienia z ćwiczeniami taktycznymi. Ale dodając 23% tych słuchaczy, którzy sporadycznie uczestniczą w ćwiczeniach taktycznych, ilość ta wzrasta do 56%.
Na tej podstawie należy wysunąć przypuszczenie, że będzie to grupa zdecydowanie wyróżniająca się biernością w trakcie zajęć z MSzOT na kursie. Ale jednocześnie należy przyznać, że słuchaczy cechuje uczciwość wypowiedzi, co wynika z porównania grup słuchaczy z grupami wypowiedzi negatywnych /58% do 56%/.

Odpowiedź na drugie pytanie badawcze potwierdza wcześniejsze spostrzeżenia i przypuszczenia co do motywacji aktywnego uczestnictwa w zajęciach z MSzOT. Otóż 50% respondentów spodziewało się, że uzyskają umiejętności związane z opracowaniem ćwiczenia grupowego. Ale 50% pozostałych słuchaczy miało skromniejsze wymagania, np. uzyskanie niezbędnej wiedzy do egzaminów /17%/, pokazu opracowania ćwiczenia /5%/ oraz 28% słuchaczy niczego nie chciało się dowiedzieć.

Wśród odpowiedzi na trzecie pytanie badawcze 43% respondentów oceniło uzyskaną w zajęciach grupowych jako wielce przydatną do przyszłej pracy zawodowej, 12% - wiedza mało przydatna do przyszłej pracy zawodowej, ale rozszerza wiedzę o ćwiczeniach taktycznych, 45% - uzyskana wiedza nieprzydatna do przyszłej pracy zawodowej. Czyli 57% respondentów zdecydowanie odrzuca przydatność przekazywanej wiedzy z MSzOT dla potrzeb przyszłej pracy zawodowej. To bardzo duży wskaźnik, mogący mieć zdecydowany wpływ zarówno na pracę słuchaczy w czasie zajęć jak i na realizację zadań dydaktyczno-wychowawczych nauczycieli przedmiotu MSzOT. Czyli ci słuchacze, którzy zdają sobie

sprawę, że przekazane im wiadomości i umiejętności, dotyczące opracowania ćwiczenia grupowego będą przydatne w przyszłości, chętnie i aktywnie będą uczestniczyć w zajęciach z MSzOT w trakcie ZPSPW. I dla tych oficerów dobrać należy najlepszych fachowców z IDW, bo wysiłek włożony w ich przygotowanie do opracowania ćwiczeń taktycznych będzie procentował w przyszłości. Natomiast tym, którym problematyka opracowania ćwiczeń taktycznych nie jest potrzebna, umożliwić bierne uczestnictwo w zajęciach i poznanie w drodze samodzielnego studiowania literatury przedmiotu wiedzy niezbędnej do zdania egzaminu końcowego studiów.

Wnioski końcowe, propozycje

1. Kontynuować badania procesu dydaktyczno-wychowawczego MSzOT w trakcie ZPSPW w latach następnych.
2. Zajęcia prowadzić w oparciu o posiadane materiały /w tym ćwiczenia grupowe płk. Szulca/ w grupach szkoleniowych tak, jak dotychczas tworząc zespoły, tak by w każdym przewodził słuchacz po ASG WP, resztę zespołu dobierając z innych specjalności lub od początku utworzyć grupy słuchaczy według potrzeb wynikających z obowiązków przyszłej pracy zawodowej, np.: 1 - wszyscy po ASG WP, 2 - wszyscy inni luźno powiązani z ćwiczeniami taktycznymi. Przy tym w 1 grupie słuchacze opracowują ćwiczenie grupowe pod kierunkiem nauczyciela akademickiego, w 2 grupie nauczyciel akademicki jako narrator omawia sposób pracy autora ćwiczenia, pokazując drogę dojścia do opracowanych dokumentów.
3. Zweryfikować wymagania do słuchaczy w trakcie egzaminu końcowego, główny wysiłek kierując na dogłębne sprawdzenie wiedzy z MSzOT tych oficerów, którym jest to najbardziej potrzebne /szczególnie nauczycieli z ASG WP/.

4. Planowanie zajęć z MSzOT oprzeć na wskazówkach:

a/ w pierwszej sesji wykład T.1 oraz instruktaż dla słuchaczy do seminarium;

b/ w drugiej sesji seminarium T.2 oraz instruktaż dla słuchaczy do ćwiczenia grupowego;

c/ w trzeciej sesji ćwiczenie grupowe ale 1,2 z.grupowe połączyć 2 + 4 = 6 g.-opracowanie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia, między z. 1 i 2 a 3 min. doba przerwy, a także między z. 4 a 5 min doba przerwy.

5. Do zajęć z MSzOT w czasie ZPSPW wykorzystać nauczycieli z II Zakładu IDW, w ciągu roku - dwóch usunąć błędy i braki metodyczno-merytoryczne w przedmiocie MSzOT oraz opracować podstawową literaturę /skrypty, poradniki/ foliogramy, schematy zapewniające skuteczną realizację celów dydaktyczno-wychowawczych.

ZAŁĄCZNIK 15

SPRAWOZDANIE

Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ DOKUMENTACJI SZKOLENIOWEJ

OPRACOWANEJ PRZEZ SŁUCHACZY III KWL - gr.og. ASG WP

TEMAT BADAŃ: Koncepcja metodyczno-taktyczna ćwiczenia

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje dotyczące poziomu umiejętności słuchaczy w zakresie samodzielnego opracowania koncepcji metodyczno-taktycznej dowolnego ćwiczenia taktycznego

TEREN BADAŃ: ASG WP

CZAS BADAŃ: XI.1988-XII.1989

PROWADZĄCY BADANIA: płk ŁAZAREK J.

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Ocena znajomości przez słuchaczy formy i treści koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.
2. Ocena strony metodycznej i taktycznej koncepcji ćwiczenia.
3. Przyczyny niepowodzeń słuchaczy przy opracowaniu koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ

Dla uzyskania odpowiedzi na pytania badawcze wykorzystano kolokwium z MSzOT w grupach ogólnowojskowych III kursu ASG WP. W wyniku analizy potrzeb umiejętności przy opracowaniu ćwiczeń taktycznych uznaliśmy, że pierwszym krokiem autora jest sformułowanie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia.

Jest to wstępny projekt ćwiczenia taktycznego, który można porównać do pierwszych prób malarza, czy rzeźbiarza, modelującego swoje dzieło.

W praktyce opracowania ćwiczeń taktycznych spotykamy różne koncepcje taktyczne. Jedne są lakoniczne, podające temat i ogólny przebieg ćwiczenia, inne pełne, kompletne - prawie gotowe plany przeprowadzenia ćwiczenia z rozpracowaną częścią graficzną i opisową.

W działalności dydaktyczno-wychowawczej MSzOT w ASG WP przyjęliśmy, że koncepcja metodyczno-taktyczna powinna zawierać zagadnienia naj-

ważniejsze, decydujące o tym, jak"szkolić" i jak "walczyć" w ćwiczeniu.

W naszym przekonaniu, tymi zagadnieniami są:

a/ w części metodycznej:

- temat, cele i główne zagadnienia szkoleniowe;
- podział ćwiczenia na etapy;
- warunki organizacji ćwiczenia;
- praktyczny przebieg ćwiczenia;
- podział limitu środków materiałowych itp.;

b/ w części taktycznej:

- położenie wyjściowe stron
-zadania ćwiczących realizowane do momentu rozpoczęcia ćwiczenia;
- zadania bojowe szczebla nadrzędnego;
- zamiar stron;
- zadania ćwiczących i sąsiadów;
- zarys dynamiki walki;
- PD, rozmieszczenie i przesunięcie;
- miejsce i czas strzelania.

Nie będzie błędem, gdy przy formułowaniu koncepcji metodyczno-taktycznej, rozważy się także skład kierowmictwa i zespołu autorskiego ćwiczenia, terminy jego opracowania i zorganizowania oraz sposób dostarczenia ćwiczącym informacji przy wykorzystaniu założeń "podgrywki" i pozoracji.

Dlatego słuchacze grup ogólnowojskowych III roku studiów /od wielu lat w grupie szkoleniowej prowadzącego badania, a w pozostałych grupach od 1988/89 roku akademickiego/ w trakcie kolokwium, oprócz znajomości teorii MSzOT, bronili swoich koncepcji metodyczno-taktycznych z uzasadnieniem jej głębi i zakresu.

Dodać należy, że taka forma kolokwium znalazła uznanie zarówno wśród nauczycieli MSzOT, jak i słuchaczy III KWL ASG WP ze względu

na znaczną użyteczność dydaktyczną.

W zagadnieniach z metodyki szkolenia operacjno-taktycznego ze słuchaczami grup ogólnowojskowych III kursu ASG WP słuchacze otrzymali zadanie:

1. Przyjąć dane stanowiące podstawę do opracowania ćwiczenia taktycznego /temat, cel, rodzaj, termin, skład ćwiczących, rejon ćwiczenia/ dokonać analizy i na kartce papieru /format A-3/ przedstawić koncepcję metodyczno-taktyczną ćwiczenia.

W części metodycznej przedstawić:

a/ szczegółowe cele szkoleniowe;

b/ główne zagadnienia szkoleniowe, wstępny podział czasu na etapy ćwiczenia;

c/ warunki organizacji i przebieg ćwiczenia;

d/ terminy opracowania ćwiczenia;

e/ dokumenty niezbędne w ćwiczeniu.

W części taktycznej przedstawić propozycję części graficznej planu przeprowadzenia ćwiczenia.

Koncepcję metodyczno-taktyczną wręczyć nauczycielom prowadzącym zajęcia z MSzOT na siedem dni przed terminem kolokwium.

WYNIKI BADAŃ

Ocena opracowanych przez słuchaczy koncepcji metodyczno-taktycznych skłania do stwierdzenia, że oficerów cechuje duża wyobraźnia, pozwalająca sformułować podstawowe dane szkoleniowe dotyczące ćwiczenia taktycznego.

We wszystkich koncepcjach zachowano wymagany układ treści, zarówno po stronie metodycznej, jak i taktycznej. Także kultura wykonania koncepcji nie budzi poważniejszych zastrzeżeń.

Niepokój wzbudza szczegółowa treść poszczególnych koncepcji ze względu na powtarzające się prawie wszędzie te same błędy.

Pierwszym mankamentem jest brak zgodności między sformułowanymi

celami szkoleniowymi a układem zagadnień do przerobienia w ćwiczeniu. Przykładem może być koncepcja treningu sztabowego nt. "Organizacja obrony przeciwdesantowej przez BOW". Jako cel główny założono "doskonalenie dowództwa brygady w organizacji obrony przeciwlotniczej. Natomiast główne zagadnienie szkoleniowe dotyczy "wypracowania decyzji dowódcy brygady do obrony przeciwdesantowej wybrzeża morskiego". Na czym polega błąd? Otóż, wypracowanie decyzji jest częścią organizacji obrony. Czyli, w treningu sztabowym nie zostaną zrealizowane inne zagadnienia wynikające z tematu, np.: stawianie zadań bojowych, organizacja współdziałania, itp.

Drugim niedopracowaniem jest sprzeczność między celem szkoleniowym, a warunkami organizacji i praktycznym przebiegiem ćwiczenia. Przykładem może tu być trening sztabowy nt. Natarcie pułku w ramach przeciwuderzenia dywizji. Głównym celem szkoleniowym treningu ma być: "nauczyć ćwiczących użycia i kierowania pododdziałami /w nowej strukturze organizacyjnej/ w czasie natarcia". Wymaga to zorganizowania dla potrzeb ćwiczących zespołu podgrywającego, który dostarczy danych o położeniu pododdziałów, przeciwniku, sąsiadach, itd. Ćwiczący powinni stawiać zadania dla pododdziałów w natarciu, przekazując je praktycznie albo dla zespołu podgrywającego albo dla dowódców pododdziałów /dwuszczeblowy trening sztabowy/. Tymczasem w ćwiczeniu przyjęto jako ćwiczących: zastępcy dcy pz, oficerowie sztabu, SRWiS. Brak dowódców pododdziałów i zespołu podgrywającego. Jest to poważny błąd, uniemożliwiający realizację celu szkoleniowego treningu. Dlatego, że nie ma od kogo zebrać meldunków o położeniu wojsk ani komu postawić zadania bojowe. W podziale ćwiczenia na etapy daje się zauważyć w rozwiązaniach słuchaczy słabe wyczucie między potrzebami szkoleniowymi wynikającymi z celu a możliwościami czasowymi. Dotyczy to np. podjęcia decyzji rekonesansu, pracy w terenie podczas kierowania walką, itp., które to zagadnienia wymagają realnego czasu na ich realizację. Do tego należy przewidzieć np. dojazd z SD do pun-

ktu pracy i powrót. Wymaga to nie minut, ale godzin aby zrealizować dane przedsięwzięcie szkoleniowe.

Innym błędem jest wręczanie założenia taktycznego dla ćwiczących w momencie rozpoczęcia ćwiczenia taktycznego. Np. w treningu sztabowym nt. "wejście do walki drugorzutowego pz w natarciu DZ" zaplanowano wręczenie ćwiczącym o 8.00 12.4. założenia taktycznego, o 9.00 12.4. postawienie zadania bojowego, o 11.00 12.4. wysłuchanie meldunków i ogłoszenie decyzji, od 12.30 12.4. opracowanie dokumentów bojowych, a o 15.00 12.4. omówienie i ocena opracowanych dokumentów. Zaiste imponujące tempo. A przecież, jak podpowiada praktyka , z chwilą wręczenia założenia taktycznego oficerowie sztabu pułku zapoznają się z jego treścią i na tej podtsawie wrysują na mapy robocze dane o położeniu przeciwnika i wojsk własnych, o sąsiadach,itp. Wymaga to czasu od godziny - przy dużej ilości założeń, do kilku godzin przy jednym założeniu. Warunki organizacji ćwiczeń w oddziale, ze względu na możliwości powielenia dokumentów, z reguły sprowadzają się do przygotowania dla ćwiczących 1-2 założeń. Czyli o 9.00 12.4. oficerowie sztabu SRWiS nie będą gotowi do przyjęcia zadania bojowego i przygotowania danych do decyzji dowódcy ze względu na brak położenia wojsk. W tych warunkach sztab może rozpocząć pracę nad oceną położenia dopiero o 11.00 12.4., to znaczy w momencie, gdy zgodnie z planem treningu dowódca pułku będzie wysłuchiwał propozycji użycia wojsk. Oczywiście nastąpi konflikt interesów, racja musi być po stronie kierownika treningu, a koszty tak niefrasobliwego planowania,poniesie cel szkoleniowy i zdrowie oficerów. Lepszym rozwiązaniem byłoby wręczenie założenia taktycznego przed treningiem /2-3 dni wcześniej/ i wtedy oficerowie spokojnie przygotowaliby swoje mapy, a w czasie treningu natychmiast rozpoczęli pracę po otrzymaniu wytycznych od dowódcy pułku.

Poważne niedopracowania daje się zauważyć w przyjmowaniu przez

niektórych słuchaczy warunków organizacji ćwiczenia. Z reguły używa się haseł w rodzaju: "W ćwiczeniu uwzględnić wnioski wypływające z obronnego charakteru doktryny wojennej", "w ćwiczeniu założono sytuację pozwalającą na realizację założonych celów", "czas operacyjny niezgodny z czasem astronomicznym", "ćwiczenie ograniczyć do 1 dnia", itp. Co się kryje za tymi zdaniami nie wiadomo. A przecież w warunkach organizacji ćwiczenia należy podać konkretnie: miejsce prowadzenia /teren czy pomieszczenia sztabu/, skład organizacyjny i ukompletowanie wojsk własnych i przeciwnika, dane o terenie i pogodzie, sposób prowadzenia działań bojowych /z użyciem broni jądrowej czy konwencjonalnej/, okres wojny /początkowy czy w czasie jej trwania/ itd. Cieszy fakt, że wielu słuchaczy to rozumie i ma to odbicie w opracowanych koncepcjach metodyczno-taktycznych.

Zdarzają się także, w opisie przebiegu ćwiczenia, pewne niedopracowania, które zaciemniają obraz praktycznej realizacji zagadnień szkoleniowych zgodnie z założonymi celami szkoleniowymi. Dotyczy to zwłaszcza pomijania takich momentów, jak miejsca i czasu rozpoczęcia ćwiczenia, z uwzględnieniem miejsca przebywania ćwiczących w garnizonie lub na poligonie, podejmowania decyzji przez dowódcę, w tym miejsce i czas pracy w terenie,działania pododdziałów w terenie/ strzelania, forsowania, zajmowania rejonów wyposażonych do obrony, itp. Pomija się działania pozoracji i "podgrywki" w etapach ćwiczenia a także czas, ilość i rodzaj dokumentów wręczanych ćwiczącym dla rozegrania dynamiki walki. Jednym słowem po przeczytaniu przebiegu ćwiczenia brak obrazu, co faktycznie będzie zrobione aby zrealizować cel i zagadnienia szkoleniowe. Niewielu słuchaczy pamięta o zapisaniu w przebiegu ćwiczenia czym się ona faktycznie zakończy /np. złożeniem meldunku bojowego/. Zwykle wszyscy podają: "o...zakończyć ćwiczenie i powrót do rejonu obozowiska w rejon oc KONOTOP".

W części taktycznej koncepcji jest wiele błędów dotyczących graficznego wyrażenia:

- zadania bojowego szczebla nadrzędnego;
- zamiaru stron;
- ugrupowania bojowego przeciwnika i wojsk własnych w położeniu wyjściowym i "dynamicznym";
- zadań bojowych ćwiczących i sąsiadów;
- rozmieszczenia i przesunięcia PD;

Szczególnie żałośnie przedstawia się położenie, zadania bojowe i zamiar działania przeciwnika. Np. w koncpecji taktycznej nt. "Przejście DZ do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem" przyjęto położenie, w którym armia /WP/ siłami czterech ZT z powodzeniem prowadzi operację zaczepną 4DZ /ćwicząca/ w centrum ugrupowania armii, z niewiadomych powodów ma się bronić przed 7DPanc. przeciwnika. Nie wiadomo jaki przeciwnik jest przed frontem armii, skąd nagle pojawił się silny 1KA/NZ/ i dlaczego ma przejść do przeciwuderzenia. Trudno zgadnąć jaki jest zamiar dowódcy korpusu - gdzie skupia główne uderzenie i co chce rozbić swoimi związkami pancernymi. Zdziwienie budzi również lekceważenie zasad działania potencjalnego przeciwnika, szczególnie co do zachowania przewagi sił i środków /DPanc uderza na DZ/ w wybranym miejscu i czasie. Podobnie dziwne wydaje się przeciwuderzenie przeciwnika - nie w skrzydło armii a od czoła i to na szerokim terenie. Nie wdając się w wielkie obliczenia stosunku sił, autor koncepcji z góry skazał nieprzyjaciela na klęskę. Z rysunku koncpecji trudno także zgadnąć gdzie obecnie jest 7DPanc i ile czasu ma 4DZ na organizację systemu ognia i obrony. A przecież są to podstawowe informacje decydujące o rozpoczęciu pracy przez ćwiczących nad organizacją obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem. Zupełnie pominięto zadania bojowe KA przeciwnika i zadania bojowe DPanc. Z rysunku koncpecji taktycznej trudno wydobyć sens działania zarówno strony przeciwnej, jak i wojsk własnych. Jednym słowem zbudowana przez słuchacza sytuacja taktyczno-operacyjna niewiele ma wspólnego z tematem i celem dywizyjnego ćwiczenia dowódczo-sztabowego.

120

Innym błędem dość często występującym w opracowanych koncepcjach taktycznych jest pomijanie działania sąsiadów. Np. w koncpecji treningu sztabowego nt. "Organizacja obrony pz bez styczności z nieprzyjaciem" dla dowódcy 47pz ważną informacją będzie, kto broni się na lewo. Dotyczy to przebiegu przedniego skraju obrony, rejonu obrony pułku, itd. Bez takiej sytuacji ćwiczącemu dowódcy pułku wiadomo bowiem czy przeciwnik uderzy tylko z przodu czy także ze skrzydła. W opracowanej koncpecji taktycznej brak takiej informacji.

Poważne błędy popełniane są przy tworzeniu w koncpecji taktycznej zarysu dynamiki walki. Dla przykładu w treningu sztabowym nt. "Organizacja i wykonanie kontrataku drugim rzutem dywizji w obronie" autor koncpecji przyjął, że przeciwnik włamie się na styku dwóch pułków na głębokość pierwszej pozycji obrony siłami dwóch BPanc i BZ. Do kontrataku dla rozbicia przeciwnika w rejonie włamania i odtworzenia przedniego skraju obrony zamierza się użyć bcz i bz. Czyli dwa bataliony wojsk własnych powinny rozbić minimum sześć batalionów przeciwnika. Szlachetny to zamiar ale niewykonalny. Najgorsze jednak jest to, że takie błędy powtarzają się w innych koncepcjach taktycznych przy tworzeniu sytuacji do odparcia kontrataku nieprzyjaciela, wprowadzenia drugich rzutów, itd. Po prostu przeciwnik /jego ogromne możliwości bojowe, zasady działania/ jest przez słuchaczy niedoceniany i z góry stawiany na straconej pozycji.

Reasumując, odnosi się wrażenie, że autorzy koncpecji taktycznych i metodycznych zapomnieli o zasadach taktyki walki wojsk własnych i przeciwnika.

OCENA WYNIKÓW BADAŃ

Uzyskane wyniki badań koncpecji metodyczno-taktycznych opracowanych przez słuchaczy III kursu - grupy ogólnowojskowe, potwierdzają spostrzeżenia z zajęć grupowych realizowanych w ćwiczeniach metodycznych. Oficerowie mają dobrą wiedzę teoretyczną z taktyki ogólnej, taktyki rodzajów wojsk armii obcych ale nie potrafią z niej skorzystać w praktyce. Dlatego mimo znajomości treści pracy dowódcy w procesie przygotowania obrony nie potrafią sformułować stosownych zagadnień szkoleniowych dla potrzeb tematu ćwiczenia taktycznego. Podobnie jest przy tworzeniu sytuacji taktycznej. Teoretycznie wiedzą co obejmuje sobą zadanie bojowe, zamiar walki ale graficzne jego wyrażenie sprawia ogromne trudności. I zwykle niewiele ma wspólnego z celem ćwiczenia. Także rozwój sytuacji dynamicznej w wyniku natarcia przeciwnika, cechuje brak wyobraźni taktycznej, co będzie się działo z wojskami w kolejnych godzinach walki.

Można w tym miejscu zaryzykować ostrożne przypuszczenie, że słuchacze grup ogólnowojskowych nabywają w czasie zajęć z taktyki ogólnej, armii obcych głównie wiedzę teoretyczną, dotyczącą ogólnych zasad działania wojsk własnych i potencjalnego przeciwnika. Natomiast praktyczne umiejętności rozwiązywania problemów taktycznych, wynikających z realizacji zadań bojowych w konkretnej sytuacji bojowej są skromne. Przyczyny takiego stanu kształcenia słuchaczy ASG WP zostały wyjaśnione w pracach naukowych[1/] realizowa-

1/ Por. Łazarek J. Doskonalenie metodyki prowadzenia ćwiczeń grupowych z taktyki ogólnej ze słuchaczami I kursu ASG WP. Rozprawa doktorska. Wyd. ASG WP. Warszawa 1985 oraz Opracowanie naukowe p.k. "ABSOLWENT" nt.: Ocena przygotowania absolwentów ASG WP do realizacji zadań w jednostkach wojskowych, przyczyny niedociągnięć w kształceniu i możliwości ich usunięcia. Wyd. ASG WP Warszawa 1988.

nych przez oficerów uczelni i nie ma potrzeby ich ponownego powtarzania. Ważne tu jest jednak co innego. Otóż dla opracowania ćwiczenia taktycznego /którego pierwszą przymiarką, ideą jest koncepcja metodyczno-taktyczna/ niezbędna jest wiedza interdyscyplinarna, głównie z takich przedmiotów jak: sztuka operacyjna, taktyka ogólna, taktyka rodzajów wojsk i służb, armie obce, terenoznawstwo, służba sztabów, itd. Oprócz tego niezbędne jest doświadczenie wyniesione z realizacji szkolenia na szczeblu poddziału /kp, bp, bcz/ oraz na szczeblu oddziału /pz, pcz/. Bez takiej podstawy teoretyczno-praktycznej opracowane ćwiczenie taktyczne, jak dowodzi praktyka, będzie małowartościowym tworem o niewielkiej użyteczności szkoleniowej. Nie ma żadnej wątpliwości, że tej niezbędnej wiedzy powinni nauczyć słuchaczy nauczyciele akademiccy z KTO, KSzO, KRWiAO, KD, itd. W przeciwnym przypadku, będzie tak jak dotychczas, to znaczy oficerowie z zakładu metodyki szkolenia operacyjno-taktycznego IDW, będą uczyli słuchaczy warunków wykonania kontrataku przez odwód BPanc, zamiast skupić uwagę na nauczaniu słuchaczy sposobu tworzenia położenia wojsk do odparcia kontrataku odwodu BPanc. Czasu na zajęcia z metodyki jest bardzo mało i w rezulatcie cele zajęć metodycznych z reguły są osiągnięte w niewielkim stopniu.

WNIOSKI:

1. Słuchacze grup ogólnowojskowych dobrze znają formę i treść koncpecji metodyczno-taktycznych ćwiczeń.

2. Strona metodyczna i taktyczna koncepcji budzi poważne zastrzeżenia z racji błędów popełnianych przez słuchaczy przy formułowaniu celów i zagadnień szkoleniowych oraz przy tworzeniu głównie zamiarów stron i zarysu dynamiki walki.

3. Głównymi przyczynami niepowodzeń słuchaczy przy formułowaniu koncpecji metodyczno-taktycznej ćwiczeń są braki wiadomości i umiejętności z TO, TRWiS, AO w procesie podejmowania decyzji, kiero-

wania walką a przede wszystkim słaba wyobraźnia taktyczna co do rozwoju wydarzeń w toku działań bojowych.

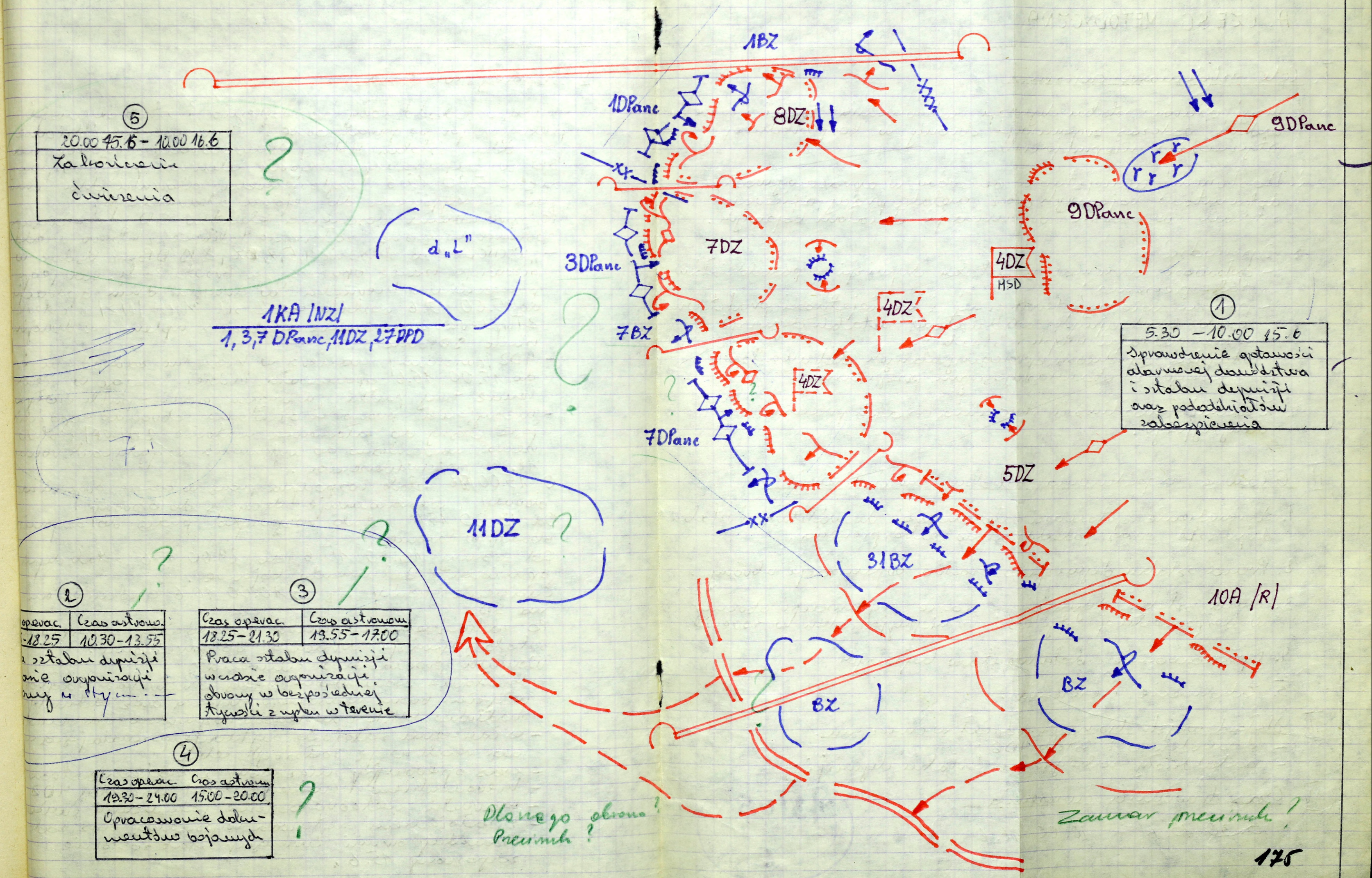

⑤

20.00 15.6 – 10.00 16.6
Zakończenie ćwiczenia

②

Czas operac.	Czas ostrzeg.
-18.25	10.30-13.55
a sztabu dywizji anie organizacji ouj w rejon ...	

③

Czas operac.	Czas ostrzeg.
18.25-21.30	13.55-17.00
Praca sztabu dywizji w trakcie organizacji obrony w bezpośredniej styczności z wrogiem w terenie	

④

Czas operac.	Czas ostrzeg.
19.30-24.00	15.00-20.00
Opracowanie dokumentów bojowych	

①

5.30 – 10.00 15.6
Sprawdzenie gotowości obronnej dowództwa i sztabu dywizji oraz pododziałów zabezpieczenia

KONCEPCJA

METODYCZNO-TAKTYCZNA DYWIZYJNEGO ĆWICZENIA DOWÓDCZO-SZTABOWEGO, JEDNOSTRONNEGO, JEDNOSTRONNEGO

TEMAT: Przejście DZ do obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem

szkoleniowe

A. CZĘŚĆ METODYCZNA

I. Cele szkoleniowe ćwiczenia

Rodzaj ćwiczenia a cele

1. Uczyć oficerów sztabu dywizji realizowania treści i zakresu zadań podczas organizacji obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem.
2. Doskonalić umiejętności oficerów w opracowywaniu dokumentów bojowych oraz metodę pracy oficerów sztabu w czasie organizacji działań bojowych.
3. Sprawdzić:
   - gotowość alarmowania sztabu dywizji i pododziałów zabezpieczenia;
   - poziom wiedzy teoretycznej i umiejętności praktyczne osób funkcyjnych wydziałów sztabu dywizji oraz dowódców wojsk i służb;
   - stopień zgodności opracowywanych dokumentów bojowych z obowiązującymi przepisami.
4. Zbadać możliwości skracania czasu pracy dywizyjnego.

II. Główne zagadnienia szkoleniowe ćwiczenia

1. Sprawdzenie gotowości alarmowej dowództwa i sztabu dywizji oraz pododziałów zabezpieczenia.
2. Praca sztabu dywizji w czasie organizacji obrony.
3. Praca sztabu dywizji w czasie organizacji obrony w bezpośredniej styczności z nieprzyjacielem w terenie.
4. Opracowanie dokumentów bojowych
5. Zakończenie ćwiczenia.

Na wyjm. ko. pólpo?

III. Skład wojsk biorących udział w ćwiczeniu

- dowództwo i sztab 4DZ;
- pododziały zabezpieczenia sztabu dywizji.

IV. Czas trwania ćwiczenia

5.30 15.6 ÷ 10.00 16.6

Rodzaj ćwiczenia?

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Wojskowej Akademii Technicznej im. Jarosława Dąbrowskiego
93105
Zbiorów Niejawnych
II
1

V. Przebieg ćwiczenia

Ćwiczące pododziały zabezpieczenia i sztab dywizji przebywają w garnizonie. Ćwiczenie prowadzone jest dla sztabu 4DZ i prowadzone będzie na SD w zapasowym rejonie alarmowym i rozpoczyna się o 5.30 15.6 ogłoszeniem alarmu dla ćwiczących z wyjściem do rejonu alarmowego.

Po sprawdzeniu rozwinięcia elementów SD ćwiczącym zostanie wręczone zadanie taktyczne z którego wynikać będzie:

- „WSCHÓD-WI" w składzie 4, 5, 7, DZ, 8, 9 DPanc będąc w pierwszym rzucie operacyjnym Frontu Zach. na jego pomocniczym kierunku w drugim dniu operacji do 15.00 15.6 rozbiła część sił 11KA /NZ/ i ustępując 2T w pierwszym rzucie walczy z wrogiem, w drugim rzucie 9DPanc.
- 4DZ /ćwicząca/ nacierała w kierunku zachodnim i do 15.00 16.6 opanowała rubież mając w pierwszym rzucie trzy pułki, w drugim rzucie - pułk rezerwowy
- nieprzyjaciel prowadzi działania obronne - opóźniające dążąc do zatrzymania wojsk 2A/WP/ i stworzenia warunków do wykonania w godzinach rannych 16.6 przeciwuderzenia.

O 15.00 15.6 sztab rozpoczyna pracę w czasie organizacji obrony i wypracowuje decyzję do obrony.

Od 18.30 15.6 sztab rozpoczyna pracę do organizacji obrony w terenie

Od godziny 19.30 15.6 do 24.00 15.6 sztab dywizji opracowuje dokumenty bojowe.

Ćwiczenie trwa aż do 10.00 16.6 zwinięciem na SD.

Po zakończeniu ćwiczenia pododziały zabezpieczenia i sztab dywizji wracają do garnizonu.

Warunki prowadzenia ćwiczenia:

- działania prowadzone będą w warunkach zagrożenia użyciem broni masowego rażenia oraz oddziaływania środków WRE i systemów rozpoznawczo-uderzeniowych
- w ćwiczeniu założono sytuację pozwalającą na realizację założonych celów;
- czas operacyjny niezgodny z czasem astronomicznym
- kierownictwo ćwiczenia jest dowódca 4DZ;
- warunki meteorologiczne jak w dniu ćwiczenia
- z założeniem sytuacyjnym wyjściowym oraz zadaniami dowódcy armii ćwiczący sztab zostanie rozpoczęty 15.6.

kpt. Marek [illegible]

5C TAKTY

B

bcz

DPanc

BPanc

BZ

/bez
kcz/
ma kp

9pz
ćwiczący

bcz

3pcz

bcz bez kcz
z kp

8pz

3bp bez kp
z kcz

2bp

3pcz

3DZ

stare oprawy

kiedy zmiana
godzin RO?

z wyp. dyżurnym
godzin kontrolnych
na RO?

KONCEPCJA [illegible]

1 DPanc
od południa 3.06

1A
11, 12, 13 DZ 1, 2 DPanc

13 DZ

5 DZ
ok 65 km

1 KA /H/

10 Z

13 DZ

4 DZ

1A - nr 2
rano 4.6

4 KA /NZ/
rano 4.6

2 DPanc
od południa 3.6

1A - nr 1
rano 4.6

1 DPanc

2 DPanc

11 DZ
rano 3.6

3 DPanc

11 DZ
południe 4.6

12 DZ

11 DZ
do wieczora 2.6

1 KA /NZ/
11 DZ; 1, 3, 7 DPanc

ok. 100 km

7 DPanc

12 DZ

1 KA /WB/

5.00 – 10.00 4.6
Organizacja natarcia

18.30 ÷ 20.00 3.6
przygotowanie obrony na kolejnej rubieży

13.00 ÷ 14.00 3.6
przygotowanie k/ku

wieczór 2.06 – 2.00 3.6
przygotowanie obrony

KONCEPCJA

METODYCZNO-TAKTYCZNA PRZEPROWADZENIA GRY WOJENNEJ Z DOWÓDCTWEM DYWIZJI

1. TEMAT: PRZYGOTOWANIE I PROWADZENIE OBRONY PRZEZ DYWIZJĘ, ORAZ ORGANIZACJA MARSZU

2. RODZAJ ĆWICZENIA: jednostronna, jednostopniowa dynamiczna gra wojenna

3. CELE SZKOLENIOWE:

A/ Ogólne – doskonalenie dowódców w pracy zespołowej nad przygotowaniem prowadzeniem obrony zgodnie z obowiązującymi zasadami doktryny wojennej oraz w celu opanowania zadania

B/ Szczegółowe – przeszkolenie kalkulacji wojsk przeciwnych w trakcie oceny sytuacji: wojsk własnych
– obliczenia ilościowego i jakościowego stosunku sił

4. [illegible]

5. [illegible]

I – od 5.00 do 9.00 [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]

II – od 9.00 – 13.00 [illegible]
– [illegible]
– [illegible]
– [illegible]

Załącznik 16

Sprawozdanie z przeprowadzonych badań dokumentacji

TEMAT BADAŃ: Cele, zakres i struktura przedmiotu Metodyka Szkolenia Operacyjno-Taktycznego w ASG WP w latach 1947-1990.

CEL BADAŃ: Ustalenie obrazu zmian jakie zachodziły w:

- nazwie przedmiotu
- ilości godzin przeznaczonej na przedmiot
- strukturze przedmiotu
- celom stawianym przed przedmiotem
- treści przedmiotu

na przestrzeni lat 1947-1990.

TEREN BADAŃ: Akademia Sztabu Generalnego WP.

CZAS BADAŃ: od 1990.01.1 do 1990.02.28

SKŁAD ZESPOŁU BADAWCZEGO: ppłk mgr inż. Stanisław KULCZYŃSKI

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Zmiany zachodzące w nazwie przedmiotu na przestrzeni okresu objętego badaniem
2. Cele stawiane przed przedmiotem i zmiany w nich zachodzące podczas okresu objętego badaniami
3. Zakres treściowy przedmiotu
4. Wymiar godzin przeznaczonych na przedmiot w poszczególnych latach badanego okresu
5. Struktura przedmiotu i zmiany w niej zachodzące w badanym okresie.

WARUNKI PRZEPROWADZENIA BADAŃ:

Badania prowadzone były w oparciu o dokumentację szkoleniową zgromadzoną w Bibliotece Naukowej ASG WP, a głównie w Dziale Ar-

chiwalnym. Badano następujące dokumenty:

1. Program tematyczny fakultetu wojsk pancernych i zmechanizowanych na rok szkolny 1954/55.
2. Programy tematyczne na lata: 1947/48; 1948/49; 1949/50; 1950/51; 1951/52; 1952/53; 1953/54.
3. Program tematyczny fakultetu ogólnowojskowego na rok szkolny 1954/55.
4. Program tematyczny z taktyki ogólnej i służby sztabów na rok szkolny 1951/52.
5. Program zakresowy przedmiotów taktyczno-operacyjnych na rok 1956.
6. Program zakresowy na lata 1963-66.
7. Programy zakresowe dla kursów ogólnowojskowych ASG WP na lata: 1962; 1973; 1974.
8. Program zakresowy kursów zasadniczych na rok 1967.
9. Plan studiów fakultetów ogólnowojskowych /kurs pancerny/ na lata 1957-59.
10. Plany studiów fakultetów ogólnowojskowych /kurs ogólnowojskowy/ na lata 1957/60; 1958/61.
11. Plany studiów kursów ogólnowojskowych na lata: 1960/63; 1961/64; 1962/65; 1963/66; 1964/67.
12. Plany studiów kursu wojsk lądowych na lata: 1966/69; 1968/71; 1970/73.
13. Plan studiów dyplomowych w ASG WP na rok 1986.
14. Ramowy plan nauczania ASG WP na lata 1977/80.
15. Ramowy plan studiów od 1977 r.
16. Ramowy program nauczania ASG WW na lata 1976-1990.
17. Koncepcje studiów w ASG WP w latach: 1977; 1979.
18. Zestawienie porównawcze podziału czasu na przedmioty taktyczno-operacyjne specjalności ogólnowojskowej w studiach ASG WP w latach 1966-1977 i od 1977 r.

Jako płaszczyzny dla oszacowania ilości godzin przeznaczonych na przedmiot Metodyki Szkolenia Operacyjno-Taktycznego przyjęto ilości godzin przeznaczone na taktykę ogólną i sztukę operacyjną oraz sumaryczną ilość godzin dydaktycznych w ASG WP w czasie badanego okresu.

Badaniami objęto okres czasu od 1947 do 1990 r.

WYNIKI BADAŃ

1. Zmiany w nazwie przedmiotu
   - lata 1947-1949 przedmiot nosił nazwę "Metodyka szkolenia" i był prowadzony w ramach Taktyki ogólnej;
   - rok 1950 - Metodyka szkolenia oddziałów i dowódców prowadzona w ramach Taktyki ogólnej;
   - rok 1951 - Metodyka szkolenia bojowego prowadzona w ramach Taktyki ogólnej;
   - lata 1952-61 - Metodyka wyszkolenia bojowego prowadzona w ramach Taktyki ogólnej i Sztuki operacyjnej, do roku 1954 a w okresie późniejszym jako przedmiot samodzielny;
   - rok 1962 Metodyka szkolenia;
   - lata 1963-1973 Metodyka szkolenia taktycznego;
   - lata 1974-1986 Planowanie, organizacja i metodyka szkolenia taktycznego;
   - od roku 1974 przedmiot przeniesiony z działu taktyczno-operacyjnego do działu zarządzania i kierowania;
   - lata 1986-90 - Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego
2. Cele szkoleniowe stawiane przed przedmiotem Metodyki szkolenia taktycznego.

W badanej dokumentacji pierwszy zapis o celach szkoleniowych pojawia się w "Programie zakresowym na lata 1963-66". Są one następujące:

a/ Zapoznać słuchaczy z:
   - rodzajami, formami i metodami szkolenia oficerów sztabów i wojsk;

- organizacją i prowadzeniem ćwiczeń na szczeblu batalion, pułk, dywizja;
- zasadami planowania szkolenia bojowego i politycznego na szczeblach taktycznych.

b/ Nauczyć słuchaczy opracowywania ćwiczeń na szczeblu batalionu, pułk, dywizja.

c/ Dać podstawy do samodzielnej działalności w zakresie rozwijania i doskonalenia metod szkolenia bojowego.

Następny zapis celów szkoleniowych realizowanych w Metodyce szkolenia taktycznego pojawia się w "Programie zakresowym dla kursów ogólnowojskowych ASG WP na rok 1973.

Zapis ten ma następującą postać:

Słuchacz ASG WP jest obowiązany -

a/ Znać - przedmiot Metodyki Szkolenia Taktycznego oficerów, sztabów i wojsk;
- zasady opracowywania ćwiczeń taktycznych i referatów;
- zasady planowania szkolenia bojowego wojsk;

b/ Umieć - opracować materiały do prowadzenia ćwiczeń na szczeblach taktycznych;
- opracować referat o problematyce taktyczno-operacyjnej i z innych działów sztuki wojennej;
- opracować dokumenty planowania szkolenia bojowego na szczeblach taktycznych.

c/ Zapoznać się z - zasadami organizacji i prowadzenia ćwiczeń;
- zasadami planowania szkolenia bojowego na szczeblu Okręgu Wojskowego;
- aktualną problematyką procesu szkolenia w wojskach /pokazy bazy szkoleniowej i działań bojowych wojsk/.

Analogicznie sfromułowane są cele szkoleniowe w programach zakresowych I, II, III kursu ogólnowojskowego na rok 1974.

Kolejna wersja celów szkoleniowych przedstawiona jest w "Ramowym planie nauczania ASG WP na lata 1977-80".

Słuchacz jest obowiązany:

a/ Znać podstawowe zasady procesu wychowania i nauczania, w tym główne zasady organizacji i prowadzenia szkolenia wojskowego;

b/ Gruntownie zapoznać się z zasadami kierowania i zarządzania jednostkami w okresie szkolenia i działalności jednostek w warunkach garnizonowych.

W "Ramowym programie nauczania ASG WP na lata 1976-90" w celach studiów odnośnie problematyki związanej z Metodyką szkolenia operacyjno-taktycznego przewiduje się, że słuchacze powinni:

a/ Znać podstawowe zasady procesu wychowania i nauczania, w tym głównie zasady organizacji i prowadzenia szkolenia wojskowego.

b/ Zapoznać się z zasadami kierowania i zarządzania jednostkami w okresie szkolenia i działalności jednostek w warunkach garnizonowych przy zastosowaniu teorii organizacji i kierowania oraz informatyki.

W Planie studiów dyplomowych w ASG WP na rok 1986 w celach szkoleniowych przewiduje się dla przedmiotu Metodyka szkolenia operacyjno-taktycznego następujące cele:

a/ Słuchacze powinni opanować umiejętności organizacji procesu szkolenia w oddziale i związku taktycznym obejmujące podstawy prozy dydaktyczno-wychowawczej w zakresie szkolenia politycznego, ogólnowojskowego i specjalistycznego żołnierzy, pozwalające kształtować oraz utrzymać gotowość i sprawność bojową wojsk z uwzględnieniem ich mobilizacyjnego rozwinięcia.

b/ Rozwinąć u słuchaczy umiejętności stosowania zasady koszt-efekt głównie w odniesieniu do problematyki gospodarczej, technicznej i szkoleniowej.

Oprócz tego problematyka celów stawianych przed badanym przedmiotem jest zawarta w zakresie umiejętności jakie słuchacze powinni nabyć w ramach przedmiotu Metodyka szkolenia.

Pierwsza taka wzmianka występuje w Planie studiów na lata 1960-63. Umieszczony tam zapis zakresu umiejętności przewiduje, że słuchacze powinni w ramach przedmiotu Metodyka wyszkolenia taktycznego nabyć niezbędnych umiejętności i nawyków w zakresie planowania, organizowania, kierowania i prowadzenia szkolenia taktycznego i bojowego w jednostkach wojskowych.

Analogicznie są sformułowane zakresy umiejętności w dokumentach do roku 1967.

W Planie studiów kursu wojsk lądowych na lata 1968-71 przewiduje się, że słuchacze powinni:

a/ Znać zasady organizacji i prowadzenia szkolenia wojskowego;

b/ Umieć opracować ćwiczenia taktyczne na szczeblu oddziału i związku taktycznego.

Identycznie sformułowane zakresy umiejętności występują w badanej dokumentacji do 1973 r.

3. Zakres treściowy przedmiotu

Zmiany zakresu treściowego badanego przedmiotu przedstawia poniższa tabela:

Rok szkolny	I rok studiów	II rok studiów	III rok studiów
1	2	3	4
1947/48	-Zasady planowania wyszkolenia bojowego w pułku -Metodyka przygotowania i prowadzenia zajęć z oficerami w pułku -Metodyka przygotowania i prowadzenia zajęć ze sztabami	-	-

1	2	3	4
	-Metodyka opracowywania i układania zadań		
1948/49	-Zasady układania i organizacji ćwiczeń taktycznych dla oficerów pp i dowódców batalionów -Opracowanie ćwiczenia taktycznego dla bp	-Zasady metodyki szkolenia oficerów i planowania ćwiczeń na szczeblu pułku i batalionu -Przygotowanie jednostronnego ćwiczenia pułkowego	-
1949/50	-Organizacja i metodyka wyszkolenia taktycznego oficerów w pułku i batalionie -Opracowanie ćwiczenia batalionowego	-Zasady metodyki szkolenia w oddziale -Przygotowanie i prowadzenie ćwiczenia pułkowego	-Planowanie wyszkolenia bojowego w dywizji i pułku /Metodyka oprac.dok./ -Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń pułkowych -Metodyka przygotowania i prowadzenia ćwiczeń zespołowych na szczeblu pułku -Metodyka przygotowania dwustronnego ćwiczenia pułkowego -Szkolenie instruktorsko-metod. oficerów i podoficerów
1950/51	-Metodyka szkolenia oficerów sztabów i oddziałów -Opracowanie dokumentacji ćwiczeń -Prowadzenie ćwiczeń	-Planowanie wyszkolenia -Metody prowadzenia zajęć -Opracowanie dokumentacji ćwiczeń -Prowadzenie ćwiczeń	-Metodyka szkolenia na szczeblu korpusu i dywizji -Metoda grupowa i aplikacyjna ćwiczeń -Prowadzenie ćwiczeń
1951/52	-Metodyka przygotowania i prowadzenia zajęcia grupowego na mapach -Metodyka opracowania i prowadzenia batalionowego ćwiczenia taktycznego	-Metodyka opracowania i prowadzenia ćwiczenia aplikacyjnego /gry wojennej/. -Metodyka opracowania i przeprowadzenia kompanijnego ćwiczenia taktycznego ze strzelaniem	-Metodyka opracowania ćwiczenia szkieletowego w terenie ze środkami łączności -Metodyka opracowania pułkowego ćwiczenia taktycznego

1	2	3	4
1952/53 1953/54	-Metodyka przygotowania i przeprowadzenia zajęcia grupowego na mapach -Metodyka opracowania i przeprowadzenia kompanijnego i batalionowego ćwiczenia taktycznego z pozorowanym nieprzyjacielem -Metodyka opracowania i przeprowadzenia plutonowego /kompanijnego/ ćwiczenia ze strzelaniem	-Metodyka przygotowania i przeprowadzenia zajęcia grupowego na szczeblu pułk-dywizja -Metodyka przygotowania i przeprowadzenia gier wojennych -Metodyka przygotowania i przeprowadzenia kompanijnego ćwiczenia ze strzelaniem	-Metodyka opracowania pułkowego ćwiczenia taktycznego -Metodyka opracowania dwustronnego dywizyjnego ćwiczenia szkieletowego -Metodyka opracowania jednostronnej, dwuszczeblowej korpuśnej gry wojennej -Metodyka opracowania jednostronnej, dwuszczeblowej dywizyjnej gry wojennej
1954/55	-Metodyka przygotowania i przeprowadzenia zajęcia grupowego na mapach /szczebel pułku/ -Metodyka przygotowania i przeprowadzenia ćwiczenia taktycznego z wojskami /pułkowego/	-Metodyka przygotowania i przeprowadzenia gier wojennych na szczeblu pułk-dywizja	-
1956	-Planowanie wyszkolenia bojowego i politycznego w pp -Metodyka opracowania i przeprowadzenia zajęć grupowych na mapach -Metodyka opracowania i przeprowadzenia ogólnowojskowego batalionowego ćwiczenia taktycznego -Metodyka opracowania i przeprowadzenia plutonowego i kompanijnego ćwiczenia taktycznego ze strzelaniem		

1	2	3	4
1957/60	-Zasady metodyki wyszkolenia taktycznego oficerów, sztabów i wojsk -Metodyka organizacji i przeprowadzenia ćwiczeń taktycznych	-Metodyka organizacji i przeprowadzenia ćwiczeń szkieletowych -Metodyka organizacji i przeprowadzenia pułkowego ćwiczenia z wojskami.	-Zasady planowania szkolenia na szczeblach taktycznych -Zasady naukowej organizacji pracy w wojskach
1961-73	-Metodyka opracowania i przeprowadzenia batalionowego ćwiczenia taktycznego	-Metodyka opracowania i przeprowadzenia pułkowego ćwiczenia szkieletowego	-Planowanie szkolenia na szczeblach taktycznych
1974	-Przedmiot metodyki szkolenia taktycznego -Metodyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń - ćwiczenie batalionowe ze strzelaniem -ćwiczenie pułkowe ze strzelaniem		-Metodyka opracowania i prowadzenia treningów sztabowych -Planowanie i organizacja szkolenia bojowego -Treść dokumentów planistycznych szkolenia bojowego na szczeblach OW, dywizja, pułk, batalion
1977	-System planowania i organizacja szkolenia w pułku i dywizji -Opracowanie dokumentacji batalionowego ćwiczenia taktycznego	-Ćwiczenia pokazowe w systemie szkolenia -Opracowanie dokumentacji pułkowego ćwiczenia taktycznego	-Metodyka opracowania pracy dyplomowej -Opracowanie dokumentacji pułkowego ćwiczenia taktycznego z wojskami -Zasady planowania szkolenia
1977-80	-Podstawy metodyki szkolenia taktycznego na szczeblu oddziału i związku taktycznego -Metodyka opracowania, organizacji i prowadzenia ćwiczeń taktycznych z wojskami	-Metodyka opracowania, organizowania i prowadzenia ćwiczeń organizowanych w związku taktycznym	-Zasady planowania, sprawozdawczości i ewidencji szkolenia na szczeblach okręg wojskowy - pododdział Metodyka organizacji i prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych -Metodyka opracowania pracy dyplomowej -System przygotowania instruktorsko-metodycznego oficerów

1	2	3	4
1989	-Zasady organizacji i prowadzenia ćwiczeń w oddziałach i związkach taktycznych -Opracowanie i prowadzenie ćwiczenia taktycznego	-Metodyka opracowywania i prowadzenia ćwiczeń dowódczo-sztabowych -Opracowanie pułkowego ćwiczenia dowódczo-sztabowego ze strzelaniem -Metodyka opracowania pracy dyplomowej	-Opracowanie dywizyjnego ćwiczenia dowódczo-sztabowego

4. Wymiar godzin przeznaczonych na badany przedmiot w poszczególnych latach badanego okresu.

Ilość godzin przeznaczona na przedmiot Metodyka szkolenia taktycznego została podana w poniższym zestawieniu. Aby uzyskać płaszczyznę odniesienia umożliwiającą dokonanie opracowania i ocenę ilości godzin przeznaczonych na przedmiot w zestawieniu znalazły się również ilości godzin przeznaczone na taktykę ogólną i sztukę operacyjną oraz ogólne ilości godzin przeznaczone na wszystkie prowadzone w ASG WP przedmioty. Dane te przedstawia Tabela nr 1.

5. Struktura przedmiotu i zmiany w niej zachodzące w badanym okresie

Zmiany zachodzące w ilości godzin przeznaczonych na poszczególne formy organizacyjne zajęć stosowane w przedmiocie metodyka... przedstawia Tabela nr 2.

Tabela 1

Zestawienie ilości godzin przeznaczonych na Metodykę szkolenia taktycznego, Taktykę ogólną, Sztukę operacyjną oraz ogólnej ilości godzin w poszczególnych latach.

— Lata studiów i przedmioty		Rok 1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954÷1956	1957	1958–1959	1960	1961	1962	1963	1964÷1965	1966÷1967	1968÷1969	1970÷1971	1972÷1974	1975	1976	1977	1986
I rok	Metodyka	14	14	20	38	60	44	34	36	34	22	38	24	30	30	24	24	48	28	·	·	·	20	20
	TO i SO	208	252	244	272	305	300	296	290	256	226	225	208	206	206	224	267	255	258	·	·	·	200	180
	Ogólna liczba godz.	1652	1472	1566	1584	1602	1590	1434	1362	1600	1440	1456	1452	1440	1440	1374	1368	1370	1370	·	·	·	1490	1530
II rok	Metodyka	—	20	32	36	40	34	28	28	41	34	68	40	36	30	30	20	26	32	·	·	·	30	20
	TO i SO	—	286	300	357	248	285	267	267	314	314	308	292	244	230	258	295	312	259	·	·	·	160	190
	Ogólna liczba godz.	—	1784	1990	1587	1512	1590	1434	1258	1374	1368	1374	1386	1368	1368	1374	1368	1370	1370	·	·	·	1490	1530
III rok	Metodyka	—	—	32	24	28	18	12	—	16	18	30	30	26	26	30	4	4	6	·	·	·	50	26
	TO i SO	—	—	328	354	346	335	236	288	228	215	220	224	167	182	350	262	262	253	198	220	220	110	170
	Ogólna liczba godz.	—	—	1546	1410	1460	1494	1422	1326	1432	1270	1264	1266	1272	1260	1200	1224	1190	1208	·	·	·	1280	1302
OGÓŁEM	Metodyka	14	34	84	98	126	96	74	64	91	74	134	94	92	86	84	48	78	66	82	76	80	100	66
	TO i SO	208	538	878	931	899	920	799	845	798	755	753	724	617	618	932	824	829	770	606	692	1214	470	440
	Ogólna liczba godz.	1652	3256	5158	4581	4574	4674	4290	3946	4406	4626	4632	4632	4062	4062	3948	4248	3930	3948	2503	2880	4260	4260	4302

181

Zestawienie ilości godzin przeznaczonych na poszczególne formy organizacyjne zajęć z przedmiotu Metodyka szkolenia taktycznego w poszczególnych latach.

Lata studiów i formy organizacyjne zajęć			Rok																
			1947	1948	1949	1950	1951	1952	1953	1954÷56	1960	1961	1962	1963	1966÷69	1969÷72	1972÷75	1975÷77	od 1977	1986÷90
OGÓŁEM	Razem na metodykę godz.		14	34	84	98	126	96	74	64	136[1]	94	92	86	78	66	82	76	100[2]	66[3]
	z tego	Wykłady	6	4	14	6	12	18	18	12	12	12	12	10	16	8	14	14	16	12
		Seminaria	–	2	2	–	–	–	–	–	8	–	–	–	12	4	10	16	12	12
		Zajęcia grupowe	8	28	68	–	114	78	56	52	98	82	80	76	50	54	58	46	60	36
I rok	Razem na metodykę godz.		14	14	20	38	70	44	34	36	38	24	30	30	48	28	•	•	20	20
	z tego	Wykłady	6	2	2	2	4	6	6	8	•	•	•	•	•	4	•	•	4	4
		Seminaria	–	–	–	–	–	–	–	–	•	•	•	•	•	•	•	•	4	4
		Zajęcia grupowe	8	12	18	36	66	38	28	28	•	•	•	•	•	24	•	•	12	12
II rok	Razem na metodykę		–	20	32	36	40	34	28	28	68	40	36	30	26	32	•	•	30[3]	20
	z tego	Wykłady	–	2	2	4	4	6	6	4	•	•	•	•	•	2	•	•	2	4
		Seminaria	–	2	2	–	–	–	–	–	•	•	•	•	•	•	•	•	4	4
		Zajęcia grupowe	–	16	28	32	36	28	22	24	•	•	•	•	•	30	•	•	18	12
III rok	Razem na metodykę godz.		–	–	32	24	28	18	12	–	30	30	26	26	4	6	•	•	50[3]	26[3]
	z tego	Wykłady	–	–	10	–	4	6	6	–	•	•	•	•	•	2	•	•	10	4
		Seminaria	–	–	–	–	–	–	–	–	•	•	•	•	•	4	•	•	4	4
		Zajęcia grupowe	–	–	22	24	24	12	6	–	•	•	•	•	•	•	•	•	30	12

1/ w tym 18 godzin pokazów; 2/ w tym 12 godzin pokazów; 3/ w tym 6 godzin pokazów;

WNIOSKI WYNIKAJĄCE Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ

1. Odnośnie nazwy badanego przedmiot i jego miejsca w strukturze programu studiów w ASG WP.

Porównując nazwę przedmiotu z zakładanymi celami szkoleniowymi można stwierdzić, że występuje między nimi w zasadzie zgodność tzn. nazwa przedmiotu jest jednocześnie odbiciem realizowanych celów szkoleniowych. Miejsce metodyki w strukturze programu studiów ASG WP przedstawia rys. nr 1. Wynika z niego, że wydzielenie Metodyki z przedmiotu Taktyka ogólna w 1962 r. może świadczyć o wzroście znaczenia przedmiotu w procesie kształcenia słuchaczy. Okres tej "prosperity" trwa do 1974 r., gdzie przeniesienie Metodyki z Działu Taktycznego do Działu Organizacji i Zarządzania świadczy o zmniejszeniu zainteresowania władz uczelni problematyką badanego przedmiotu, co trwa po dzień dzisiejszy.

2. Odnośnie celów szkoleniowych stawianych przed przedmiotem

W badanej dokumentacji pojęcie celów szkoleniowych pojawia się dopiero w 1963 r. Nie oznacza to, że pojęcia takie nie istniały w okresie wcześniejszym, porównując bowiem treść i układ celów szkoleniowych z zapisami w badanych dokumentach możemy stwierdzić, że identyczne występują w tzw. zakresie umiejętności obowiązującym słuchacza w zakresie przedmiotu metodyka... . W dalszych badaniach szkoleniowych traktuje zakres umiejętności równoznacznie z celami szkoleniowymi.

W układzie celów szkoleniowych w poszczególnych latach występują pewne działy problemów z którymi autorzy programów chcą słuchaczy:

- zapoznać
- nauczyć
- lub też dać słuchaczom podstawy do ...; rozwinąć u słuchaczy umiejętności... .

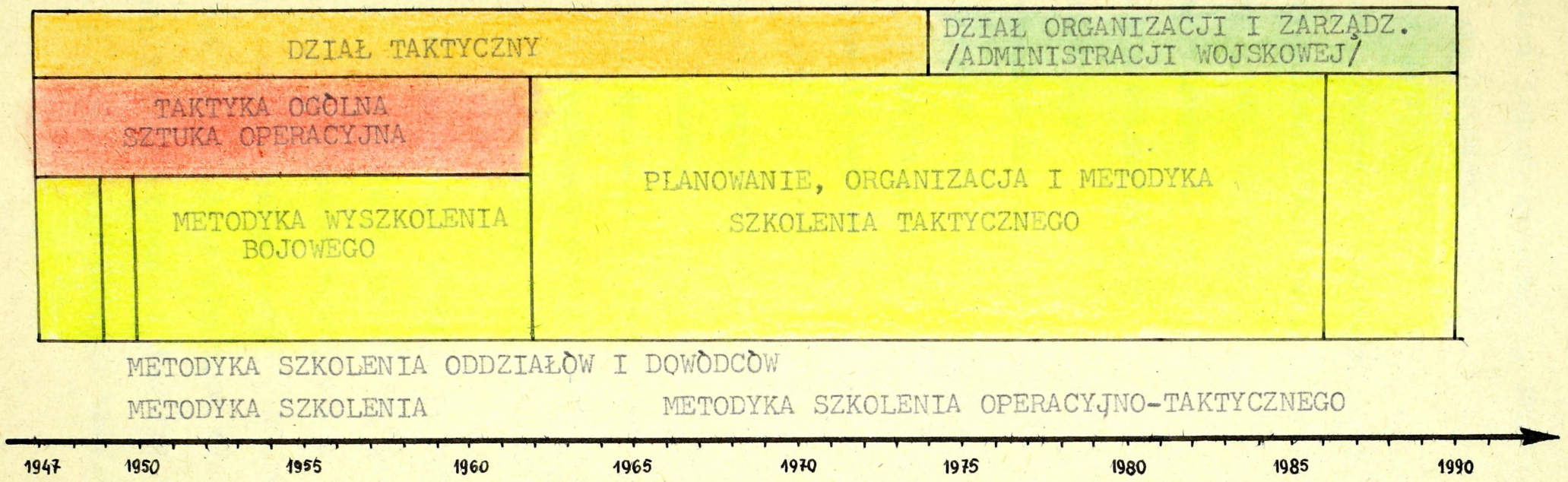

Rys. 1. Miejsce przedmiotu Metodyka szkolenia... w strukturze programu studiów w ASG WP

191

Na przestrzeni lat treść tych działów ulegała zmianom i przegrupowaniom, można jednak generalnie stwierdzić, że słuchacze w ramach przedmiotu metodyka -

a/ zapoznali się z:
- rodzajami, formami i metodami szkolenia;
- opracowywaniem, organizacją i prowadzeniem ćwiczeń na szczeblu batalion, pułk, dywizja;
- zasadami planowania szkolenia;
- aktualną problematyką procesu szkolenia wojsk

b/ uczono słuchaczy:
- opracowywania ćwiczeń na szczeblu batalion, pułk, dywizja;
- opracowywania referatów o problematyce taktyczno-operacyjnej /lub z innych działów sztuki wojennej/;
- opracowywania dokumentacji planowania szkolenia na szczeblach taktycznych;
- organizacji procesu szkolenia w oddziale i ZT

c/ dawano słuchaczom podstawy do samodzielnego działania w zakresie rozwijania i doskonalenia metod szkolenia bojowego.

d/ rozwijano u słuchaczy umiejętności stosowania zasady koszt efekt w odniesieniu do problematyki szkoleniowej

Z analizy dokumentacji wynika, że najistotniejszym celem szkoleniowym jest nauczenie słuchaczy opracowywania ćwiczeń taktycznych. Jako następne w kolejności występowało nauczanie słuchaczy opracowywania dokumentacji szkoleniowej /w pierwszych latach badanego okresu, w dalszych latach daje się zauważyć ograniczenie roli tej grupy zagadnień, bowiem słuchacze jedynie się z nią zapoznają/, oraz organizacja i prowadzenie ćwiczeń taktycznych.

3. Odnośnie zakresu treściowego przedmiotu

W ramach badanego przedmiotu dominowała następująca problematyka:

- planowanie szkolenia
- metodyka opracowywania ćwiczeń
- metodyka organizacji i prowadzenia ćwiczeń
- metodyka prowadzenia zajęć
- metodyka opracowywania prac dyplomowych

Wymieniona powyżej problematyka w badanym okresie nie była uwzględniona w programach szkoleniowych w pełnym zakresie. Występowanie tych problemów w poszczególnych latach obrazuje rys. 2.

W badanym okresie w ramach przedmiotu metodyka nauczono słuchaczy różnych rodzajów ćwiczeń. Szczegółowy wykaz zawiera rys. 3. Z rysunku wynika, że podstawowy rodzaj ćwiczeń, który jest rozpatrywany w ramach przedmiotu, to ćwiczenie z wojskami, oprócz tego duże znaczenie przykładano do ćwiczeń szkieletowych. W ostatnich latach natomiast dodatkowo doszły ćwiczenia ze strzelaniem i treningi sztabowe.

Następnym badanym problemem była wysokość szczebla dowodzenia rozpatrywana na zajęciach z metodyki w poszczególnych latach na poszczególnych kursach. Ogólnie można stwierdzić, że wahała się ona od szczebla plutonu do szczebla korpusu. Na pierwszym roku studiów od plutonu do pułku, na drugim roku od szczebla kompanii do dywizji i na trzecim od szczebla pułku do korpusu.

Dominującymi szczeblami były na pierwszym roku batalion, na drugim pułk, na trzecim dywizja. Szczeble poniżej batalionu występowały jedynie w latach 1952-1957 i dotyczyły ćwiczeń ze strzelaniem. W latach tych też rozpatrywano również szczebel korpusu. Po roku 1957 następuje zawężenie rozpatrywanej problematyki od szczebla batalionu do szczebla dywizji, a w latach 1981-1989 do szczebla pułku i dywizji.

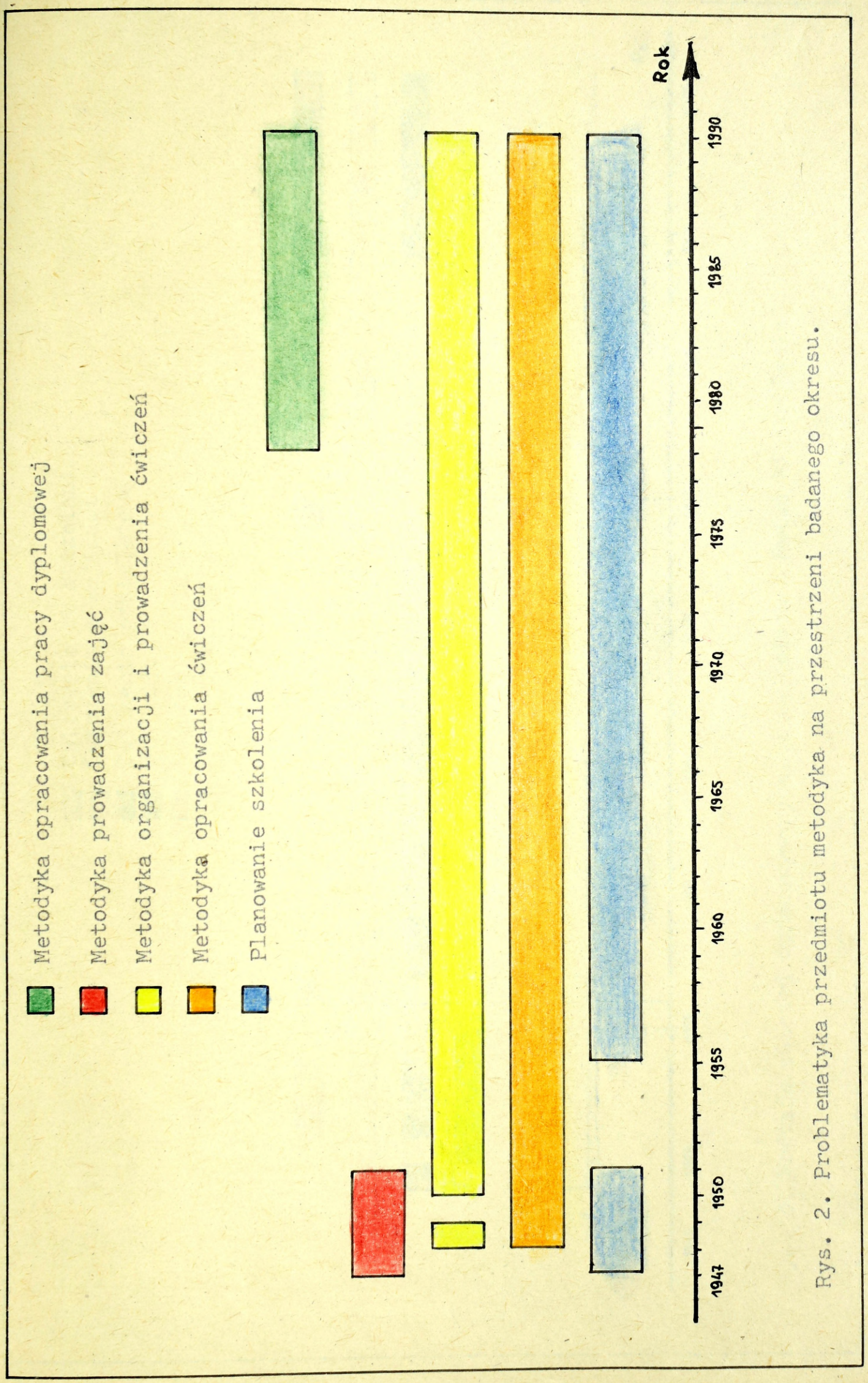

Rys. 2. Problematyka przedmiotu metodyka na przestrzeni badanego okresu.

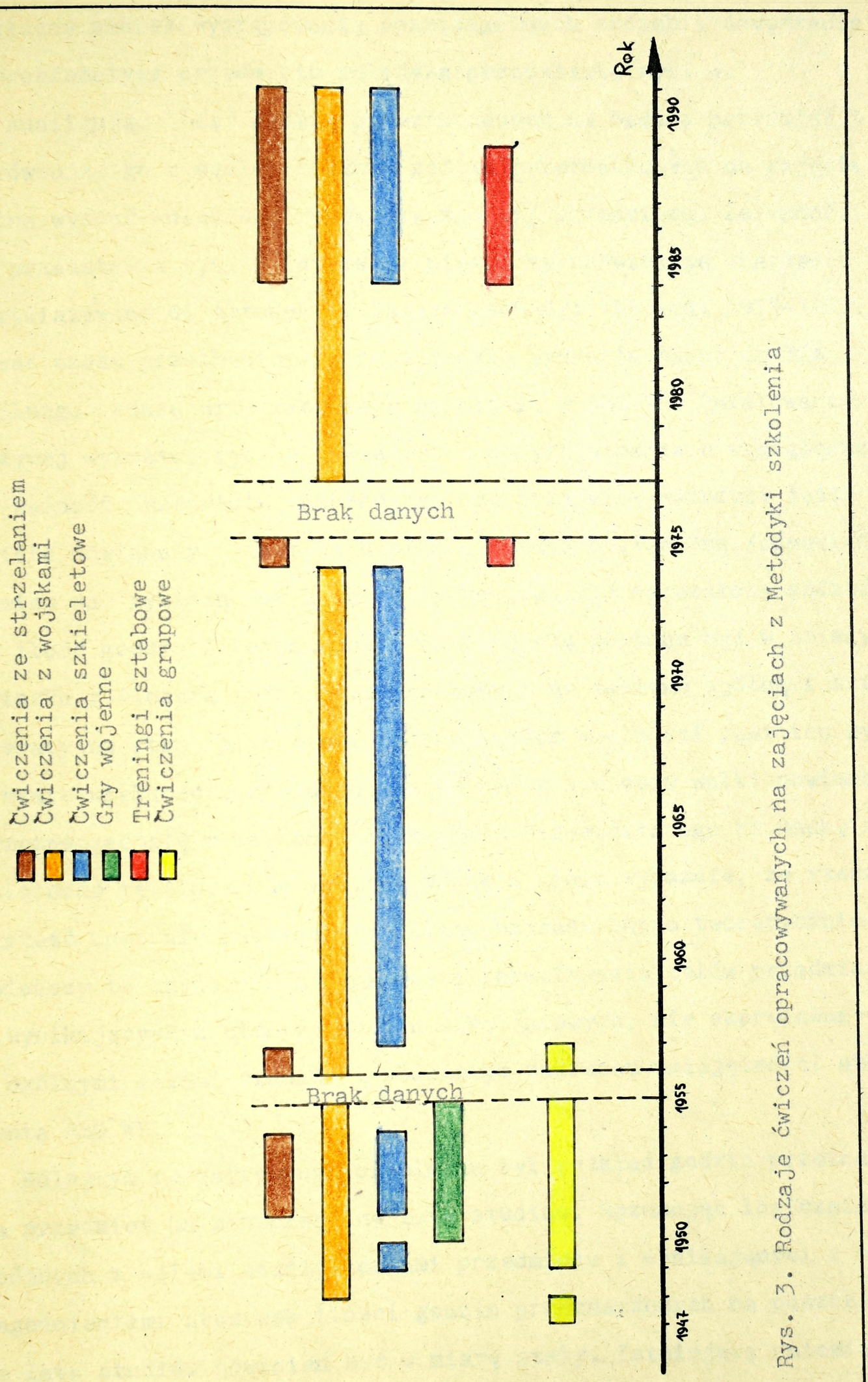

Rys. 3. Rodzaje ćwiczeń opracowywanych na zajęciach z Metodyki szkolenia

Dokładny zakres występowania poszczególnych szczebli dowodzenia w problematyce przedmiotu metodyka przedstawia rys. 4.

Analizując ilość godzin przeznaczonych na badany przedmiot i porównując go z ogólną ilością godzin przeznaczonych na zajęcia można wysnuć wniosek o randze /ważności/ przedmiotu. Zależności te przedstawia rys. 5. Wynika z niego, że największe znaczenie przywiązywano do metodyki w latach 1949-52; 1959-61; 1971-1973. Ilość czasu przeznaczonego na metodykę wynosiła nawet do 32% ogólnego czasu przeznaczonego na studia w ASG WP. Pofalowanie krzywej wykresu, rys. 5, świadczy o dużych wahaniach w poglądach na ważność przedmiotu. Zakładając, że przedmiot metodyki jest ściśle powiązany z taktyką ogólną i sztuką operacyjną /odpowiada bowiem na pytania jak nauczać sposobu walki/ należałoby sądzić, że ilość godzin przeznaczonych na metodykę powinna być w ścisłym związku z ilością godzin przeznaczonych na taktykę ogólną i sztukę operacyjną /tzn. procentowy stosunek tych wielkości powinien być w miarę wielkością stałą bowiem na naukę sposobów walki powinno przeznaczać się określoną część czasu przewidzianego na naukę walki/. Zależność tę ilustruje rys. 6. Widać z niego wyraźnie, że rzeczywistość znacznie odbiegała od stanu uzasadnionego teoretycznie. Świadczy to chyba o przypadkowości formułowania celów przedmiotu i wynikających z nich zagadnień szkoleniowych, nie skorelowanych z ogólnymi celami studiów i modelowym zakresem umiejętności absolwenta ASG WP.

Kolejnym rozpatrywanym problemem był rozkład godzin przeznaczonych na przedmiot na poszczególne lata studiów. Rozumując logicznie przy spójnych z celami studiów celami przedmiotu i wynikającymi z nich zagadnieniami stosunek ilości godzin przeznaczonych na poszczególne lata studiów powinien być w miarę stały. Istniejącą natomiast rzeczywistość przedstawia rys. 7.

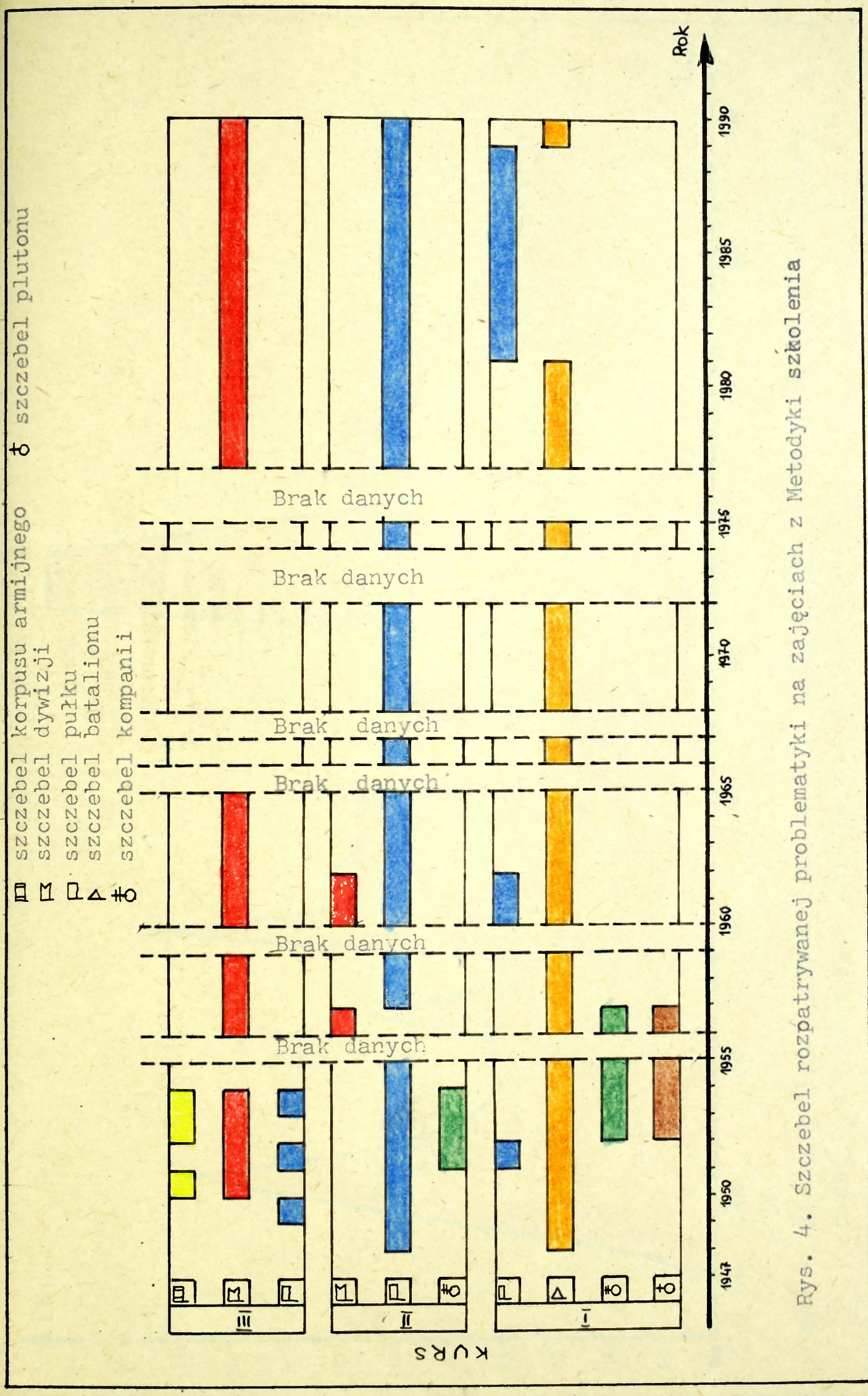

Rys. 4. Szczebel rozpatrywanej problematyki na zajęciach z Metodyki szkolenia

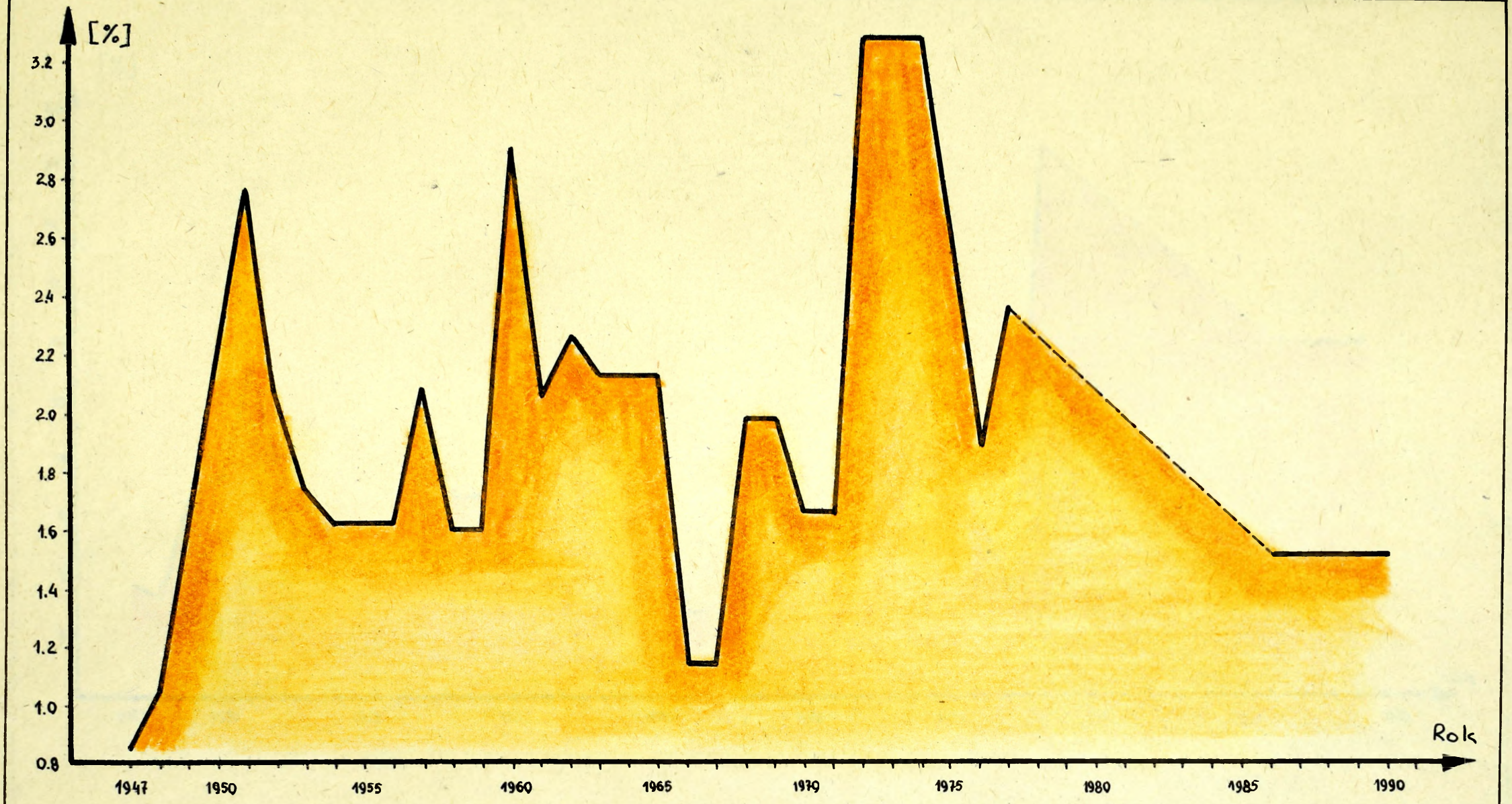

Rys. 5. Stosunek ilości godzin przeznaczonych na metodykę w odniesieniu do ogólnej ilości godzin przeznaczonej na zajęcia w programie studiów.

861

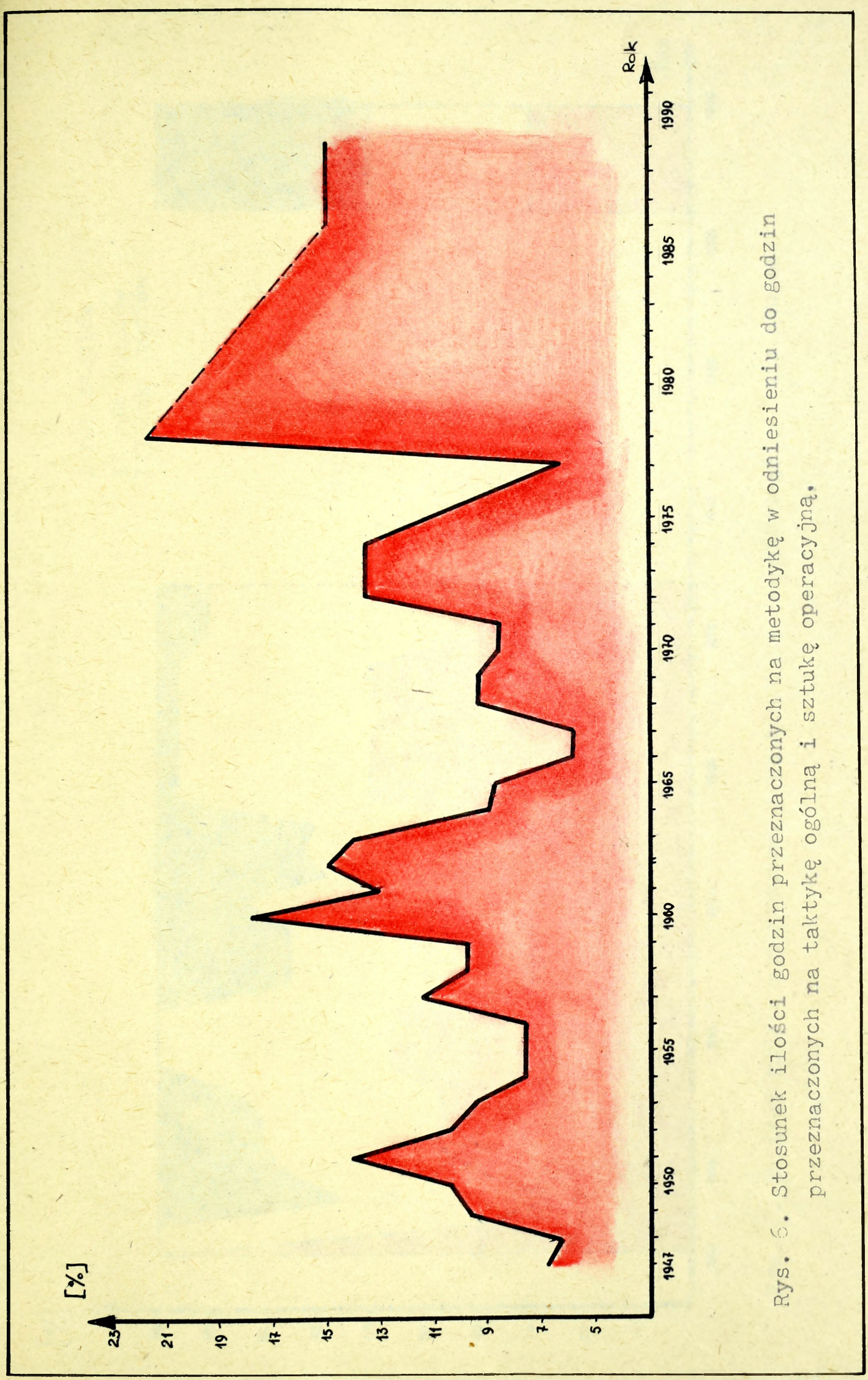

Rys. 6. Stosunek ilości godzin przeznaczonych na metodykę w odniesieniu do godzin przeznaczonych na taktykę ogólną i sztukę operacyjną.

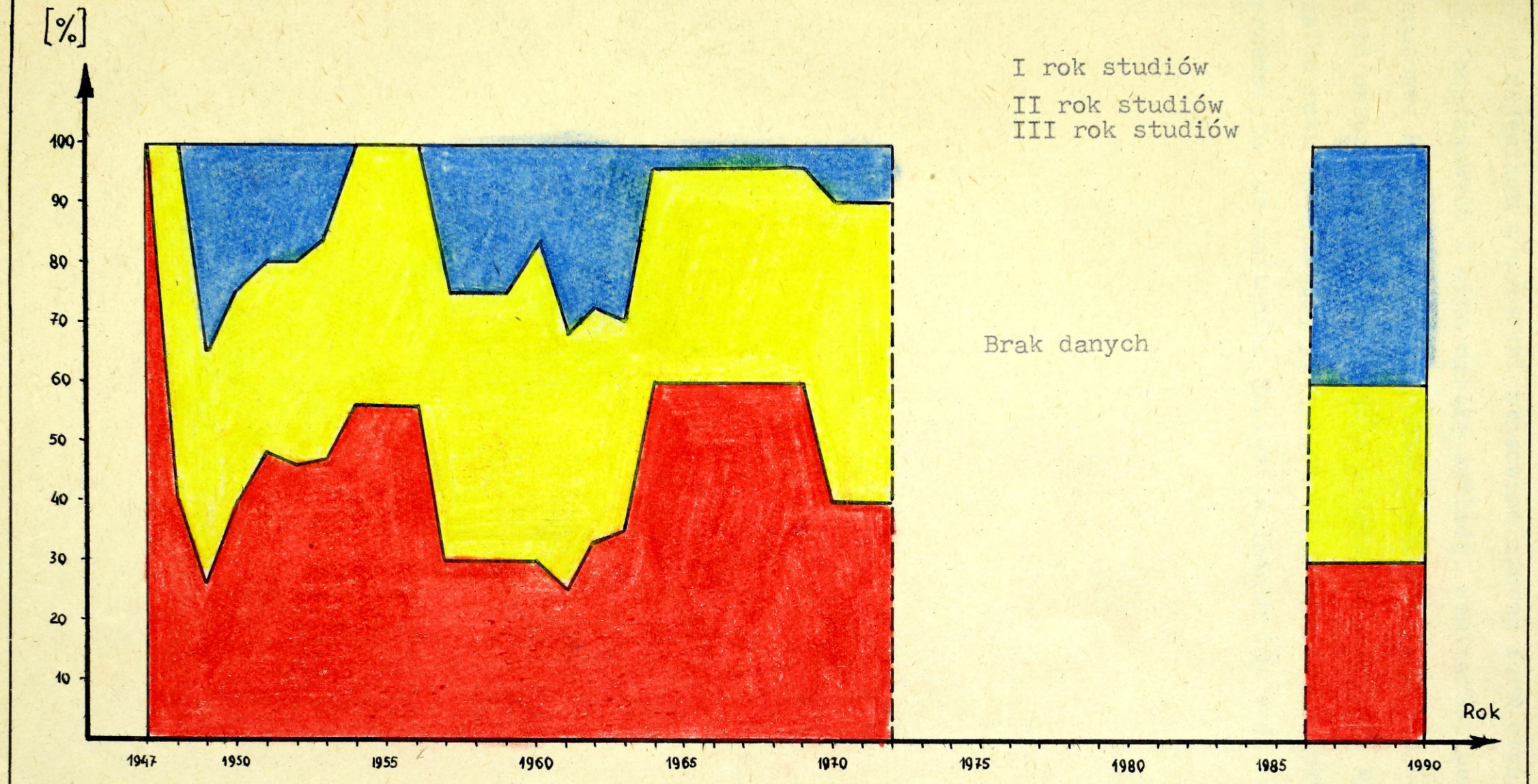

Rys. 7. Rozkład godzin przeznaczonych na metodykę na poszczególne lata studiów.

W zajęciach z metodyki stosowano szereg form organizacyjnych. Do podstawowych z nich należą wykłady, seminaria, pokazy i zajęcia grupowe. Procentowy udział poszczególnych form w ogólnej puli godzin przeznaczonych na zajęcia przedstawia rys 8. Widać z niego, że do roku 1965 trwały poszukiwania optymalnej struktury programu przedmiotu, co nastąpiło dopiero w latach 1971-73.

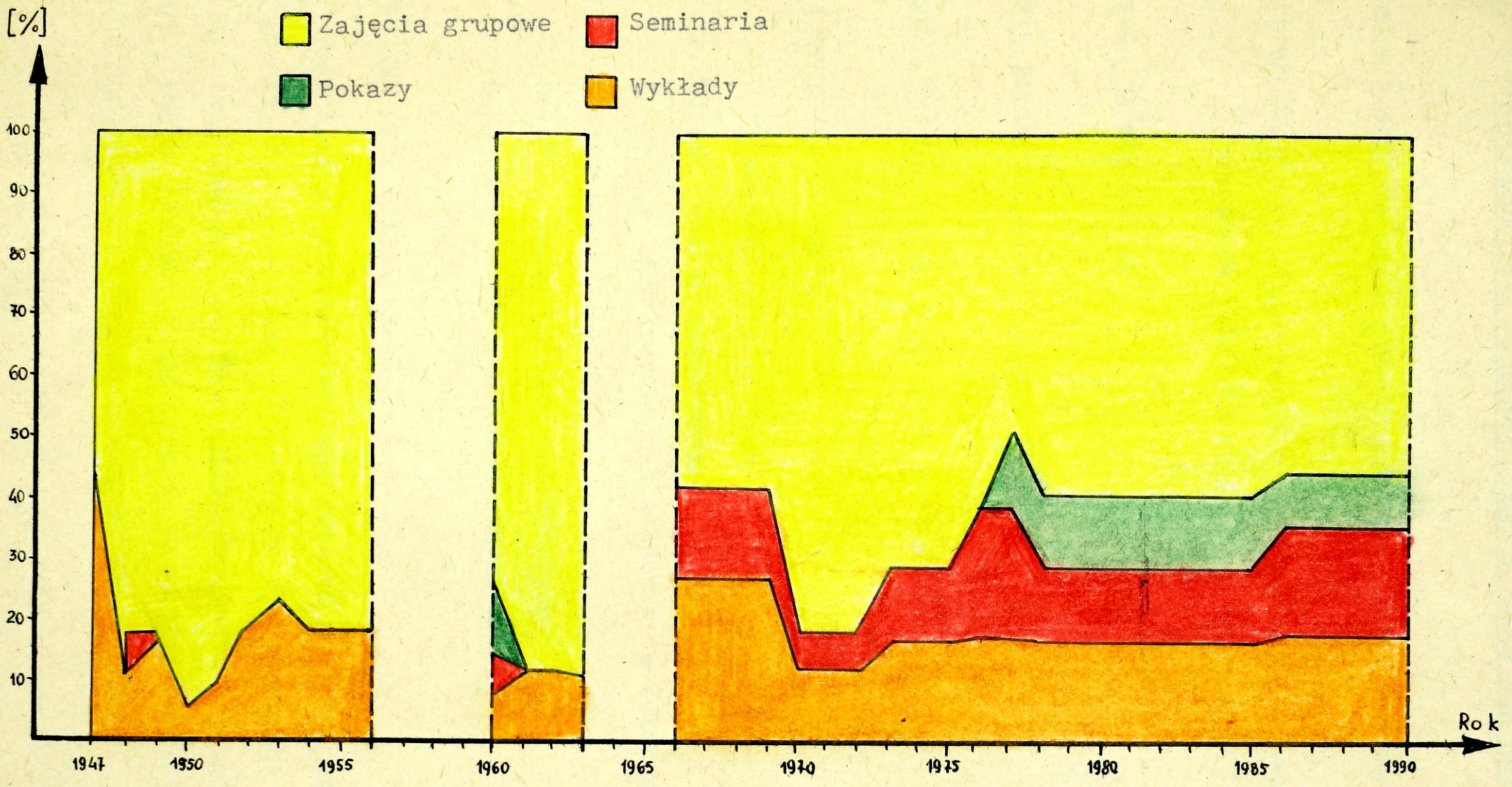

Rys. 8. Procentowy udział różnych form organizacyjnych w zajęciach z Metodyki

SPRAWOZDANIE Z PRZEPROWADZONYCH BADAŃ DOKUMENTACJI

TEMAT BADAŃ: Metodyka prowadzenia ćwiczeń metodycznych w ASG WP

CEL BADAŃ: Uzyskać informacje o metodyce prowadzenia ćwiczeń metodycznych w ASG WP w ujęciu historycznym

TEREN BADAŃ: ASG WP

CZAS BADAŃ: styczeń - marzec 1990 r.

SKŁAD ZESPOŁU BADAWCZEGO: ppłk ŁYSIAK Ireneusz

ZAGADNIENIA BADAWCZE:

1. Cele ćwiczeń metodycznych
2. Treści ćwiczeń metodycznych
3. Formy i metody kształcenia stosowane w ćwiczeniach metodycznych
4. Przebieg zajęć ćwiczeń metodycznych
5. Dokumentacja ćwiczeń metodycznych

WARUNKI PROWADZENIA BADAŃ

Badaniami objęto dokumentację ćwiczeń metodycznych prowadzonych w ASG WP, która na dzień 1,01.1990 r. była dostępna w Archiwum i Bibliotece Naukowej ASG WP. Badana dokumentacja obejmuje lata 1948 - 1990. Łącznie badaniom poddano: 52 komplety dokumentacji ćwiczeń i 12 pojedyńczych dokumentów ćwiczeń metodycznych.

1. Cele szkoleniowe ćwiczeń metodycznych

Badania dokumentacji ćwiczeń metodycznych z lat 1950 - 1990 wskazują, że cele szkoleniowe ćwiczeń metodycznych formułowano różnie /zarówno w odniesieniu do ćwiczeń metodycznych jako całości, jak również w odniesieniu do poszczególnych zajęć ćwiczenia/.

a/ Cele szkoleniowe ćwiczeń metodycznych jako całości

Do 1982 r. nie formułowano celów szkoleniowych jako całości, a tylko cele szkoleniowe poszczególnych zajęć. Od 1982 r. cele szkoleniowe ćwiczeń metodycznych formułowano w ujęciu: nauczyć; doskonalić; zapoznać; kształtować i rozwijać; a od 1988 r w ujęciu: uczyć, doskonalić, sprawdzić, zbadać.

b/ Cele szkoleniowe zajęć ćwiczeń metodycznych

- do 1979 r. cele szkoleniowe odpowiadały tematowi zajęcia z dodaniem bezokolicznika "nauczyć". Np.:

Temat zajęcia: Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia.
Cel szkoleniowy: Nauczyć opracowania myśli przewodniej.

Nieco inaczej formułowano cele zajęć ćwiczenia metodycznego w terenie: Do tych zajęć cel szkoleniowy formułowano następująco: nauczyć słuchaczy jednej z metod prowadzenia... /rekonesansu rejonu ćwiczenia lub instruktażu dla kierownictwa ćwiczenia/.

- od 1979 r., cele szkoleniowe zajęć ćwiczenia metodycznego formułowano następująco: nauczyć, doskonalić, sprawdzić. Stosownie do poszczególnych zajęć rozwinięcie tych celów przyjmowało brzmienie:
- nauczyć słuchaczy samodzielnego opracowania /wykonania/... koncepcji, dokumentu, itp;
- doskonalić znajomość... instrukcji, ustaleń dyrektywno-normatywnych, itp;
- sprawdzić znajomość teoretycznych podstaw ... opracowywania dokumentów, koncepcji działania, sposobów pracy autora, itp.

- od 1982 r. cele szkoleniowe zajęć ćwiczeń metodycznych formułowano: nauczyć, doskonalić, zapoznać, kształtować i rozwijać: stosownie do poszczególnych zajęć rozwinięcie tych celów przyjmowało następujące brzmienie:
  - nauczyć i doskonalić /tak jak dotychczas/
  - zapoznać... z aktualnymi ustaleniami dyrektywnymi dot. ćwiczeń taktycznych, z doświadczeniami szkoleniowymi z wojsk i sztabów itp.
  - kształtować i rozwijać: zainteresowania metodyką ćwiczeń; nawyki, myślenie, umiejętności wyrażania myśli, itp.

Na podstawie analizy celów szkoleniowych ćwiczeń metodycznych i ich poszczególnych zajęć i porównania tych celów z treścią ćwiczeń /zajęć/ oraz z czasem ich trwania, a także z metodami stosowanymi w czasie zajęć można wyciągnąć następujące wnioski.

1. Do 1982 r. formułowano cele szkoleniowe ćwiczeń metodycznych ograniczając się tylko do celów poszczególnych zajęć. Te zaś formułowano ogólnie ograniczając się do dodania do tematu zajęcia bezokolicznika "nauczyć".

2. Od 1982 r. układ celów ćwiczeń metodycznych i ich poszczególnych zajęć rozwinięto i dostosowano je do układu celów w programie zakresowym studiów. Nie zawsze jednak cele poszczególnych zajęć wypływały z celów ćwiczenia metodycznego.

3. Cele ćwiczeń metodycznych i ich zajęć były zazwyczaj za szerokie w stosunku do tematów ćwiczeń /zajęć/ i zagadnień szkoleniowych, a szczególnie do czasu trwania ćwiczeń /zajęć/ oraz metod stosowanych w poszczególnych zajęciach.[1/]

1/ Zob. pkt ..3... s ..8.. niniejszego sprawozdania.

2. Treści ćwiczeń metodycznych

Badając dokumentację ćwiczeń metodycznych szczególną uwagę zwrócono na układ zagadnień szkoleniowych w poszczególnych zajęciach. Zakres treściowy zagadnień, a także ich formułowanie uległo ewolucjom. Najczęściej ich brzmienie związane było także z metodami realizacji zagadnień w toku zajęć.[2/]

Do 1982 r. zagadnienia szkoleniowe zajęć ćwiczeń metodycznych formułowano niejako w ujęciu instrumentalnym tzn wyrażały one czynności nauczyciela i słuchaczy, a nie treści merytoryczne zajęcia. Układ zagadnień w zdecydowanej większości zajęć tego okresu był następujący:

1. Omówienie i przedyskutowanie ... /tego co słuchacze wykonali w czasie nauki własnej/.
2. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierunkiem wykładowcy/ ... /kolejnych elementów koncepcji, dokumentu, itp./.
3. Przedstawienie i omówienie rozwiązania autorskiego z opracowania metodycznego.
4. Wydanie wytycznych do kolejnych zajęć.

Stosownie do tego dokonywano podziału czasu trwania zajęcia. Na poszczególne wyżej wymienione zagadnienia przeznaczono: 1-10÷30% czasu; 2-60÷70% czasu; 3-10÷15% czasu; 4-5÷10% czasu.

Podobnie zagadnienia szkoleniowe zajęć w terenie nie odzwierciedlały merytorycznych treści zajęcia. Układ zajęcia w terenie - także w ujęciu instrumentalnym - przedstawiał się następująco:

1. Omówienie planu ... /rekonesansu rejonu ćwiczenia lub instruktażu dla kierownictwa ćwiczenia/ — ok. 5% czasu zajęcia.
2. Prowadzenie ... /rekonesansu lub instruktażu/ - około 70% czasu zajęcia.

2/ Zob. pkt. 3. s. 8. niniejszego sprawozdania.

3. Omówienie zajęcia - około 5% czasu zajęcia.

/Na przejazdy przeznaczono około 20% czasu zajęcia/. Od 1982 r. zagadnienia szkoleniowe najczęściej formułowano niejako w ujęciu merytorycznym. Można zauważyć dążenie do tego, aby poszczególne etapy pracy autora /kierownika/ ćwiczenia stanowiły zagadnienia szkoleniowe zajęcia. Zdarzały się jednak także przypadki formułowania zagadnień szkoleniowych w ujęciu instrumentalnym. W 1988 r. następuje powrót do formułowania zagadnień szkoleniowych w ujęciu instrumentalnym.

Zakres treściowy poszczególnych ćwiczeń metodycznych/w latach 50-tych i na początku lat 60-tych stosowano nazwę ćwiczenia doskonalące/ na poszczególnych latach studiów ulegał zmianom. Rodzaje ćwiczeń, które stanowiły o treści kształcenia w latach 1948-1971 przedstawia tabela 1. Natomiast układ tematów ćwiczeń /zajęć/ metodycznych i zagadnień szkoleniowych /z uwzględnieniem podziału czasu trwania poszczególnych zajęć/ w latach 1968-1990 przedstawiono w tabeli 2.

Z analizy informacji zawartych w tych tabelach wynika, że:

- w latach 1948-1953 słuchacze samodzielnie opracowywali ćwiczenie, a następnie prowadzili je "sami na sobie". Przy czym różnie kształtowało się wykorzystanie czasu na samodzielne opracowanie i prowadzenie ćwiczenia. Średnio na prowadzenie ćwiczenia przeznaczono 50-70% czasu przeznaczonego na ćwiczenia w ogóle. Ponadto, uogólniając można stwierdzić, że na pierwszym roku studiów uczono słuchaczy okresowo: plutonowe ćwiczenie ze strzelaniem i batalionowe /grupowe lub z wojskami/; na drugim roku studiów: kompanijne ćwiczenie ze strzelaniem i pułkowe z wojskami; na trzecim roku studiów: ćwiczenie dywizyjne /grupowe, gra wojenna/.
- od 1954 - 1964 r. słuchacze w dalszym ciągu samodzielnie opracowywali ćwiczenie ale już ich nie prowadzono. Zrezygnowano także z

z ćwiczenia na III roku studiów na rzecz zajęć z planowania szkolenia /lata 1957-67/;

- w latach 1964-71 nauczano opracowywania na pierwszym roku studiów ćwiczenie batalionowe z wojskami, na drugim roku studiów pułkowe ćwiczenie taktyczne z wojskami;

- do 1968 r. nie wyodrębniano oddzielnych zajęć /a nawet zagadnień szkoleniowych/ dotyczących opracowania koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia;

- w latach 1968-73 wydzielono zajęcia dotyczące prowadzenia rekonesansu rejonu ćwiczenia i instruktażu dla aparatu kierowniczo-rozjemczego;

- od początku lat 70-tych pojawią się pojęcia koncepcji taktyczno-metodycznej, /początkowo jako jedno z zagadnień szkoleniowych, a od 1980 r. jako oddzielne zajęcie 2 lub 4 godzinne;

- stosownie do wprowadzonej w 1976 r. instrukcji zmieniono nazwy dokumentów opracowanych przez słuchaczy w czasie ćwiczeń metodycznych;

- od początku lat 70-tych ukształtował się /w zależności od czasu przeznaczonego na ćwiczenie/ następujący układ zajęć ćwiczenia metodycznego: 1-3 zajęć - koncepcja, myśl przewodnia /a od 1977 plan przeprowadzenia ćwiczenia/ i 1-3 zajęć dotyczących wybranych dokumentów ćwiczenia. Należy zauważyć, że od 1980 r..w każdym ćwiczeniu metodycznym występuje: zajęcie 1 + koncepcja taktyczno-metodyczna zajęcie 2 i 3 - plan przeprowadzenia ćwiczenia i dalsze 1 - 3 zajęć dotyczących dokumentów ćwiczenia;

- od 1980 r. zajęcie dotyczące koncpecji ćwiczenia występuje w dwóch wariantach: jako element wytycznych kierownika ćwiczenia lub jako koncpecja autorska;

- od 1984 r. w ćwiczeniach metodycznych pojawią się nowe zajęcia, a mianowicie: omówienie dokumentów ćwiczenia /tych których opracowanie nie było treścią zajęć ćwiczenia metodycznego/.

- od 1984 r. podwyższono szczebel ćwiczeń metodycznych i odpowiednio prowadzono: I rok studiów - opracowanie pułkowego treningu sztabowego; II rok studiów - dywizyjne ćwiczenie szkieletowe z udziałem pułku ze strzelaniem; III rok studiów - dywizyjna gra wojenna /od 1983 r./

- częstotliwość opracowywania nowej dokumentacji ćwiczeń metodycznych była różna. Średnio nowe ćwiczenie opracowywano co dwa ś trzy lata. Zdarzały się przypadki, że nową dokumentację opracowywano na każdy nowy rok akademicki. Istotne zmiany w dokumentacji ćwiczeń metodycznych miały miejsce wówczas, gdy zmieniał się program studiów. Nowa dokumentacja ćwiczenia metodycznego /przy tym samym programie studiów/ niewiele różniła się od dokumentacji poprzedniej. W wyniku badań stwierdzono wprowadzanie poprawek do "starej" dokumentacji, a następnie wydawanie jej drukiem jako nowe ćwiczenie.

Wnioski:

1. Treści ćwiczeń metodycznych ulegały ciągłym zmianom. Zmiany te dotyczyły:
   - rodzajów ćwiczeń
   - szczebli dowodzenia ćwiczeń
   - czasu przeznaczonego na poszczególne ćwiczenia
2. W trzyletnim cyklu studiów zawsze występowały ćwiczenia - taktyczne z wojskami, w tym ze strzelaniem i okresowo inne rodzaje ćwiczeń /grupowe, treningi sztabowe, dowódczo-sztabowe/.
3. Formułowane zagadnienia szkoleniowe w większości przypadków określały działanie nauczyciela i słuchacza, rzadziej natomiast określały merytoryczną stronę działania kierownika /autora/ ćwiczenia.
4. Sukcesywnie zawężano zakres treściowy ćwiczeń metodycznych /początkowo samodzielne opracowanie i prowadzenie ćwiczeń, następnie samodzielne opracowanie i rekonesans /instruktaż/, obecnie tylko opracowanie ćwiczeń.

3. Formy i metody kształcenia stosowane w ćwiczeniach metodycznych. Przebieg zajęć ćwiczeń metodycznych.

Formy /odmiany, warianty/ ćwiczeń metodycznych i zajęcia w nich występujące ulegały ciągłej ewolucji. Zmieniał się także przebieg poszczególnych zajęć.

W poszczególnych okresach dominującymi /często jedynymi/ formami był następujące formy ćwiczeń /zajęć/ metodycznych:

- w latach 1948-53: samodzielne opracowywanie ćwiczeń przez słuchaczy oraz zajęcia praktyczne w terenie /praktycznie: prowadzenie ćwiczenia/;

- w latach 1954-1964: w dalszym ciągu słuchacze samodzielnie opracowywali ćwiczenia, ale poprzedzone to było ćwiczeniem doskonalącym /metodycznym/ prowadzonym w grupach;

- od 1964 r. pojawia się nazwa ćwiczenie metodyczne /chociaż dotychczas prowadzone ćwiczenia doskonalące faktycznie były metodycznymi/, w czasie których słuchacze opracowują wybrane dokumenty ćwiczeń;

- w latach 60-tych zajęcia prowadzone były w ten sposób, że słuchacze przygotowywali /opracowywali/ w czasie nauki własnej określone dokumenty /fragmenty dokumentów/ ćwiczenia, a na zajęciu uzasadniali przyjęte przez siebie rozwiązania;

- w latach 70-tych wprowadzono pewne elementy pracy słuchaczy /w zakresie opracowywania dokumentu/ na zajęciach. Nazywano to "opracowanie pod kierunkiem wykładowcy...". Polegało to na tym, że słuchacze przygotowywali projekty dokumentów w czasie nauki własnej, na zajęciach uzasadniali swoje rozwiązania, a następnie wykonywali /na zajęciu/ "na czysto". Wniektórych zajęciach stosowano także tzw. "metodę szkolną" - która polegała na wprowadzaniu elementów wykładu z pokazem.

- pod koniec lat siedemdziesiątych wprowadzono nowy, kolejny element przenoszenia pracy słuchaczy na zajęcia. Słuchacze część dokumentu wykonywali podczas nauki własnej, na zajęciu dyskusja i uzasadnienie własnych rozwiązań, a następnie wspólne opracowywanie na zajęciu pozostałych elementów dokumentów. Praktycznie jednak w dalszym ciągu słuchacze przygotowywali projekty tego co było opracowywane wspólnie na zajęciach.

- od 1982 roku wprowadzono szerzej pracę na zajęciach. Słuchacze do zajęcia przygotowywali się pod względem teoretycznym, zapoznawali się z założeniem i dokumentami ćwiczenia już opracowanymi. Natomiast na zajęciu wspólnie opracowywano określony tematem zajęcia dokument ćwiczenia. Niektórzy słuchacze przygotowywali w czasie nauki własnej projekty rozwiązań tych problemów, które były następnie treścią zajęcia. Nie było to jednak jednoznacznie nakazane. Ten sposób prowadzenia zajęcia wymagał dużo czasu. Nie zawsze starczało czasu na przerobienie wszystkich zagadnień szkoleniowych.

- od 1988 r. powrócono do sposobów prowadzenia zajęcia z lat 70-tych, tzn słuchacze opracowują projekt dokumentu /rozwiązanie problemu/ na nauce własnej, a na zajęciu uzasadniają przyjęte rozwiązania i ewentualnie uzupełniają.

Należy podkreślić, że od lat 50-tych powszechnie /prawie zawsze/ każde zajęcie kończyło się przedstawieniem i omawianiem przez wykładowcę tzw. rozwiązania autorskiego /z opracowania metodycznego/.

Wnioski

Na podstawie przeprowadzonych badań dokumentacji ćwiczeń metodycznych można stwierdzić, że:

1. W latach 1948-1990 stosowano następujące fazy /odmiany, warianty/ zajęć ćwiczeń metodycznych:
   - samodzielne opracowywanie ćwiczeń na zadany temat;
   - praktyczne prowadzenie fragmentów ćwiczeń;

- samodzielna praca słuchaczy w czasie nauki własnej, a następnie omawianie, dyskusja, uzasadnianie rozwiązań słuchaczy.
- samodzielne opracowywanie części dokumentu /rozwiązania problemu/ podczas nauki własnej, a na zajęciu omawianie, dyskusja, uzasadnianie tego rozwiązania, a następnie wspólne opracowywanie pozostałej części dokumentu;
- przygotowanie się do zajęć pod względem teoretycznym a praktyczne wykonywanie dokumentu wspólnie na zajęciu.
- wręczanie słuchaczom przed zajęciem w części gotowych dokumentów, uzupełnianie przez słuchaczy w czasie nauki własnej, na zajęciu omawianie, dyskusja i uzasadnienie.

2. Powszechnie zapoznaje się słuchaczy z rozwiązaniami autorskimi z opracowania metodycznego /po rozwiązaniu problemu przez słuchaczy/.
3. Ewolucja form zajęć zmierzała do przenoszenia wykonywania praktycznych czynności słuchaczy z nauki własnej na zajęcia programowe.

Uwaga: Układ zagadnień szkoleniowych w poszczególnych zajęciach, który w pewnym sensie stanowi o przebiegu zajęć przedstawia tabela 2.

5. Dokumentacja ćwiczeń metodycznych

W dokumentacji ćwiczeń metodycznych można wyróżnić trzy grupy dokumentów, a mianowicie:

- założenia do zajęć dla słuchaczy;
- opracowania metodyczne ćwiczenia metodycznego;
- dokumentacja ćwiczenia stosownie do tematu i rodzaju ćwiczenia, które jest treścią ćwiczenia metodycznego.

Każda z w/w grup ulegała na przestrzeni czasu określonym modyfikacjom, różny był stopień wykorzystywania poszczególnych dokumentów w trakcie zajęć.

A. Założenia do zajęć dla słuchaczy

W zasadzie aż do 1980 r. założenie do zajęcia 1 ćwiczenia metodycznego pod względem układu i zakresu nie uległo większym zmianom. W założeniu tym podawano z zasady sytuację szkoleniową określonego szczebla dowodzenia /stosownie do szczebla ćwiczenia/ i wytyczne kierownika ćwiczenia /dowódcy/ oraz pracę do wykonania przez słuchaczy.

Założenie w tej formie stosowane jest w zasadzie w dalszym ciągu, chociaż w 1980 r. w związku z wprowadzeniem nowego zajęcia /dot. wytycznych kier.ćwicz./ stosuje się także założenie do zajęcia 1, w którym podstawia się sytuację szkoleniową i prace do wykonania. Natomiast do zajęcia dot. opracowania części graficznej planu przeprowadzenia ćwiczenia stosuje się założenie do zajęcia 2, które obejmuje wytyczne kierownika ćwiczenia. W ostatnich latach /od 1986 r./ pojawiają się próby przedstawiania w założeniu tok pracy kierownika ćwiczenia i "drogę dojścia" do wytycznych.

Do kolejnych zajęć ćwiczenia metodycznego nie z zasady opracowywano. Chociaż w 1988 r. opracowywano założenie do zajęcia dot. planu strzelań i schematu sytuacji tarczowej, w którym przedstawiono między innymi pracę autora ćwiczenia i "drogę dojścia"

B. Opracowanie metodyczne

Do końca lat 50-tych opracowania metodyczne opracowywano oddzielnie jako konspekty do poszczególnych zajęć. Od początku lat 60-tych aż do 1982 r. wykonywano opracowania metodyczne poszczególnych zajęć o typowym układzie: temat; cel; czas; metoda; zagadnienia szkoleniowe i podział czasu; wskazówki organizacyjno-metodyczne; przebieg zajęcia. Opracowania metodyczne zajęć uzupełnione tabelą "struktura ćwiczenia metodycznego" stanowiły opracowanie metodyczne ćwiczenia. Razem z opracowaniem metodycznym łączono dokumenty ćwiczenia opracowywanego w ramach ćwiczenia metodycznego.

Od 1982 roku rozpoczęto opracowywać plan przeprowadzenia ćwiczenia

metodycznego o następującym układzie: temat; cele szkoleniowe ćwiczenia; struktura ćwiczenia; główne zagadnienia szkoleniowe /problemy dydaktyczne/; zamiar taktyczny stron; stosunek sił i środków, załączniki; opracowanie metodyczne zajęć. W 1984 r. do planu wprowadzono: warunki prowadzenia ćwiczenia metodycznego, a od 1986 r. do wskazówek organizacyjno-metodycznych wprowadzono nowy ważny punkt: materiały szkoleniowe wydawane słuchaczom i praca do wykonania przez nich w ramach nauki własnej i w czasie zajęcia.

Obecnie opracowanie metodyczne składa się z: planu przeprowadzenia ćwiczenia; opracowań metodycznych zajęć, założenia do zajęć i załączników.

Plan przeprowadzenia ćwiczenia obejmuje: temat; cele szkoleniowe; forma; główne zagadnienia szkoleniowe; warunki przeprowadzenia ćwiczenia; struktura ćwiczenia metodycznego.

C. <u>Dokumentacja ćwiczenia stosownie do tematu i rodzaju ćwiczenia, które jest treścią ćwiczenia metodycznego</u>

Dokumenty powyższe opracowywane są do ćwiczenia metodycznego jako rozwiązania autorskie /z opracowania metodycznego/ i wykorzystywane jako jeden z wariantów rozwiązania. Są one opracowywane zgodnie z ustaleniami instrukcji o organizowaniu i prowadzeniu ćwiczeń. Do roku 1984 opracowywano do ćwiczenia metodycznego tylko te dokumenty, które były treścią poszczególnych zajęć. Od 1984 r. do niektórych ćwiczeń metodycznych wprowadzono zajęcie: omówienie wybranych dokumentów ćwiczenia i w związku z tym opracowywano zdecydowaną większość dokumentów ćwiczenia /z zasady tych dokumentów, których opracowanie jest domeną oficerów pionu operacyjnego zespołu autorskiego/.

<u>Wniosek</u>

Dokumentacja ćwiczenia metodycznego ulegała zmianom stosownie do zmian programowych i rozwoju teorii ćwiczeń metodycznych, a głównie stosownie do przebiegu poszczególnych zajęć ćwiczenia.

Tabela 1

Lata studiów	Problematyka /tematy/ ćwiczeń metodycznych		
	I kurs	II kurs	III kurs
1	2	3	4
1948/49	Ułożenie ćwiczenia taktycznego dla oficerów pułku piechoty: Opracowanie ćwiczenia taktycznego nt.: Batlion w obronie stałej - założenie - plan przebiegu ćwiczenia - rozkaz organizacyjny /zajęcia samodzielne: 4 godz. Wyjazd w teren: w roli kierownika ćwiczenia prowadzenie kilku fragmentów ćwiczenia zaj.grupowe - 6 godz. Omówienie - 2 godz. zaj.grupowe	Przygotowanie ćwiczenia jednostronnego dla oficerów pułku piechoty nt. Pułk piechoty w obronie stałej /opracowanie dokumentów do ćwiczenia/ - zajęcia grupowe 14 godz. Omówienie - 2 godz. zajęcie grupowe	
1949/50	Wybór rejonu /terenu/ do ćwiczenia grupowego nt.Batalion w obronie - zajęcia samodzielne: 6 godz. Opracowanie założenia i przebiegu zajęcia - zajęcie samodzielne + 6 godz. Prowadzenie zajęcia grupowego przez słucha-słuchaczy i omówienie - zajęcie grupowe: 6 godz.	Opracowanie przez słuchaczy ćwiczeń na różne tematy w grupach - zajęcia samodzielne i grupowe: 12 godz. Prowadzenie ćwiczenia przez słuchaczy w terenie i omówienie - zajęcie grupowe : 14 godz.	Opracowania planu wyszkolenia bojowego pułku piechoty - zajęcia grupowe: 6 godz. Metodyka przygotowania dwustronnego ćwiczenia pułkowego - opracowanie ćwiczenia /zaj.grup. 4 godz./ - metodyka przygotowania rozjemców do ćwiczenia pułk /zaj. grup. 4/ Organizacja i metodyka przeprowadzenia ćwiczenia zespołowego na szczeblu pułku. - organizacja i metodyka przygotowania ćwiczenia zespołowego na szczeblu pułku: /zaj.grupowe -4 godz./ - metodyka przeprowadzenia ćwiczenia zespołowego na szczeblu pułku /zaj.grup.: 4 godz./
1950/51	Opracowanie przez słuchaczy założeń i planów przeprowadzenia ćwiczenia pod kierunkiem wykładowcy nt. Batalion w obronie - zajęcie samodzielne: 6 godz. /teren/ Przeprowadzenie przez słuchaczy w terenie opracowania ćwiczeń nt. Batalion w obronie - zajęcie grupowe - 30 godz. /5 dni/	Przygotowanie opracowania metodycznego nt. Pułk w obronie - zajęcie samodzielne: 8 godz. /teren/ Przeprowadzenie ćwiczenia przez słuchaczy - zajęcia grupowe: 24 godz. / 4 wyjazdy w teren/	Metodyka szkolenia na szczeblu korpusu i DP metodą grupową i aplikacyjną. Przeprowadzenie przez słuchaczy ćwiczeń opracowanych w czasie pracy samodzielnej - zajęcie grupowe: 12 godz. - gra wojenna /aplikacyjna/: 12 godz.
1951/ 52	Metodyka opracowania zajęcia grupowego na mapie nt. Natarcie bp na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zajęcie grupowe: 6 godz. Metodyka opracowania ćwiczenia taktycznego z oddziałem nt. Natarcie bp/pp/ na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zajęcie grupowe: 6 godz. Metodyka opracowania zajęcia grupowego /z oddziałem/ w terenie - prace słuchaczy w terenie w zakresie opracowania zajęcia grupowego - zaj. grupowe: 12 godz. /teren/ Przeprowadzenie przez słuchaczy samodzielnie opracowanego ćwiczenia na mapach i w terenie - zajęcia grupowe: 32 godz. /sala i teren/	Metodyka opracowania ćwiczenia aplikacyjnego na mapie jako zajęcie z oficerami DP nt. Natarcie pp na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zajęcia grupowe - 6 godz. Metodyka opracowania kompanijnego ćwiczenia taktycznego ze strzelaniem boj. nt. Atak wzmocnionej kampanii przedniego skraju obrony nieprzyjaciela i walka w pierwszej i drugiej pozycji - zajęcie grupowe: 6 godz. /teren/ Przeprowadzenie przez słuchaczy samodzielnie opracowanego ćwiczenia - zajęcie grupowe: 24 godz. /sala, teren/	Metodyka opracowania ćwiczenia szkieletowego w terenie ze środkami łączności nt. Przełamanie przez DP pierwszego rzutu KA przygotowanej obrony nieprzyjaciela - zajęcia grupowe: 6 godz. Przeprowadzenie przez słuchaczy samodzielnie opracowanego ćwiczenia - zajęcie grupowe: 18 godz.

1	2	3	4
1952/53	Metodyka opracowania plut./komp./ ćwiczenia taktycznego z ostrym strzelaniem - zajęcie grupowe: 6 godz. Metodyka opracowania zajęcia grupowego na mapach nt. Natarcie bp /pp/ na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zaj. grupowe: 6 godz. Metodyka opracowania ćwiczenia taktycznego z wojskami nt. Natarcie bp na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zaj. grupowe: 6 godz. Przeprowadzenie przez słuchaczy samodzielnie opracowanego ćwiczenia - zaj. grupowe: 20 godz.	Metodyka opracowania kompanijnego ćwiczenia taktycznego ze strzelaniem bojowym nt. Atak przedniego skraju obrony nieprzyjaciela przez wzmocnioną kompanię strzelecką i rozwinięcie powodzenia w głąb - zajęcie grupowe: 6 godz. Przeprowadzenie przez słuchaczy samodzielnie opracowanego ćwiczenia - zaj. grupowe: 16 godz.	Metodyka opracowania gry wojennej ze środkami łączności nt. Natarcie DP na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zajęcie grupowe: 12 godz.
1953/54 –	Metodyka opracowania zajęcia grupowego na mapach nt.: Natarcie bp /pp/ na zawczasu przygotowaną obronę nieprzyjaciela /omówienie gotowego opracowania/ - zajęcie grupowe - 10 godz. Metodyka opracowania ćwiczenia taktycznego z wojskami nt. Natarcie batalionu na zawczasu przygotowaną obronę nieprzyjaciela /omówienie gotowego opracowania/ - zajęcie grupowe: 12 godz. Metodyka opracowania plut /komp/ ćwiczenia taktycznego z ostrym strzelaniem /omówienie gotowego opracowania/ - zajęcie grupowe: 6 godz.	Metodyka przygotowania dwuszczeblowej gry wojennej nt. Natarcie pp na zawczasu przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zajęcie grupowe: 12 godz. Metodyka opracowania kompanijnego ćwiczenia taktycznego z ostrym strzelaniem nt. Atak wzmocnionej kompanii przedniego skraju obrony nieprzyjaciela i rozwinięcie nieprzyjaciela w głąb - zajęcie grupowe: 10 godz.	Metodyka opracowania jednostronnej dwuszczeblowej gry wojennej ze środkami łączności nt. Natarcie DP na przygotowaną obronę nieprzyjaciela - zajęcie grupowe: 6 godz.
1956	Plutonowe ćwiczenie taktyczne ze strzelaniem Ćwiczenie taktyczne z wojskami nt. Natarcie bp w nocy		
1957 – 1960	Batalionowe ćwiczenie grupowe Samodzielnie: ćwiczenie grupowe	Pułkowe ćwiczenie szkieletowe Samodzielnie: ćwiczenie na mapach	Plan szkolenia pułku i dywizji
1961 – 1964	Batalionowe ćwiczenie z wojskami Samodzielnie: batalionowe /pułkowe/	Pułkowe ćwiczenie szkieletowe Samodzielnie: pułkowe /dywizyjne/	Plan szkolenia pułku i dywizji
1964 – 1967	Ćwiczenie grupowe /batalionowe/ nt.: Działanie bojowe bpzmot	Pułkowe ćwiczenie taktyczne z wojskami nt.: Działania bojowe pz	Planowanie szkolenia w oddziałach i związkach taktycznych.
1966 – 1969	Batalionowe dwustronne ćwiczenie taktyczne z wojskami	Pułkowe ćwiczenie taktyczne z wojskami	-
1968 – 1971	Batalionowe ćwiczenie taktyczne z wojskami nt.: Działania bojowe bpzmot	Dwustronne pułkowe ćwiczenie taktyczne z wojskami nt.: Działania bojowe pz	-

Tabela 2

Układ tematów ćwiczeń metodycznych /tematów zajęć i zagadnień szkoleniowych/
w latach 1968 - 1990
/z uwzględnieniem podziału czasu trwania poszczególnych zajęć/

Rok wydania Nr bibliot.	Nr świcz.	Rok studiów	Temat ćwiczenia	Temat zajęcia	Zagadnienia szkoleniowe	Uwagi
1	2	3	4	5	6	7
1968 r. 030888 Archiwum	137	II	Organizacja i przygotowanie pułkowego ćwiczenia taktycznego z wojskami na temat: Działanie bojowe pz. - 16 godz.	1. Praca dowódcy DZ w zakresie opracowania i organizacji ćwiczenia z pz - 1 godz.	1. Ustalenie tematu, celów i zagadnień szkoleniowych..... 10´ 2. Ustalenie składu ćwiczących wojsk i aparatu kierowniczo-rozjemczego ..... 5´ 3. Udzielenie wytycznych przez zastępcę dowódcy DZ autorowi ćwiczenia ..... 10´ 4. Ustalenie planu pracy zespołu autorskiego10´	
				2. Ustalenie i opracowanie myśli przewodniej kierownika ćwiczenia- - 4 godz.	1. Omówienie pracy wykonanych przez słuchaczy ..... 90´ 2. Opracowanie pozostałych elementów myśli przewodniej - położenie wyjściowe..... 45´ - myśl przewodnia ..... 45´	
				3. Rekonesans rejonu ćwiczenia - - 4 godz.	1. Omówienie planów pracy ..... 15´ 2. Rekonesans ..... 100´ 3. Omówienie ..... 10´ Dojazdy - 55´	
				4. Plan przeprowadzenia ćwiczenia - 3 godz.	1. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia .....100´ 2. Omówienie rozwiązania autorskiego ..... 25´	
				5. Instruktaż dla aparatu kierowniczo rozjemczego w terenie - - 4 godz.	1. Sprawdzenie planów instruktażu ..... 10´ 2. Prowadzenie instruktażu .....100´ Dojazdy i omówienia - 70´	
1971 017121 Archiwum		II	Opracowanie, organizacja i prowadzenie dwustronnego pułkowego ćwiczenia taktycznego z fragmentem strzelań amunicją bojową na temat: Działania bojowe pz - - 25 godz.	1. Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia - 4 + 4 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie koncepcji taktyczno-metodycznej wykonanej przez słuchaczy w toku nauki własnej..... 75´ 2. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierunkiem wykładowcy/ zamiaru stron i opisowej części myśli przewodniej ..... 80´ 3. Opracowanie położenia wyjściowego stron 125´ 4. Omówienie zasad opracowania zarysu dynamiki walki ..... 15´ 5. Omówienie rozwiązania autorskiego ..... 30´	
				2. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Omówienie pracy słuchaczy z nauki własnej ..... 45´ 2. Opracowanie dalszego ciągu planu ..... 110´ 3. Omówienie rozwiązania autorskiego ..... 15´	

BIBLIOTEKA GŁÓWNA Wojskowej Akademii Technicznej
Sygn. 3105
1

1	2	3	4	5	6	7
				3. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową - 4 godz.	1. Opracowanie graficznej części planu..... 75' 2. Obliczenie potrzebnej ilości amunicji i tarcz ..... 75' 3. Omówienie rozwiązania autorskiego ..... 20'	
				4. Opracowanie rozkazu organizacyjnego ćwiczenia - 2 godz.	1. Sprawdzenie części rozkazu opracowanej przez słuchaczy w czasie nauki własnej... 15' 2. Opracowanie pozostałych punktów rozkazu.. 50' 3. Omówienie rozwiązania autorskiego ..... 10'	
				5. Instruktaż dla aparatu kierowniczo-rozjemczego ćwiczenia - 7 godz. /teren/ w tym 2 godz. - dojazd	1. Sprawdzenie planów opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej.. 15' 2. Prowadzenie instruktażu .....190' 3. Omówienie zajęcia ..... 15'	
1973 039778 Archiwum	221	II	Organizacja i prowadzenie jednostronnego ćwiczenia taktycznego z wojskami z fragmentem strzelania amunicją bojową nt Działania bojowe pz	1. Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia 4 + 4 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie koncepcji taktyczno-metodycznej wykonanej przez słuchaczy w czasie nauki własnej..... 75' 2. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierownictwem wykładowcy/ zamiaru stron i ogólnej koncepcji położenia wyjściowego i dynamiki walki ..... 80' 3. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierunkiem wykładowcy/ całości myśli przewodniej .....140' 4. Omówienie rozwiązania autorskiego ..... 30'	
				2. Opracowanie założenia taktycznego - 2 godz.	1. Omówienie pierwszego rozdziału założenia opracowanego przez słuchaczy w czasie nauki własnej ..... 15' 2. Opracowanie pozostałych rozdziałów założenia taktycznego i załącznika do założenia ..... 70'	
				4. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Sprawdzenie i omówienie części planu opracowanej przez słuchaczy w czasie nauki własnej..... 45' 2. Opracowanie dalszego ciągu planu przeprowadzenia ćwiczenia .....110' 3. Omówienie rozwiązania autorskiego..... 15'	
				5. Opracowanie planu przeprowadzenia ze strzelaniem amunicją bojową - 4 godz.	1. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową ..... 75' 2. Obliczanie potrzebnych ilości figur bojowych i amunicji ..... 70' 3. Rozwiązanie autorskie ..... 20'	
				7. Opracowanie rozkazu organizacyjnego ćwiczenia - 2 godz.	1. Sprawdzenie części rozkazu opracowanej przez słuchaczy w czasie nauki własnej... 15' 2. Opracowanie pozostałych punktów rozkazu.. 50' 3. Omówienie rozwiązania autorskiego..... 10'	

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Wojskowa Akademia Techniczna
Dział Zbiorów Niejawnych
Sygn. Rz 3105
1

1	2	3	4	5	6	7
1975 039780 Archiwum	105	I	Opracowanie i organizacja jednostronnego ćwiczenia taktycznego z wojskami nt.: Działania bojowe bp - 16 godz.	1. Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia - 4 + 4 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia ..... 30' 2. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierunkiem wykładowcy/ zamiaru stron .....125' 3. Rekonesans autorski ..... 90' 4. Omówienie położenia wyjściowego ..... 20' 5. Opracowanie opisowej części myśli przewodniej ..... 40' 6. Rozwiązanie autorskie ..... 20'	
				2. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Sprawdzenie pierwszego etapu planu ..... 45' 2. Opracowanie dalszego ciągu fragmentu przeprowadzenia ćwiczenia .....110' 3. Rozwiązanie autorskie ..... 15'	
				3. Opracowanie planu działania pozoracji - 2 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie pracy słuchaczy wykonanej na nauce własnej ..... 15' 2. Omówienie kolejnych zadań dla pozoracji pola walki ..... 30' 3. Opracowanie legendy do planu pozorowania pola walki ..... 30' 4. Rozwiązanie autorskie ..... 15'	
				5. Opracowanie założenia taktycznego - 2 godz.	1. Wysłuchanie i przedyskutowanie pierwszego rozdziału założenia taktycznego opracowanego przez słuchaczy w czasie nauki własnej 15' 2. Opracowanie pozostałych rozdziałów ..... 70'	
1975 039540 Archiwum	215	II	Organizacja i prowadzenie jednostronnego ćwiczenia taktycznego z wojskami z fragmentem strzelania amunicją bojową nt. Przełamanie obrony nieprzyjaciela przez pułk zmechanizowany bez użycia broni masowego rażenia	1. Opracowanie myśli przewodniej ćwiczenia 2 + 4 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie koncpecji taktyczno-metodycznej ćwiczenia wykonanej przez słuchaczy w czasie nauki własnej ..... 35' 2. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierunkiem wykładowcy/ zamiaru stron i ogólnej koncepcji położenia wyjściowego i dynamiki walki 40' 3. Opracowanie /pod kierunkiem wykładowcy/ całości myśli przewodniej .....140' 4. Rozwiązanie autorskie myśli przewodniej ..... 30'	
				2. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie pierwszego etapu ćwiczenia opracowanego przez słuchaczy w czasie nauki własnej ..... 45' 2. Opracowanie dalszego ciągu planu .....110' 3. Rozwiązanie autorskie ..... 15'	
				3. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia ze strzelaniem amunicją bojową - 2 godz.	1. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia ze strzelaniem ..... 35' 2. Obliczenie potrzebnej ilości figur bojowych i amunicji oraz ogólnego zestawienia sprzętu potrzebnego do przeprowadzenia ćwiczenia .... 35' 3. Rozwiązanie autorskie..... 10'	
				4. Opracowanie rozkazu operacyjnego ćwiczenia - 2 godz.	jak w 1973 r.	

BIBLIOTEKA GŁÓWNA ... Akademii ON
Sp 3101
1

1	2	3	4	5	5	7
1977 040954 Archiwum		I	Opracowanie i organizacja jednostronnego ćwiczenia taktycznego z wojskami nt. Działania bojowe bp - 14 godz.	1a. Opracowanie planu przygotowania ćwiczenia - 4 godz.	1. Przeprowadzenie analizy wytycznych przełożonego..... 30' 2. Opracowanie celów i zagadnień szkoleniowych ..... 45' 3. Omówienie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia ..... 80'	
				1b+2. Opracowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia w formie planu-konspektu - 8 godz.	1. Opracowanie przez słuchaczy /pod kierunkiem wykładowcy/ zamiaru stron .... 90' 2. Opracowanie położenia wyjściowego .... 75' 3. Opracowanie zarysu dynamiki walki .... 90' 4. Opracowanie opisowej części planu .....45' 5. Rozwiązanie autorskie ..... 45'	
				3. Opracowanie planu pozorowania - 2 godz.	1. Omówienie i przedyskutowanie pracy słuchaczy wykonanej podczas nauki własnej ..... 15' 2. Opracowanie kolejnych zadań dla pozoracji..... 30' 3. Opracowanie legendy do planu pozoracji 30' 4. Omówienie zajęcia i ćwiczenia..... 15'	
1979 PF 43147 Archiwum	-	I	Opracowanie batalionowego ćwiczenia taktycznego z wojskami nt. Działania bojowe bpzmot	1. Opracowanie planu-konspektu przeprowadzenia ćwiczenia - 8 godz. /4 + 4/	1. Omówienie zagadnień wchodzących w skład koncepcji taktyczno-metodycznej ..... 15' 2. Analiza i dyskusja koncepcji opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej .....110 3. Samodzielne uzupełnianie koncepcji ... 35' 4. Omówienie opisowej części planu-konspektu ..... 20' 5. Analiza i dyskusja opracowanych przez słuchaczy planów-konspektów .....105' 6. Przedstawienie rozwiązania z opracowania metodycznego ..... 35'	
				2. Opracowanie planu pozorowania przeciwnika - 2 godz.	1. Omówienie formy i treści planu pozorowania przeciwnika ..... 5' 2. Analiza i dyskusja nad planami pozorowania opracowanymi przez słuchaczy ... 50' 3. Przedstawianie rozwiązania autorskiego.20'	
				3. Opracowanie założenia taktycznego - 2 godz.	1. Omówienie treści i formy założenia taktycznego.....10' 2. Analiza i dyskusja nad rozwiązaniami słuchaczy .....40' 3. Przedstawienie rozwiązania autorskiego 15'	
1980 04585	137	I	Opracowanie batalionowego ćwiczenia taktycznego z wojskami nt. Działanie bojowe bpzmot - 12 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia przez dowódcę pułku. Określenie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia. Wydanie wytycznych do opracowania ćwiczenia - 4 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia przez dowódcę pułku .....25' 2. Określenie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia ..... 50' 3. Opracowanie wytycznych dowódcy pułku.. 50' 4. Wydanie wytycznych dowódcy pułku dla autora ćwiczenia ..... 30'	

1	2	3	4	5	6	7
				2. Praca autora ćwiczenia w zakresie opracowania graficznej i opisowej części planu /planu konspektu/ - 4 godz.	1. Omówienie formy i treści planu konspektu..25' 2. Omówienie projektów planów opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej....70' 3. Samodzielne uzupełnianie planów .....55'	
				3. Praca autora ćwiczenia w zakresie pozorowania pola walki do batalionowego ćwiczenia taktycznego z wojskami - 2 godz.	1. Omówienie elementów składowych pozorowania pola walki .....15' 2. Omówienie projektów pozorowania przeciwnika opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej .....50' 3. Przedstawienie i omówienie planu-konspektu z opracowania metodycznego ..... 10'	
				4. Praca autora ćwiczenia w zakresie opracowania założenia taktycznego, do ćwiczenia z wojskami.	1. Omówienie formy i treści założenia taktycznego ..... 15' 2. Omówienie projektów założenia taktycznego opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej ..... 40' 3. Przedstawienie i omówienie założenia taktycznego z opracowania metodycznego ..... 10'	
1982 062250 OZSBN	240	II	Natarcie pz z rejonu położonego w głębi z przejściem do osłony skrzydła dywizji /Opracowanie ćwiczenia taktycznego z wojskami ze strzelaniem amunicją bojową - 24 godz.	1. Analiza tematu i wytycznych przez autora ćwiczenia. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej - - 2 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia i wytycznych dowódcy dywizji do opracowania ćwiczenia... 20' 2. Opracowanie koncepcji metodycznej ćwiczenia..... 25' 3. Opracowanie koncepcji taktycznej ćwiczenia ..... 30'	
				2. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia 2 + 4 = 6godz.	1. Opracowanie zamiaru taktycznego stron do pierwszego etapu ćwiczenia..... 30' 2. Opracowanie zamiaru taktycznego stron do drugiego i trzeciego etapu ćwiczenia..... 45' 3. Opracowanie zamiaru stron do czwartego etapu ćwiczenia..... 45' 4. Opracowanie położenia wyjściowego ..... 35' 5. Opracowanie zarysu dynamiki walki ..... 60' 6. Rozwiązanie autorskie..... 25'	
				3. Opracowanie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 3 godz.	1. Omówienie wybranych części planu opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej ..... 30' 2. Opracowanie etapów ćwiczenia i ich przebiegu ..... 45' 3. Rozwiązanie autorskie ..... 20' 4. Meldowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia20'	
				4. Opracowanie planu pozorowania przeciwnika - 3 godz.	1. Ustalenie rejonów, zadań i czasów działania pozoracji ..... 30' 2. Skład i podział pododdziałów pozoracji .. 20' 3. Przydział zadań dla poszczególnych grup /pododdziałów/ pozoracji ..... 25' 4. Podział środków pozoracji pola walki .... 15' 5. Rozwiązanie autorskie ..... 20'	

1	2	3	4	5	6	7
				5. Opracowanie planu strzelań i schematu sytuacji tarczowej - 4 godz.	1. Położenie i ugrupowanie przeciwnika w rejonie wykrywania zadań ogniowych. Zadanie bojowe pododdziałów wyznaczonych do strzelania..... 15' 2. Pas strzelania i pasy bezpieczeństwa. Rubież otwarcia i rubież przerwania ognia..... 15' 3. Skład rozjemców ogniowych ..... 20' 4. Rozliczenie figur bojowych /tarcz/... 30' 5. Rozmieszczenie i numeracja celów .... 25' 6. Rozliczenie amunicji do poszczególnych rodzajów broni ..... 35' 7. Rozwiązanie autorskie ..... 15'	
				6. Opracowanie założenia taktycznego - - 2 godz.	1. Omówienie założenia taktycznego opracowanego przez słuchaczy w czasie nauki własnej ..... 40' 3. Rozwiązanie autorskie ..... 30'	
				7. Opracowanie rozkazu w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu i planu przeprowadzenia sprawdzianu	1. Opracowanie wybranych elementów rozkazu w sprawie przeprowadzenia sprawdzianu ..... 35' 2. Przedstawienie i omówienie rozkazu z opracowania metodycznego /rozwiązanie autorskie/ ..... 15' 3. Metoda pracy w czasie opracowania planu przeprowadzenia sprawdzianu .....15' 4. Przedstawienie i omówienie planu przeprowadzenia sprawdzianu z opracowania metodycznego .....20'	
1983 06745 Archiwum	330 IDW	III	Natarcie DZ ze styczności z przejściem do blokady portu /Opracowanie ćwiczenia dowódczo-sztabowego/	1. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia. Sformułowanie wytycznych dla autora ćwiczenia - - 2 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia i danych z programów .....25' 2. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ..... 30' 3. Opracowanie wytycznych dla autora ... ćwiczenia..... 15' 4. Wydanie wytycznych..... 15'	
				2. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Opracowanie i wrysowanie na mapę zadań bojowych ćwiczącej dywizji ..... 45' 2. Opracowanie i wrysowanie na mapę zadań bojowych sąsiadów i szczebla nadrzędnego ..... 30' 3. Opracowanie i wrysowanie na mapę zadań bojowych przeciwnika ..... 30' 4. Opracowanie i wrysowanie położenia wyjściowego ..... 20' 5. Opracowanie i wrysowanie na mapę zadań bojowych do momentu rozpoczęcia ćwiczenia..... 20' 6. Wybór rejonów i wrysowanie na mapę zarysu dynamiki walki..... 15'	
				3. Opracowanie części opisowej planu przeprowadzenia ćwiczenia - - 3 godz.	1. Opracowanie zamiaru stron ..... 40' 2. Opracowanie etapów ćwiczenia..... 40' 3. Omówienie pozostałych punktów części opisowej planu ..... 15' 4. Meldowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia ..... 20'	
						122

1	2	3	4	5	6	7
				4. Opracowanie założenia taktycznego - 3 godz.	1. Opracowanie sytuacji ogólnej..... 30´ 2. Opracowanie sytuacji szczegółowej.. 45´ 3. Omówienie pozostałych punktów założenia /rozwiązanie autorskie/..... 15´ 4. Opracowanie załącznika do założenia 30´	
1984 043851 Archiwum	121	I	Działanie bojowe pułku zmechanizowanego /Opracowanie treningu sztabowego/	1. Sformułowanie i wydanie przez dowódcę pułku wytycznych do opracowanią ćwiczenia - 2 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia i danych z planu szkolenia ..... 20´ 2. Opracowanie koncpecji taktyczno-metodycznej ..... 30´ 3. Opracowanie wytycznych dla autora.. 20´	
				2. Opracowanie części graficznej planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego ćwiczącego pułku ..... 40´ 2. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego sąsiadów oraz szczebla nadrzędnego.....30´ 3. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego przeciwnika .....30´ 4. Ustalenie i wrysowanie zarysu położenia wyjściowego .....30´ 5. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego do czasu rozpoczęcia ćwiczenia .....30´	
				3. Opracowanie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 2 godz.	1. Omówienie opracowanych przez słuchaczy punktów planu: Etapy ćwiczenia. Przebieg ćwiczenia ..... 35´ 2. Zapoznanie z pozostałymi punktami planu /rozwiązania autorskie/..... 10´ 3. Meldowanie planu przeprowadzenia ćwiczenia ..... 25´	
				4. Opracowanie planu działania "podgrywki" - 2 godz.	1. Wrysowanie położenia stron na mapę 35´ 2. Opracowanie planu podawania wiadomości 35	
				5. Opracowanie założenia taktycznego oraz załącznika do założenia taktycznego	1. Układ, treść i forma założenia taktycznego..... 10´ 2. Opracowanie sytuacji ogólnej ..... 15´ 3. Opracowanie sytuacji szczegółowej. 25´ 4. Opracowanie danych dodatkowych.... 10´ 5. Zapoznanie z załącznikiem /rozwiązanie autorskie/..... 10´	
1984 06918 OZS BN	240	II	Natarcie dywizji zmechanizowanej. /Opracowanie dywizyjnego ćwiczenia szkieletowego z udziałem pz strzelającego amunicją bojową/ - 24 godz.	1. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia - 4 godz.	1. Analiza tematu i wytycznych przełożonego do opracowania ćwiczenia .....30´ 2. Opracowanie koncepcji metodycznej ćwiczenia .....40´ 3. Opracowanie koncepcji taktycznej ćwiczenia.....60´ 4. Rozwiązanie autorskie .....25´	

Sł.3105
1

1	2	3	4	5	6	7
				2. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 6 godz.	1. Opracowanie zadań wykonywanych przez ćwiczącą dywizję..... 30′ 2. Opracowanie zamiaru dowódcy armii oraz zadań sąsiadów strony przeciwnej.... 80′ 3. Opracowanie położenia wyjściowego stron ..... 30′ 4. Opracowanie zarysu dynamiki walki... 20′ 5. Opracowanie pozostałych elementów graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia ..... 35′ 6. Przedstawienie i omówienie planu z opracowania metodycznego /rozwiązanie autorskie/ ..... 30′	
				3. Opracowanie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 2 godz.	1. Opracowanie warunków przeprowadzenia i przebiegu ćwiczenia..... 30′ 2. Omówienie pozostałych punktów planu 25′ 3. Meldowanie planu ..... 20′	
				4. Opracowanie planu pozorowania przeciwnika- - 4 godz.	1. Ustalenie zadań, rejonów i czasów działania pozoracji..... 45′ 2. Skład i podział pododdziałów pozoracji .....30′ 3. Przydział zadań dla poszczególnych grupo/pododdziałów/ pozoracji..... 30′ 4. Podział środków pozoracji pola walki 30′ 5. Rozwiązanie autorskie ..... 25′	
				5. Opracowanie planu strzelań amunicją bojową i schematu sytuacji tarczowej - 5 godz.	1. Położenie i ugrupowanie przeciwnika w rejonie wykonania zadań ogniowych. Zadania bojowe pododdziałów wyznaczonych do strzelania.....20′ 2. Pas strzelania i pasy bezpieczeństwa. Rubież otwarcia i przerwania ognia.. 15′ 3. Skład rozjemców ogniowych..... 20′ 4. Rozliczanie figur bojowych /tarcz/ 50′ 5. Rozmieszczenie i numeracja celów ... 30′ 6. Rozliczenie amunicji do poszczególnych rodzajów broni ..... 45′ 7. Rozwiązania autorskie ..... 20′	
				6. Omówienie wybranych dokumentów ćwiczenia- - 3 godz.	1. Omówienie planu przygotowania ćwiczenia..... 10′ 2. Omówienie założenia taktycznego .... 25′ 3. Omówienie rozkazu w sprawie zorganizowania i przeprowadzenia ćwiczenia. 15′ 4. Omówienie rozkazu w sprawie sprawdzianu i planu przeprowadzenia sprawdzianu ..... 20′ 5. Omówienie rozmieszczenia i przesunięcia SD ..... 10′ 6. Omówienie położenia strom..... 20′ 7. Podsumowanie ćwiczenia ..... 15′	

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Wydział Zbiorów Niejawnych Akademii MON
Sygn. III
II
1
R.3105

1	2	3	4	5	6	7
1986 08564 OZS BN	330	III	Opracowanie dywizyjnej gry wojennej nt. Działania bojowe DZ - 14 godz.	1. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej przez kierownika ćwiczenia i sformułowanie wytycznych dla autora ćwiczenia - 2 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia oraz danych z programu, rozkazów, itp..... 25' 2. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia ..... 30' 3. Opracowanie wytycznych dla autora ćwiczenia..... 15'	
				2. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Omówienie zadań bojowych ćwiczącej dywizji..... 45' 2. Omówienie zadania armii..... 30' 3. Omówienie zadań przeciwnika..... 30' 4. Omówienie położenia wyjściowego stron 20' 5. Omówienie zadań do momentu rozpoczęcia ćwiczenia ..... 20' 6. Omówienie zarysu dynamiki walki ..... 15'	
				3. Opracowanie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 2 godz.	1. Omówienie zamiaru operacyjno-taktycznego stron ..... 30' 2. Omówienie etapów ćwiczenia ..... 30' 3. Omówienie pozostałych punktów planu.. 10' 4. Meldowanie planu ..... 20'	
				4. Opracowanie mapy dynamiki walki - 4 godz.	1. Omówienie położenia bojowego dywizji i nieprzyjaciela przed jej frontem ...60' 2. Omówienie położenia sąsiadów dywizji i nieprzyjaciela przed ich frontem .. 60' 3. Omówienie rejonów zniszczeń, stref porażeń itp., w pasie dywizji i sąsiadów ..... 35' 4. Rozwiązanie autorskie ..... 15'	
				5. Opracowanie założenia taktycznego - 2 godz.	1. Omówienie sytuacji ogólnej ..... 20' 2. Omówienie sytuacji szczegółowej ..... 30' 3. Omówienie danych dodatkowych ..... 10' 4. Rozwiązanie autorskie ..... 10'	
1986 045082 Archiwum	121	I	Działania bojowe pułku zmechanizowanego /Opracowanie treningu sztabowego/	1. Sformułowanie i wydanie przez dowódcę pułku wytycznych do opracowania ćwiczenia - - 2 godz.	1. Omówienie sposobu analizy tematu ćwiczenia i sytuacji szkoleniowej w pułku ...15' 2. Omówienie sposobu opracowania koncepcji taktyczno-metodycznej.....15' 3. Opracowanie wytycznych dla autora ćwiczenia .....35'	
				2. Opracowanie części graficznej planu przeprowadzenia ćwiczenia- 4 godz.	1. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego ćwiczącego pułku .....40' 2. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego sąsiadów oraz szczebla nadrzędnego w ćwiczeniu .....30' 3. Ustalenie i wrysowanie na mapę zadania bojowego przeciwnika.....30' 4. Ustalenie i wrysowanie na mapę zarysu położenia wyjściowego .....30' 5. Rozwiązanie autorskie .....30'	
				3. Opracowanie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 2 godz.	1. Omówienie punktów planu opracowanych przez słuchaczy w czasie nauki własnej 55' 2. Zapoznanie słuchaczy z pozostałymi punktami planu ..... 15'	

1	2	3	4	5	6	7
				4. Opracowanie planu działania podgrywki w ćwiczeniu - - 2 godz.	1. Omówienie zasad opracowania i wymogów jakie powinny spełniać dokumenty regulujące działania grup podgrywających ..... 20' 2. Opracowanie planu podawania wiadomości ... 40' 3. Rozwiązanie autorskie..... 10'	
				5. Opracowanie założenia taktycznego - 2 godz.	1. Układ, treść i forma założenia taktycznego 15' 2. Opracowanie załącznika do założenia .....45'	
1987 09164	130	I	Opracowanie pułkowego treningu sztabowego nt. Rozwinięcie natarcia przez pz z jednoczesnym odparciem kontrataku - 12 godz.	1. Sformułowanie i wydanie wytycznych przez dowódcę pułku - 2 godz.	1. Analiza tematu ćwiczenia oraz sytuacji szkoleniowej w pułku ..... 20' 2. Koncepcja taktyczno-metodyczna treningu sztabowego ..... 20' 3.Wytyczne dowódcy pułku dla autora ćwiczenia 25'	
				2. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Zamiar taktyczny stron w ćwiczeniu..... 60' 2. Położenie wyjściowe stron ..... 40' 3. Pozostałe elementy planu przeprowadzenia treningu sztabowego ..... 35' 4. Rozwiązanie autorskie ..... 20'	
				3. Omówienie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia .... 2 godz.	1. Omówienie opracowanego przez słuchaczy punktu Etapy ćwiczenia ..... 50' 2. Zapoznanie słuchaczy z pozostałymi punktami planu ..... 20'	
				4. Opracowanie założenia taktycznego - 2 godz.	jak w 1986 r.	
				5.Opracowanie planu działania podgrywki w ćwiczeniu - 2 godz.	jak w 1986 r.	
1988 09504	240	II	Opracowanie dywizyjnego ćwiczenia szkieletowego z udziałem pułku ze strzelaniem amunicją bojową nt. Natarcie dywizji - 12 godz.	1. Opracowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia - 2 godz.	1. Sformułowanie koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia szkieletowego z udziałem pz ze strzelaniem ..... 50' 2. Wydanie słuchaczom i omówienie autorskiego rozwiązania koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia szkieletowego z udziałem pz ze strzelaniem ..... 25'	
				2. Opracowanie graficznej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 4 godz.	1. Omówienie graficznej części planu opracowanej przez słuchaczy w czasie nauki własnej 110' 2. Opracowanie zarysu dynamiki walki ..... 30' 3. Opracowanie miejsca i czasu strzelań ..... 10' 4. Omówienie rozwiązania autorskiego planu... 15'	
				3. Opracowanie opisowej części planu przeprowadzenia ćwiczenia - 2 godz.	1. Omówienie części opisowej planu ..... 45' 2. Meldowanie w roli autora planu..... 30'	
				4. Opracowanie planu strzelań amunicją bojową i schematu sytuacji tarczowej - 2 godz.	1. Omówienie planu strzelań amunicją bojową .. 45' 2. Omówienie schematu sytuacji tarczowej..... 30'	

1	2	3	4	5	6	7
				5. Omówienie wybranych dokumentów ćwiczenia - 2 godz.	1. Omówienie planu przygotowania ćwiczenia ... 15′ 2. Omówienie r-zu w sprawie zorganizowania.... 15′ 3. Omówienie planu pozorowania ..... 20′ 4. Omówienie położenia stron ..... 15′ 5. Podsumowanie ćwiczenia metod..... 10′	
1989 PF 9870 OZS BN	330	III	Opracowanie ćwiczenia dowódczo-sztabowego nt. Dywizja w obronie - 12 godz.	1. Sformułowanie i wydanie wytycznych przez dowódcę dywizji do opracowania ćwiczenia - 4 godz.	1. Sformułowanie wytycznych przez dowódcę dywizji do opracowania gry wojennej .....120′ 2. Omówienie autorskiego rozwiązania wytycznych dowódcy dywizji do opracowania gry wojennej ..... 40′	
				2. Plan przeprowadzenia ćwiczenia - 2 godz.	1. Omówienie planu przeprowadzenia gry wojennej: cz. opisowa ..... 40′ cz. graficzna ..... 35′	
				3. Opracowanie mapy dynamiki walki - 4 godz.	1. Omówienie położenia dynamicznego opracowanego przez słuchaczy .....120′ 2. Omówienie położenia dynamicznego opracowanego przez autora ćwiczenia ..... 40′	
				4. Założenie taktyczne - 2 godz.	1. Omówienie założenia taktycznego ..... 75′	
1990 PF 9988 OZS BN	130	I	Opracowanie batalionowego ćwiczenia z wojskami nt. Batalion w obronie - 12 godz.	1. Sformułowanie koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia - 4 godz.	1. Przedstawienie przez słuchaczy rozwiązań koncepcji metodyczno-taktycznej ćwiczenia 130′ 2. Wydanie słuchaczom i omówienie autorskiego rozwiązania koncepcji taktyczno-metodycznej ćwiczenia ..... 30′	
				2. Opracowanie planu-konspektu ćwiczenia - 4 godz.	1. Omówienie planu-konspektu ćwiczenia opracowanego przez słuchaczy w czasie nauki własnej .....130′ 2. Omówienie autorskiego rozwiązania planu konspektu batalionowego ćwiczenia ..... 30′	
				3. Opracowanie założenia taktycznego - 4 godz.	1. Omówienie założenia taktycznego opracowanego przez słuchaczy w czasie nauki własnej .....130′ 2. Omówienie autorskiego założenia taktycznego ..... 30′	

Wydrukowano w 2 egz. - Bibl. Gł. WSW
Wyk. płk J.Łazarek
Druk: K.S. dnia 22.10.1990r.
Nr Ks.masz. Pf-9/IDW

BIBLIOTEKA GŁÓWNA
Dział Zbiorów Naukowych
Sygn. 9105
Sygn. 3105 I 1